Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

Digitized by Google

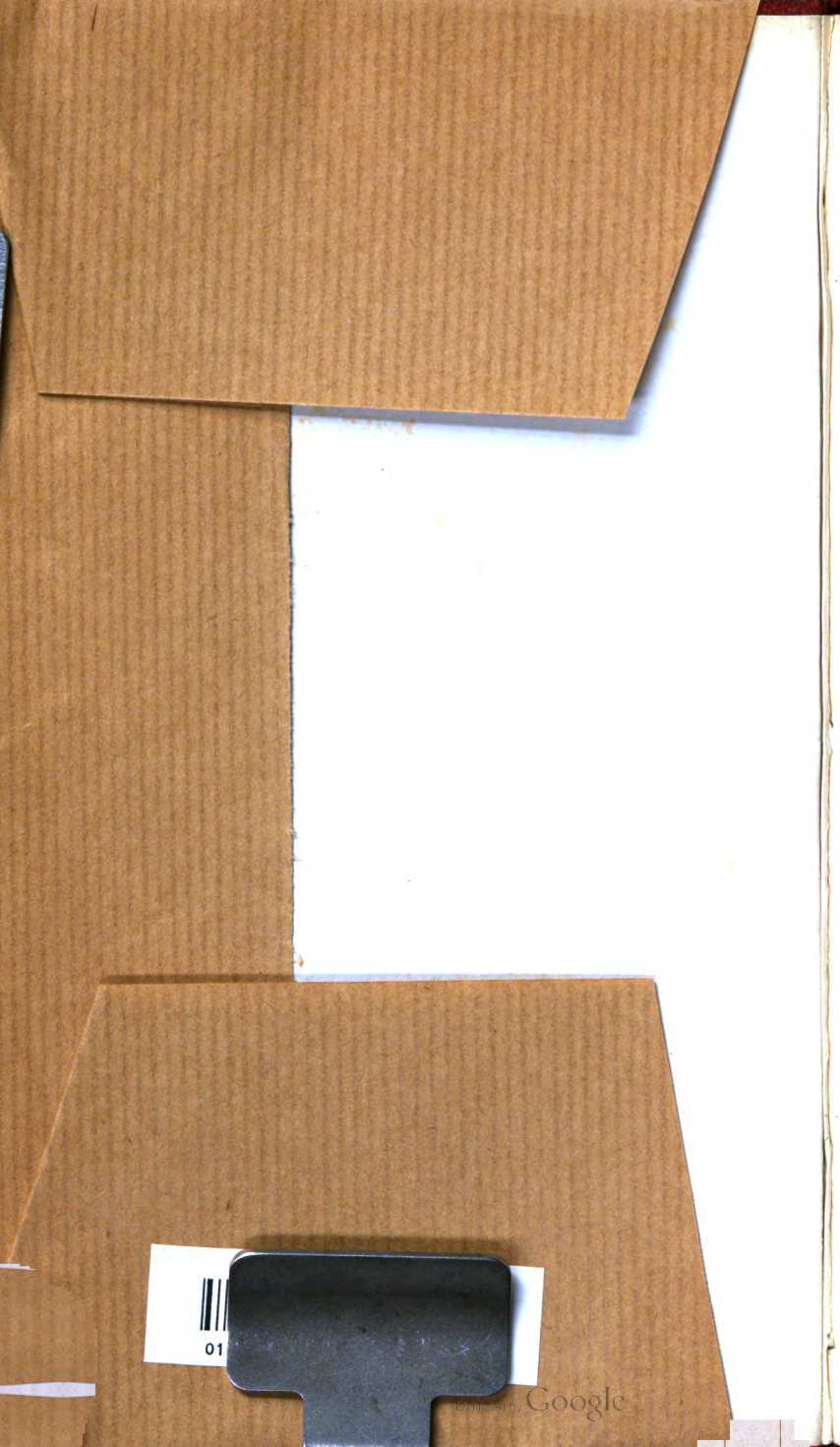
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MUZ. 10

DICHTWERKEN

VAN

Mr. P. L. VAN DE KASTEELE.

I.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Mr P. L. VAN DE KASTEELE.

Digitized by Google

DICHTWERKEN

VAN

Mr. P. L. VAN DE KASTEELE;

VOLLEDIG VERZAMELD EN MET

EEN LEVENSBERIGT VAN DEN DICHTER VERRIJKT

DOOR

Mr. J. C. VAN DE KASTEELE,
ADVOCAAT TE 'S HAGE.

EERSTE DEEL.

Te 's GRAVENHAGE, bij
K. FUHRI.
1844.

Digitized by Google

VEREENIGING
v. N. Nederlands
MUZIEKGESCHIEDENIS

Gedrukt bij Eduard Fuhri te Utrecht.

BIBLIOTH. AMSTELAED.

Digitized by Google

VOORREDE.

Het is niet zonder een gevoel van zelfvoldoening, dat ik deze uitgave der gedichten van mijnen grootvader PIETER LEONARD VAN DE KASTEELE *aan het publiek aanbied. Tot heden toe zijn een aantal zijner gedichten, waaronder zeer voortreffelijke, voor de letterkundige wereld en voor alle beminnaars van poëzij verborgen gebleven. Mijn vader werd meermalen tot de uitgave daarvan aangespoord en uitgenoodigd; doch, ofschoon men van zijnen letterkundigen smaak konde verwachten, dat hij dien taak naar eisch zoude vervullen, hij scheidde van deze aarde, zonder een vast plan van die uitgave gevormd of begonnen te hebben. Het is voor mij dus een streelend genoegen, dat*

Digitized by Google

dat ik alsnog aan dat geuit verlangen kan voldoen, en dat ik mij de eer van zoodanige uitgave kan aanmatigen.

Ik heb het echter nuttig geoordeeld om niet slechts des dichters onuitgegevene werken in het licht te geven, maar ook een groot deel zijner uitgegevene werken te laten herdrukken. Daar zijn dichterlijk talent door de geleerde wereld hoog gewaardeerd wordt, zoo meen ik, dat zijne gedichten meer onder het publiek verspreid behooren te worden, dan zij tot heden toe geweest zijn. Immers kunnen zij niet slechts door hunnen godsdienstigen en zedelijken inhoud een onberekenbaar nut aanbrengen, maar ook voor de Nederlandsche literatuur is het van belang om door het verspreiden van klassieke werken het toenemend bederf van letterkundigen smaak tegen te gaan. Ik meen bovendien, dat juist de gedichten van mijnen grootvader eene her-uitgave behoeven, daar welligt de tijd, waarin ze grootendeels geschreven en uitgegeven zijn, voor VAN DE KASTEELE *weinig geschikt was om in alle standen en bij alle coterien evenveel bijval te vinden. Het was een tijd, toen staatkundige woelingen den lust en het gevoel voor kunsten en wetenschappen bij het publiek verflaauwden, toen de stemmige godsdienstige geest zijner gedichten niet meer in den algemeenen smaak vielen, en toen de dichter, die ook in de staatkundige geschillen gesleept werd en genoodzaakt was eene partij te kiezen, in ongenade was ver-*

val-

Digitized by Google

vallen bij een groot deel der beschaafde wereld, dat eene andere staatspartij was toegedaan. VAN DE KASTEELE *werd dus veelal als dichter vergeten, zoo zelfs, dat (zonderling genoeg) de* Stichtelijke Mengelpoëzij, *welke hij met* VAN ALPHEN *gezamentlijk heeft uitgegeven, menigwerf alleen aan laatstgenoemden werd toegeschreven. Thans echter, nu die oude partijschappen vergeten zijn, en nu men in het algemeen een vrijer en wetenschappelijker oordeel velt over de letterkunde en geschiedenis van vorige eeuwen, is er een geschikte tijd gekomen om de dichtkundige verdiensten van* VAN DE KASTEELE *meer bij het publiek bekend te maken.*

Het is daarom noodzakelijk om de meeste zijner uitgegevene gedichten bij de onuitgegevene te herdrukken; doch ik wil, om noodelooze uitgebreidheid van dit werk te vermijden, niet alles, wat hij gedicht heeft, daarin opnemen. De straks genoemde Stichtelijke Mengelpoëzij *toch is zoo menigwerf herdrukt, dat dezelve in ieders handen is, en eene her-uitgave daarvan slechts overlast zoude veroorzaken. Behalve een zevental oude oplagen daarvan, komen dezelve ook voor in de volledige uitgave der gedichten van* HIERONIJMUS VAN ALPHEN *door den heer Mr.* J. I. D. NEPVEU, *die, niet kunnende weten, welke gedichten door* VAN DE KASTEELE *vervaardigd zijn, de geheele verzameling van beide dichters in zijn werk heeft opgenomen. Terwijl ik evenwel die* Stichtelijke Mengelpoëzij *uit dezen bundel wil weglaten, zoo heb ik mij toch de vrij-*

Digitized by Google

vrijheid toegekend om daaruit een paar gedichten, welke bewezen worden van mijnen grootvader te zijn, en als zijne beste stukken bekend staan, in deze uitgave op te nemen. Deze gedichten weg te laten zoude een wezentlijk gebrek zijn bij het doel, waarmede deze uitgave geschiedt, en door dezelve daarin op te nemen, zal men het werk zeker niet ontsieren. Die twee gedichten zijn: de Zee *en* Beschouwing van de sneeuw.

Om dezelfde redenen meen ik verscheidene Evangelische kerkgezangen, welke door VAN DE KASTEELE *vervaardigd zijn, uit deze uitgave te moeten weglaten. Behalve de liederen van mijnen grootvader, welke uit de* Stichtelijke Mengelpoëzij, *en uit den in* 1790 *uitgegeven bundel gezangen onder de Evangelische kerkgezangen zijn opgenomen, zijn nog de gezangen No.* 42, *zijnde eene vertaling naar* GELLERT, *No.* 47, 119 *en* 149 *door mijnen grootvader vervaardigd. Die kerkgezangen zijn evenwel door gansch Nederland verspreid; waarom zoude men ze herdrukken? Nogtans zal men in dit werk aantreffen een vijftal Evangelische gezangen, namentlijk die, welke voorkomen in den bundel, welke* VAN DE KASTEELE *in* 1790 *uitgegeven heeft. Ik heb gemeend dien bundel in zijn geheel alhier te moeten opnemen. Het is, naar mijn oordeel, een geheel, dat men niet moet splitsen; de liederen, daarin voorkomende, waren oorspronkelijk niet bestemd voor kerkgezangen; sommigen zijn daarom meer of min veranderd, terwijl anderen om andere redenen*

niet

Digitized by Google

niet dan tegen den zin en de bedoeling van den dichter onder de kerkgezangen zijn opgenomen. Laten zij dus blijven hetgeen, waarvoor zij bestemd waren, eene lectuur van smaak en stichting tevens.

De lezers zullen ontwaren, dat het gedicht Henoch *niet afgewerkt is; ja, dat klaarblijkelijk zelfs de eerste zang nog niet ten einde is. De dichter is door zijne veelvuldige werkzaamheden en eenen vroegtijdigen dood verhinderd om dit veel omvattend werk te voltooijen. Men kan hetzelve dus slechts aanmerken als eene proeve van een episch gedicht in antieke metrische verzen; zoodat het ook alleen als eene proeve wordt uitgegeven.*

Ik heb langen tijd geaarzeld, of ik de door mijnen grootvader vertaalde Oden van KLOPSTOCK *en* WIELAND *wel in deze uitgave zoude opnemen. Die hoogdravende lierdichten liggen niet onder het bereik van alle beminnaren der poëzij. Slechts weinige lezers van* KLOKSTOCK *zullen gevoelen wat hij bij het zingen gevoelde; weinigen slechts kunnen zijne hooge vlugt naoogen; terwijl er eene herhaalde aandachtige lezing, ja zelfs eenige oefening vereischt wordt om gemeenzaam te worden met den Klopstockiaanschen dichttrant, en zich te gewennen aan des dichters eigenaardige uitdrukkingen, woordvoegingen en versmaat. Daar echter alle die karaktertrekken van* KLOPSTOCKS *poëzij indedaad geene feilen of gebreken zijn, maar door de ware kunstkenners aangemerkt worden als de natuurlijke eigenschappen van de geestverrukking diens*

Digitized by Google

diens grooten lierdichters, zoo bezit de hollandsche vertaling daarvan te veel klassieke waarde, om uit dezen bundel weggelaten te worden. Indien eenigen den lust mogten hebben om die liederen met die aandacht, welke zij verdienen, te lezen en te herlezen, dan kan de uitvoerige voorrede, mitsgaders de ophelderingen, welke mijn grootvader bij die vertalingen gevoegd heeft, hen in het verstaan en begrijpen dier Oden van grooten dienst zijn.

In eene uitgave van gedichten, zoo als deze, welke ook strekken moet om het geheele karakter van den dichter te leeren kennen, is het noodig om niet slechts de heur zijner werken te leveren, maar ook om eenige dichtstukken, betreffende zijn huiselijk leven, de uitboezemingen van een gevoelvol vriendenhart, ja de opkomende gedachten van scherts en jokkernij, die in rijm uit des dichters pen vloeiden, aan de lezers medetedeelen. Ik gevoel dan ook zeer wel, dat niet alle stukken uit dezen bundel evenveel dichtkundige verdiensten bezitten, doch vrees niet door de uitgave daarvan aan den dichtroem van mijnen grootvader nadeel te zullen toebrengen. De luimige, vrolijke geest, welke in vele dier gedichten heerscht, steekt treffend af bij den statigen verhevenen stijl zijner beroemde liederen, en zal voor menigen lezer eene aangename afwisseling geven; terwijl derzelver losse ongedwongen toon een kenmerk is van des dichters ongekunsteld karakter.

Ik heb, ten aanzien der spelling, naar het voorbeeld van

Digitized by Google

van den heer NEPVEU, *in zijne uitgave der gedichten van* VAN ALPHEN, *de leer van* SIEGENBEEK *gevolgd. Ik geloof, dat eene verouderde spelling in den tegenwoordigen tijd aan vele lezers hinderen zoude, en dat oude gedichten, op nieuw in het licht verschijnende, wel op een' nieuwen tooi mogen aanspraak maken. Men zal evenwel bevinden, dat men de oude spraakleer somwijlen niet konde verwisselen voor de nieuwe, zonder de versmaat of het rijm te verliezen. In die gevallen moest ik mij wel aan de oude schrijfwijze houden; doch die enkele afwijking van de algemeene wet zal in gedichten wel geoorloofd wezen.*

Bij deze uitvoerige uitgave van gedichten zullen velen welligt verlangen eenige beknopte aanteekeningen omtrent het leven, het karakter en de werken van den dichter; en, eenmaal eenen weg zijnde ingeslagen, waarvan ik niet konde of niet wilde terugkeeren, heb ik mij ook in dit doolhof gewaagd, aan mijn goed geluk overlatende, of mij daarin het spoor bijster worden, dan of ik eenen goeden uitweg vinden zal.

Ik gevoel, dat eene levensschets, welke niet afzonderlijk wordt uitgegeven, maar gevoegd wordt bij eene uitgave van gedichten, altijd kort en zakelijk moet wezen, en dat dezelve nimmer een hoofdbestanddeel van het werk mag uitmaken. Ik wil mij beijveren deze regelen voor oogen te houden, en zal mij bepalen bij eene eenvoudige onopgesmukte vermelding der voornaamste ge-

beur-

Digitized by Google

beurtenissen uit het leven van den dichter. In hoeverre ik daarin geslaagd ben, beoordeele de goedgunstige lezer.

'S HAGE, December 1843.

J. C. V. D. K.

Digitized by Google

LEVENSSCHETS

VAN

PIETER LEONARD VAN DE KASTEELE.

Digitized by Google

Digitized by Google

LEVENSSCHETS

VAN

PIETER LEONARD VAN DE KASTEELE.

PIETER LEONARD VAN DE KASTEELE werd op den 13den Augustus 1748 uit een zeer deftig geslacht te 's Hage geboren. Zijn vader was JACOB VAN DE KASTEELE, Raad in de vroedschap van 's Gravenhage, en zijne moeder RACHEL DELO, kleindochter van eenen uit Sedan gevlugten Hugenoot. Nadat zijne brave ouders in zijn kinderhart de zaden van deugd en godsvrucht gelegd hadden, werd hij in het naburige Delft op een kostschool gebragt om zijn verstand te verlichten en zijnen geest allengskens met nuttige kundigheden te verrijken. Daar zijne leermeesters werkten op eenen akker, die door de ouders van het kind met de beste middelen ontgonnen en voorbereid was, zoo kon men daarvan rijke vruchten verwachten, en die verwachting werd door de uitkomst zelfs nog overtroffen.

 Toen

Digitized by Google

Toen VAN DE KASTEELE twaalf jaren oud geworden was, kwam hij te Delft op de latijnsche school, behaalde aldaar geregeld de prijzen, en werd den 3den Junij 1764 na het houden eener redevoering, en onder toekenning van eenen buitengewonen eereprijs naar de hoogeschool bevorderd. De Utrechtsche academie werd daarop door hem en door zijne ouders verkozen om zijne verdere opvoeding te voltooijen. Vermits hij eene bijzondere neiging gevoelde om in het vak der regten zijne loopbaan te maken, zoo genoot hij van de professoren HOUCK en TIJDEMAN zijne opleiding in de regtsgeleerdheid; doch, naardien tevens een sterke godsdienstzin hem bezielde, zoo had hij behoefte naar eene grondige theologische kennis, en woonde de lessen van professor BONNET bij. Zoo wel in de godgeleerdheid als in de regtsgeleerdheid maakte hij spoedig ongewone vorderingen, en verwierf hij eenen algemeenen naam van kunde en bekwaamheid.

Na de ontwikkeling zijner geestvermogens bleek het, dat dezelve niet die van een gewoon mensch waren. Hij bezat een scherp verstand, vlug oordeel en werkzamen geest. Zijne ziel werd geleid door een verheven gevoel, hetwelk hem verhief boven alle bekrompene inzigten en kleingeestigheid; eene levendige verbeeldingskracht stemde hem tot hoogere aandoeningen, en een wakker vuur gloeide in zijnen boezem, hetwelk de drijfveer zijner handelingen werd en zijne gewaarwordingen uitstortte. Zijne statige houding,

zijn

Digitized by Google

zijn ernstige blik moesten bij iedereen ontzag inboezemen, en zijn omgang, zoo onderhoudend, geestig, en vernuftig, droeg de duidelijkste sporen van zijn regt mannelijk karakter. Zijne persoon verwierf dus overal een overwigt boven andere menschen, en zijn geest verkreeg een' onbepaalden invloed op hunne gemoederen.

Daar de grootste genoegens van het academieleven gevonden worden in den vriendschappelijken omgang met medestudenten, zoo had VAN DE KASTEELE een verbond van vriendschap gesloten met HIERONIJMUS VAN ALPHEN, JAN BOTH HENDRIKSEN, NICOLAAS ARNTZENIUS en CAREL BOERS. VAN ALPHEN en BOTH HENDRIKSEN waren vooral zijne boezemvrienden. De vereeniging van dit drietal, voor elkander zoo genoegelijk en verkwikkend, was in het oog van vreemden groot en verheven. Hun edel karakter en voortreffelijk gedrag strekten ten voorbeeld aan andere studenten, en hadden op hen een' weldadigen invloed. VAN ALPHEN zong eens van zijne vriendschap met VAN DE KASTEELE:

En daar ons vriendenhart, verknocht door vaste boeijen,
Deelt in elkanders vreugd, deelt in elkanders smart,
Moet dan met uw geluk ook niet mijn blijdschap groeijen,
En 't vuur der dankbaarheid ontvonken in mijn hart?
Gij waart met mijnen ramp tot in uw ziel bewogen;
Mijn leed was uw verdriet, mijn smart was uwe pijn;
Nu voegt het ons, daar God die tranen af wil droogen,
Bij 't rookend dankaltaar in Hem verheugd te zijn. [1])

[1]) Ter gelegenheid der zilveren bruiloft van J. VAN DE KASTEELE en R. DELO.

Digitized by Google

De vriendschap van VAN ALPHEN en VAN DE KASTEELE sproot niet voort uit eene volmaakte gelijkheid van hun karakter; het waren veeleer geheel verschillende tonen, welke deze aangename harmonie voortbragten. VAN ALPHEN was immer vol gevoel en zachtere aandoeningen; VAN DE KASTEELE muntte uit in vuur en geestkracht. De ziel van VAN ALPHEN stroomde over van de liefelijkste gewaarwordingen; in die van VAN DE KASTEELE ontkiemden de stoutste denkbeelden. VAN ALPHEN werd getroffen door de schoonheden der natuur; VAN DE KASTEELE geraakte in verrukking over derzelver grootheid. De geest van VAN ALPHEN verlangde te aanschouwen, te bespiegelen, te onderzoeken; de geest van VAN DE KASTEELE wilde alles aangrijpen en omvatten. VAN ALPHEN werd daarom door zijne gewaarwordingen meegesleept; VAN DE KASTEELE bleef immer meester van de zijnen. VAN ALPHEN werd daardoor bij tegenspoeden neerslagtig en droefgeestig; VAN DE KASTEELE, immer opgeruimd en getroost, boog zich nimmer voor het noodlot en kon deszelfs slagen verduren. De een was de zon, wanneer zij opkomt, en door hare glanzen den aanschouwer verrukt, de ander de zon, die op den middag warmte en krachten geeft!

De beide vrienden, hoewel van natuur met dichterlijk vernuft en gevoel bezield, besteedden echter hunnen academietijd alleenlijk tot hunne eigene vorming, en hadden nimmer eenige proeven van hun dichterlijk talent gegeven, dan bij feestelijke gelegenhe-

Digitized by Google

heden. De vriendenkring werkte slechts naar binnen; men bood elkander de hand, en vereende de gezamentlijke krachten om den geest te verheffen en te veredelen, en zich tot nuttige leden der maatschappij op te bouwen; zoodat die vriendenkring zijne stralen niet naar buiten schoot, dan nadat zijne inwendige werking voltooid was. Alstoen, terwijl VAN ALPHEN reeds de academie verlaten had, en ook VAN DE KASTEELE spoedig den doctoralen graad hoopte te erlangen, besloten deze twee vrienden eenen tempel voor hunne vriendschap te stichten, waarop niet slechts de tijdgenoot maar ook de nakomelingschap met verrukking staren zoude. Het moest een gesticht wezen, waarin de gaven van hunnen geest, beschaafd en geleid door hunne vriendschap, zouden uitblinken; en het moest opgetrokken worden in dien ernstigen toon, die steeds in hun vriendenhart geheerscht had. Zij besloten gezamentlijk eenige dichtstukken uit te geven, welke eene godsdienstige strekking zouden hebben. Daar zij evenwel hunne krachten mistrouwden, en beproeven wilden, of hunne letterkundige eerstelingen aan het publiek zouden voldoen, zoo lieten zij in 1771 eenen bundel gedichten, getiteld : *Proeve van stichtelijke mengelpoëzij*, voor eigene rekening drukken, en deelden de weinige daarvan gedrukte exemplaren aan hunne vrienden en bekenden ter beoordeeling uit. Deze *Proeve* was niet voorzien van de namen der dichters; doch ieder hunner merkte de door hem vervaardigde gedichten met

 eene

Digitized by Google

eene afzonderlijke letter. Tot die letters werden gekozen de beide initiales van den titel des bundels *Stichtelijke Mengelpoëzij*. VAN ALPHEN, als zijnde de oudste, nam de eerste letter S, en VAN DE KASTEELE de letter M [1]). Toen deze bundel met veel gretigheid ontvangen was, en door bevoegde beoordeelaars gunstig beoordeeld werd, waagden de beide vrienden het om hunne gedichten openlijk in het licht te geven. In 1772 en 1773 gaven zij twee stukjes *Stichtelijke mengelpoëzij* uit, in 1782 verscheen het derde; waarna deze drie stukjes, tot éénen bundel zaamgevoegd, herhaaldelijk herdrukt werden; zoodat in 1803 daarvan de zevende druk verscheen. In deze *Stichtelijke mengelpoëzij* werden vier en twintig gedichten uit de *Proeve van stichtelijke mengelpoëzij* overgenomen en negentien weggelaten. Maar ditmaal oordeelden de dichters het meer overeenkomstig den aard en het doel eener gezamentlijke uitgave van gedichten, alsmede meer gepast voor hunne naauwe vriendschap, om voor de wereld onbekend te laten, wie hunner de verschillende dichtstukken gemaakt had. De gedichten werden dus in die uitgave niet gemerkt, en de dichters zelve be-

[1]) Men heeft wel eens eene verkeerde uitlegging aan de letters S en M gegeven; als of S zoude beteekenen *Student* en M *Meester;* wanneer de letter M het merk van VAN ALPHEN, en de letter S van VAN DE KASTEELE zoude geweest zijn. Wij hebben de dwaling daarvan aangetoond en overtuigend bewezen in de *Algemeene Konst- en Letterbode* van 18 Maart 1842.

hiel-

Digitized by Google

hielden daarvan geene aanteekening. Het was nogtans vrij natuurlijk, dat de betrekkingen en vrienden der dichters allengskens door verschillende omstandigheden de makers van een groot gedeelte dier gedichten leerden kennen. Aangaande de vier en twintig gedichten, welke uit de eerste *Proeve van stichtelijke mengelpoëzij* waren overgenomen, en welke daarin van een merk voorzien waren, kon wel geen twijfel bestaan [1]). Buitendien werd spoedig na de uitgave

---

1) Het blijkt daaruit dat de navolgende gedichten van VAN ALPHEN zijn:

№ 3. Het vrijwillige offer.
» 6. De vrolijke reiziger.
» 10. Vroomharts klagt.
» 11. De verhooring der gebeden.
» 13. Treurige herinnering en blijmoedige vertroosting.
» 21. De Heilige Geest, de Trooster der treurigen.
» 29. Tweespraak tusschen Immanuel en eene afgedwaalde ziel.
» 33. Eenzame wandeling.
» 35. Vrolijk leven.
» 52. Nederland gebogen voor Gods troon, bij gelegenheid van den plegtigen bededag.
» 54. Eenzame overdenking bij het eindigen van den bededag.

Van VAN DE KASTEELE zijn de navolgende:

№ 5. De rijke bedelaar.
» 14. Beschouwing van de Sneeuw.
» 15. God erkend voor Vader.
» 17. Zaligst genoegen in Jezus gemeenschap, na 't gebruik van 't H. nachtmaal.
» 23. Boetzang eener wederkeerende ziel.
» 24. De droevige inwoning in het vleesch.
» 25. Opwekking tot boetvaardigheid, bij gelegenheid van den bededag.

Digitized by Google

algemeen bekend dat het gedicht *de Zee* door VAN DE KASTEELE vervaardigd is, en wel in 1780, korten tijd

---

M. 26. De noodzakelijkheid van Jezus voorbede.
» 28. Wiegezang.
» 31. Het is volbragt.
» 32. Jezus roepstem tot eene afgedwaalde ziel; en
» 53. De goddelijke bevrijding van dreigende overstroomingen, dankend en biddend gevierd.

Door beide dichters gezamentlijk is vervaardigd:

» 34. De zalige dood van de jonge kinderen der geloovigen.

Van de negentien gedichten, welke niet in de *Stichtelijke Mengelpoëzij* zijn opgenomen, doch voorkomen in het derde deel der gedichten van VAN ALPHEN, uitgegeven door den heer KERVEU, zijn de navolgende van VAN ALPHEN:

Pag. 300 aldaar. Gods genade, de zangstof van den zondaar.
» 313. Aandacht op Exod. III: 5 en Jos. V: 15.
» 315. Jezus verkocht voor dertig zilverlingen.
» 319. Geloovige droefheid.
» 323. Bang vooruitzigt.
» 326. Edelmoedige keus van een' Christen; en
» 333. Zielszucht.

Door VAN DE KASTEELE zijn vervaardigd:

» 295. Opwekking tot heilig zingen.
» 297. God geopenbaard in het vleesch.
» 303. Inval op den tijd.
» 305. Geloofsbeschouwing van den ten hemel gevaren en verheerlijkten Zaligmaker.
» 309. Opwekking tot achtervolging van het biddagswerk.
» 310. De vliegende vreugd.
» 317. Opwekking tot blijdschap bij Jezus Opstanding.
» 321. De verrassende lente.
» 325. Zondige keus van een' wereldling.
» 327. De zwakke maar moedige krijgsman.

Digitized by Google

na het overlijden zijner eerste echtgenoote, waarvan hij in het slot van dat gedicht melding maakt. Dit gedicht verwekte bij deszelfs verschijning zoo zeer de algemeene bewondering, dat iedereen zocht uit te vorschen, aan wien der beide vrienden hetzelve moest worden toegeschreven; en, daar VAN ALPHEN niet de man was om zich eens anders verdiensten toe te eigenen, zoo vernam men spoedig, dat hetzelve van VAN DE KASTEELE was. De *Kinderzang*, No. 51, is mede van hem, en vervaardigd voor twee jonge nichten zijner eerste echtgenoote. De vertalingen uit GELLERT zijn, naar men stellig vermeent, alle van VAN DE KASTEELE. Omtrent de vier laatste kan geen twijfel bestaan, omdat dezelve onder de Evangelische gezangen zijn opgenomen, en VAN DE KASTEELE, die aan de invoering der Evangelische gezangen medegearbeid heeft, eigenhandig de makers van alle de Evangelische gezangen heeft aangeteekend. Uit die aanteekeningen blijkt, dat de vier laatste liederen van GELLERT door VAN DE KASTEELE vertaald zijn, en dat van hem mede afkomstig is het uit de *Stichtelijke mengelpoëzij* onder de Evangelische gezangen opgenomen gedicht No. 77, *de beste keus*; terwijl van VAN ALPHEN is No. 44, *de eenheid der geloovigen*. De zamenspraken

---

Door beide dichters gezamentlijk zijn vervaardigd:

Pag. 199. Toewijding aan allen, die Jezus Christus in onverderflijkheid liefhebben; en

» 334. Dankoffer.

zijn

Digitized by Google

zijn mede vrij stellig van VAN ALPHEN. WITSEN GEIJSBEEK in zijn *Woordenboek van Nederduitsche dichters* is van oordeel, dat het niet moeijelijk is uit de verschillende gedichten zelve op te maken, van wien dezelve afkomstig zijn. Doch het moge onwedersprekelijk zijn, dat men het verschil van karakter van beide dichters uit een aantal gedichten kan proeven, even zeker is dit niet bij alle gedichten het geval. De beide vrienden toch, gelijk zij in elkanders hart woonden, en de een zich steeds den ander tot voorbeeld stelde, schepten ook dikwerf behagen om gelijksoortige onderwerpen te bezingen, en namen daarin zelfs veel van elkanders dichttrant over. Behalve dat men onderscheidene voorbeelden daarvan in de eerste *Proeve* aantreft, zoo is dit ook opmerkelijk in de *Stroomspiegel*. Gelijk het zoo beeldrijke gedicht *Beschouwing van de sneeuw* met deszelfs eigenaardige kadans, blijkens de daaronder staande letter M, van VAN DE KASTEELE is, zoo vermeent men stellig, dat het daarmede in alle opzigten overeenkomende gedicht *Stroomspiegel* van VAN ALPHEN is.

Daar deze *Stichtelijke mengelpoëzy* bij drie afleveringen op verschillende tijdperken in het licht verscheen, en het derde stukje, waarin ook het gedicht *de Zee* voorkomt, pas in 1782 werd uitgegeven, zoo was er in dien tusschentijd veel belangrijks in het leven van den dichter voorgevallen. Den 13den December 1771 was VAN DE KASTEELE, na de openbare verdediging zijner dissertatie, bevattende regts-

Digitized by Google

regts-quaestien van verschillenden aard, tot doctor in de regten bevorderd. Hij ontving bij die gelegenheid, even als VAN ALPHEN, eene destijds ongekende loffelijke vermelding. De Utrechtsche academie daarop verlatende, zette hij zich te 's Hage als advokaat neder, en beoefende aldaar met veel vrucht de regtspraktijk. Daar hij echter den wensch scheen te koesteren om later in de landsregering te komen, en zijne geboortestad geene stem in de Provinciale Staten had, zoo verkreeg hij het burgerschap van Gouda, doch bleef inmiddels te 's Hage wonen.

In 1773 werd hem eene eervolle openbare betrekking opgedragen. De Hervormde kerk in Nederland namentlijk had gedurende twee eeuwen geene andere kerkgezangen bij hare godsdienstoefeningen gebruikt, dan de gebrekkige Psalmberijming van DATHEEN. Meermalen had zich de behoefte naar eene meer beschaafde berijming der Psalmen doen gevoelen; doch men was het daaromtrent in de zeven provincien nimmer eens kunnen worden. Een groot deel der Hervormde protestanten was in zoo groote mate gehecht aan die oude bewoordingen en berijming van DATHEEN, dat zij het voor heiligschennis hielden, daaraan iets te willen veranderen; en, toen men eindelijk tot die nieuwe berijming besloten had, hoorde men een geschreeuw van verontwaardiging, dat oneindig veel sterker was, dan later na de invoering der Evangelische gezangen, en hetwelk zelfs de algemeene rust bedreigde. Nadat daardoor het plan lan-

Digitized by Google

langen tijd vertraagd was, kwamen eindelijk in 1773 de Staten der zeven Provincien overeen, om eene commissie tot verbetering der Psalmberijming naar 's Hage te zenden, en benoemden daartoe eenige predikanten. Nademaal de verandering der Psalmberijming onder toezigt en goedkeuring der Staten-Generaal moest geschieden, zoo werden door Hun Hoogmogenden aan het hoofd dier commissie gesteld WILLEM baron VAN LIJNDEN, lid van dat collegie, en Mr. THOMAS HOOG, raadsheer in den Hoogen Raad. Deze laatsten moesten in hunne werkzaamheden worden bijgestaan door iemand, die als dichter reeds eenen naam gemaakt had, en alzoo in staat was hen tot het doen eener goede keuze van Psalmen voor te lichten. VAN DE KASTEELE werd daartoe verkozen, en benoemd tot Amanuensis van Hun Hoogm. Door behulp van zijn dichterlijk talent koos men de beste berijmingen van VOET, en van het gezelschap *Laus Deo salus populo*, en maakte men in de verkozenen vele belangrijke veranderingen. Bij de voleindiging van dat werk werd hetzelve met algemeene loftuigingen bekroond.

Toen VAN DE KASTEELE te Utrecht studeerde, had hij kennis gemaakt met GEERTRUID MARGARETA CRAEYVANGER, dochter van GIJSBERT CRAEYVANGER en GEERTRUID MARGARETA BONGARD. Den 2den Julij 1777 huwde hij met haar, en bragt eenige gelukkige jaren met haar door. Den 26sten Maart 1780 schonk zij hem eenen zoon, die den naam van JACOB KAREL ontving; doch de geboorte van dit kind sleepte zijne onvergetelijke gade

Digitized by Google

gade in het graf. Zij stierf den 25sten Mei 1780. Groot was dit verlies voor VAN DE KASTEELE; want haar zachte aard, en haar opgeruimd, vrolijk en geestig karakter boeiden hem aan haar met de innigste liefde, die de kroon van zijn levensgeluk was. Hij verdroeg echter dien slag met mannelijke waardigheid, en onderwierp zich aan den wil der Voorzienigheid.

In het begin van 1782 werden aan hem opgedragen de functiën van Fiscaal bij den Hoogen Zee- en Krijgsraad in de zaak van den Schout bij Nacht RINKES, die beschuldigd werd van nalatig geweest te zijn in het bewaken en verdedigen der handelsvloot in de Middelandsche zee, waardoor dezelve door de Engelschen genomen was. In den nazomer van dat jaar legde hij zijne regtspraktijk neder, daar hij den 9den September benoemd werd tot Raad en Pensionaris van Haarlem, ter adsistentie van den heer VAN ZEEBERGH, voor wien het Pensionaris-ambt te druk werd. Deze gewigtige betrekking was juist geschikt voor VAN DE KASTEELE, daar dezelve hem veelvuldige gelegenheden gaf, om zijnen werkzamen ijver, zijne grondige kennis van zaken en zijne administrative bekwaamheid aan den dag te leggen. Hij werd daardoor het orgaan der stedelijke regering van Haarlem, zoowel in de stad, als in de vergadering der Provinciale Staten, in welk collegie hij een der voornaamste sprekers werd. De betrekking van Raad en Pensionaris bragt mede, dat VAN DE KASTEELE aan de stedelijke regering verslag deed van al hetgeen de stad of het land scheen noo-

Digitized by Google

noodig te hebben; dat hij deswege de regering van raad en advies diende, de voorstellen en besluiten der regering ontwierp en in geschrifte bragt; en overal namens de regering het woord voerde. Hij was er dan ook steeds op uit, om de huishoudelijke inrigtingen van Haarlem, zoo als het schoolwezen en anderen, te verbeteren; zoodat zijne weldadige zorgen voor het belang der Haarlemsche burgerij allerwege geprezen werden, en hij de algemeene achting en liefde verwierf.

Het was echter juist die betrekking van Raad en Pensionaris, welke den dichter sleepte in eenen maalstroom van staatkundige twisten en oneenigheden, waaraan hij zich niet konde, niet mogt onttrekken. Toen het vermogendste gedeelte der Hollandsche natie, te weten de handelstand, groote schade geleden had door de zeerooverij der Engelschen, was de algemeene verbittering tegen Hollands magtige mededingster ten top gestegen. Men drong alomme aan en eischte, dat de Nederlandsche zeemagt zoude worden toegerust en uitgebreid, dat men krachtdadig tegen Engeland den krijg zoude voeren, en Hollands ouden zeeroem handhaven. Doch de vredelievende WILLEM V, die tijdens den Amerikaanschen oorlog tegen de Amsterdamsche kooplieden en tegen de vele begunstigers van den Amerikaanschen opstand geijverd had, om aan Engeland geene reden tot misnoegen te geven, wilde nu zooveel mogelijk de driften der opgewondene natie tegengaan, en scheen alles te willen be-

Digitized by Google

beproeven, om de goede verstandhouding met Engeland te bewaren of althans te herkrijgen. Dit verwekte alom misnoegen. Men beschuldigde den Stadhouder van Engelschgezindheid. De regenten van verschillende steden, terugziende op de geschiedenis van het Stadhouderschap, zagen met leede oogen, dat de magt der Stadhouders immer toegenomen had, en dat de Stadhouder, zoo direct als indirect, de stedelijke en gewestelijke regeringen in bedwang kon houden. Zij wilden aan den Stadhouder alle aandeel in de souvereiniteit ontnemen, en hem slechts een gedeelte der uitvoerende magt toevertrouwen. De invloed van den Hertog VAN BRUNSWIJK op het bestuur, en later de aanmaningen van het Pruissische hof verbitterden de natie, die immer naijverig was op hare vrijheid en eigen bestuur. De burgerstand, opgewekt door de geschriften van VOLTAIRE, ROUSSEAU en van een aantal Hollandsche schrijvers, wilde in plaats der aristocratische familieregering meer liberale instellingen, opdat ook hij invloed op het lands- en stadsbestuur zoude erlangen. De raadslieden en aanhangers van den Prins van Oranje verdedigden door allerlei middelen de magt van den Stadhouder. Een leger van schotschriften zocht den Prins in een hatelijk daglicht te plaatsen, zoodat de wezentlijk goedaardige vorst weldra beschouwd werd als een monster, dat de snoodste ondeugden in zich vereenigde. De anti-orangistische regenten waren in twee partijen verdeeld. Een gedeelte wilde de magt van den Stadhouder inkorten, om alleen

Digitized by Google

de hunne uit te breiden; welke politiek slechts strekken kon om de gemoederen des te meer te ontrusten, en den staat van het land hoe langer, zoo hagchelijker te maken. Een ander gedeelte daarentegen oordeelde het raadzaam om aan het volk eenigen invloed op zijne regeringen te geven, en dus door toegeeflijkheid aan de vorderingen der volkspartij te trachten de gemoederen tot bedaren te brengen. Tot deze laatsten behoorde ook VAN DE KASTEELE, die in de vergadering der Provinciale Staten meermalen zijne stem verhief tot het bekomen van meer vrijgevige instellingen, en met kracht en ernst op eenige staatshervormingen aandrong.

Het staatsregt der oude republiek had indedaad geene zekerheid, veel min eenheid van beginselen. Men moest hetzelve putten uit overoude en geheel uiteenloopende bepalingen, welke deels uit de tijden der grafelijke regering dagteekenden, deels na de afzwering der grafelijke regering door den drang der tijden waren daargesteld. Dit gaf, bij de meerdere ontwikkeling van publieken geest, voedsel aan de theorien van verschillende partijen, en kan dus werkelijk eene hoofdoorzaak der partijschappen genaamd worden. De staatkundige verwarring, welke daaruit voortkwam, scheen aan VAN DE KASTEELE en andere staatslieden toe niet te kunnen worden weggenomen dan door de verandering van zoodanige instellingen, welke bij de meerderheid der natie het meest hinderlijk waren, en geheel tegen den geest des tijds schenen te strij-

Digitized by Google

strijden. De grootste grief der liberalen was, dat de stedelijke regeringen, welke in de daad het geheele land regeerden, in eenige weinige bevoorregte familien zoo goed als erfelijk waren. VAN DE KASTEELE was in lateren tijd een sterk bestrijder van de uitgebreide magt der gewestelijke en stedelijke besturen, waaruit zooveel misbruiken en gebreken voortvloeiden; maar in dezen tijd beoogde men geene geheele staatshervorming, zoo als later in 1795. Men dacht er niet aan om de Unie van Utrecht te verbreken, en de bezadigde staatslieden, die geene maatregelen van geweld wilden, maar den staat langs wettige wegen wenschten te hervormen, meenden slechts die veranderingen te moeten invoeren, welke met het toenmalig staatsregt der republiek overeen te brengen waren. Daar dus de magt der gewestelijke en stedelijke besturen met al hare feilen en gebreken moest blijven bestaan, zoo meende VAN DE KASTEELE, dat men ten minste de aristocratische zamenstelling dier besturen moest doen vervangen door een zoodanig beginsel van verkiezingen, waardoor de geheele burgerij bij de regering vertegenwoordigd zoude worden.

Het was alzoo den 30sten Januarij 1787, dat Haarlems afgevaardigden in de Provinciale Staten voorstelden om eene commissie te benoemen, die onderzoeken zoude, welke de magt van den Stadhouder en welke 's volks invloed op de regering behoorde te wezen. Dit voorstel werd door acht andere steden ondersteund. Men was van oordeel, dat de commissie uit acht le-

 den

Digitized by Google

den moest bestaan, en dat onder anderen ook VAN DE KASTEELE daartoe benoemd moest worden. Doch de ridderschap en de negen overige steden, kennende, maar niet instemmende met de liberale denkwijze der voorgestelde personen, wilden tot die commissie meerdere en andere leden benoemen, en daar iedere stad mitsgaders de ridderschap, slechts eene stem had in de Provinciale Staten, zoo hadden deze de meerderheid. Het voorstel werd dus verijdeld of werd daarvan weinig werk gemaakt; ten gevolge waarvan de regering van Haarlem besloot zelve haar regerings reglement te veranderen; gelijk geschiedde in Augustus van dat jaar; als wanneer hetzelve door de Staten van Holland goedgekeurd werd. Voorheen werden Burgemeesteren en Schepenen benoemd door den Stadhouder uit eene voordragt van de Vroedschap, terwijl de Vroedschap zelve de bij haar open gevallene plaatsen aanvulde. Volgens het nieuwe reglement werden Burgemeesteren en Regeringsraden door de burgerij verkozen, terwijl de burgerij een vast collegie van vertegenwoordigers verkreeg, hetwelk onder anderen de jaarlijksche stadsrekeningen nazag.

Men beweerde, dat deze verandering in het regeringsreglement geene eigendunkelijke handelwijze was, en beriep zich op vooroude privilegien van Haarlem, welke allengskens in onbruik waren gegaan. Dit regeringsreglement bevatte de eerste volksvertegenwoordiging hier te lande. Deszelfs verkiezingen wa-

Digitized by Google

waren dan ook nog meer direct, dan later VAN DE KASTEELE wel wenschelijk oordeelde, daar de stemgeregtigde burgers zelve, en dus zonder tusschenkomst van kiezers, de leden van het bestuur verkozen. Trouwens kon destijds, toen iedere stad nog eenen kleinen staat op zich zelven vormde, hare inrigting veiliglijk meer democratisch wezen dan later, toen gansch Nederland tot één rijk gevormd werd. Bovendien zou men mogelijk met regt kunnen aanmerken, dat, alhoewel het doel en de pogingen der vrijheidslievende staatshervormers schoon en heilzaam waren, zij echter in hunne beginselen verder gingen, dan later de ondervinding aantoonde raadzaam te zijn. Het was een tijd, waarin een groote overgang van beginselen begon stand te grijpen. Voorheen golden in alle inrigtingen alleenlijk de geschiedenis van vorige eeuwen, de aangenomene gewoonten en de denkwijze der voorvaderen. De geest des tijds begon alsnu in alles het gezag der rede te eerbiedigen, zoo dat het niet te verwonderen was, dat men in den beginne, uit vooringenomenheid met het nieuwe, te veel hechtte aan afgetrokkene bespiegelingen, en te weinig acht sloeg op practische beginselen.

De zoozeer uiteenloopende staatkundige beschouwingen verwekten bij de twistende partijen veel eigenzinnigheid, partijzucht en staatkundige geestdrijverij. VAN DE KASTEELE evenwel, al mogt hij in sommige omstandigheden voorzigtiger hebben kunnen hande-

Digitized by Google

len, is toch altijd onder de bezadigden gerangschikt, en nimmer heeft iemand kunnen beweren, dat zijne staatkundige handelwijze niet strookte met de strenge zedeleer, die zijne naauwgezet godsdienstige denkwijze hem voorschreef. Hij was wel onwankelbaar in zijne denkwijze, en verdedigde dezelve met vuur en geestdrift; maar was in geenen deele een volksleider. Hij kon wel een volksvriend genaamd worden. Door zijne nederigheid, minzaamheid en hulpvaardigheid had hij een ieders achting en liefde verworven; hij beijverde zich in de staatsvergaderingen wel om aan de burgerij door een stelsel van vertegenwoordiging een indirect aandeel in het bestuur te geven; maar het streed geheel tegen zijne naauwgezette beginselen van deugd en betamelijkheid, om door openbare vertoogen en vertooningen de gemoederen in beweging te brengen en zich aan het hoofd eener partij te stellen. Hij mengde zich niet meer in het staatkundige, dan voor zoover hij door zijne betrekking van Raad en Pensionaris daartoe geroepen werd; zoó als hij dan ook na zijne afzetting in 1787 zich zorgvuldig van alle staatkundige bemoeijingen onthield. Zoo lang hij echter die staatsbetrekking bekleedde, had hij te veel opregtheid en vastheid van karakter, om niet openlijk voor zijne gevoelens uit te komen, en bezat hij geestkracht genoeg om ze met nadruk te verdedigen.

Spoedig na de verandering van het Haarlemsch regeringsreglement werden alle pogingen eener staatshervorming verijdeld, en de partijschappen bedwongen.

Toen

Digitized by Google

Toen in 1787 de wrijving tusschen de verschillende staatspartijen ieder oogenblik dreigde den burgerkrijg te doen ontvlammen; toen alomme de gewapende burgerij naar Utrecht en de Hollandsche grenzen trok om 's Prinsen legers te ontvangen; toen in alle deelen des lands de onderliggende partij van den Stadhouder naar eene gelegenheid omzag om eene poging tot herstel der regten van WILLEM V. te wagen, besloot de gemalinne van den Stadhouder, die sints eenigen tijd op het Loo haar verblijf hield, zich weder te 's Hage in het midden der woelende partijen te vertoonen. De te Woerden residerende Commissie van defensie voor Holland, deze tijding vernemende, vreesde in dezen stand van zaken daarvan de ernstigste gevolgen, en zond den 28sten Junij 1787 eenige gewapende burgers Hare Hoogheid aan de Goe-Jan-Verwelle-Sluis te gemoet, om haar het voortreizen te beletten. Dit was eene beleediging voor de Prinses. Zij vorderde daarvoor voldoening; doch de meerderheid der Provinciale Staten keurde den maatregel der Commissie van defensie goed. Weldra werdt het land overstroomd door een leger van Pruisen; alles boog zich voor den Prins van Oranje neder, en verklaarde zich bereid om aan Hem en zijne gemalinne voor den Haar aangedanen hoon voldoening te geven. De Woerdensche Commissie en de afgevaardigden van die steden, welke niet uitdrukkelijk tegen de aanhouding der Prinses geprotesteerd hadden, werden voor altijd van 's lands bedieningen vervallen verklaard en verboden, zich in de nabijheid

Digitized by Google

van Harer Hoogheids residentie te vertoonen. VAN DE KASTEELE was onder deze laatsten begrepen, ofschoon hij de aanhouding der Prinses niet uitdrukkelijk had goedgekeurd, vermits hij destijds wegens eene ongesteldheid zelfs niet in de Vergadering tegenwoordig was geweest. De Prins van Oranje kreeg nu al zijne burger en militaire betrekkingen en regten weder; het nieuwe regeringsreglement van Haarlem werd afgeschaft, en de leden der regering door anderen vervangen.

VAN DE KASTEELE trok zich dus den 11den October 1787 uit het politieke leven terug, om in het vreedzame Haarlem eene aangename rust te genieten. Hij was den eersten Augustus 1784 weder in den echt getreden met MARIA BERNARDINA GALLÉ, weduwe van den heer NICOLAAS VAN LEYDEN, eene vrouw, wier karaktertrekken veel met de zijnen overeenkwamen. Uit dit tweede huwelijk werd hem eene dochter geboren, zoodat het huiselijk geluk hem weder toelachte, en hem de staatszorgen zooveel mogelijk deed vergeten. Zoolang hij Pensionaris was, hadden zijne drukke bezigheden hem niet toegelaten de dichtkunst te beoefenen; nu hij weder ambteloos burger geworden was, greep hij de lier weder aan, en vond daarbij zijne aangenaamste uitspanningen. Hij had zich thans geheel losgescheurd van alle staatkundige bemoeijingen; en in stede van zich met bitsheid en spijt tegen de aanhangers eener andere staatspartij uit te laten, zong hij zijne vrienden en lotgenooten toe:

Al

Digitized by Google

Al brouwt Vorstin of Vorst ons kwaad,
Wij zullen hier hun' naam niet vloeken,
Maar zien op Hem, die 't kwaad gedoogt,
En 't waar geluk van hen beoogt,
Die 't land der rust hier boven zoeken.[1])

Zijne hoog ernstige godsdienstigheid was in moeijelijke tijden zijn steun en troost. Hij was sterk gehecht aan de leer der Nederlandsch Hervormde Kerk; doch die gehechtheid was niet stelselmatig, maar alleen uit overtuiging voortgekomen. Ook stemde die godsdienstige denkwijze hem niet tot kommer en neerslagtigheid, maar wel tot opbeurende blijgeestigheid. Zij was het middenpunt, waarom een uitgelezen vriendenkring zich zamensloot, en aan haar was zijn dichterlijk talent gewijd.

Het tijdperk van 1788 tot Januarij 1795 was rijk in letterkundige voortbrengselen van VAN DE KASTEELE, daar, met uitzondering der *Stichtelijke mengelpoëzij*, genoegzaam al zijne gedichten van dien tijd dagteekenen. In 1790 gaf hij dien bundel van twintig gezangen in het licht, waardoor hij zooveel dichtroem verwierf, en waaruit later, hoewel tegen zijne bedoeling, een vijftal onder de Evangelische gezangen werd opgenomen. Het lied, *Jezus grootheid*, No. 46 der Evangelische gezangen, toont door deszelfs verhevene majestueuse eenvoudigheid, hoezeer de dichter doordrongen was van de grootheid des onderwerps, en in

[1]) Ter zilveren bruiloft van J. A. GRASWINCKEL en J. S. BODDAERT.

Digitized by Google

staat zijn hoog gestemd gemoed in waardige woorden uit te storten. Hij vond echter dit gedicht minder geschikt voor een kerkgezang, omdat de drie en tachtig coupletten, in verband met elkander, slechts één hoofddenkbeeld, de grootheid van den Zaligmaker uitdrukken, en het dus ondoelmatig zij, dat slechts enkele coupletten gezongen worden. *De Ode aan God* vertoont mede het genie van den dichter in deszelfs grootheid en verhevenheid. Die grootsche dichttrant was het eigendommelijk kenmerk zijner poezij, gelijk ook zijn gansch karakter medebragt, dat hij daarin beter moest slagen, dan in het uitboezemen van zachte weemoedige toonen of zielroerende aandoeningen. Zijne liederen zijn eer als de klank van metaal, dan als de melodie van het snarenspel; zijne vlugt eer die van den adelaar; die in de wolken stijgt, dan van de bij, die om bloemen en kruiden zweeft. Die stoute trotsche toon zijner gezangen had men reeds vroeger leeren kennen uit de *Stichtelijke Mengelpoezij* in zijn gedicht *de zee*, terwijl ook meer andere gedichten daarin uitmunten.

Daar deze dichttrant het bijzonder vereischte van het heldendicht is, zoo gevoelde VAN DE KASTEELE zich in dezen tijd bijzonder opgewekt om een groot Episch gedicht te vervaardigen. Hij koos daartoe een onderwerp uit de Heilige Schrift, en besloot HENOCH te bezingen. Ten einde zich tot eene zoo gewigtige onderneming te oefenen, en tevens zich nu en dan door eene aangenamer bezigheid te verpoozen van

een

Digitized by Google

een werk, dat alle inspanning van den geest vereischte, begon hij terzelfder tijd de gedichten van OSSIAN in hollandsche verzen te vertalen. Hij was daarbij van meening, dat de in latere eeuwen gebruikelijk geworden rijmverzen ongepast waren voor deze eerwaardige gedenkteekenen der oudheid, en waagde het om het eerst in de hollandsche taal de hexameters te gebruiken. In eene letterkundige voorrede voor dat werk toont hij de vereischten en de eigenschappen dier verzen aan, en ontwikkelt hij de redenen, waarom hij ze in het heldendicht verkieselijk achtte boven de rijmverzen. Het gelukte hem dan ook zoo wel om de kracht, verhevenheid en trotsche schilderingen van den Schotschen Bard natebootsen, dat hij door bevoegde kenners geoordeeld werd op eene waardige wijze hem te hebben nagestreefd.

Deze vertaling van OSSIAN was hem een werk van uitspanning, dat met veel gemak uit zijne pen vloeide. Spoedig zag dan ook het eerste deel het licht, terwijl de statige *Henoch* slechts langzaam vorderde, en vervolgens door des dichters staatsbetrekkingen geheel gestaakt werd. Het is voor de letterkunde te bejammeren, dat de dichter zelfs geen uitvoerig plan of den hoofdzakelijken inhoud van alle de zangen van dit gedicht in geschrifte heeft gebragt; want bij een episch gedicht is de dichterlijke inkleeding van het gansche verhaal niet het minste, dat in aanmerking komt om over deszelfs verdiensten te kunnen oordeelen. Hetgeen van de *Henoch* voorhanden is, maakt

nog

Digitized by Google

nog niet het geheel des eersten zang uit. Uit den aanhef van eenen tweeden zang, dewelke onlangs onder losse papieren van den dichter gevonden is, zou men kunnen opmaken, wat het slot des eersten zang had moeten inhouden. Die tweede zang begint aldus:

Toen Gods Eeniggeboorne voorbij den verzengden abeel ging,
Zweefde er één van de geesten, de booze bewoners des dampkrings,
Boven het hol van de slang, en hij hoorde de woorden des Eeuwgen,
Die, als Henoch het smeekte, beloofde het menschdom nog eenmaal
Tot bekeering te roepen. De booze vergrimde op het hooren
Van dat genadige woord; en hij ijlde met woedende gramschap,
Vlammend van spijt en van wraak, naar de trillende wereld des Satans.
Welke gewesten en paden de geest van den booze doorzweefde,
Zangster! ontdek het mij nooit! Hij bewandle steeds eenzaam zijn wegen.
Niemand verzelle hem daar! Maar ontdek mij, ten schrik van de boosheid,
Hoe er de woede regeert; en verhaal ons (gij kunt het vernemen
Van de trawanten des hemels, die 't woeden der helle beteuglen,
Als het de Godheid beveelt) verhaal ons, gij Godegewijde!....

Uit deze regels blijkt dus, dat, naar het voorgenomen plan van het dichtverhaal, nadat in de eerste zang de zondvloed door den Zaligmaker aan HENOCH geopenbaard was, in diezelfde zang nog HENOCH door zijn gebed uitstel dier straf voor zijne medemenschen zoude erlangen, en de Zaligmaker weder deze aarde moest verlaten. Hoewel van dit gedicht slechts een klein gedeelte afgewerkt is, zoo kan men toch uit deszelfs statigen stijl, de weinige maar treffende beelden en uit eenige stoute gedachten voldoende afleiden, dat de dichter wel bevoegd was om zich op den weinig betreden grond van het heldendicht te wagen.

In

Digitized by Google

In later tijd, in 1798, gaf VAN DE KASTEELE eenige vertaalde oden van KLOPSTOCK en WIELAND in het licht; doch dezelve schijnen grootendeels reeds in dit letterkundig tijdperk vervaardigd te zijn. VAN DE KASTEELE, wiens karakter in zoo vele opzigten met dat van KLOPSTOCK overeenstemde; wiens hart, even als het zijne, overstroomde van godsdienstig gevoel en Christelijke deugden, en die, even als KLOPSTOCK, met eenen edelen ijver de gematigde beginselen van vrijheid en staatshervorming voorstond; die wel niet die geestverrukking van KLOPSTOCK bezat, maar wiens dichtgeest toch buitengewoon verheven en stout was, kon bij eene aandachtige lezing der werken van KLOPSTOCK beter dan iemand zijne gedachten begrijpen, zijne gewaarwordingen gevoelen, en was meer dan iemand in staat om de juiste denkbeelden van KLOPSTOCK in het Nederduitsch overtebrengen. De dichter hield zich dan ook bij die vertaling, zoo als behoorde, aan de bijzondere eigenschappen van den Klopstockiaanschen dichttrant, beijverde zich niet slechts om dezelfde uitdrukkingen mede te deelen, maar ook om zich in het Nederduitsch op dezelfde wijs uittedrukken, als KLOPSTOCK in het Hoogduitsch gedaan had. Deze vertaling is dus niet gering te achten, voornamelijk daar slechts zeer zelden een Hollander het wagen zal om de Oden van dien beroemden lierdichter in het oorspronkelijke te lezen, terwijl nu én die vertaling én de daarbij gevoegde voorrede en ophelderingen aan Nederlanders gelegenheid geven om KLOPSTOCK te lezen en te begrijpen.

Het

Digitized by Google

Het letterkundig, godsdienstig en burgerlijk leven van VAN DE KASTEELE, zoowel gedurende dit tijdperk als gedurende zijn geheele leven, doet zien, dat, ofschoon de vrijgevige beginselen van staatkunde, die zich uit Frankrijk over gansch Europa begonnen te verspreiden, ook bij hem veel ingang vonden, hij echter niet behoorde tot degenen, die alle nationale deugden wilden uitwisschen om al wat uitheemsch is in het Hollandsch karakter overteplanten. Zoo iemand het nationaal karakter en voorvaderlijke deugden wist te waarderen, zoo iemand op prijs stelde grondige kennis en zuiveren smaak, zoo iemand gezegd kon worden vast te staan in zijne beginselen van godsdienst en deugd, het was VAN DE KASTEELE, die, in dat alles een man van den ouden stempel, opzocht en behield al wat door alle tijden heen voor goed en schoon en klassiek gehouden was, en slechts dat wilde hervormen, wat den toets der tijden niet had kunnen doorstaan.

Met den aanvang van 1795 verdween het stil, huiselijk, letterkundig leven van VAN DE KASTEELE, en riep hem zijne pligt in de woelingen van het staatstooneel. Sints den jare 1787 had hij zich geheel onthouden van alle ondernemingen, welke door anderen werden aangewend, om het toenmalig bestuur te ondermijnen, en de groote omwenteling voor te bereiden. Hij had dus geen deel aan de leesgezelschappen of clubs, vertoonde zich nimmer bij de nachtelijke bijeenkomsten in den Haarlemmer Hout en behoorde niet tot de committés revolutionairs. Hij was voorheen wel

een

Digitized by Google

een krachtig voorstander eener groote staatshervorming; hij bestreed met ijver alle misbruiken, aanmatigingen en onregtvaardigheden, welke anderen voorzigtiger oordeelden niet op te merken; hij ontzag geene personen of omstandigheden om het goede te prijzen en het kwade af te keuren; maar, eenmaal de magt en gelegenheid om in het openbaar te handelen verloren hebbende, wilde hij niet tot geheime zamenzweringen afdalen, en had altijd eenen schrik voor gewelddadige omverwerping der regering. Hij was onbekwaam om eene omwenteling te maken, maar rekende zich jegens zijn vaderland verpligt, om, wanneer zoodanige omwenteling eenmaal was geschied, dezelve te vo'gen, en tot eene spoedige regeling van den staat zooveel mede te werken, als in zijn vermogen was.

De bewerkers der omwenteling in 1795, ten einde geene vermoedens van eigenbaat op te wekken, besloten, altans op vele plaatsen, om het voorloopig bestuur der zaken op te dragen aan diegenen, welke geen deel aan de omwenteling gehad hadden. Dien ten gevolge werd VAN DE KASTEELE, den 19den Januarij, verkozen tot President der vertegenwoordigers van Haarlem, ten einde een provisioneel regeringsreglement in te voeren. Twee dagen later werd hij, krachtens dat reglement, door kiezers, welke door de stemgeregtigde burgers van Haarlem verkozen werden, benoemd tot President der stedelijke regering van Haarlem, om de geheele orde van zaken aldaar te

Digitized by Google

te regelen en op eenen vasten voet te brengen. De Haarlemsche regering, even als die van andere steden, handhaafde de rust, waakte tegen alle uitspattingen der omwentelingsgezinden, en zorgde, dat ook deze stad de eerekroon verwierf van met bezadigdheid de stadhoudersgezinden behandeld te hebben. Geen voorstander dier partij had eenig leed te verduren, en bijna allen behielden hunne posten.

Toen, in Junij 1795, het stadsbestuur geregeld en de nieuwe orde van zaken voltooid was, werd VAN DE KASTEELE in zijn voorzitterschap vervangen door JAN VAN STYRUM, en werd hij door de stedelijke regering afgevaardigd tot de vergadering der provisionele representanten van Holland, ten einde het landsbestuur te helpen regelen. In deze betrekking werkte hij ijverig mede tot het daarstellen der Nationale Vergadering. Daar de aard der omwenteling had medegebragt, dat er eene geheel nieuwe regeringsvorm moest worden ontworpen, zoo stelden de provisionele representanten van Holland voor, om eene Nationale Vergadering bijeen te roepen, dewelke eene nieuwe staatsregeling vervaardigen, en inmiddels over de zeven provinciën en de generaliteitslanden het bestuur zoude voeren. Overijssel, Utrecht, Drenthe en Bataafsch Braband ondersteunen dit voorstel; doch Gelderland, Zeeland, Vriesland en Groningen verzetten zich tegen dit plan, hetwelk de souvereiniteit van iedere provincie zoude overbrengen in ééne algemeene vergadering en welligt voor altijd de verschillende pro-

Digitized by Google

provincien zoude zamensmelten. Na eenen langdurigen strijd en belangrijke wijzigingen in het oorspronkelijk ontworpen reglement der Nationale Vergadering, wordt eindelijk daartoe besloten, en dezelve tegen den eersten Maart 1796 bijeengeroepen. Deze vergadering bestond uit honderd vierentwintig leden, gekozen door kiezers, welke door de stemgeregtigde burgers van gansch Noord-Nederland waren benoemd. Zij bevatte een aantal mannen van veel talent, die zeer uiteenloopende politieke stelsels met kracht- en bekwaamheid voorstonden. Het kon dus niet missen, of bij de belangrijke werkzaamheden dier vergadering moesten de hevigste woelingen tusschen die partijen ontstaan, dewelke door gansch Nederland eenen weerklank vonden. VAN DE KASTEELE was tot lid dier vergadering verkozen, werd zelfs bij derzelver opening eerste secretaris en weinige dagen later, na den dood van PIETER PAULUS, het eerst tot president benoemd. Hij was mede door de representanten van Holland verkozen om voor die Provincie zitting te nemen in de Commissie tot het ontwerpen der constitutie, met welk gewigtig werk men den 29sten April eenen aanvang maakte. Groot was de invloed, welken VAN DE KASTEELE in de Nationale Vergadering uitoefende. De geschiedschrijver ROGGE noemt hem een' man, wiens verdiensten hem eene algemeen gevestigde achting, zeer na aan eerbied grenzende, hadden verworven. Met eene krachtige welsprekendheid, vol ernst en waardigheid, streed hij voor zijne gevoelens, en slechts weinige

Digitized by Google

woorden van hem waren in staat eene verbazende uitwerking op de gemoederen te maken.

Het meerendeel der Commissie voor de Constitutie verschilde met VAN DE KASTEELE in politieke denkwijze. De meeste representanten uit de provincien wilden bij de nieuwe constitutie zooveel mogelijk de souvereiniteit der afzonderlijke gewesten behouden; maar in het oog van VAN DE KASTEELE was juist dit een groot gebrek geweest bij de voormalige orde van zaken. Volgens de Unie van Utrecht bleven de zeven provincien zeven afzonderlijke rijken, welke slechts door een bondgenootschap onderling vereenigd waren. Om tot eenen algemeenen maatregel te besluiten werd in zaken van aanbelang algemeene toestemming der provincien vereischt. Dikwerf onttrokken zich daaraan eenige gewesten, en de overigen, of Holland alleen was verpligt den geheelen last voor het algemeen welzijn te dragen. De Staten-Generaal waren niets meer dan lasthebbers der Provinciale Staten, en moesten, alvorens een besluit van eenige beteekenis te kunnen nemen, het gevoelen en den wil hunner lastgevers raadplegen. Dit alles verzwakte het bestuur der algemeene zaken, en veroorzaakte immer verdeeldheid en oneenigheid. De Unitarissen, waaronder ook VAN DE KASTEELE behoorde, wilden daarom, in plaats van dit stelsel van den zevenkoppigen draak, alle de gewesten van Noord-Nederland tot één rijk vormen, en daaraan een bestuur geven, dat klem en veerkracht zoude bezitten. Het ligchaam der Provinciale Staten, dat sints de afzwering der

Digitized by Google

der grafelijke regering de souvereiniteit in iedere provincie bezeten had, moest bij eene nieuwe orde van zaken noodwendig wegvallen; gelijk de zamenstelling daarvan reeds bij den aanvang der omwenteling veranderd was. Zelfs in iedere afzonderlijke provincie ontbrak weleer eenheid van bestuur. Iedere stad was in vele opzigten onafhankelijk, en vormde, als het ware, een afzonderlijke Staat, die slechts deszelfs eigene belangen beoogde; terwijl de afgevaardigden in de Provinciale Staten slechts handelden ingevolge de instructiën en bevelen, die zij van de respective stedelijke regeringen, door welke zij afgevaardigd waren, ontvangen hadden. Verscheidene steden hadden in de Provinciale Staten geene stem; de overigen hadden, zonder onderscheid van meerdere of mindere bevolking, ieder slechts ééne stem, terwijl de landelijke stand alleen door het ligchaam der Ridderschap vertegenwoordigd werd. Dit verouderd zamenweefsel van privilegiën scheen onbillijk en voor het algemeen welzijn nadeelig, en werd vervangen door het beginsel, dat het geheele Nederlandsche volk, en niet de regeringen van eenige afzonderlijke steden, bij het landsbestuur vertegenwoordigd moest worden.

Toen het ontwerp van constitutie door de commissie voltooid was, bezat het, naar het oordeel van VAN DE KASTEELE, wel veel goeds, maar het miste een allernoodzakelijkst hoofdbeginsel, namelijk de financieele eenheid der republiek. Hij zelve dus, schoon mede aan het ontwerp gearbeid hebbende, bestrijdt

Digitized by Google

hetzelve met nadruk, en toont aan, dat het stelsel van eenheid der republiek voornamelijk miskend werd door afzonderlijk behoud der gewestelijke schulden, en het afzonderlijk financiebestuur van iedere provincie. Hij opent de beraadslagingen met een zakelijk uitgewerkt vertoog, en bewijst uit de geschiedenis der republiek, dat de schulden der provincie Holland, sints de Unie van Utrecht, eenig en alleenlijk veroorzaakt zijn door geldleeningen, welke ten dienste van het gansche bondgenootschap gestrekt hebben; dat het dus billijk en regtvaardig is, dat Hollands schulden, even als die der overige provincien, worden verklaard algemeene schulden der geheele republiek, en doet door berekeningen zien, dat door de meerdere opbrengst van Holland in lands lasten uit die ineensmelting van gewestelijke schulden geen groot nadeel voor de overige provincien zal voortspruiten; terwijl het belang des lands die ineensmelting vorderde, zonder welke geene eenheid der republiek, noch vernietiging van provincialismus denkbaar was. De meerderheid der Nationale Vergadering bestond uit Unitarissen of voorstanders der eenheid; gelijk dan ook reeds vroeger de eenheid der republiek als algemeen beginsel was aangenomen. Het was dus na eenen hevigen tegenstand der foederalisten of voorstanders van het oude bondgenootschappelijk stelsel, [1]) dat ook tot

---

[1]) De voornaamste foederalisten waren: STIJL, VITRINGA, CAU, DE MIST, DE VOS VAN STEENWIJK, BICKER, DE LEEUW. De unitarissen de

Digitized by Google

de eenheid in de financien der republiek besloten werd; waarop VAN DE KASTEELE aan het hoofd eener commissie werd gesteld, om een ontwerp over de ineensmelting der gewestelijke schulden op te maken, en de noodige bepalingen daartoe voor te stellen. [1]) Het rapport dier commissie hield hoofdzakelijk in, dat het afzonderlijk belastingstelsel in iedere provincie vervangen moest worden door een algemeen belastingstelsel, en dat alle inkomsten van den Staat in ééne kas moesten gestort worden. De bepalingen, welke in artikel 201 tot 210 der staatsregeling van 1798 aangetroffen worden, zijn, behoudens kleine veranderingen, uit dat rapport overgenomen. De foederalisten, die de quote's, afzonderlijke belastingstelsels en financiebesturen in iedere provincie wilden behouden, bestreden het rapport met ijver. Zij noemden het onbillijk, dat de eigendommen in de verschillende gedeelten der republiek gelijkelijk belast zouden worden, daar toch de waarde daarvan zoo verschillend was. Doch VAN DE KASTEELE voerde daartegen aan, dat men om die reden de eigendommen naar hunne

---

waren tweeërlei, te weten, de ultra-volksgezinden, als VREEDE, HAHN, V. BEYMA, NUHOUT VAN DER PEEN, MIDDERIGH; en gematigde gemeenebestgezinden, als SCHIMMELPENNINCK, VAN HOOFF en VAN DE KASTEELE, welke laatste echter voor nog meerdere eenheid dan eerstgenoemde was.

1) De overige leden dier commissie waren: J. A. DE VOS VAN STEENWIJK, HARTOG, DE BEVEREN, SCHIMMELPENNINCK, VREEDE en SIDERIUS.

Digitized by Google

wezentlijke waarde behoorde te belasten, en betoogde, dat, daar de financien zijn de zenuwen van den Staat, er zonder eenheid van financien geene eenheid der republiek denkbaar was. Zijne redenen vonden ingang en het rapport werd aangenomen. Doch VAN DE KASTEELE raadde ten sterkste af, dat men op eenmaal het geheel financiestelsel zoude veranderen, daar uit eene zoo groote en plotselinge overgang van geheel tegenstrijdige stelsels groote ongelegenheden voor den Staat en zijne financien konden ontstaan. Naar zijn oordeel moest men allengskens tot het nieuwe stelsel overgaan, en met kleinere algemeene belastingen de proef nemen. Zijn raad werd gevolgd, en hij werd wederom aan het hoofd eener commissie gesteld, ten einde een financie-reglement te vervaardigen, dat voorloopig na de invoering der constitutie gevolgd zoude worden. Volgens dit reglement werden wel alle provinciale ontvangsten, die niet voor de departementale uitgaven bestemd zouden worden, in éene kas gestort; maar in iedere provincie bleven de belastingen voor een groot gedeelte op denzelfden voet; waarvan het gevolg was, dat het stelsel van algemeene belastingen, hoewel ook in de staatsregeling van 1798 aangenomen, pas in 1805 onder het bewind van den Raadpensionaris werd ingevoerd, vermits vóór dien tijd de foederalisten, wier invloed steeds toenam, de invoering daarvan wisten te beletten.

VAN DE KASTEELE was dus de hoofdpersoon bij de regeling der financiën, en werkte zoo krachtdadig me-

Digitized by Google

mede tot het beginsel der financieele eenheid, hetwelk een' krachtigen steun moest geven aan 's lands financiën, het crediet van den Staat bevorderen, en publiciteit, zuinigheid en vereenvoudiging in de financiën mogelijk maken. Doch de destijds ongunstige toestand van 's lands financien, de kwijning van handel en nijverheid, de geldafpersingen der Franscho republiek, en de daarop volgende aaneenschakeling van omwentelingen hier te lande maakten ijdel al wat men tot herstel der financien wilde aanwenden.

Omtrent de overige staatkundige beginselen behoorde VAN DE KASTEELE noch tot de aristocratisch foederalistische partij noch tot de ultra-volksgezinde partij. Ten aanzien der eenheid van de republiek trok hij eene lijn met de volkspartij, maar voor het overige was hij een sterk tegenstander dier Staats-partij. Hij had met schrik de schroomelijke uitbreiding der democratische beginselen en den toenemenden omwentelingsgeest opgemerkt; hij had met leedwezen gezien, dat door de omwenteling alreeds beginselen waren gehuldigd, welke streden tegen regt en billijkheid; hij wilde dus tot voorkoming van meerdere onregtvaardigheden, en tot beteugeling van wanorde en regeringloosheid, aan den Staat een bestuur geven, hetwelk door kracht zoude uitmunten en in staat zoude wezen den omwentelingsgeest te bedwingen. Gelijk in Frankrijk na den val van ROBESPIERRE de revolutionaire beginselen steeds meer en meer werden teruggedreven, en eindelijk zelfs door een oppermag-

 tig-

Digitized by Google

tig keizerschap werden vervangen, zoo ook kleefde VAN DE KASTEELE het repressive systema aan, en wilde, met behoud van eenige hoofdbeginselen der omwenteling, welke hem toeschenen door den tijd onmisbaar geworden te zijn, overigens door eenheid en centralisatie en door de geheele inrigting der republiek de rust in den staat verzekeren. Hij was van oordeel, dat men aan de lagere volksklasse wel materieele voordeelen, maar niet te veel invloed op de regering moest verschaffen. Hij stelde dus voor, dat men de noodzakelijke levensbehoeften van belastingen zoude vrijstellen; en merkte daarbij op, dat, daar alle bronnen van bestaan in eenen kwijnenden toestand verkeerden, men door dien maatregel niet slechts de lagere volksklasse van eenen zwaren last zoude ontheffen, maar dat ook daardoor de arbeidsloonen zouden verminderen; hetgeen mogelijk ten gevolge zoude kunnen hebben, dat 's lands fabrieken zouden kunnen bloeijen en de landbouw worden uitgebreid.

Een hoofdbeginsel, waarnaar VAN DE KASTEELE en anderen de nieuwe constitutie wilden ingerigt hebben, was dat de drie staatsmagten behoorlijk van elkander gescheiden zouden zijn, en hare grenzen bepaald. De ultrademocraten wilden, dat het ligchaam van 's volks vertegenwoordigers niet slechts de wetgevende magt zoude uitmaken, maar ook voorname attributen der uitvoerende magt zoude bezitten; gelijk dit later in de staatsregeling van 1798 is aangenomen. Hun stelsel was, dat de geheele oppermagt of souvereiniteit be-

Digitized by Google

behoorde te berusten bij het ligchaam van 's volks vertegenwoordigers, en dat alle magten en autoriteiten daarvan een uitvloeisel zouden zijn. Doch VAN DE KASTEELE bestreed deze stellingen; zeide, dat de oppermagt of souvereiniteit behoort aan het volk en niet aan zijne vertegenwoordigers; dat het volk, zelve niet kunnende regeren, de drie onderdeelen van die oppermagt, te weten, de wetgevende, uitvoerende en regterlijke magt, moet toevertrouwen aan afzonderlijke ligchamen, en dat het even gevaarlijk zoude zijn die verschillende staatsmagten aan een en hetzelfde ligchaam toe te vertrouwen, als om ze op het hoofd van eenen mensch te leggen. «De ware natuur der uitvoerende, afgescheiden van de wetgevende magt, zeide hij, is zoodanig, dat dezelve niet moet aangemerkt worden als een uitvloeisel van de wetgevende vergadering, maar als afzonderlijk voortvloeijende uit den boezem der natie. Het uitvoerend bestuur is niet de dienaar van de wetgevende vergadering, maar van de wet. De wet is de algemeene uitdrukking van den wil der natie. De wetgevende magt is daartoe geschikt om dien wil uit te drukken. Aan de uitvoerende magt wordt toevertrouwd *de kracht van 't volk* om deszelfs *uitgedrukten wil* uit te voeren. Indien dit overeenkomstig is met de ware beginselen, gelijk ik meen, dan volgt daaruit, dat het allergevaarlijkst is, direct of indirect, aan diezelfde vergadering, aan wie het staat *'s volks wil uit te drukken* ook toe te vertrouwen de *uitoefening van 's volks kracht;* want door

Digitized by Google

's volks wil en 's volks kracht in één middenpunt te verzamelen had men aanleiding tot eene onweerstaanbare overheersching. Maar wanneer de uitoefening van 's volks kracht afgescheiden is van de wetgevende magt, dan vordert de hoogheid, de veiligheid, de vrijheid van het volk, dat de kracht van het Bataafsche volk zich in alle hare uitgestrektheid en energie vertoone om 's volks wil te doen eerbiedigen, en het Bataafsche volk en deszelfs vrijheid en onafhankelijkheid tegen allen binnenlandschen aanleg en alle buitenlandsch geweld met nadruk te beveiligen.» Deze en dergelijke redenen vonden ingang. Men nam die beginselen aan, en besloot bovendien, dat het Wetgevend Ligchaam in twee afzonderlijke kamers zoude verdeeld worden, opdat, indien al de eene kamer onder den invloed van sterkwerkende hartstogten eenig overhaast besluit mogt genomen hebben, hetzelve in de kamer der oudsten andermaal met beradenheid onderzocht en gewogen zoude worden. Een ander gewigtig punt was de wijze van verkiezing voor het Wetgevend Ligchaam. Vreede, hahn en anderen wilden, dat de stemgeregtigde burgers direct de leden van dat ligchaam zouden verkiezen, of dat zij altans, zoo als later in de staatsregeling van 1798 bepaald werd, een grooter aantal vertegenwoordigers zouden benoemen met en benevens kiezers, welke uit die vertegenwoordigers het juiste getal leden van het Wetgevend Ligchaam zouden verkiezen. Doch van de kasteele en schimmelpenninck vonden daarin groote be-

Digitized by Google

bezwaren voor eene goede keuze, zonder invloed van kabalen en kuiperijen, en bewerkten, dat de stemgeregtigde burgers alleenlijk de kiezers zouden kunnen benoemen, welke bovendien zekere gegoedheid moesten bezitten, en dat deze kiezers de vrije keuze der leden van het Wetgevend Ligchaam zouden hebben.

Volgens het ontwerp der constitutie zoude de uitvoerende magt worden toevertrouwd aan eenen staatsraad van zeven leden. Dit vond bij de foederalisten en overige niet ultravolksgezinden veel bijval; doch het werd wederom een punt van verschil of ieder departement van algemeen bestuur door committés zoude bestuurd worden, dan of men daartoe voor ieder departement eenen secretaris aan den staatsraad zoude toevoegen. De foederalisten, zoo als DE MIST en SONSBEEK ijverden sterk voor committés; doch VAN DE KASTEELE en SCHIMMELPENNINCK verkozen secretarissen, omdat de uitvoerende magt daarmede met veel meer spoed en geheimhouding zoude kunnen handelen; terwijl collegien of committés het bestuur moesten verlammen. VAN DE KASTEELE voerde aan, dat, wanneer men committés verkoos, men een ligchaam van vijf, zeven of meer leden verkreeg, dat zoude gaan delibereren. Deliberatien nu veroorzaken vertraging van de orders der uitvoerende magt, en daardoor wordt de uitoefening van 's volks kracht verzwakt en vernederd. Men merkte wel aan, dat, met de aanstelling van secretarissen in plaats van committés, de staatsraad te veel magt zoude krijgen en ge-

Digitized by Google

gevaarlijk zoude worden; maar hij antwoordde daarop, dat, indien men aan den Staatsraad, uit vrees voor misbruik, de magt wilde ontnemen om kwaad te doen, hij ook van de magt om goed te doen zoude verstoken worden. Het was alleen door de verantwoordelijkheid van den Staatsraad, dat men tegen misbruik van magt moest waken; maar met committés verminderde die verantwoordelijkheid, daar alsdan de magt van den Staatsraad afhankelijk zoude wezen van de deliberatien der committés.

Daar men in het zamenstellen der constitutie zich sterk vasthield aan theoretische beginselen, en men zonder dat te vergeefs zoude getracht hebben over de verschillende partijen te zegevieren, zoo geraakte men zeer in verlegenheid bij het vaststellen van bepalingen nopens de verkiezingen van leden voor den Staatsraad. Uit een theoretisch oogpunt behoorden de leden van het uitvoerend bestuur niet door de Wetgevende Vergadering, maar door het volk zelve aangesteld te worden. Daar het echter onmogelijk was, dat de burgers van het gansche rijk de mannen zouden kennen, die voor die gewigtige betrekking de meeste geschiktheid en bekwaamheid bezaten, zoo oordeelde VAN DE KASTEELE het noodzakelijk, dat de Wetgevende Vergadering bij elke vacature in den Staatsraad zich als kiezerscollegie zoude constitueren en een dubbeltal candidaten benoemen, waaruit de volkskiezers, gekozen door de stemgeregtigde burgers, alsdan een lid van den Staatsraad zouden verkiezen. Daar men

ech-

Digitized by Google

echter vreesde voor kuiperijen en kabalen, wanneer de Wetgevende Vergadering zooveel invloed had op de benoeming der leden van de uitvoerende magt, zoo raadde hij aan, dat de benoeming van het dubbeltal kandidaten alleenlijk door de kamer der oudsten zoude geschieden, daar deze toch geene wetten kon voorstellen, en slechts eene goed- of afkeurende stem in de wetgeving bezat. Eindelijk was de vraag aan wie de Staatsraad verantwoordelijk zoude zijn. De ultravolksgezinden wilden hem aan het volk of de Wetgevende Vergadering verantwoordelijk maken, maar VAN DE KASTEELE aan het Nationaal Geregtshof, opdat de Wetgevende Vergadering geen regterlijke magt zoude uitoefenen. Op alle deze punten had zijne politiek de bovenhand, en het staatsgebouw werd allengskens opgetrokken geheel naar zijne inzigten en beginselen.

Er was nogtans een hoofdpunt in de nieuwe constitutie, waarin VAN DE KASTEELE niet tegen den stroom konde opzeilen, en waarin zijne herhaalde pogingen zonder eenige uitwerking bleven. Dit was het onderwerp van de godsdienst. Hoedanig zijne denkwijze over godsdienst en godsdienstigheid was, is duidelijk genoeg blijkbaar uit zijne geschriften. Hij beschouwde de godsdienst als het hoogste goed van den mensch, en als den eenigsten deugdzamen band der maatschappij. Wat zijne persoonlijke overtuiging omtrent het godsdienstig geloof betrof, zoo was hij sterk gehecht aan de leer der Nederlandsch Hervormde kerk,

en

Digitized by Google

en kon alleen daarin waarheid, alleen daarin steun en kracht voor zich vinden. Het was dus een groote trek in zijn karakter, een doorslaand bewijs van zijne onpartijdige onbevooroordeelde staatkunde, en een uitvloeisel van zijne heldere inzigten in de Christelijke godsdienst, dat hij algeheele gewetensvrijheid, en geene voorregten aan de eene kerk, al ware het ook de zijne, boven andere kerkgenootschappen wilde toekennen. Hij was dus, niet als genoodzaakt door de meerderheid der Nationale Vergadering, maar geheel uit vrije overtuiging, van oordeel, dat men geen politieke voorregten mogt schenken aan een bijzonder kerkgenootschap of deszelfs leden, verklaarde uitdrukkelijk, dat de Staat geenen invloed hoegenaamd mogt hebben op het leerstellige van eenige kerk, en zeide, dat in dien zin kerk en Staat gescheiden behoorden te zijn. Maar toen het meerendeel der Nationale Vergadering zoo verre scheen te willen gaan, dat men aan den Staat alle zorg voor de godsdienst wilde verbieden, trok VAN DE KASTEELE ten strijde om voor de instandhouding van alle godsdiensten te waken. In eene uitgewerkte treffende rede betoogde hij, dat de Staat alle godsdiensten behoorde te beschermen, tot derzelver uitoefening gelegenheid te geven, en voor hare instandhouding te zorgen. Zoowel als men aan den Staat de zorg voor het openbaar onderwijs van kunsten en wetenschappen wilde opdragen, moest deze ook zorgen voor het godsdienstig onderwijs en de gemeenschappelijke uitoefe-

Digitized by Google

oefening van de godsdienst, zoodat de Staat steeds leeraars en hoogleeraars moest aanstellen, en hen naar billijkheid bezoldigen. De maatschappij toch had, naar zijn inzien, groot belang bij de instandhouding van de godsdienst; want zij beteugelt de ondeugden, bevordert de zeden, en is vooral in Nederland eene behoefte der burgeren: «'t Geschiedboek der volken bevestigt dit,» zeide hij, «de *Godsdienst is eene behoefte voor de maatschappij*. Gelijk voor elk mensch de godsdienst boven de bezittingen, boven de eer, boven het leven gewaardeerd wordt; gelijk men ziet dat menschen hunne bezittingen verlaten, de bespotting verachten, ja hun leven opofferen om hunne godsdienst te behouden, zoo is het ook met de volken. De maatschappijen worden ontvolkt of verwoest, zoo men aan dezelve de gemeenschappelijke godsdienst ontneemt, of, zoo zij blijven bestaan, dan verandert wel de uiterlijke vertooning, maar allengskens herstelt zich de godsdienst...» En elders: «het is voor de maatschappij van belang, dat die behoefte van elk individu vervuld worde. Men stelle zich slechts voor eenen burger, die tot het volbrengen van zijnen pligt omtrent zijn vaderland belangeloos zijne krachten en vermogens opoffert; maar de vervulling van zijnen pligt doet hem, in plaats van eer, verdenking, verachting, smaad ontmoeten; in plaats van voordeel in zijne bezittingen, berokkent hem de betrachting van zijnen pligt schade op schade; in plaats van genoegens te genieten, moet hij alles verzaken, alles la-

Digitized by Google

laten varen: Wat doet hem getrouw blijven? De erkentenis eener Godlijke Voorzienigheid, en de troost en kracht van de godsdienst, die hij kent en aankleeft. . . . » En elders: « maar hoe treurig en somber is de zamenleving, en hoe nabij hare ontbinding is de maatschappij, als eigenbelang, nijd, haat, wantrouwen, het onnagaanbaar bedrog en de zamenknooping van leugen en intrigue, zoo wel als schaamtelooze losbandigheid, verzwakkende overdaad en vadzige luiheid de overhand bekomen hebben, en de zeden en deugden door ongodsdienstigheid verbannen zijn. Hoe zal de burgerlijke wet die zeden verbeteren, de deugd doen herboren worden? Er is geen regt van bedwang in de burgerlijke wet tot het vorderen en doen uitoefenen van die pligten, die men wel eens officia imperfecta noemde, omdat zij onder het burgerlijk bedwang niet vallen, maar die nogtans voor de welvaart, voor het bestaan der maatschappij onontbeerlijk zijn. Menschlievendheid, liefdadigheid, een geest van billijkheid en trouw, opregtheid, edelmoedigheid, ingetogenheid en matigheid, sieraden en steunsels der maatschappij, zijn buiten het bereik der wet, maar onder den weldadigen invloed van de godsdienst. . . »

De ernst en waardigheid zijner woorden, en zijne onzijdige beschouwing van dit onderwerp waren aanvankelijk niet zonder uitwerking. Hij werd aan het hoofd eener commissie gesteld om de verpligtingen van den staat jegens de godsdienst te onderzoeken en be-

Digitized by Google

bepalingen deswege voor te stellen.[1]) De leden dezer commissie schenen niet eenstemmige inzigten omtrent dit onderwerp te bezitten; want, in plaats van één, werden er twee verschillende rapporten uitgebragt. Volgens dat, hetwelk op de beginselen van VAN DE KASTEELE geschoeid was, zouden de bedienaren van alle de bestaande godsdiensten uit de opgehevene geestelijke goederen of uit 's lands kas bezoldigd worden, ofschoon kerk en staat gescheiden bleven. Het gelukte echter niet deze mildere bepalingen voor de godsdienst te verwerven. De beide rapporten werden verworpen, en dezelfde commissie werd belast om een ander rapport te vervaardigen; doch VAN DE KASTEELE verklaarde thans daaraan geen deel meer te kunnen nemen, vermits hij niet zoude kunnen werkzaam zijn overeenkomstig de beginselen, door de vergadering nopens de godsdienst aangenomen. Men kwam eindelijk tot het besluit, dat godsdienstigheid wel als eene burgerpligt is aan te prijzen, en dat alle godsdiensten van staatswege beschermd moeten worden, maar dat de burgers zelve en niet de staat voor hunne godsdienst moeten zorgen.

Den 30sten Mei 1797 waren eindelijk de deliberatien over het ontwerp van constitutie geëindigd, zoodat hetzelve aan het volk in de grondvergaderingen ter

1) De overige leden dier commissie waren : VAN LAMSWEERDE, J. A. DE VOS VAN STEENWIJK, WITBOLS, CAMBIER, STIJL en VAN DER ZOO.

Digitized by Google

goedkeuring moest worden aangeboden. Men vleide zich met deszelfs aanneming; doch de ultravolksgezinden, die in de vergadering den nederlaag bekomen hadden, poogden buiten dezelve hunne verliezen te herstellen. Zij verhieven hunne stem door het gansche land, noemden het ontwerp een gewrocht van wreede aristocratie, en maakten het volk diets, dat men door hetzelve aan te nemen zoude gedrukt worden door de willekeur van zeven staatsraden, en men zich vrijwillig zoude onderwerpen aan eene zevenvoudige Marokkijnsche tijrannie. Het kostte in dien tijd weinig moeite om de achterdocht van het volk op te wekken, zoodat geene redenen van gezond verstand konden baten tegen 's volks vrees voor overheersching. Den derden Augustus 1797, werd het ontwerp in de grondvergaderingen door het volk verworpen, en, daar alsnu de eerste Nationale Vergadering hare taak, hoewel zonder gelukkigen uitslag, voltooid had, zoo werd dezelve den laatsten Augustus door VAN DE KASTEELE, die destijds wederom tot President verkozen was, met eene treffende aanspraak gesloten.

Ofschoon deze eerste Nationale Vergadering zonder vrucht gearbeid had, zoo blijven echter hare beraadslagingen zeer belangrijk voor de staatkundige geschiedenis van Nederland. Derzelver leden toch, de voornaamsten in den lande uit de bovendrijvende staatspartij, waren onmiddelijk door de kiezerskollegien van gansch Nederland verkozen, en konden dus wel

als

Digitized by Google

als het orgaan van het meerendeel der natie beschouwd worden. In die vergadering ontwikkelden zich dan ook beginselen, welke in de opvolgende tijden en in ons tegenwoordig staatsregt van kracht zijn gebleven, en die, meer of minder gewijzigd, bij de tegenwoordige denkwijze der menschen, en in den tegenwoordigen toestand van Europa onmisbaar schijnen. Ja zelfs, ofschoon men te ver zoude gaan, indien men beweerde, dat men reeds in de Nationale Vergadering eene monarchie beoogde, zoo lag echter in de stelsels van de meerderheid de kiem eener constitutionele monarchie. Gelijk men bij het bondgenootschappelijk stelsel slechts konde denken aan eene veelhoofdige regering van zóóvele provincien, steden en heerlijkheden, zoo was het beginsel van eenheid en centralisatie de eerste grondslag voor de eenhoofdige regering. De sterke scheiding tuschen de wetgevende en uitvoerende magt, de meerdere klem en veerkracht, die VAN DE KASTEELE en anderen aan die uitvoerende magt, behoudens hare verantwoordelijkheid wilden toekennen, de aanstelling van secretarissen bij den Staatsraad in plaats van committés, dit alles bevat meer kenmerken van een eenhoofdig, dan van een republikijnsch beginsel, en doet ons denken, dat men met die beginsels te eeniger tijd tot eene erfelijke monarchie moest komen, wanneer men de bezwaren voor eene jaarlijksche aftreding en aanstelling der staatsraden zoude gevoelen, en wanneer men eenen wansmaak zoude gekregen hebben van de kuiperijen,

Digitized by Google

en van de losheid en onzekerheid van bestuur, die daarvan het gevolg zouden zijn.

Men behoeft hierbij niet te verzwijgen, dat VAN DE KASTEELE een groot voorstander der algeheele eenheid en van sterke centralisatie was, zoodat, naar zijne denkwijze, alle gezag in den staat, uitgezonderd die van het Wetgevend Ligchaam, een uitvloeisel moest wezen van het hoofdbestuur, en daaraan ondergeschikt moest blijven. Naar veler meening welligt zou dit eene te uitgestrekte magt aan het uitvoerend bestuur geven, en tot absolutisme leiden; maar men verlieze niet uit het oog, dat VAN DE KASTEELE van de eene zijde te strijden had tegen het zenuwlooze foederalisme, hetwelk in de oude republiek geene grenzen had, en waaraan men destijds nog zoo gewoon was, en hetgeen men nog zoo sterk aankleefde, dat men gevaar liep steeds meer en meer tot die oude beginselen terug te keeren, indien men ze niet geheel vernietigde door een gansch tegenovergesteld beginsel aan te nemen; terwijl VAN DE KASTEELE van de andere zijde te kampen had met eene dreigende uitbreiding der omwenteling, en meende die niet te kunnen beletten, en de democratische woelingen niet te kunnen beteugelen, dan door aan het uitvoerend bestuur de meest mogelijke werkkracht toe te kennen.

Het was in dezen tijd, toen VAN DE KASTEELE zwoegde om aan den Staat een geregeld en vast bestuur te geven, en toen hij met bitter leedwezen moest zien dat al zijne pogingen en de inspanning zijner krachten

Digitized by Google

ten vergeefs waren en tot niets nuttigs hadden kunnen leiden, dat hij toen nog door een nooit gedacht en bitter verlies getroffen werd. Dit was de vriendschapsbreuk van H. VAN ALPHEN met hem, tengevolge zijner staatkundige denkwijze. Nadat zij elkanderen in eenen geruimen tijd niet gezien hadden, had er eene toevallige ontmoeting in eenen boekwinkel te 's Hage plaats. VAN DE KASTEELE stak zijnen vriend de hand toe; doch VAN ALPHEN ontweek hem, en verwijderde zich. Het ligt in de menschelijke zwakheid, dat bij de onderliggende staatspartij altijd een wrok ontstaat jegens haren overwinnaar, al wendt deze ook alle pogingen aan om de goede verstandhouding te bewaren. Het was dus niet onnatuurlijk, dat VAN ALPHEN, die de voormalige orde van zaken sterk was toegedaan, en die alle teleurstelling, leed en tegenspoed sterker gevoelde, dan een ander, de geheiligde banden der vriendschap miskende en ze voor altijd verloochende. VAN DE KASTEELE was door dit verlies tot in zijn hart gegriefd; want hij bezat eene onbepaalde hoogachting voor VAN ALPHEN, en vereerde hem als een uitstekend mensch. Lang nog troostte hij zich met de hoop, dat die vriendschap nog eenmaal zoude bloeijen; maar die hoop, dat vooruitzigt was slechts het weerschijnsel zijner wenschen, en, welke pogingen er ook zijn aangewend, niemand heeft er in kunnen slagen om dien vriendschapsbreuk te heelen.

Door het verwerpen der voorgestelde constitutie

Digitized by Google

moest er eene tweede Nationale Vergadering worden zaamgeroepen. De meeste leden der eerste Nationale Vergadering werden daarin herkozen, en zoo ook VAN DE KASTEELE, die echter nu geen lid werd van de commissie tot het ontwerpen der constitutie. Het nieuwe ontwerp moest ditmaal in eenen meer democratischen geest worden ingerigt. De ultravolksgezinden hadden bij het volk in de grondvergaderingen gezegevierd, en konden dus ook in de Nationale Vergadering met vertrouwen het hoofd opsteken. Doch de bezadigden bezaten nog kracht en energie genoeg om den eerstgenoemden het hoofd te bieden, en zochten eenigen invloed te bekomen op het nieuwe ontwerp der constitutie. Op voorstel van GEVERS werd VAN DE KASTEELE met nog elf anderen den 11den Januarij 1798 tot die commissie afgezonden, ten einde te onderzoeken, tot hoe ver hetzelve gevorderd was en wat hetzelve inhield. Doch weldrâ werd hun den weg tot alle tegenkanting afgesneden. Den 22sten Januarij hadden een vijftigtal leden der Vergadering, gerugsteund door de Haagsche bezetting, en met voorkennis van den bevelhebber der Fransche troepen, zich afzonderlijk verzameld, trokken, voor dat nog de zitting der Vergadering geopend was, met geladene kanonnen en brandende lonten naar het Binnenhof, en ontbonden de Nationale Vergadering door het gezag der bajonetten. Men noemde zich thans Constituerende Vergadering, representerende het Bataafsche volk, en kwam overeen, dat alle leden zouden moeten zwe-

ren

Digitized by Google

ren eeuwigen haat aan het Stadhouderschap of foederatief hestuur, alsmede aan aristocratie en regeringloosheid. Een aantal reeds aanwezige leden, welke dien eed niet wilden afleggen, of eigentlijk die omwenteling niet wilden goedkeuren, werd gevangen genomen; VAN DE KASTEELE, die nog niet in de vergadering was, weigerde zulks vervolgens ook, en nam met een aantal anderen zijn afscheid van de vergadering; weswege hij voor altijd voor 's volks vertrouwen en van alle posten en stemregt vervallen werd verklaard. De leus dezer omwenteling was de vernietiging van het reglement der Nationale Vergadering, hetwelk zeer gunstig was voor de foederalisten, nademaal volgens hetzelve, bij eene volksstemming over de constitutie, de stemgeregtigde burgers in iedere provincie afzonderlijk moesten stemmen, en iedere provincie, groot of klein, in de aanneming of verwerping slechts eene stem zoude hebben. Doch alras bleek het, dat men met dien gewelddadigen maatregel meer beoogde, daar het landsbestuur een' geheel anderen geest ademde, dan te voren. De oranjegezinde ambtenaren werden van hunne posten ontzet of gevangen genomen; het nieuwe ontwerp van constitutie werd geheel naar den zin der bewerkers dezer omwenteling voltooid, en, opdat men van deszelfs aanneming door het volk verzekerd zoude wezen, werden duizenden, die men kon vermoeden, dat tegenstemmen zouden, van de stemregisters geschrapt, en zelfs de krijgsmagt tot de stemming toegelaten.

 Vol-

Digitized by Google

Volgens die staatsregeling moest het Vertegenwoordigend Ligchaam door het volk verkozen worden; doch de Constituerende Vergadering verklaarde eigendunkelijk, dat zij was overgegaan in de constitutionele Wetgevende Vergadering. Dit misbruik van magt verwekte alom misnoegen, hetwelk steeds klom, toen men zag, hoe de leden van het bestuur alle voordeelige ambten aan verdienstelijke burgers ontnamen, om ze aan hunne vrienden en betrekkingen weg te schenken. De generaal DAENDELS, een vriend van omwentelingen, kwam te 's Hage, verzekerde zich van de hulp zijner krijgsmagt, en trok den twaalfden Julij 1798 daarmede naar de woning der leden van het Uitvoerend Bewind, nam gevangen degenen, die niet bij tijds gevlugt waren, en ontbond de Wetgevende Vergadering. PIJMAN, SPOORS, GOGEL, TADAMA en LA PIERRE constitueerden zich als het Intermediair Uitvoerend Bewind, en riepen eene Intermediaire Wetgevende Vergadering bij een, waarvan, zoo als te verwachten was, ook VAN DE KASTEELE lid werd. Deze Vergadering liet kort daarna het volk in de grondvergaderingen bij een roepen, om volgens de staatsregeling, die onder het vorig bewind door het volk aangenomen en ingevoerd was, de leden van het Vertegenwoordigend Ligchaam te benoemen. Dit Vertegenwoordigend Ligchaam, in de constitutie genoemd de Vertegenwoordigende Hoogste Magt, was de Souverein, van wien het Uitvoerend Bewind een uitvloeisel was. Dit Uitvoerend Bewind werd door hetzelve aangesteld als deszelfs

ge-

Digitized by Google

gevolmagtigde, en in vele voorname daden van bestuur moest het Vertegenwoordigend Ligchaam gekend worden. Deze staatsinrigting was dus niet overeenkomstig de denkwijze van VAN DE KASTEELE; doch voor het oogenblik was er geene verandering denkbaar, en het gebrekkige daarvan was voor hem geene reden om zich aan het bestuur te onttrekken, en zijne diensten aan het vaderland te onthouden. Hij was tot lid van het Vertegenwoordigend Ligchaam verkozen, en werd zelfs bij deszelfs opening tot algemeene president, en, na de scheiding van dit ligchaam in twee kamers, tot president der eerste kamer verkozen [1]). Toen alzoo de Staat een grondwettig bestaan, hoe gebrekkig dan ook, verkregen had, werden de handelingen van het Intermediair Uitvoerend Bewind en de omwenteling van 12 Julij 1798 door het Vertegenwoordigend Ligchaam goedgekeurd, de misslagen, door het vorig bestuur begaan, zooveel mogelijk hersteld, en aan VAN DE SPIEGEL en BENTINCK de vrijheid weergegeven.

Nademaal jaarlijks een derde van het Vertegenwoordigend Ligchaam moest uitvallen, zoo werd door het lot beslist, dat het lidmaatschap VAN VAN DE KASTEELE

1) De eerste kamer werd genaamd degene, welker werkzaamheden gelijk stonden met die der tegenwoordige tweede kamer der Staten Generaal. Zij koos uit haar midden dertig leden om uit te maken de tweede kamer, dewelke, even als thans de eerste kamer der Staten Generaal, slechts eene goed- of afkeurende stem in de wetgeving had.

Digitized by Google

reeds met 1799 zou eindigen. Hij werd echter in 1800 weder tot lid van datzelfde Ligchaam benoemd, en nam alstoen zitting in de tweede kamer.

Men begon spoedig de gebreken dezer staatsinrigting te gevoelen en eene verandering van zaken te wenschen. In 1801 werd dan ook door het Uitvoerend Bewind aan het Vertegenwoordigend Ligchaam voorgesteld om de staatsregeling te veranderen; doch dit voorstel werd door de eerste kamer met eene meerderheid van slechts twee stemmen verworpen. Kort daarna ontwierpen IRHOVEN VAN DAM EN PIJMAN, welke laatste lid van het Uitvoerend Bewind was, eene nieuwe constitutie, waarbij een President aan het hoofd van den Staat zoude staan. PIJMAN zoude President worden, en de Fransche generaal AUGEREAU trad deswege in onderhandeling met den eersten Consul van Frankrijk, die reeds hier te lande eenen onbepaalden invloed bezat. Daar echter NAPOLEON geen genoegen nam met dit plan, zoo werd nog in datzelfde jaar door PIJMAN aan het Uitvoerend Bewind voorgesteld om eene constitutie met een Staatsbewind in te voeren. Dit voorstel werd ondersteund door twee andere leden van het Uitvoerend Bewind, BESIER en HAERSOLTE; doch de beide overigen ERMERINS en VAN SWINDEN verklaarden, dat, vermits het voorstel tot verandering der staatsregeling door het Vertegenwoordigend Ligchaam verworpen was, men geen regt had daarop terug te komen. Deze trachtten de gedwongene invoering der nieuwe constitutie te beletten; doch het eerstgenoemd drie-

Digitized by Google

driemanschap werdt in het uitvoeren van hun plan ondersteund door den generaal en chef, en de gewapende magt, droeg zorg, dat het Vertegenwoordigend Ligchaam hun plan niet kon verijdelen, en liet het ontwerp, zonder tusschenkomst der wetgevende magt, door het volk in de grondvergaderingen aannemen.

Het behoeft geen betoog, dat VAN DE KASTEELE, die nimmer aan eene onwettige handeling zijn zegel konde hechten, ook de wijze, waarop deze verandering van regeringsvorm geschied was, ten hoogste afkeurde, terwijl het hem leed moest doen daaruit te ontwaren, dat zijn vaderland ten prooi was van iederen ondernemenden gast, die besluiten mogt zich aan het hoofd van den Staat te stellen. Wat de nieuwe constitutie zelve betrof, zoo was de daarbij vastgestelde staatsinrigting in vele opzigten meer overeenkomstig de denkwijze van VAN DE KASTEELE, die hij in de eerste Nationale Vergadering ontwikkeld had, dan de laatstvorige staatsregeling; maar, terwijl hij een voorstander van éénheid en centralisatie was, zoo heerschte in deze constitutie juist een sterk aristocratisch foederalistischen geest. De drie leden van het Uitvoerend Bewind, welke deze constitutie hadden doorgedreven, werden natuurlijk leden van het Staatsbewind, en verkozen zelve een negental anderen. Zij waren dus alle voorstanders van een foederatief stelsel; doch, alhoewel zij aldus van eene gansch andere denkwijze dan VAN DE KASTEELE waren, zoo verdient het

Digitized by Google

het opmerking, dat zij desniettemin zijne diensten inriepen. Men erkende zijne administrative bekwaamheid in het vak der financien, alhoewel zijne wetgevende plannen en voorstellen in der tijd veel ongenoegen hadden gegeven in de provincien. Het bestuur der financien werd bij deze constitutie toevertrouwd aan eenen Thesaurier-generaal en drie Raden van financie. J. A. DE VOS VAN STEENWIJK werd Thesaurier-generaal, en VAN DE KASTEELE, ABBEMA en APPELIUS, Raden van financie. Reeds in de eerste Nationale Vergadering had VAN DE KASTEELE, hoewel het eenhoofdig bestuur voor de overige staatsafdeelingen voorstaande, echter sterk aangeraden om het bestuur der financien aan eene kamer van financie, dewelke zelfs van den Staatsraad onafhankelijk zoude wezen, toe te vertrouwen. De reden daarvoor was buiten twijfel, omdat deze gewigtige tak van bestuur meer beradenheid, bezadigde overweging en naauwgezet onderzoek vereischt, dan wel snelheid en kracht in het nemen van maatregelen. Deze inrigting der financien was dus niet tegen de denkwijze van VAN DE KASTEELE, ofschoon dit bestuur thans niet onafhankelijk van het Staatsbewind was. De toestand van 's lands financien evenwel was allerongelukkigst, en moest steeds verergeren, indien men niet eenen afdoenden financielen maatregel wilde aangrijpen. Het stelsel van algemeene belastingen, hetwelk naderhand zoo veel nut en voordeel aanbragt, lag niet in de denkwijze der meeste staatsmannen, die destijds aan het bestuur wa-

Digitized by Google

waren; zoodat men naar tijdsomstandigheden veel bewerkte, indien men de geheele verwarring en ondergang der financien tegenhield.

Gedurende vier jaren torschte VAN DE KASTEELE met zijne ambtgenooten den last van het financiebestuur, tot dat de Fransche keizer in 1805 goedvond, om aan Holland een eenhoofdig bestuur te geven, en allengskens aan eene erfelijke monarchie te gewennen. RUTGER JAN SCHIMMELPENNINCK, destijds ambassadeur bij het Fransche hof, werd Raadpensionaris voor den tijd van vijf jaren. Hij werd in zijn bestuur ondersteund door eenen Staatsraad, waarvan VAN DE KASTEELE lid werd, benevens DE VOS VAN STEENWIJK, SIX, VAN ROOIJEN, QUEIJSEN, GOLDBERG en WICHERS. De werkzaamheden van dezen Staatsraad waren in dien tijd zeer gewigtig en veel omvattend. Deszelfs leden waren niet slechts geroepen om te adviseren over al wat hun door den Raadpensionaris werd voorgelegd; maar het ontwerpen van wetten en besluiten, het voordragen en verdedigen derzelve in de vergadering van het Wetgevend Ligchaam, wanneer dit niet door den Raadpensionaris geschiedde, in het kort, al wat niet zuiver administratief bestuur was, werd aan hen opgedragen; terwijl het administrative uitsluitend aan de hoofden der departementen van algemeen bestuur toebehoorde.

Deze orde van zaken duurde echter niet lang. Reeds in het volgende jaar, zoo als bekend is, zond DE TALLEYRAND op last van NAPOLEON eenen brief aan den

Digitized by Google

den Raadpensionaris, waarbij hij hem aanraadde om met den Franschen keizer in onderhandeling te treden tot verandering van Hollands regeringsvorm. SCHIMMELPENNINCK deelde deze veelbeteekenende wenk aan den Staatsraad mede. Daarop werd er den 1sten April 1806 op het Huis in 't Bosch eene vereenigde vergadering gehouden van den Staatsraad en het Wetgevend Ligchaam. VAN BOETSELAAR en VAN FOREEST, leden van dat ligchaam, adviseerden om deswege niet in onderhandeling te treden met Frankrijk; doch VAN DE KASTEELE en TWENT VAN RAAPHORST waren van eene andere opinie. VAN DE KASTEELE voorzag wel, dat de onderhandelingen eindigen zouden met aan Nederland eenen koning naar den zin en de begeerte van NAPOLEON te geven, doch meende daarin te moeten beschouwen en te erkennen den wil der Voorzienigheid om zijn vaderland te behouden. Welke bijzondere redenen hem tot deze meening bragten, blijkt niet. Het zij dat hij het slechts ijdel en gevaarlijk oordeelde om den wil des Franschen keizers te weerstaan; het zij dat hij ook niet in alle opzigten met het bestuur van den Raadpensionaris instemde, of dat hij vreesde dat allengskens de aristocratisch foederalistische beginselen der oude republiek, dewelke hij zoo zeer afgekeurd had, meer of minder de bovenhand zouden krijgen, of ook dat hij met bezorgdheid te gemoet zag het aftreden van den Raadpensionaris, wiens betrekking even moeijelijk te vervullen was, als dezelve door velen begeerd zoude worden, en dat hij thans, nadat zijn vaderland in slechts

Digitized by Google

slechts weinige jaren door eene aaneenschakeling van omwentelingen de speelbal der verschillende staatspartijen geweest was, voor hetzelve eenen regeringsvorm wenschte, waarvan men meer duurzaamheid en vastheid konde verwachten; het zij dat welligt alle deze redenen te zamen iets bijbragten, VAN DE KASTEELE zag den toestand van zijn vaderland ongunstig in, en oordeelde dat eene erfelijke monarchie het eenigste middel was om deszelfs ondergang te verhoeden, al had men ook te verwachten een koningschap naar den zin en begeerte van NAPOLEON, dat is, met eene sterke zamentrekking van magt op het hoofd van den Koning. — Terwijl GOLDBERG nog verklaarde eene inlijving met Frankrijk te verkiezen, besloot de meerderheid om de begeerte van NAPOLEON te volgen, en korten tijd daarna werd LODEWIJK NAPOLEON als koning van Holland erkend.

VAN DE KASTEELE bleef onder zijne regering gewoon staatsraad. Dit kollegie verkreeg ook toen eene uitgebreide werkkring. Daar onder LODEWIJK een beginsel van sterke centralisatie gevolgd werd, zoo hadden de hoofden der ministeriële departementen te veel werkzaamheden met hun administratief bestuur, om zich veel met de wetgeving bezig te houden. De Staatsraad had dus in de wetgeving niet een bloot adviserend maar een werkend deel, en was verdeeld in sectien voor de verschillende takken van bestuur, waarin dezelve in het bijzonder werkzaam waren. VAN DE KASTEELE werd eerst president der sectie van wet-

ge-

Digitized by Google

geving, en vervolgens president der sectie van financie. Hij kreeg weldra veel achting voor LODEWIJK, en beschouwde hem als iemand, die het goede voorstond, zoo veel in zijn vermogen was, maar klaagde wel eens over zijn kostbaar onderhoud en over zijn weifelend karakter, waarin zij zoo zeer van elkander verschilden. LODEWIJK was zeer met zijne staatkundige verdiensten ingenomen, en kon zijne raadgevingen niet ontberen. Hij droeg hem vele gewigtige werkzaamheden op, terwijl hij, bij de oprigting der ridderorde *de Unie*, hem tot kommandeur daarvan benoemde. VAN DE KASTEELE, wiens verstand en levenskrachten nog in vollen bloei waren, nam die werkzaamheden volgaarne op zich, mits hij maar verschoond bleef van betrekkingen, welke zijne laatste levensdagen in onafgebroken bezigheden en staatszorgen zouden doen wegkwijnen. Hij had gedurende zoo vele jaren met zijn vaderland gebukt gegaan onder den last der tijden en omstandigheden, dat hij thans bij het afgaan zijner dagen zeer verlangde naar rust en gezellig leven. Een beminnaar van het buitenleven zijnde, had hij op den Loosduinschen weg nabij den Haag een lustverblijf naar zijnen smaak laten aanleggen, hetwelk hij *Narust* noemde. Het was voor hem het grootste genoegen van het buitenleven om dien lusthof, die aanvankelijk zeer klein was, door aanplantingen uit te breiden en te verfraaijen. Hij schepte er vermaak in om het jeugdige groen onder zijne oogen te zien opwassen, en streelde zijne verbeel-

Digitized by Google

beelding met plannen om uitgestrekte duingronden in lommerrijke wandelpaden te hervormen. Zijn klein huisgezin en een kring van weinige vrienden gaven leven aan dat stille landverblijf, en gulle vrolijkheid heerschte er zonder tusschenpoozing. Dit huiselijk leven, gepaard aan zijne betrekkingen in de geleerde wereld, verschafte hem thans meer genoegelijke uren, dan hij in vele jaren genoten had. Als correspondent der tweede klasse van het koninklijk Instituut van wetenschappen, gelijk ook als curator der Leijdsche Academie, hetgeen hij reeds in 1796 geworden was, genoot hij in de geleerde wereld eene onderscheiding, welke hij op hoogen prijs stelde. Zijne betrekking van Staatsraad en de werkzaamheden, welke LODEWIJK hem als zoodanig opdroeg verhinderden niet, dat hij, zoolang LODEWIJK zijne residentie te 's Hage gevestigd hield, dagelijks het stadsgewoel konde ontvlugten, om zich op het stille *Narust* aan de genoegens van het landleven over te geven. Maar, toen LODEWIJK in 1808 goedvond om zijne residentie naar Utrecht en vervolgens naar Amsterdam te verplaatsen, kon hij niet besluiten om met den Staatsraad den Koning te volgen en *Narust* vaarwel te zeggen. Hij verzocht zijn ontslag als Staatsraad, ontving het, en werd Staatsraad in buitengewonen dienst. Doch ook toen nog kon LODEWIJK hem niet met rust laten, maar droeg hem verschillende werkzaamheden op. Onder anderen benoemde hij hem president eener commissie tot verevening van den Nederlandschen achter-

Digitized by Google

stand, waarvan NEDERBURGH en COSTERUS leden werden; en, toen het rapport daarover voltooid was, wendde de Koning zich nogmaals tot hem met een hoogstvereerend verzoek. LODEWIJK meende, dat de toenmalige constitutie niet overeenstemde met den tijd en omstandigheden, waarin hij Koning geworden was, en wilde aan de Natie eene nieuwe constitutie voorstellen. Ofschoon VAN DE KASTEELE zich van het staatsbestuur onttrokken had, en aan den Koning reeds meermalen te kennen had gegeven, dat hij de rust wenschte te genieten, zoo wilde LODEWIJK de vervaardiging van het ontwerp dier nieuwe constitutie aan niemand anders dan aan hem toevertrouwen. De Koning schreef hem daarover eenen uitvoerigen brief, waarin hij hem zijne staatkundige gedachte over Nederland mededeelde; en die, ofschoon minder passende op de levensgeschiedenis van VAN DE KASTEELE, echter uit een algemeen geschiedkundig oogpunt te belangrijk is om voor de wereld onbekend te blijven. Hij luidt aldus:

«Monsieur VAN DE KASTEELE, Après avoir rendu d'importans services à votre patrie et à moi, je viens vous offrir l'occasion de terminer glorieusement votre vie publique; mon intention étant, si vous réussissez dans le grand travail, dont je vais vous parler, ce dont je ne doute pas, de vous mettre en état de passer paisiblement et heureusement le reste de vos jours, par la raison, que vous aurez rendu à votre patrie et à moi le plus grand de tous les services. Voici, de quoi il s'agit.

«La

Digitized by Google

« La plûpart des pays de l'Europe n'ont point de constitution claire, précise et complette; dans les vieux gouvernemens, elle est une suite d'anciennes lois et usages, qui souvent se croisent, auxquels on n'ose pas toucher, peut-être avec raison. Dans d'autres le pacte social a été presque toujours fait à la hâte très-incomplettement, et porte l'empreinte non seulement des événemens qui l'ont amené, mais encore des interêts, qui ont du être conciliés et peut-être ceux des individus; qui ont concouru à cet ouvrage; c'est le cas de la Hollande, comme de plusieurs autres pays. Or voici les inconveniens, qui en resultent, et que ne m'ont que trop prouvé 4 années d'expérience. »

1°. « Il y a un corps législatif dont l'institution n'a pas été bien achevée et bien calculée, puisque dans la constitution même on lui donne alternativement le nom de corps législatif et de Hautes Puissances; ce qui semblerait annoncer, que les auteurs de la constitution ont voulu le considérer encore en quelque sorte comme semblable aux anciens Etats-généraux, qui étaient le Souverain. Le corps législatif doit uniquement approuver ou rejetter; il ne peut pas entrer en discussion de droit avec le Gouvernement; il en résulte ou que ce corps parait inutile, s'il doit toujours dire oui, ou qu'il causera des révolutions toutes les fois qu'il dira non; car comment admettre la possibilité qu'un corps, qui ne reste que 6 semaines assemblé, puisse discuter et approfondir des objets pésés et approfondis par le Conseil d'État pendant toute l'année. Quel terrible, et

Digitized by Google

j'oserai même dire, impossible devoir ne m'imposerait pas la nécessité de recommencer avec le Corps législatif un travail préparé durant toute l'année avec le Conseil d'Etat? J'ai vu depuis 4 ans que de simples observations du Corps législatif, que j'ai voulu écouter, quoique la constitution le défendit, ont tenu ce Corps assemblé durant 5 et 6 mois.

2°. On a cherché dans la constitution à entraver le droit que j'ai de faire grace, en m'obligeant à entendre l'avis de la Haute Cour de justice, et il en résulte quelquefois que j'accorde grace d'avance en renvoyant l'affaire à la Haute Cour, quelque soit par la suite son avis; et cela est conforme à la constitution, puisque la grace n'est expediée qu'après le retour du rapport de la Haute Cour, qui, étant uniquement judiciaire, ne doit pas, ce me semble, être les conseillers du Roi; car ce n'est pas comme juge qu'il fait grace, mais comme souverain. Pourquoi donc dans l'exercice de cet acte le plus important du Gouvernement, n'a-t-il pas ses conseillers ordinaires, qui sont ses Ministres et ses conseillers d'Etat? Je crois donc, que le Conseil de grace devrait être tiré parmi eux; peut être le president et le procureur de cette cour devraient-ils être admis au conseil de grace; mais jamais il ne devrait être composé de toute la cour. J'ose dire même que c'est injuste, car le but du droit de grace est de donner au condamné une espérance, une sauve garde de plus; ce qui n'est point rempli, si le droit de faire grace est ad-

Digitized by Google

administré par le moyen de ceux, qui sont chargés de rendre la justice.

« Pourquoi de même la constitution donne-t-elle à la Haute Cour le droit de s'adresser au Corps législatif directement, pour présenter la liste des candidats aux places vacantes dans son sein?

« Pourquoi les places vacantes à la Cour des Comptes doivent elles être nommées par le Corps législatif? Le Roi n'éprouve-t-il pas par-là une méfiance indigne de son rang?

« Il faut le dire; on a dénaturé beaucoup d'institutions, en voulant conserver sous la monarchie le plus possible de celles, qui existaient sous la république; car pour les faire, il a fallu les modifier tant bien que mal.

3°. J'ai le droit d'accorder aux villes de faire des emprunts, de lever des taxes, de faire des réglemens portant des peines corporelles et pécuniaires jusques à 4 jours de prison et cinquante florins d'amende, et je n'ai pas le droit de faire moi-même des réglemens portant des peines quelconques; cependant tout le monde convient que tout gouvernement a le droit, par mesure de sureté et de police, de retenir un homme en prison toute sa vie, s'il était nécessaire.

« Cela serait-il bien? non, et c'est pour cela que j'avais le projet, depuis 18 mois, de proposer une loi supplémentaire à la constitution, par laquelle on determinerait ce qui est objet de loi ou non; car, si je n'y prenais garde, on me ferait présenter au corps

Digitized by Google

législatif des objets fort au-dessous de mon autorité. Le projet sur ce qui est objet de loi ou non a été fait au Conseil d'État, depuis un an; mais pas d'une manière satisfaisante pour moi. Je vous envoie la copie de la lettre que j'écrivis d'Amsterdam, il y a environ 15 mois, au Conseil d'État, qui se trouvait encore à Utrecht, relativement à ce travail. M. REUVENS à qui j'en parlais longtemps après dans une discussion au Conseil d'État, je ne me souviens plus à quel propos, me dit que les 3 choses, que je considérais dans cette lettre comme seulement essentielles pour la nation, n'étaient pas suffisantes, qu'il y en avait d'autres. Ces 3 choses étaient, comme vous le verrez: *a*) la liberté individuelle; c'est à dire que personne ne puisse être enfermé, arrêté et jugé qu'en vertu de la loi; *b*) qu'aucune imposition ne soit levée qu'en vertu de la loi; c'est à dire qu'aucun particulier ne puisse être contraint à aucun payement, qu'en vertu de la loi, quelque faible que soit ce payement; *c*) que chacun eut la plus grande liberté de conscience; c'est à dire que non seulement aucune branche de la religion Chrétienne, mais encore aucune autre religion ne soit exclue des fonctions publiques ni d'aucun emploi; que la Loi, le Roi, tous ses officiers et fonctionnaires, quels qu'ils soyent, jusques et y compris les membres et administrations communales soyent obligés, sous les peines les plus sévères, de traiter tout le monde indistinctement sous ce rapport. Le vieux proverbe: *qui trop embrasse mal étreint* pourrait s'ap-

Digitized by Google

s'appliquer ici d'une manière très favorable à mon opinion. En effet, il ne seroit pas difficile de prouver que dans peu, ou peut-être dans aucun pays, les trois règles, que j'ai posées, que M. REUVENS croit insuffisantes pour assurer le bien-être des individus dans la societé, ne sont suivies; et peut être cela vient il de ce que l'on ne veut pas s'en contenter. Si un homme est sûr; qu'il est égal aux yeux de la Loi et du Roi à tous ses concitoyens, quels qu'ils soyent, s'il est sûr qu'il ne peut être arrêté qu'en vertu et conformément à la Loi, et que la justice est bien administrée; s'il est sûr enfin, qu'on ne peut le priver d'une partie de ses revenus qu'en vertu de la Loi et pour les besoins publics; je le demande à tout homme de bonne foi et sans préjugés, un tel homme n'a-t-il pas les trois choses les plus essentielles dans ce monde? Il peut y en avoir d'autres à ajouter; mais certainement, celles-ci sont les plus importantes; et soyons de bonne foi, les Hollandais jouissaient-ils dans leur ancien état de prospérité de ces trois avantages? J'ose affirmer que non; en effet les Hollandais des autres communions Chrétiennes et principalement les Catholiques et les Mennonites étaient comme exclus de la societé et dans un état d'avilissement et d'esclavage plus fort que je ne l'aurais jamais pensé. Quoique les juges fussent éclairés et intègres, les lois judiciaires étaient très mauvaises. Dans un même département un même crime était puni d'une amende, et plus loin de la peine capitale. Les procédures étaient, comme elles le sont

 en-

Digitized by Google

encore, d'une longueur interminable; les abus sur les amendes et punitions pécuniaires révoltans; non seulement le Gouvernement, mais même les administrations communales, emprisonnaient à tort et à travers, et pour des temps indéterminés. Enfin, quant à la sureté de ses proprietés et de ses revenus, osera t'on dire qu'on ne payait d'impots que ceux voulus par la loi, puisque dans plusieurs parties de la république les chefs des villages repartissaient les taxes tout seuls, avec l'aide du secretaire, tout au plus, et que l'un et l'autre étaient indépendans du Gouvernement et de la commune; puisqu'ils étaient nommés par les seigneurs et venaient souvent d'une autre partie de la république. Beaucoup de seigneurs étaint équitables, même bienfaisans pour les villageois; mais combien de seigneurs, juges, baillis ou secretaires ne tiraient-ils pas parti de leurs droits et de leurs places pour se ménager aux dépens des autres et pour tirer des profits et faire un commerce des taxes et des sacrifices imposés aux habitans, qui ne peuvent et ne doivent l'être que pour les besoins de la societé en général!

«Ainsi donc, Monsieur VAN DE KASTEELE, quoiqu'en dise M. REUVENS, que j'estime cependant beaucoup, il n'y aurait pas de raison de dédaigner une constitution, qui assurerait à mes sujets les trois choses essentielles détaillées plus haut, et par laquelle les bornes de l'autorité royale seraient clairement et raisonnablement posées, et je voudrais bien, que l'on me dise, s'il y a beaucoup de pays dans le monde, où les ha-

Digitized by Google

habitans jouissent de ces avantages? Ne soyons donc pas plus difficiles qu'il ne faut, et n'ayons pas un orgueuil déplacé. Je suis bien loin de trouver mauvais que l'on regrette l'ancienne prospérité de l'Etat; mais elle seule est à regretter, et franchement, selon moi, les anciennes institutions, les anciennes lois n'avaient pas le sens commun, pour autant que je les connais. Si le pays a prospéré cependant, c'est malgré elles, et grâces à l'excellence du caractère de la masse de la nation, grâces à l'intérêt, qu'avaient les autres pays de soutenir celui-ci afin de pouvoir se le disputer.

«Lorsque j'ai traité cette question au Conseil d'Etat, quelqu'un m'a observé que pour l'intérêt de l'autorité royale même, il était nécessaire de n'en pas parler, et que toutes les lois possibles n'ôtaient pas à tout Gouvernement quelconque le droit et le pouvoir d'agir d'une manière contraire à la constitution et aux lois dans des circonstances extraordinaires, si le bien de la chose l'exigeait. Je sais que c'est ce que la force des circonstances amene; mais ce n'en sont pas moins une politique et des principes indignes de tout Gouvernement raisonnable, et je crois même que des conseils semblables ne sont pas francs; j'aurais pu y être trompé, il y a 4 ans; mais après une semblable expérience, longue par la nature des évenemens, du temps et des affaires qui ont eu lieu, je ne m'y laisse pas tromper et je suis assuré qu'il y a beaucoup de politique et de finesse dans les gens en place, malgré les assurances les plus formelles et même les sermens.

 Peut-

Digitized by Google

Peut-être je me trompe; mais je me suis appliqué à connaître la situation des esprits et il me semble que la grande masse de la nation est franchement pour l'ordre actuel des choses; mais il n'en est pas de même pour la grande majorité de la première classe, qui, il faut le dire, considère moins l'intérêt du pays que l'intérêt individuel, regrette avec exagération l'ancien ordre des choses, qui était si intimement lié à l'ancienne prospérité qu'il ne leur est que très facile de les confondre et de les faire confondre à ceux, que leurs opinions séduisent. Il y a beaucoup de gens, qui s'imaginent qu'un Gouvernement est toujours en état d'hostilité avec les individus; que leurs deux intérêts sont diamétralement opposés; erreur funeste s'il en fut jamais. De-là viendrait, qu'appelés par ma confiance auprès de moi ils en abuseraient et joueraient au plus fin; ce serait un combat continuel de la finesse et de la fausseté contre une confiance, qui ne peut qu'être toujours dupe, par ce qu'elle est obligée. De-là vient aussi l'instabilité dans les institutions, lois et réglemens, car je ne puis m'appercevoir assez tôt et après que les choses sont faites, que le but que je me proposais n'est pas rempli, et que loin de-là on a, au contraire, cherché à concilier le plus possible les anciens usages et habitudes et les préjugés; de sorte que toutes ces demi-mesures et demi-opérations ne sont que provisoires et sont toujours à recommencer et que non seulement le public doit se décourager, mais moi-même je me décourage, parceque je n'ai que trop de

Digitized by Google

de raisons alors de croire que je ne viendrai jamais à bout de consolider mon gouvernement, de l'asseoir sur des bases durables et grandes; et cela fait aussi que beaucoup considèrent mon Gouvernement comme un pis aller, qu'il faut supporter par la force des circonstance, et qui ne doit pas être de longue durée.

«Je pense donc qu'il est du plus grand interêt, sous tous les rapports, que l'ordre des choses change, et puisque je suis certain que mon but et mes plus secrètes pensées sont de faire pour le mieux et surtout d'assurer ce mieux pour longtemps, il me semble que le plus difficile est fait; mais il faut, pour travailler pour la postérité et pour venir à bout d'un travail aussi important et aussi difficile, être d'une impartialité totale; avoir d'un coté le grand ouvrage de MONTESQUIEU sous les yeux et de l'autre l'histoire de tout ce qui s'est passé depuis lui en Europe, tout ce que de nos jours l'expérience a justifié ou condamné de ces principes et enfin ne perdre jamais de vue que plus un code constitutionnel sera clair, simple et précis et plus il remplira ce but et sera durable.

«Il y a deux constitutions que je voudrais que vous examinassiez dans votre travail, pour en prendre ce qui vous semblera bon; c'est celle d'Angleterre et celle de Saxe.

«Voilà, Monsieur VAN DE KASTEELE, la grande mission, dont je vous charge; j'espère que vous recevrez cette communication de ma part comme la plus grande marque d'estime et de confiance que je puisse donner

Digitized by Google

ner à une des meilleures têtes du pays. Je n'ai pas besoin de vous dire que ce travail doit se faire le plus secrètement que possible, et qu'afin de parvenir à notre but surement, il sera convenable que vous correspondiez avec moi toutes les fois que vous aurez quelques éclaircissemens à me demander, et cela afin que nous soyons toujours d'accord. Je desire que vous réduisiez les lettres, que vous aurez à m'écrire sur ce sujet, à des questions aussi simples que possible; afin que je puisse vous faire connaître promptement et facilement mon opinion; mais il faudra ne la suivre qu'autant que vous le jugerez convenable; mon intention étant, comme je vous l'ai déjà dit, que vous fassiez la meilleure constitution monarchique modérée, qui ait jamais existée, qui puisse vous rendre à jamais célèbre et attacher bien longtemps votre souvenir à un pacte social, qui puisse assurer l'existence et faire le bonheur de votre pays, pourvu qu'il ait toujours, comme je l'espère, pour roi un homme modéré et entièrement dévoué à son peuple.

« J'oubliais encore deux des motifs essentiels de ce grand travail; 1°. d'établir enfin d'une manière claire et précise des droits plus réels de citoyen et de domicile dans le royaume; et l'autre de profiter de cette circonstance pour légitimer (car il faut appeller les choses par leurs noms) le gouvernement actuel du pays et faire expliquer la nation entière franchement, librement et sans intrigue sur ce changement total dans l'existence politique du pays, afin que, s'il est sanctionné

Digitized by Google

tionné par la volonté et le suffrage libre et bien prononcé de la grande masse de la nation, il devienne le gouvernement le plus légitime possible et perde tout ce qui pourrait paraitre lui avoir donné d'irrégularité le droit de force, de conquête et les circonstances, qui l'ont amené.»

«Il faudrait proposer à la suite de ce grand travail les moyens de remplir ce dernier but.

«Sur ce, Monsieur VAN DE KASTEELE, je prie Dieu, qu'il vous ait en sa sainte garde.

DU LOO,
ce 12 Octobre 1809. «LOUIS.»

Deze taak, aan VAN DE KASTEELE opgedragen, was indedaad hoogst gewigtig en zeer moeijelijk; want van de eene zijde was hij gebonden aan de duidelijke voorschriften van LODEWIJK, en aan de andere zijde gevoelde hij, dat die staatkundige inzigten van LODEWIJK zeer aandruischten tegen de vrijzinnige denkwijze der Nederlandsche natie. Het staatkundig stelsel van VAN DE KASTEELE was wel altijd geweest, dat men aan het Uitvoerend Gezag eene uitgestrekte magt moet geven, en dat men deszelfs handelingen, voor zoover ze binnen deszelfs bevoegdheid zijn, in het minst niet mag belemmeren; maar eene zoodanige zamentrekking van magt, als LODEWIJK wilde vaststellen, was sterker dan hij immer had kunnen verlangen. Doch het ware roekeloos geweest om in den toenmaligen toe-

Digitized by Google

toestand van Nederland eene utopia na te jagen, en, daar hetzelve hoe langer hoe meer met eene inlijving in het Fransche Keizerrijk bedreigd werd, zoo kon men deszelfs behoud alleen verwachten door eene staatsinrigting, die met de staatkunde van NAPOLEON strookte, en die in alle opzigten de goedkeuring van den overweldiger wegdroeg.

VAN DE KASTEELE had in Januarij 1810, toen koning LODEWIJK te Parijs was, den hem opgedragen last volbragt, en wachtte Z. M. terugkomst om het ontwerp hem aan te bieden; doch de Koning kwam nimmer terug, en deze constitutie werd dus nimmer ingevoerd. In dit ontwerp van constitutie verkreeg de Koning natuurlijk het initiatief van wetten en verordeningen; doch verkreeg overigens geen direct, wel eenig indirect, aandeel in de wetgeving. Op 's Konings aanmerkingen betreffende de wetgeving antwoordde hij, dat het niet goed zoude zijn, dat de Koning alleen eenigen tak van wetgeving zoude uitoefenen, maar hief toch LODEWIJKS bezwaren dienaangaande op. De Landsvergadering, welke tot de wetgeving medewerkte, was verdeeld in twee kamers. De eene, de Senaat genaamd, bleef het geheele jaar vergaderd; doch de andere, die der Afgevaardigden uit de landzaten, kwam slechts gedurende zekeren tijd bij een. De openvallende plaatsen in den Senaat werden door den Senaat zelven vervuld uit eene lijst van kandidaten, door den Koning opgemaakt. De Afgevaardigden uit de landzaten werden door den Koning benoemd uit eene lijst

Digitized by Google

lijst van kandidaten, die verkozen werden op de wijze als later door de Wetgevende Magt zoude worden bepaald. Tot het maken van wetten moesten én de Senaat én de Afgevaardigden uit de landzaten medewerken. Beide kamers stemden afzonderlijk; doch wanneer een dezer collegien de wet niet aangenomen had, vergaderden beide kamers gezamentlijk, en besliste alsdan de meerderheid van stemmen. Daar LODEWIJK begeerde, dat de wetgevende vergadering, welke slechts korten tijd vergaderd moest wezen, niet zoude gekend worden in de minder voorname onderwerpen van wetgeving, en VAN DE KASTEELE de regeling daarvan toch niet aan den Koning alleen wilde overlaten, zoo bepaalde hij, dat een goed deel der Wetgevende Magt zoude toebehooren aan den Senaat, die altijd vergaderd bleef, zonder medewerking der Afgevaardigden uit de landzaten. Alzoo werd eene eigentlijk gezegde wet alleenlijk vereischt tot het maken van voorschriften, welke alle burgers en hunne bezittingen in het algemeen betroffen; doch de overige takken van wetgeving, bevattende verordeningen over bijzondere gedeelten of personen des rijks, en dus de regeling der onderdeelen van wetgeving was aan den Senaat overgelaten. De Koning, als de geheele uitvoerende magt bezittende, maakte natuurlijk alle daartoe betrekkelijke reglementen, ordonnancien, decreten en instructiën; doch de Senaat moest toezien, dat daarin niets voorkwam, 't welk door eene wet of raadsbesluit behoorde bekrachtigd te worden. Evenzoo werd er een raadsbesluit van

Digitized by Google

van den Senaat vereischt, om in dringende gevallen eene wet of verordening op te schorsen, alsmede tot het doen eener oorlogsverklaring; terwijl ook ten aanzien der hooge Politie bepaald werd, dat men een raadsbesluit noodig had om iemand buiten vorm van proces in hechtenis te kunnen nemen. Naar aanleiding van LODEWIJKS brief meende VAN DE KASTEELE niets te kunnen bepalen omtrent de uitoefening van het regt van gratie; maar raadde aan om dit onderwerp, zoowel als de wijze van benoeming der regterlijke ambtenaren, de verkiezingen voor de vergadering uit de Landzaten en andere onderwerpen later door de wetgevende magt te laten regelen, opdat die voorschriften naar den aard der tijden voor verandering zouden vatbaar blijven. Ten slotte kan men hierbij opmerken, dat VAN DE KASTEELE bij het ontwerpen eener constitutie altijd als hoofdbeginsel aannam, om bij eene verandering van regeringsvorm ook andere benamingen aan de nieuwe staatsinrigtingen te geven, en de vormen, die aan de oude inrigtingen eigen waren, weg te laten; opdat bij de nieuwe inrigtingen de oude benamingen geene verwarring van denkbeelden en de oude vormen geene tegenstrijdigheid van beginselen zouden verwekken.

Dit ontwerp van constitutie was het laatste werk van VAN DE KASTEELE. Den eersten April 1810 werd hij door eene oogenschijnlijk ligte ongesteldheid aangegrepen, die hem binnen weinige dagen ten grave sleepte. Bij zijn verscheiden behield hij dezelfde grootheid

Digitized by Google

heid en waardigheid, welke in zijn leven nimmer ontluisterd waren. Zijn opregt eenvoudig Christelijk geloof, hetwelk steeds de ziel zijner werken en wandel was, en hetwelk voor hem in zijn leven altijd eene bron van blijmoedigheid en vertrouwen geweest was, gaf hem thans geruststellende, blijde uitzigten in de Eeuwigheid. De dood, die hem de eindpaal was van zoo veel staatkundig leed, van zoo vele bittere staatszorgen, was voor hem geene ramp, maar gewin; en van de dierbare betrekkingen, die hem omringden, afscheid nemende, waren zijne laatste woorden: «Ik heb u allen wel zeer lief, maar JEZUS toch veel meer.» Hij stierf den 7den April 1810 en genoot dus het voorregt van den val zijns vaderlands niet te overleven.

Ziet daar, zoo kort mogelijk, het levensberigt van den dichter, wiens bijzonder karakter men veel beter en volledíger uit zijne gedichten kan leeren kennen, dan uit eene koude beschrijving. Die hem gekend hebben, laten die getuigen, of hij de beginselen, die in zijne gedichten heerschen, ook niet zelve betrachtte. In het staatkundige had hij nimmer willen medewerken tot ondernemingen, waardoor de nationale onafhankelijkheid verkort werd, of de rust van den Staat in gevaar gebragt werd. Als geheel belangeloos staatsman beoogde hij geen eigen eer of voordeel, maar alleen het welzijn van den Staat, zoo veel de omstandigheden gedoogden; en, met opoffering van eigen voordeel, trachtte hij steeds zijne persoonlijke belangen afhankelijk te maken van het heil en be-

Digitized by Google

houd zijns vaderlands. Zijn fijn pligtbesef en zijne strenge beginselen van deugd en betamelijkheid waren een onfeilbaar rigtsnoer zijner handelingen. Hij was onwankelbaar in zijne goede bedoelingen, gelijk hij vasthoudend was in zijne beginselen; en, in het algemeen streng als een CATO, was hij ook omtrent zichzelven niet toegevend, maar nam het als een' weldaad aan, indien men hem zijne fouten aanwees. Bij zoo veel groots en edels kon men niets anders dan eenvoudigheid en nederigheid verwachten. Altijd zichzelven gelijk, was hij jegens iedereen, zelfs den geringsten, even minzaam, deelnemend, hulpvaardig en voorkomend, belachtte hij den ijdelen hoogmoed, en was hij de trooster der verdrukten; zoodat zijn stelregel was: *Parcere subjectis et debellare superbos* [1]).

---

1) *Needrigen* (eigentlijk *de verslagenen*) *te sparen en hoovaardigen te bestrijden*, wordt door VIRGILIUS van het Romeinsche volk gezegd.

Digitized by Google

INHOUD.

Gedichten.

	Pag.
De zee	1
Beschouwing van de sneeuw	9
De zon	13
Neêrlands moed in 1781	16
Neêrlands sterkte in 1781	17
De hoop der lente	18
Lof der Godheid	24
De voortreffelijkheid der menschheid	28
Aan God	31
Aan Jezus	33
't Feest der Christenen	36
Jezus geboren	40
Gods Zoon in 't vleesch	43
Jezus verdreven	46
Gods Zoon mensch geworden om te lijden	52
Jezus vrijwillige vernedering	56
De nederige Jezus	60
Jezus grootheid	66
Jezus de vriend der waarheid	83

De

Digitized by Google

Pag.
De nagelatene afbeelding van den Zaligmaker 87
Jezus onschuld 90
Jezus onze verzoening bij God 93
Jezus opstanding 99
Feestzang bij Jezus opstanding 103
Jezus ten hemel 107
De mensch bij God 112
De lente 118
De stervende Jezus 127
't Geluk van een' Christen 128
God Hoorder des gebeds 129
Pinksterzang 131
Mijn leven 133
Pinksterfeest, eene cantate 134
Henoch 143

Gedichten van Klopstock.

Voorrede 157
Aan den Verlosser 171
Voor eenen goeden Koning 175
De genezing 179
Aan den Overaltegenwoordigen 181
Het aanschouwen van God 190
Het Lentefeest 196
De Ontfermer 202
De zaligheid van allen 205
De werelden 212
De gesternten 215
Den Oneindigen 223
De dood 225
De hoogste gelukzaligheid 226
Het voorhof en de tempel 228
Het groote Halleluja 230
De jongeling 232
De vroege grafsteden 233
De zomernacht 234
De toekomst 235
De koren 238
Oden

Digitized by Google

Oden van Wieland.

Pag.
Ode op de geboorte des Verlossers 245
Ode op de opstanding des Verlossers 254

Mengeldichten.

Aan den lezer 267
Het hoogste toppunt van bedrog 268
Tijdige herinnering 269
Gewigtige bezigheid 270
Het gebrek van zichzelven geweten aan een ander 272
Het baden in zee 273
De bij 275
De mot of nachtvlinder 276
De noodzakelijke spiegel 279
De rede 279
Aan eenen evangeliedienaar, naar Oost-Indien vertrekkende . 280
Ter 60ste verjaring van vr. H. v. d. Heuvel 284
Het dankbaar kind C. Berg 287
Madestein 289
Op de afbeelding van J. Hinlopen 295
Bij een borstbeeld van Voltaire 296
Grafschrift voor een' Christen 297
Op de beeldtenis van Mr. de Vrij Temminck 297
In het album van J. J. Colson Aberson 298
In den vriendenrol van A. v. d. Berg 299
» » » » H. J. Folmer 300
» » » » Mr. J. Visser 301
» » » » Ter Brugge 302
» » » » Livingston 304
In een ander 305
Ter echtvereeniging van L. v. d. Kasteele en H. v. d. Graaff . 306
25 Jarig gedenkfeest der echtvereeniging van J. v. d. Kasteele en R. Delo 310
Ter echtvereeniging van C. Boers met L. Ameshoff 317
Ter echtvereeniging van B. v. d. Feen met A. J. C. de Lille . 321
Aan mijne beminde M. B. Gallé bij onze echtvereeniging . . 326
Ter zilveren bruiloft van baron v. Leyden en gravinne de Thoms 332
Ter 25ste verjaring der echtvereeniging van J. A. Graswinckel met J. S. Boddaert 336

Ter

Digitized by Google

Pag.

Ter 25ste verjaring der echtvereeniging van L. v. d. Kasteele en H. v. d. Graaff 341

Ter 25ste verjaring der echtvereeniging van P. L. v. d. Kasteele en M. B. Gallé 345

Ter gedachtenis van W. Mobachius Quaet 352

Digitized by Google

DE ZEE.

Ontzaggelijk gezigt! — versterkt u thans, mijne oogen!
Aanschouwt de zee! — hoe schoon! hoe grootsch! hoe uitgebreid!
De stranden staan verrukt; — wie blijft hier onbewogen?
Hier woont Gods majesteit.

't Is godlijk, wat men ziet; — geen kunst van menschenhanden
Veranderde ooit het schoon des grooten wereldplas;
De tijd verwoest de kunst, de tijd vervormt de landen:
De zee is, 't geen zij was.

Wie schildert ons haar pracht? — wie kan haar' schat waarderen?
Wie telt het groote heir, dat in haar afgrond leeft?
En wie zal ons de kracht van dat vermogen leeren,
Dat haar Gods almagt geeft?

Digitized by Google

De Meetkunst moog' de maat der hoogste bergen weten,
En reize met de maan door al haar kringen meê;
Geen sterveling doorgrondt, al kan hij zonnen meten,
De diepte van de zee.

Ze ontvangt, met majesteit, den tol der volle stroomen,
Gelijk een Koning, die zijn volken cijns gebiedt:
Maar, schoon tot haar de Euphraat, de Nijl en de Indus komen,
De zee vermeerdert niet.

Zij, die de zonne drenkt, doet gansche volken leven,
En, daar ze in 't hart der aard haar wateren verspreidt,
Schijnt die geschapen zee zóó rijk, zóó mild in 't geven,
Als de Algenoegzaamheid.

O Algenoegzaamheid! wat heil aan U te denken!
Oneindige! wat heil, uw heerlijkheid te zien!
Uw heerlijkheid! wat eer! — geef, dat ik op uw wenken,
Gelijk de zee, U dien'.

Haar paarlen hecht zij zelfs aan vorstelijke kroonen,
En toont ons zoo haar' schat, maar pronkt er zelf niet meê;
Gods wenk te volgen, en zijn' luister te vertoonen,
Is 't sieraad van de zee.

Zij,

Digitized by Google

Zij, die de landen scheidt, brengt al de volken zamen;
Deelt 's werelds rijkdom uit; beschaaft de maatschappij;
Beslist den oorlog, door den dwingland te beschamen,
En maakt verdrukten vrij.

Zij, die Gods schepter zwaait, bekleedt zich met de wolken,
En breidt hare armen uit om 's aardrijks wijden kloot;
Zij grijpt de bergen aan, de toevlugt van de volken,
En sleept ze in haren schoot.

Ontembaar element! we erkennen uwe krachten;
Uw voortgejaagde vloed beslist der volken lot:
De wereld siddre vrij; ik heb geen kwaad te wachten;
Daar zee is, daar is God.

Wat is die zee bij God, die met zijn scheppende oogen
Het ligt verwaaide zand op al de stranden telt;
En aan de zee, hoe trotsch haar golven bruisen mogen,
Dat zand tot palen stelt?

Één wenk slechts van zijn gunst houdt deze zee gekluisterd;
Of maakt, dat zij vergeefs haar woeste baren spilt:
Toont God een toornig oog, zij raast, en Neêrland luistert;
Zij woedt, en Neêrland trilt.

Digitized by Google

Mijn dierbaar vaderland! Gods Zoon bewaakt uw stranden;
De wind erkent zijn magt, en luistert naar zijn stem;
Aanschouw uw duinen, en beveel ze in Jezus handen;
De zee gehoorzaamt Hem.

Die zee, die, als zij woedt, den hemel schijnt te raken;
De breedste dijken scheurt; de zwaarste duinen breekt;
En 's aardrijks vastigheên dreigt los en vlot te maken,
Wordt stil, als Jezus spreekt.

Hij, wiens onzigtbre hand de waatren zaam vergadert,
Hij scheldt den oceaan, en de afgrond geeft gehoor:
De golven stuiven heen, wanneer Gods Engel nadert,
En Isrel trekt er door.

Al schijnt het menschdom van Gods wetten niet te weten,
Natuur! verhef u vrij, dat ge ons beschamen moet:
Door geen verloop van tijd heeft ooit de zee vergeten
Haar ebbe noch haar' vloed.

Waarheen, mijn zang? — De zee vergaf op onze stranden,
In spijt der Britsche vloot, die Goddelijke wet:
Maar o! 't was eenmaal slechts, — tot heil van deze landen,
Die God door wondren redt.

Gij

Digitized by Google

Gij, die de heerschappij van mijnen God durft hoonen,
En hoochent, dat er iets door zijn bestuur geschiedt,
Sla 't oog op Nederland; haar lotgevallen toonen,
Dat God de zee gebiedt.

Wie is aan God gelijk? Wat mensch kan zich beroemen,
Dat hij Beheerscher is van de onbedwongen zee?
Al durft de vleizucht zoo den ijdlen hoogmoed noemen,
De Godheid spot er meê.

Laat vrij de dwinglandij der woeste roofzucht strekken
Tot steunsel van dien waan; zij tergt den Opperheer,
Die, als de God der zee, DE RUITERS kan verwekken
Tot wrekers van zijne eer.

Zou 'k op dit vrije strand niet aan DE RUITER denken?
Nog heugt die zee zijn' moed, zijn zeekunde en beleid:
Hoe dikwijls zag zij hem ons de overwinning schenken,
En haar de veiligheid!

Zij ruischte tot Gods eer, als zij dien held zag naadren,
Die in haar rijksgebied Gods wetten gadesloeg;
Die biddend streed, en zoo den vijand onzer vaadren
Van Neêrlands kusten joeg.

Digitized by Google

Die zee, die ons verrijkt, en dag aan dag verzadigt,
Is ook in 's Hoogsten hand de roê, die ons kastijdt;
En door die zelve zee wordt Nederland verdadigd,
Als God voor Neêrland strijdt.

Och! dat Geloof en Deugd zich aan dit oord gewennen!
Dat elk haar bakens zie aan dit gezegend strand!
Dan blijft deze oceaan met diep ontzag erkennen:
«God woont in Nederland.»

Een' andren moog' de glimp der wufte pracht verblinden,
Terwijl hij de ijdelheid zijn' dwazen eerbied toont;
Wáár kan men meer vermaak, wáár grooter luister vinden,
Dan daar de Godheid woont?

De zee erkent hier God; — hoe statig gaan haar baren!
Zij naadren met gedruisch, en de eerbied nadert meê.
De zon beglanst den vloed, de schrik is weggevaren;
God wandelt op de zee.

Hier hebben de Englen 't eerst des Hoogsten lof gezongen,
Toen Hij de stranden schiep; — waar zijn hun reien heen?
Nu hoor ik niets, dan zee; — nu zwijgen alle tongen;
'k Ben hier met God alleen.

Ver-

Digitized by Google

Verlustig u, mijn oog! zie hier Gods grootheid pralen!
Wat is hier alles groot! onmeetbaar uitgebreid!
'k Zie aan die zee geen eind; — zij heeft nogtans haar palen;
Gij niet, o Eeuwigheid!

Bij u wordt alles klein, hoe groot het hier mag schijnen;
Uw komst vernietigt zelfs de zee van ons verdriet,
En 's werelds ijdle vreugd moet voor uw oog verdwijnen,
Maar mijne blijdschap niet.

Wat kan den oceaan één enkle droppel baten?....
Zóó ben ik bij 't heelal; zoo is 't heelal bij God.
En echter wou voor mij Gods Zoon zijn' troon verlaten,
En deelen in ons lot.

Uw liefde, oneindig God, zij eeuwiglijk geprezen!
Ze is grooter dan 't heelal; — ze is als uw Majesteit:
Gij maakt mij zalig, en mijn zaligheid zal wezen
Gelijk — aan de eeuwigheid.

O zalige eeuwigheid! — 'k zal zonder zonde leven;
Ik leg, op Jezus wenk, gerust mijn ligchaam af;
Hij, die den dood verwon, Hij zal 't mij wedergeven,
Al was die zee mijn graf.

Digitized by Google

De Schepper van 't heelal zal zijn gezag bewijzen
Ten schrik van 't ongeloof, dat voor zijn magt verstomt;
Men zal uit deze zee de dooden zien verrijzen,
Als Jezus wederkomt.

Als Jezus wederkomt, zal alles Jezus eeren;
Een trotsche Pharô met zijn heiren uit de zee;
En de onbekeerde jood ook bij diezelfde meere,
Daar Jezus wondren deê.

Als Jezus wederkomt! . . . Gij zult Hem zien, mijne oogen;
Gij zult ook wederzien, die 'k nu op aarde mis;
'k Zal mooglijk eens met haar ook hier dien God verhoogen,
Die onze lofzang is.

'k Zal dan met scherper oog ontdekken al de schatten,
Die nu de zee verbergt; — 'k zal al Gods wondren zien;
'k Zal dan met beter brein en blijder hart bevatten,
Hoe grooten God ik dien.

Wie is een God, als Hij! — Laat al wat leeft Hem eeren!
En gij, mijn ziel, vertrouw dat Hij u hoeden zal:
Waar ge ooit moogt zijn, is God; — wat kunt ge meer begeeren?
Daar God is, daar is 't al.

———

BE-

Digitized by Google

BESCHOUWING VAN DE SNEEUW.

Sneeuwvoerende wolken! uw weemlende vlokken,
Die de oogen betoovrend tot schemeren lokken,
Zijn kweeksters van blijheid, nu 't stormen verhuist,
En 't wintersche bruin door het wit wordt gekuischt.
Ai! zag men het stormen der zonde bedaren!
En mogt men zoo menige lessen vergâren,
Als 't winterversiersel ons wonderen strooit,
Eer 't nuttig taafreel met de sneeuw wordt ontdooid!
Hoe! — 't vlugtig gedans schijnt de lucht te verwildren,
En, 't geen men op aarde zal zien, ons te schildren:
De kindsheid aan 't glijen — de jongheid vol vreugd!
Aan 't hollend gedartel de hollende jeugd!
Hoor 't ijdel gerinkel van 't vliegende leven!
Zie rennende Weelde langs 't glibberpad zweven!
De Zorgen vooruit — en de Ellenden op zij!
De Dood op de hielen — en evenwel blij!
Ontglibbert u zelve niet, wankele zielen!
Het snorren der lusten zal schurend vernielen.
Bemint ge de vlugheid? — ontsnapt het gevaar!
Vliegt ijlings! — het nadert, gevolgd van een schaar,

Digitized by Google

Een dringende schare van prangende smarten,
Die de eeuwigheid eeuwig in duurzaamheid tarten.
De vormende hand, die het zwevende vocht
Tot stollende pluimpjes zoo wonderlijk wrocht;
Die magtige Schepper, wiens scheppende wenken
Den aakligen winter met glansen beschenken,
Vervorme en versiere uw verbijsterd gemoed!
Leer 't hijgende jagen naar 't blijvende goed!

Zak, zakkende Sneeuw! met verdikkende vlagen!
Het veld kan uw wollige zwaarte wel dragen.
Uw koestrende koude brengt warremte meê,
En vruchtbaarheid zwemt in uw donsige zee.
Schoon dwarlende winden uw vlugtende vlokjes,
En schuddende takjes uw floddrende lokjes
Doen dwalende zwerven, zij deinzen toch neêr,
En keeren van de aard naar den hemel niet weêr:
Die, daar ze, zich pakkende, onze akkers bedekken,
De veiligste hoede voor 't vriezen verstrekken;
Tot ge, in een' bestendigen zonneschijn, smelt,
En sapjes doet sijpen, daar 't zaadje door zwelt.
Maar, zoo ge voor dooijende winden moet vlugten,
Dan doet uw bewaatring den veldeling zuchten,
Als vinniger koude de landen bevriest,
En 't zaadje zijn zwelling, ja 't leven verliest.
Dies, dalende sneeuw! doet ge ons voordeel of schade,
Een sprekende schets van het woord der genade,
Dat vruchteloos nimmer onze akkers besproeit:

't Geeft

Digitized by Google

't Geeft leven, of maakt dat de koude ons verschroeit.
Ja, zoo we uit den hemel 't geloof niet ontvangen,
Dan zal men vergeefs naar de vruchten verlangen;
Schoon 't oordeel Gods sappige woorden genoot:
De ziel wordt verhard, en het zaadje vriest dood.
Mogt, Bron van ons leven! uw Woord op ons dalen;
Laat hemelsch Geloof onze ziel dan bestralen!
Uw liefde wil immers (gij zegt het — ik hoor 't)
Tot vruchtbaarheid zenden uw Sneeuw, en uw Woord.

Sneeuwdragende Winter! hoe zal ik u prijzen?
Den roem van uw blinkende glansen doen rijzen?
Niets haalt bij de reinheid van 't schitterend wit,
Dat velden, en boomen, en huizen bezit.
Als de aarde, verdord, u geen schoon kan vereeren,
Dan tooit u de hemel in glinstrende kleêren,
En legt op die witheid den luister der zon.
Van allerlei schoon is de hemel de bron!
In 't harte, verkleumd door een' winter van zonden,
Wordt niets, dan een donkere dorheid gevonden,
Verwisseld in 't bruin, door een' windrigen waan
Van eigengeregtigheids vallende blaân.
Maar, stort in dien winter mijn Jezus zijn gaven,
Dan wordt al het vuil in zijn reinheid begraven:
Dan pronkt onze ziel met het zuiverste schoon,
En spreidt zoo de witheid des hemels ten toon.
Hoe blank, onbezoedelde Sneeuw! gij moogt wezen,
Uw schittrende luister moet zwichten voor dezen,

Van

Digitized by Google

Van wien het de kleeding der Englen niet wint,
En waar onze Schepper geen vlekje in vindt :
Wat stipje toch zoude die zielen besmetten,
Die Jezus in 't bloed van zijn liefde wil netten?
Ja, vlugtige sneeuw! al uw zuivren mag schijn,
Uw glimmende schoonheid ligt smeltende zijn,
Gods reinigend bloed heeft het vuil niet verborgen,
Maar mogt ons waarachtige reinheid bezorgen,
Wier luister in 't gloeien der zon niet verteert,
Maar eeuwig, door Jezus beschenen, vermeêrt.

DE

Digitized by Google

DE ZON.

Wat is Gods goedheid groot! — daar rijst voor ons het licht.
Gods wonderen verschijnen;
De bajerd van den nacht moet voor Gods Zon verdwijnen.
Mijn oog! aanschouw het licht;
't Is balsem voor de smarten;
't Is troost voor onze harten;
't Vertoont Gods aangezigt.

Mijn oog! aanschouw den dag; 't is een geschenk van God.
Zijn licht alleen kan leven,
En vorm, en kleur, en glans, aan aarde en hemel geven.
Zijn Zon herschept ons lot.
De dag, wiens komst wij zingen,
De vreugd der stervelingen,
De dag behoort aan God.

Natuur aanbidt dien God, en zingt het morgenlied.
'k Zie bergen, planten, dieren,
Verrezen uit den nacht, het morgenoffer vieren:
'k Zing meê het morgenlied.
Al wordt het slechts gezongen
Door sterfelijke tongen,
't Mishaagt der Godheid niet.

Wij

Digitized by Google

Wij schepsels knielen neêr, en eeren God alleen;
Hij heeft de Zon geschapen;
Hij gaf den donkren nacht, om ongestoord te slapen:
Hij sprak; en 't licht verscheen.
Nog blijft Gods Almagt spreken:
Wij zien den nacht geweken,
En eeren God alleen.

Mijn oog! aanschouw de Zon, en Gods goedgunstigheid:
Voor dwazen, en voor wijzen
Doet hij, die allen schiep, zijn Zonne daaglijks rijzen.
't Is God, wiens heerlijkheid
Op wurmpjes, die hier weemlen,
En in het ruim der heemlen
Hetzelfde licht verspreidt.

Ga hooger op, mijn Zon! uw glans bestrale mij!
'k Heb wijd van hier nog vrinden,
Die mooglijk thans in U dezelfde blijdschap vinden.
Uw' glans aanschouwen zij.
Datzelfde licht, wiens stralen
Thans op mijn vrienden dalen,
Dat licht bestraalt ook mij.

Al zijn wij ver van één, dezelfde God regeert;
Hij zorgt voor al de zijnen;
En doet hen, waar ze ook zijn, door 't zelfde licht beschijnen.
Al wierd de Zon verteerd

Door

Digitized by Google

Door 't onophoudlijk gloeijen;
Geen zorg kan Hem vermoeijen,
Die werelden regeert.

Geen tijd beperkt zijn gunst. De Zon, die mij verheugt,
Heeft Adam reeds beschenen,
En zal den jongsten dag met Adams dag veréénen.
Ze is aller schepslen vreugd;
Ja zelfs Gods Zoon op aarde,
Gevoelde in 't vleesch haar waarde,
Werd door haar' glans verheugd.

Verkwikster van Gods Zoon! hoe hoog klimt uw waardij!
Eens voor zijn kruis verdwenen,
Hebt gij met nieuwen glans zijn ledig graf beschenen,
En nu beschijnt ge ook mij.
Ik zie het aan uw stralen:
Gods Zoon mogt afbetalen!
Zijn dood is 't licht voor mij.

Al dekt een wolk uw' glans, zij dooft uw' luister niet.
Al 't zwerk zal eens verdwijnen;
En gij zult onbewolkt ons ledig graf beschijnen:
'k Zing dan het morgenlied.
Ja; schoon 'k uw licht ontbeerde,
De God, die u formeerde,
Verbergt zijn aanschijn niet.

Digitized by Google

NEÊRLANDS MOED

in 1781.

Triumf! Brittanje bloost! de God van Neêrland leeft!
Triumf! mijn Vaderland! schoon u de Brit beleedigt;
Hou moed! er is een God, die moed en krachten geeft,
Een God, die ons verdedigt.

't Is God, wiens oppermagt ons Neêrland heeft verhoogd,
En onze koopvaardij met zijne gunst bejegent;
Maar 't is de fiere Brit, wiens trotsheid niet gedoogt,
Dat ons de Godheid zegent.

Die valschvermomde Nijd was Cromwels rijksgenoot;
Zij leerde Carel ras, genoten gunst vergeten;
Ze is nog, terwijl geen eeuw voor haar den toegang sloot,
Op Georges troon gezeten.

De trotsheid baart den nijd, en vreest geen ongeval.
Zij waant, het vorstlijk bloed zal 't strijden ons beletten,
Gij, Zoutman, zijt geen Vorst; hou moed! de Godheid zal
Hoovaardigen verpletten.

NEÊR-

Digitized by Google

NEÊRLANDS STERKTE

in 1781.

De God, die al wat is, uit niets geschapen heeft,
Wiens oogen, met een wenk, het Englenheir regeren;
Voor wien de Godvrucht knielt, voor wien de boosheid beeft;
Wien eens, hoe trotsch ze ook zijn, de Vorsten zullen eeren;
Die needrigen verhoogt, den trots verneedren zal;
De schrik van Pharaö; en Israëls ontfermer;
De God der Christenen; de Koning van 't heelal,
Is Nederlands Beschermer.

Bij 't hooren der tijding van den slag op Doggersbank.

Digitized by Google

DE HOOP DER LENTE.

Helaas! wat is de hoop van 't leven!
'k Zag onlangs in het Lentsaisoen,
De jeugd van 't pas ontloken groen
Aan 't aardrijk nieuwen luister geven,
En zelfs met gouden brem de kruin
Versieren van het dorre duin.

De esdoornen, met hun trotsche bladen,
Waar onder, in belommering,
De fraaije tros der bloesems hing,
Beschaduwden de wandelpaden,
Van waar men 't voedzaam roggegraan
Met graauwe topjes op zag gaan.

Natuur had reeds haar wierookgeuren
Uit doorn, sering, en lijsterbes
Gezwaaid als 's aardrijks priesteres.
Men zag 't verschil reeds van dé kleuren
Van rood, en bruin, en geel, en groen
Aan 't jonge blad van 't eik-plantsoen.

Digitized by Google

De zachte platanus, schoon loomer
In 't vormen van zijn sierlijk loof,
Had, ongeduldig naar 't gestoof
Van de alles-koesterenden zomer,
Met prachtige bevalligheid
Zijn blaadjes reeds ten toon gespreid.

Maar 't aardrijk hijgde nog naar regen:
't Geblaas van een' Noord-Oosten wind,
Die daaglijks onze hoop verslindt,
Houdt nog de volle ontwikkling tegen.
Hij juicht, die slechts een wolkje ziet,
Al 't schepsel dorst, maar 't regent niet.

Houdt moed, bedrukte veldelingen!
Reeds breekt een wolk den avondglans:
En ginds weêrkaatst de Noordertrans
't Licht, dat van 't West niet door kan dringen.
Dan ach! het zwerk, zoo rijk belaân,
Schijnt ons te langzaam voort te gaan.

Maar naauwlijks hoort men in de abeelen
Het ritslen van de grijze blaân,
Of in den top der lindenlaan
Begint de wind-bui ook te spelen.
Zij jaagt de wolken straks uit een,
En drijft haar over de akkers heen.

Digitized by Google

Nu dunkt ons, dat de regenvlagen,
Vermengd met hagel en met wind,
De kou, die alles zamenbindt,
Uit al de hemelstreken jagen;
Daar de aankomst van den zomertijd,
Hoe fel 't ook storm', ons hart verblijdt.

De nacht doet vaak nog regen hooren,
Daar de ochtend- en de middag-zon
Ook telkens schuilt, wijl 's hemels bron
Zich nog ontlast; maar de avond-chooren
Verheffen vrolijker hun lied,
Nu 't oog een heldren hemel ziet.

Hoe zullen we, als de dag zal bloozen,
Onze oogen strelen met het groen,
Ons hart met de aanwas van 't plantsoen;
En, daar wij 't Lente-choor verpoozen,
Natuur op 't feest, zoo gul bereid,
Weergalmen doen van dankbaarheid.

We ontwaken zonder kwaad te schroomen;
Maar de adem van den dageraad,
Die, eer de zon haar tent verlaat,
Reeds zuchtend ons schijnt voor te komen,
Heeft loof en gras, heeft woud en veld,
Als in een korst van ijs, bekneld.

Het

Digitized by Google

Het teederst groen, gelaafd met regen,
Nog vol, nog dronken van dat vocht,
Verstikt nu in zijn' ademtogt.
Zoo bragt die lang gewenschte zegen,
De bron, daar onze hoop uit sproot,
Aan 't pas ontluikend blad den dood.

Gelijk een Vorst, een krijgsbeminnaar,
Wiens heerschzucht op de onnooslen graast,
Die overal verwoesting blaast,
Die meer den naam van Overwinnaar,
Dan dien van menschenvriend bemint,
En in ons schreijen blijdschap vindt:

Zoo hebt ge, o Oostewind! uw krachten
Beproefd aan 't geen ons meest verheugt.
Het teedre groen van de eiken-jeugd
Moest voor uw sterk geblaas versmachten.
't Geen needrigst laag bij de aarde groeit,
Is 't eerst door uw gewèld verschroeid.

Hoe laat nu de es zijn topjes hangen,
Van daag reeds zwart, nog gistren groen!
O droevige omkeer van 't saisoen!
Wij zien, met tranen op de wangen,
En met een hart vol deerenis,
Een bruin gezengde wildernis.

Digitized by Google

Natuur gevoelt; Natuur zwijgt treurig.
De vogels zwijgen om mij heen,
En toonen, dat hun vreugd verdween.
Zelfs riekt de doorn niet meer zoo geurig;
Ja 't rupsje kwijnt bij 't dorrend blad,
Waarop het zich gehuisvest had.

O schilderij van 't menschlijk leven!
Van daag in rouw en gistren blij!
O wisselvallig bloemgetij!
Wat kunt gij 't menschdom lessen geven,
Het menschdom, dat een' Schepper eert,
Die de aard, zijn eigendom, regeert!

Wie zal aan God het regt betwisten,
Om met zijn' mensch, als zijn plantsoen,
Hetgeen zijn wijsheid raadt, te doen.
Al kwijnt Natuur, nog juicht een Christen,
En zingt, geleerd door 't aardsch verdriet:
« Dit is het land der ruste niet. »

Ga, bouw uw hoop op jeugd of krachten,
Op vriendschap, menschlijkheid of regt!
't Is ijdel, daar ge uw hart aan hecht.
De Dood staat op zijn prooi te wachten,
En 't dagboek van het menschdom toont,
Dat hier noch regt noch waarheid woont.

De

Digitized by Google

De hoop, op schijn gebouwd, moet falen.
Al schijnt uw zon, met goud belaân,
Aan de Oosterkim reeds op te gaan,
Ligt ziet ge, eer ze in het West zal dalen,
Den wierook, 's morgens u bereid,
Verwaaijen door de ondankbaarheid.

Der Christnen hoop blijft eeuwig leven.
Schoon hun geen bloemenkrans versiert,
Hij, die hun 't al ten beste stiert,
Heeft hun een beter hoop gegeven,
Die, zoo deze aard tot Niet verging,
Geen schok kreeg van verandering.

Den 1e Junij 1793.

Digitized by Google

LOF DER GODHEID.

Heldre zonnen, frissche bloempjes,
Al wat God heeft voortgebragt,
Zijn bazuinen zijner liefde,
Zijn bazuinen zijner magt.

Ik alleen, zou ik niet zingen
In Gods hof en zonneschijn?
Ja; al zwijg ik, tranende oogen
Zullen 's Hoogsten loflied zijn.

'k Zou nog staamlen, als een zuigling,
Schoon 'k de taal der Englen sprak;
Zelfs de stem des blijdsten Seraphs
Is voor 's Hoogsten lof te zwak.

Wat, o God! doet duizend zonnen
Snellen door het hemelrond?
Wat doet alles zamenwerken?
Wat, dan de adem van uw' mond?

Op

Digitized by Google

Op 't bewegen uwer lippen
Is het, dat de blijdschap leeft,
Als ge aan al de Schepping orde,
Aan den mensch uw vriendschap geeft.

't Is uw goedheid, dat het beekje,
Dat het needrig lentekruid,
En het statigst woud der eeuwen
Uit denzelfden schoot ontspruit.

Bergen, die den storm bedwingen,
't Windje, dat gezondheid blaast,
Wolken geeft Gij, dauw en regen,
Schatten, daar natuur op aast.

't Lentegroen is van uw weefsel,
't Koren geeft gij en den wijn,
Die ons, als de sneeuwvlok glinstert,
Leven doet en vrolijk zijn.

Menschen schenkt Ge een' geest, die sterren
Nazweeft op de hemelbaan,
De oudheid opspoort uit haar' schuilplaats,
Doodsgevaren weet te ontgaan.

Digitized by Google

O! wie kan Gods liefde roemen,
Die zelfs rampen nuttig maakt?
Twijflaar! leer zijn gunst erkennen,
Eer zijn magt tot straf ontwaakt.

Hoor den stormwind, zie hem wervlen!
Klippen gruizen weg, als glas.
't Zwaarste woud wordt weggeslingerd,
Of 't een teeder rietje was.

Donderwolken, hoog als bergen,
Stooten bonzend tegen een.
Alles vlamt, zelfs leeuwen beven,
Vlugten, als de stroomen, heen.

Gansche vlooten, 't aas der golven,
Zijn een speelbal van den wind,
Daar de storm een woud van masten
In een oogenblik verslint.

Zeg! wie dondert in de wolken?
Wiens gezag sleept bergen mee?
Wie is vreeslijk in den stormwind?
Wie is Rigter op de zee?

Wuf-

Digitized by Google

Wufte twijflaar! hoor hun brullen!
Hoor, hoe stout uw dwaasheid zij!
Donder, zee en stormen roepen:
«Dit is God»; wat twijfelt gij?

Heer! ik zal uw daden roemen;
Eeuwig zingt mijn lied er van:
Schoon 'k uw grootheid slechts gevoelen,
Maar ze nooit beschrijven kan.

Mag ik voor uw' troon eens wonen,
Als mijn oog uw aanschijn ziet,
'k Zal uw' luister dan verheffen
Met een eedler hart en lied.

O! gij dagen, jaren, eeuwen!
Vliedt met sneller vlugt voorbij!
Vliedt, opdat ik voor een blijdschap,
Zonder wissling, vatbaar zij.

Digitized by Google

DE VOORTREFFELIJKHEID

DER

MENSCHHEID.

De Vleizucht moog' een' lofzang zingen,
Als Heerschzucht menschenbloed vergiet,
Om volken door haar' wenk te dwingen;
Zij schat, onsterflijk mensch! zij kent uw grootheid niet.

Geen troon verheft, geen stulp vernedert;
Het goud versmelt, en de eer is schijn;
Maar 't hart, door eedler smaak verteederd,
Zingt vrolijk: «'t Is voor mij genoeg, een mensch te zijn.»

Voortreflijkst Schepsel! Heer der aarde!
Uws Makers liefde! uws Makers beeld!
Gevoel, als Gods geslacht, uw waarde,
En toon, dat in uw' geest de Geest der Godheid speelt!

Zoo

Digitized by Google

Zoo pronktet ge eens, gelijk een ceder;
Dan ach! nu ligt ge in 't stof geveld:
Gij storttet van uw hoogte neder,
Daar ge, al wat u omringt, hier tot verwoesting stelt.

En nog wil God de menschheid eeren;
Gods Zoon werd mensch, en stierf op aard.
Leer, menschdom, leer u zelf waarderen;
Zoo veel is uw behoud zelfs aan de Godheid waard.

Al moog' deeze aarde een handvol schijnen
Bij 't groot heelal, een stip bij God;
Al ziet ge u op die stip verdwijnen;
De menschheid van Gods Zoon plaatst menschen naast bij God.

Hij heeft uw schuld op zich genomen,
En is tot ons met 's Vaders Geest,
Tot God met ons rantsoen gekomen;
Hij is een mensch bij God, en God bij ons geweest.

Hij heeft de menschheid hoogst verheven;
God zag in Hem, schoon 's Menschen Zoon,
De heiligheid der Godheid leven;
En wij, wij zien in Hem de menschheid op Gods troon.

Daar

Digitized by Google

Daar mag Zij 's werelds lot bestieren,
Ten nutte van de Broederschaar:
Wij zullen ook eens zegevieren;
De kroon is in de hand van onzen Middelaar.

Wat is het groot, een mensch te wezen!
Schoon de Englen-rang ons hooger schijn';
Wij, in 't verheerlijkt vleesch verrezen,
Wij zullen, meer dan zij, gelijk aan Jezus zijn.

Hij, die met ons als broedren handelt,
Liet ons zijn woord en Geest te pand:
Welaan! zijn voetspoor nagewandeld!
Daar Jezus' menschheid is, daar is ons Vaderland.

ô Mensch! hoe Godlijk zijn uw schatten
Het stof is voor 't gewormt bereid;
Niets eindigs kan uw heil omvatten.
Gods rijkdom is uw schat, uw leven de Eeuwigheid.

Digitized by Google

AAN GOD.

Gelijk op de zee, door den luister beschénen
Der schittrende zon,
Mijne oogen slechts grootheid, geen eindpaal ontdekken,
En scheemren voor 't licht;

Zoo zie ik op U! aller schepselen Vader!
Oneindige!.....maar!
Dit stof, deze wereld ontbreekt het aan klanken,
Al 't schepsel aan taal.

Verrukking, verbaasdheid is al ons vermogen,
En staamlen ons lied.
Al predikt de schepping uw glorie, wij missen
Uw denkbeeld, ô God!

Maar U te genieten is meer voor uw schepslen,
Dan 't ruimste begrip.
En ô! dat genieten, — 't heelal zou verdwijnen, —
Wordt nergens gemist.

Te ontvangen, te aanbidden, voor u te verstommen,
Dat 's de eer van den mensch.
Ver boven 't begrip van uw schepslen te wezen,
Dat 's Goddelijkheid.

Wel-

Digitized by Google

Weldadige Bronwel, die eeuwig blijft geven,
En nimmer ontvangt!
In 't geven van Jezus, uw Eengen, betoont Gij
Uw Goddelijkheid.

Zijn grootheid te aanschouwen, de grootheid des Eengen,
Verwijdt ons begrip.
Onmeetbare zonnen verdwijnen, als vonken,
Bij 't zien van dien glans.

Ja, 't kennen van Jezus vergodlijkt ons denken;
't Is 't kennen van U;
't Ontboeit van de wereld, het vormt voor den hemel;
't Verzaadt ons met U.

Wat zoekt gij beneden? wat wacht gij hier boven?
Bewoners der aard!
Laat varen de schepslen; — zij wanklen; — zij wijken;
Ons heil is in God.

Dit stof moog' verstuiven; 't heelal ons ontzinken;
Gij, Eeuwige, blijft!
Wat schaadt het gemis van de wereld? Uw bijzijn
Is 't leven voor ons.

Digitized by Google

AAN JEZUS.

Gij, Jezus, die ten troon verheven,
Door duizend duizenden omgeven,
Geplaatst zijt aan Gods regterhand,
En dáár uw vreugde ziet volmaken,
Nu al die duizenden reeds smaken
De vruchten van uwe offerand;

Gij ziet ook duizend duizend zielen
Hier, op uw voetbank, nederknielen,
En, bij die duizenden, ook mij.
Voor U, die met uw bloed en tranen
Den toegang ons tot God woudt banen,
Voor uwe voeten knielen wij.

Wij knielen neder op die aarde,
Die aan 't heelal een schouwspel baarde,
Waarbij de schepping zelf verdween;
Toen, onder 't stilstaan van Gods zonnen,
Die sints een' nieuwen loop begonnen,
De Oneindige in het vleesch verscheen.

Digitized by Google

Een Oceaan van wereldklooten
Moge in ons oog Gods magt vergrooten;
Dit aardrijk toont zijn liefde meest.
Waar kan, in al de hemelkringen,
Een ander wereldstelsel zingen,
Dat God, ook dáár, is mensch geweest?

Die eer, dat heil was ons beschoren!
Hier op deze aard werdt Gij geboren,
Gij, die ons beter zijt, dan 't licht.
Hier zien we uw liefde nederdalen,
En hier, met al haar' luister, pralen
Gods grootheid in uw aangezigt.

Dit aardrijk, ja, heeft U zien leven;
Maar doornen U in 't vleesch gegeven:
Het zág uw liefde, en 't zag uw' strijd:
Het heeft uw bloedzweet ingedronken;
En 't zag, dat Gij, aan 't kruis geklonken,
't Vertrouwen van het menschdom zijt.

Al moest het gansch heelal bezwijken,
De liefde, die Ge op aard liet blijken,
Is duurzaam, als uw majesteit.
Zij, met uw menschheid niet geboren,
Ging met uw sterfuur niet verloren;
Ze is 't kenmerk uwer Godlijkheid.

Hier

Digitized by Google

Hier op deze aard, die wij bewonen,
Daar zonde en dood haar krachten toonen,
Hier toont Ge ons, wat genade zij;
En op deze aard, daar Gij woudt lijden,
En ons van zonde en dood bevrijden,
Hier zingen, hier aanbidden wij.

Of, zou voor al uw gunstbewijzen
't Gezegend aardrijk U niet prijzen,
En 't menschdom niet ten reije gaan?
Ja, eeuwig zij uw naam geprezen!
Wij zullen 's aardrijks priesters wezen,
En steken vrolijk 't offer aan.

Digitized by Google

't FEEST DER CHRISTENEN.

Toen de Almagt werelden, duizenden voortbragt,
En de aarde neêrzonk, onder die duizenden,
Vast op haar grondvest, vierden Gods Englen,
Schepping, uw feest.

Hoe juichten de eerste der schepselen Gode!
Hoe vrolijk groette 't choor van den dageraad
D' eersten der menschen! Alles weêrgalmde
Blijdschap in God.

Hóe vriendlijk snelden de priesters der schepping
In Edens dreeven, vaardig en ijverig,
Adam ten dienst! zij zoeken de vriendschap,
Menschheid, met u.

Toen de eerste droefheid op aarde gesmaakt werdt',
Toen Adam heenvlood, trillend en jammerend,
Treurde de schepping; de Engelen steegen
Zwijgend van de aard.

Straks

Digitized by Google

Straks zwoer de Godheid met menschlijke woorden;
Die de aard blijft dragen, godlijk en vaderlijk,
Zwoer bij zich zelf; al de eeuwen herhalen 't;
De Eeuwige zwoer:

«Zoo waar ik leve! — mijn lust is in menschen!
«Den dood des zondaars zoek ik, begeer ik niet.
«Levet, gij zondaars! leeft, en bekeert u!
«Ik ben uw God.»

Gods Englen hoorden 't; nog sprak het de Godheid;
Het woord des Eeuwgen klonk door 't oneindige;
Alles bewoog zich, bevend en galmend;
Alles aanbad.

Die is, — geweest is, — en eeuwig zal wezen, —
De zoon des Vaders, zat nog in heerlijkheid,
En voor zijn Godheid lagen gebogen
Alle de Seraphs.

«Ik kome,» sprak Hij; «voor zondaars betaal ik.»
Nooit scheen bij de Englen 't stip der vernietiging,
Nooit zoo nabij hen; al het geschaapne
Siddert en zwijgt.

Digitized by Google

Gods Eengeboorne vernietigt zich zelven!
Hij daalt, voor 't oog der deinzende werelden,
Laag op den aardbol, sterflijk als menschen,
Zwak als een kind.

Gods Almagt ademt, de hemel herstelt zich.
De Seraphs naadren, blinkend in feestgewaad.
« Gaat, » zegt de Vader, « gaat tot de menschen!
« Predikt hun vreê!

« Verkondigt blijdschap aan alle de volken!
« Den dood des zondaars zoek ik, begeer ik niet.
« Menschen te zaalgen, dat 's mijn behagen.
« 'k Geef hun mijn' Zoon. »

Reeds loeide 't aardrijk, en alles ontzonk ons;
Reeds gaapte de afgrond; schrikken der eeuwigheid
Dreigden het menschdom; wroeging en wanhoop
Troffen hun hart.

Maar 't licht en 't leven hervormden den bajerd;
Zoo schept ons Jezus leven en zaligheid.
't Onweêr verdrijft Hij; hemelsche blijdschap
Smaakt, die gelooft.

Daar

Digitized by Google

Daar daalt de feestrei, het choor van de heemlen;
Zij juichen Gode. 't Aardrijk verheuge zich!
Zondaars te zaalgen geeft aan de Godheid
't Hoogste vermaak.

Zij heilgen Gode het feest van de menschheid;
't Is 't feest der Godheid. — Viert het, gij sterflijken!
Viert het, en smaakt nu blijdschap met de Englen,
Vriendschap met God.

Digitized by Google

JEZUS GEBOREN.

Daar is die zegenrijke nacht,
Waarin 't gesternt, met nieuwe pracht,
En 't Englenheir, met nieuwe vreugd,
Zich over Jezus komst verheugt.

Hij komt, des Vaders troongenoot,
Geboren uit Maria's schoot!
Gods Zoon in 't vleesch, der Englen Heer,
God zelf; Hij komt! Elk zing' zijne eer!

't Heelal bidt aan; 't gesternte juicht,
Daar 't zich voor Jezus kribbe buigt,
En aan den ijdlen stervling toont
Den stal, daar Sions Koning woont.

O Zoon van God, den mensch gelijk!
Voor wien verlaat Ge uw' troon en rijk?
Voor wien wordt Gij in 't stof verneêrd,
Die met een wenk 't heelal regeert?

Voor

Digitized by Google

Voor wien? — voor heilige Englen? — neen;
Die zingen 't heil der aarde alleen.
Voor zondaars daalt der Englen Heer,
Voor arme zondaars daalt Hij neêr.

't Is hier, daar niets dan zonde woont,
Dat God zijn welbehagen toont.
« Geluk voor de aard! den mensch genâ! »
Zoo juicht Gods koor in Ephrata.

Ons hart herhaal' nog eens dat lied!
Wij hooren 't, maar doorgronden 't niet,
Genâ den mensch! Gods Zoon daalt neêr!
Geluk, ô aarde! God zij de eer!

Kom, Christenschaar, kom, zingen wij
Het is voor ons, voor u, en mij,
Dat God zijn' Zoon gegeven heeft!
Het is voor ons, dat Jezus leeft!

God mensch voor ons! voor menschen? ja!
O diepte, ô rijkdom van genâ!
Buig, zondig menschdom, buig u neêr!
Aanbid Gods liefde, en zing Gods eer!

Digitized by Google

Wij buigen ons, op Gods bevel,
Voor U, ô vorst Immanuël!
Voor U, die smert en armoê lijdt,
Omdat Gij onze Heiland zijt.

Verberg hier vrij uw Majesteit,
We aanbidden zelfs uw sterflijkheid.
Wat zou uw leven zijn voor de aard,
Zoo Gij, als mensch, niet sterflijk waart?

Dies loven we U, Immanuël!
Uw dood verwint den dood en hel!
Uw dood maakt ons van zonden vrij;
Dies juichen, en aanbidden wij.

Geloofd zij God, die ons bemint,
Om U in ons behagen vindt,
En de aard vervult met zijn genâ!
Geloofd zij God! — ja! Englen, ja!

Digitized by Google

GODS ZOON IN 'T VLEESCH.

God bemint den eernaam van Vader;
't Is Hem een sieraad; 't is Hem tot vreugd:
Vader! te hooren van sterflijke menschen,
Hemelsche Vader! van 't nietige stof.

Wij ontzien, Hem Vader te noemen;
Bang voor zijn gramschap, vlieden wij Hem.
't Klaatren des donders, het ritslen der bladen
Wekt ons geweten, en dreigt ons den dood.

God verkondigt lieflijk den vrede;
Adam! waar zijt gij? — de Eeuwige spreekt.
De Eeuwige liefde begeert u tot Zonen,
Sterflijke menschen! geeft éénmaal gehoor.

God verlangt op aarde te dragen
D' eernaam van Vader, Menschheid, van u.
Hoor 't, en aanbid! Om dien wellust te smaken,
Zendt Hij zijn' eenigen Zoon in het vleesch.

God

Digitized by Google

God in 't vleesch! hoe groot! hoe verborgen!
Jezus een mensch, en Jezus, Gods Zoon,
Opent vertrouwlijk zijn menschlijke lippen,
Jezus zegt, Vader! de menschheid in Hem.

Stilte en aandacht heerscht in den hemel;
De eernaam van Vader klimt voor Gods troon.
Jezus, de Broeder, de Voorspraak der menschen,
Jezus zegt, Vader! en God is verheugd.

Englen-stemmen missen haar klanken,
Nu zij de vreugd des Eeuwigen zien.
Englen-gedachten gevoelen haar perken,
Nu zij 't geluk van de sterflijken zien.

God gebiedt zijn' Englen, als dienaars;
Maar tot den Eengen zegt Hij: «Mijn Zoon!»
En in den Eenigen noemt Hij ons zonen:
Sterflijke zondaars.... de zonen van God!

Jezus noemt zijne Englen geen broeders;
Dat is eene eer, die 't menschdom geniet.
Jezus, gesproten uit menschlijken bloede,
Jezus vergodlijkt de menschheid alleen.

Welk

Digitized by Google

Welk een grootheid! Godlijke maagschap!
Zonen des Eeuwgen! welk een genâ!
God tot een Vader!... Hoe zullen we ontvlieden,
Zoo wij die liefde der Godheid versmaân?

God een mensch, om menschen te zaalgen!
Hier is uw grenspaal, eindig begrip!
De afgrond der Godheid, daar de Englen voor duizlen;
't Eeuwige feest, daar de Schepping op oogt.

Aardbewoners! waar is uw lofzang?
Wereld der geesten! waar is uw lied?
God in de menschheid!... Eene eeuwge verrukking
Beeft door den kreits der oneindigheid heen.

Juich den Heere, juich, mijne ziele!
Eeuwig te denken, eeuwig te zijn,
Dit zij uw blijdschap, om eeuwig aanbiddend,
Eeuwig verrukt door dit wonder te zijn.

Leer van Jezus Vader te zeggen;
Zeg het Hem, heilig, kinderlijk, na!
Duizendmaal duizend gestorvenen zeggen't:
Alle gij, levenden, zegt het hen na.

JE-

Digitized by Google

JEZUS VERDREVEN.

Gelukkig Israël! God zelf geeft u een' Koning,
Uit Abraham zijn' vriend, uit David zijnen knecht,
Wien Juda is ten erf, en Sions berg ter woning,
Voor eeuwen toegezegd.

Zijn goedertierenheid zal eeuwig Hem doen eeren:
Hij geeft aan Jacobs zaad, aan 't wereldrond den vreê;
Hij zal zachtmoedig zijn, regtmatig in 't regeren,
En groot van zee tot zee.

Om Hem zal elk geslacht 't geluk van Abram roemen,
Al wie de Godheid eert, zich zegenen in Hem;
En, op zijn rijksbevel, zich zelf een' burger noemen
Van u, Jerusalem!

Juich, blijde Godstad! juich! hef aan uw feestgezangen,
En maak aan 't eind der aard Messias komst bekend:
Roep al uw volken t' zaam, om dezen Vorst te ontvangen,
Dien Abrams God u zendt.

Digitized by Google

Al wie aan God gelooft, heeft reeds den tijd berekend,
En reikhalst naar den dag, die Israël verhoogt,
Den dag, voor 't menschdom als een dag des heils geteekend,
Den dag, daar God op oogt.

Het Oosten wacht dien dag, die reeds den Jood bevrijdde,
Toen Pharaös geweld in 't roode meer versmolt;
Toen Jericho bezweek; toen God zich Canan wijdde,
En de Amorieten schold.

Het Oosten wacht dien dag, die reeds den Jood herstelde,
Toen Babels hoogmoed viel, en Assurs grootheid zonk;
Toen Cyrus glorie uit het stof te voorschijn snelde,
En, als de Zonne, blonk.

De Perser wacht dien dag, en denkt nog aan de weken,
Tot op Messias komst, door Daniël voorzeid:
Men houdt, zoodra zij blinkt, zijn sterre voor het teeken
Van Judaas heerlijkheid.

De Perser eert dien Vorst, en zendt Hem offeranden:
De Wijzen zien zijn ster, en gaan verheugd op reis;
Zij luistren naar 't gejuich der Palestijnsche landen,
En zoeken zijn paleis.

Zoo

Zoo zien we een ander volk de hoop der Vaadren eeren;
Zoo hoort een vreemd geslacht naar de oude Orakelstem;
Zoo weet de heiden zelfs Gods gunsten te waarderen:
Gij niet, Jerusalem!

't Gezantschap staat verstomd; zij naadren uwe woning,
Maar hooren geen gejuich bij ouderdom noch jeugd;
Zij merken nergens feest; gij weet niet van uw' Koning;
Gij deelt niet in hun vreugd.

De Langbeloofde komt, en gij — gij zijt verslagen!
Ontzet u, hemelen! hoe wordt zijn komst begroet!
Men hoort in Israël, men hoort in Juda vragen:
Van waar Hij komen moet?

Ja, 't is uit Betlehem; daar zich nu t' zaam vergâren
Al Davids nageslacht, dat Davids glans verloor.
Snelt, Vorsten, snelt daarheen! snelt heen, misleide scharen;
De vreemden gaan u voor.

Dan ach! gij volgt hen niet! en zijt gij Abrams zonen?
Gods trouw vervult zijn woord, en schenkt aan u dien dag,
Dien Abrahams geloof, schoon gij geen vreugd wilt toonen,
Reeds met verheuging zag.

Snelt

Digitized by Google

Snelt nog naar Ephrata; daar is uw Vorst geboren.
De Wijzen offren Hem al wat het Oosten geeft:
Ze aanbidden reeds het heil, dat God voor u beschoren,
En hun geschonken heeft.

Maar neen! gij blijft verstokt, en 't hoofd van uw tyrannen
Zweert uwen Vorst den dood, en moordt de onnoozelheid:
Hij maakt, daar heel de hel met hem schijnt zaam te spannen,
Dat, al wat mensch is, schreit.

Zoo, meent hij, is de kroon aan zijn geslacht verbonden,
Het laatste spruitje zelfs uit Davids huis verdaan,
De hoop der Vaderen in eeuwigheid verslonden,
Messias naam vergaan.

Maar ô! de Koning leeft! Hij is 't gevaar ontvloden!
God zorgde voor dat kind, dat Hij verkoren had.
Zoek vrij, Herodes, Hem te midden van uw dooden!
Egypte bergt dien schat.

Daar wijkt, daar vlugt Hij heen, in de ochtend van zijn leven.
Zie, Abraham, uw zaad, armoedig en gering!
Zie, David, uwen Zoon, belaagd, vervolgd, verdreven!
Gods Zoon een vlugteling!

Digitized by Google

Die onze plaats bekleedt, en in zijn kindsche leden,
En op zijn teeder hoofd reeds onze schulden draagt,
Die wordt, maar zonder zonde, als de eerste mensch uit Eden,
Uit Canaän verjaagd.

Die uit den hemel komt, en, in een' stal verschoven,
Geen plaats bij menschen vindt, geen smert, geen smaad ontziet,
Wil wel een balling zijn; Hij wacht zijn rust hier boven,
Maar op deze aarde niet.

Daar zwerft uw Heiland heen; berg, menschdom, berg zijn leven;
Zorg voor dat dierbaar kind; Hij is uw liefde waard.
Hij is, om u bij God een vaderland te geven,
Een vreemdeling op aard.

Ja, God en 't menschdom zorgt; trek voort, bezwaarde moeder!
Volg uwen Joseph na, in wien ge uw' leidsman vindt:
God zelf wijst hem den weg; God zelf is uw Behoeder,
De Vader van uw kind.

Hij, die 't heelal regeert, ontbood, om u te troosten,
De aanbidders van uw' Zoon, zelfs uit der vreemden land,
En gaf, voor dezen togt, de giften van het Oosten
Aan u tot onderstand.

Schuil

Digitized by Google

Schuil in Egypte vrij; daar werd Gods volk geborgen,
Toen 't in zijn kindsheid was, en opwies tot Gods zoon:
Schuil in Egypte vrij; het is door 's hemels zorgen,
De schuilplaats van Gods Zoon.

Juich, dankbaar menschdom, juich! en roem die stille streken,
Daar Hij, wien God uw heil en al zijne eer vertrouwt,
Aan 't woedende geweld der moordenaars ontweken,
Zich nu verborgen houdt.

Zoo vormt Gods milde hand in de afgelegenste oorden,
In 't onbezocht gebergte, in stille donkerheid,
De bronnen van den Nijl, die langs zijn ruime boorden
De vruchtbaarheid verspreidt.

Zoo zal, in spijt der hel, het onwaardeerbaar leven
Van dit vergeten kind, dat God beveiligd heeft,
En in 't verborgen vormt, aan 't menschdom stroomen geven,
Waarbij men eeuwig leeft.

Digitized by Google

GODS ZOON MENSCH GEWORDEN

OM TE

LIJDEN.

—

God regeert! zoo zingen de heemlen;
Alle Gods heilgen galmen het na.
Jezus getuigt het; de kleinste der schepslen,
Hemelsche Vader, genieten uw zorg.

't Muschje zelfs, hoe klein, hoe gering ook,
Valt niet ter aarde, lijdt geen gebrek,
Zonder den wil van den Eeuwgen, wiens Almagt
Werelden schraagt, en het vogeltje spijst.

't Diertje lijdt niet, zonder Gods wenken.
Wat is, ô mensch, een muschje bij u?
Wat bij het heir van onsterflijke volken?
Wat zijn die allen, ô Godmensch, bij U?

Gij

Digitized by Google

Gij moet lijden, Eeniggeboorne!
Niets wedervaart U zonder Gods wil.
Heemlen! de onschuldige Jezus moet lijden!
Ziet het! zijn Vader regeert, en Hij lijdt.

Beeft hier, cithers, beeft nog die toonen,
«Jezus moet lijden,» beeft ze nog na.
Geesten, die eeuwen zijn heil reeds genoten,
Hooren die toonen, en galmen ze na.

Abram hoort het; 't zaad, dat hem zegent,
Ziet hij vernederd; Abram aanbidt.
Alle geslachten der zalige dooden
Werpen hun cithers ootmoedig voor God.

Jezus lessen hoorden zij nimmer;
't Voorbeeld van Jezus zagen zij nooit:
Eeuwen reeds zalig, vermelden hun liedren,
Klinkend als de onze, de kracht van zijn bloed.

Hij, die de eeuwen rekent als dagen,
Dagen, die reeds voorbij zijn gegaan,
Zag, bij den grondslag der wereld, op Jezus,
't Lam, voor den aanvang der eeuwen geslagt.

Digitized by Google

Jezus draagt de straffen der zonden,
Jezus als mensch, de menschheid in Hem.
De eerste en de laatste der dooden getuigen't:
«Jezus moet lijden, de menschheid in Hem.»

Menschentongen moeten Hem loven,
Hem, die bij God de menschheid vervangt,
En op zijn' menschlijken schedel den donder,
Heilig den donder der Godheid verwacht!

Als een man van smerten verschijnt Hij;
Ja, Hij vervangt de menschheid bij God.
Zelfs om zijn kribbe verzaamlen zich wolken,
Zwanger van allerlei smaad en ellend.

't Kruis en 't graf is 't erfdeel van Jezus;
Alles bereidt den weg tot zijn' dood.
Alles verkondigt: «Hij leeft, om te lijden.»
Zaalgen, gij smaakt het: Hij lijdt voor den mensch.

Hij werd mensch, om sterflijk te wezen;
De eeuwige Zoon des eeuwigen Gods,
Jezus gevoelt de bezolding der zonde:
Schuldelooze Englen gevoelden die nooit.

Jezus

Digitized by Google

Jezus leeft, om éénmaal te sterven.
Sterflijken, beeft! — De dood, en de hel
Storten haar plagen, als stroomen, op Jezus,
Als het geweld van een hollende zee.

Voor 't gebons der woedende golven
Storten zelfs rotsen weg, gelijk sneeuw;
Jezus bezwijkt niet voor 't woeden der helle:
Schepslen bezwijken, maar de Eeuwige niet.

«Hier toe leef ik;» zegt Hij zachtmoedig,
En Hij verdraagt den schriklijksten dood.
Hemel en aarde verduistren rondom Hem:
Alles verlaat Hem, en alles bezwijkt.

Juicht, verlosten! Jezus bezwijkt niet;
Jezus voldoet! 't wordt alles volbragt!
De eerste der dooden werd zalig door Jezus;
De einden der eeuwen aanbidden Hem ook.

Digitized by Google

JEZUS VRIJWILLIGE VERNEDERING.

O eeuwig doelwit mijner zangen!
Daar wij het leven slechts ontvangen,
Als God aan ons het aanzijn geeft,
Aanbidden we U, in 't vleesch geboren,
Die zelf voor U hebt uitverkoren
Een mensch te zijn, en daarom leeft!

Gij, op den hoogsten troon gezeten,
Zaagt reeds vooruit de jammerketen,
Die 't kruishout met uw kribbe paart;
Gij hebt die jamren zelf berekend,
't Ontwerp van al uw leed geteekend;
Gij kent uw lot, en komt op aard.

Toen Gij, in de ongemeten kringen,
Die op uw wenk 't heelal omvingen,
Een stip gaaft voor deez' rampwoestijn;
Toen koost Gij reeds, ô Isrels Koning,
't Verachte Nazareth ter woning:
Gij woudt de Nazerener zijn.

Schoon

Digitized by Google

Schoon de onschuld in de kindsche jaren
Zich door geen zorgen laat bezwaren,
Geen kennis heeft aan zielsverdriet:
Gij moogt hier geen genoegens smaken;
Uw jongheid ziet het kruis genaken;
Gij ziet het, maar onttrekt U niet.

Gij kent, en Gij voorspelt uw banden,
Gij ziet uw' vijand knarsetanden,
En weet, hoe reeds zijn boosheid woedt.
Gij wacht uw kruis; Gij telt uwe uren,
En trekt naar 's vijands trotsche muren,
Daar Ge opentlijk uwe intreê doet.

Gij, die de zee, door uw vermogen,
Door uwe schelding, uit kunt droogen,
Rivieren tot woestijnen stelt,
Den hemel dekt met donderwolken,
En, in uw gramschap, gansche volken
Voor uwen zetel nedervelt;

Gij kunt uws vijands magt ontwijken,
En al zijn banden doen bezwijken,
Ofschoon hij legioenen zendt.
Uw spreken, dat uw vrienden spaarde,
Werpt al uwe vangeren ter aarde:
Zij siddren, zij; — Gij zegt: «ik ben 't.»

Digitized by Google

O eeuwig doelwit mijner zangen!
Al zie ik U door angsten prangen,
'k Aanbidde nog uw Majesteit.
Gij lijdt gewillig de ergste smarten,
En lijdt met een gevoelig harte:
Uw lijden is gehoorzaamheid.

Zou heiligheid het hart versteenen?
Neen, deugd en godvrucht doen U weenen;
't Geen menschen treft, gevoelt ook Gij.
Gij ziet, met angst, de hel genaken;
En bidt uw vrienden, dat zij waken:
Gij hebt een menschlijk hart, als wij.

Ja, Gij gevoelt, en daarom strijdt Gij;
Gij eert Gods wil, en daarom lijdt Gij.
Dat vrij 't heelal uw worstlen zie!
Gij treedt den dood kloekmoedig nader;
En, hoe Ge ook smeekt, Gij zegt: «Mijn Vader!
«Niet mijn, maar uwe wil, geschiê!»

Gods wil geschiedt! wat schrik op aarde,
Toen, om U heen, de hel zich schaarde,
U hoonde met haar spotternij,
Met vreugd van dorst U hoorde klagen,
En strijdend aan uw' Vader vragen:
«Mijn God! waarom verlaat Ge mij?»

Ja,

Digitized by Google

Ja, Gij gevoelt, en daarom klaagt Gij:
Gij hebt ons lief, en daarom draagt Gij.
Uw lust is, dat Ge ons heil verwerft.
't Is vruchtloos, wat de hel U verge;
Hoe ze U verzoeke, hoe ze U terge:
Het is vergeefs! Gij zwijgt, en sterft.

Digitized by Google

DE NEDERIGE JEZUS.

Hoe juichten de dalen, hoe hieven de bergen
Hun kruinen omhoog,
Bij 't hooren der blijmaar, dat God zou verschijnen,
En wonen op aard!

De sterflijken hooren 't, en zien met ontzetting
Naar de-aankomst van God.
Zij wachten, den Koning der eere te aanschouwen
In Godlijke pracht.

Zij wachten een stem, als het ruischen der waatren,
Het licht van Gods glans,
Ontelbare scharen van hemelherauten,
Als de Eeuwige komt.

Zij wachten, ter eere van Hem, in de wolken
't Bazuinengeschal;
Op aarde, bij 't liefelijk suizen der stilte,
Aanbidding en lof.

Ja!

Digitized by Google

Ja, de Eeuwige komt! maar de wijsheid der menschen
Is dwaasheid bij God;
Hij komt, om te dienen; de Koning der eere
Vernietigt zich zelf.

Al vormen we ons beelden van Godlijke grootheid,
Wij kennen haar niet:
Gods grootheid is liefde; de Vader der eeuwen
Wil sterveling zijn.

't Behouden der wereld weegt meerder bij Jezus,
Dan de eer van zich zelf.
Zijn glanzen verbergt Hij, zijn' luister verzaakt Hij,
En zaligt den mensch.

Ziet sterflijken, ziet en aanbidt Hem, uw' Heiland!
Een mensch wil Hij zijn,
In alles uw Broeder, zoo na aan de menschheid,
Zoo na, als aan God.

Hij zoekt uw vertrouwen, uw vriendschap te winnen;
Ontsluit Hem uw hart.
Geen Godheid belemmert; de Schepper der geesten
Is vleesch, zoo als wij.

Digitized by Google

Al kent Hij geen zonde, Hij weet bij ervaring,
Wat maaksel wij zijn.
Hij, vol van ontferming, gevoelt onze zwakheid,
En draagt onze schuld.

Hij oefent de pligten, die menschen betamen,
Is needrig en zacht.
Hij, de opperste Wijsheid, zit neer bij geringen,
Bij kinderkens zelfs.

Hij pronkt met geen wondren; — aan 't hof van Herodes
Verrigt Hij ze niet.
Geen glorie bedoelt Hij; — Hij komt, om de Trooster
Der armen te zijn.

Hij wacht hier geen hulde, begeert geen trawanten,
Heeft akker noch hof;
Dien de Englen aanbidden, heeft niets om te rusten,
Is arm en veracht.

Als mensch, is zijn wellust, Gods naam te verhoogen,
Gods dienstknecht te zijn;
Men biedt Hem een scepter; Hij kiest op 't gebergte
Het eenzaam gebed.

Al

Digitized by Google

Al voelt Hij zijn waarde, zijn Godlijke grootheid,
Hij 's klein, als een mensch;
Hij leeft bij de zondaars, de heilige Jezus!
Men telt er Hem bij.

Zijne almagt gebruikt Hij, om andren te redden,
Maar niet voor zich zelf.
Men smaadt, en vervolgt; Hij verdraagt, en vergeeft het:
Men lastert, Hij zwijgt.

Hoe klein zien wij Jezus! het beeld van Gods glorie,
Een worm, en geen man!
Den besten der menschen, geschuwd van zijn vrienden,
Verlaten van God!

Vernedert het Vorsten, hoe hoog ook gezeteld,
Te sterven, als wij?
Wat smaad! wat verneedring! de Rigter der Vorsten,
Die sterft ook, als wij.

Zoo sterft Hij vrijwillig! — zijn grootheid is liefde!
Hij sterft, als een mensch,
Als ons te verlossen, ons zalig te maken,
Vernedering eischt.

Maar

Digitized by Google

Maar geldt het de waarheid, dan toont Hij zijn Godheid;
Dan zegt Hij : « Ik wil; »
Dan eert Hem de Vader; — de Needrige stelt zich
Dan Gode gelijk.

Dan bindt Hij te zamen de Grootheid des Vaders,
Des Zoons, en des Geests;
Dan duldt Hij aanbidding, spreekt zalig, die zeggen :
« Mijn Heer, en mijn God! »

De heilige Jezus, zou die zich verheffen,
Door trotschheid vervoerd?
De beste der menschen, zou die een verleider,
Godslasteraar zijn?

Neen, needrige Jezus; neen, beste der menschen;
Neen, voorbeeld der deugd;
Geen schijn zoudt Gij dulden; — uw grootheid is Godheid;
De Godheid is één.

Wij, dwazen, wij kennen, door trotschheid verbijsterd,
De needrigheid niet;
Wij zien ze in uw menschheid, straks loochent de hoogmoed
Uw Goddelijkheid.

Maar

Digitized by Google

Maar de Englen aanbidden uw eeuwige grootheid,
Al bukt Ge in het stof.
Zij eeren uw wenken, en wentlen eerbiedig
Den steen van uw graf.

Uw Englen, wier luister het aardrijk doet beven,
De wachters verjaagt,
Vermelden uw grootheid, en volgen als dienaars
Uw zegekoets na.

«Gij komt op de wolken,» zoo juichen uw Englen,
En 't menschdom verstomt.
Hoe diep ook vernederd, Gij komt op de wolken,
Als Rigter der aard.

Die dag zal eens dagen, de dag uwer glorie,
Het eind onzes strijds.
Dan valt voor uw Godheid de trotschheid en dwaasheid
Van alles wat leeft.

Verzamelt u, volken! juicht, einden der aarde!
Zingt Jezus een lied!
't Heelal moet weergalmen: «de needrige Jezus
Is de eeuwige God!»

Digitized by Google

JEZUS GROOTHEID.

Kom, Christenschaar, kom, knielen wij
Voor Jezus, onzen Koning!
't Heelal erkent zijn heerschappij,
Al is een stal zijn woning.

Zijn grootheid schittert niet door pracht;
Zijn kroon is niet bepereld;
Zijn koningrijk, zoo lang verwacht,
Is niet van deze wereld.

Al wat men hoog bij menschen hiet,
Daar vorsten roem op dragen,
Dat is de ware grootheid niet,
Die Jezus kan behagen.

Een vorst heet groot, wien alles dient,
Wien gansche volken vreezen;
Maar Jezus komt, om 's menschen vriend,
En 's Vaders knecht te wezen.

Digitized by Google

Hij komt, behoeftig en gering;
En zendt zijne Englen henen,
Opdat zij bij den veldeling,
Niet bij zijn krib verschenen.

Hij komt op aard tot smart en pijn;
Hij komt, met die verwachting,
Om hier een sterflijk mensch te zijn,
Een mensch zelfs in verachting.

Hij, die de zee haar palen zet,
Als God der eere, dondert,
Woont in 't verachte Nazareth,
Miskend, en afgezonderd.

Hier leert Hij ons, reeds in zijn jeugd
Wat, mensch te zijn, beteekent,
Hij, die de godsvrucht en de deugd,
Als mensch, zijn grootheid rekent.

Hier gaf een zachte needrigheid,
Die zich met wijsheid paarde,
Aan d' ijver voor Gods majesteit
Eene onbekende waarde.

Ja,

Digitized by Google

Ja, schoon men vaak met godsvrucht spot,
Hier blonk zij zonder zonden,
En hier heeft ze ook genâ bij God,
En bij den mensch gevonden.

Geen heerschzucht vormt Hem tot een' troon,
Maar ootmoed tot het lijden:
Hij wacht uit 's Vaders hand zijn kroon,
Maar wacht die slechts na 't strijden.

En al zijn strijd is voor Gods eer;
Dat elk zijn' Vader prijze.
Gods liefde is de inhoud van zijn leer;
Gods wil te doen, zijn spijze.

Hij, gansche nachten in 't gebed,
Wil in weldadigheden,
Op elken voetstap, dien Hij zet,
Geheel den dag besteden.

Die alle lofspraak scherp verbood,
Maar God in 't weldoen diende,
Doorreist het land, beschaamt den dood,
En maakt de blinden ziende.

Als

Digitized by Google

Als burger van zijn vaderland,
Als leeraar, toont zijn leven,
Dat in zijn binnenst ingewand
Gods wetten zijn geschreven.

Zijn wensch is de eisch van Gods gebod,
Hij kent geen andre wenschen:
Hij doet, al wat Hij doet, om God,
En niets, om gunst van menschen.

Al vloekt de boosheid Hem het meest,
Bij 't zien der grootste krachten;
Hij blijft ontfermend, en geneest
Al die zijn hulp verwachten.

Schoon Hij den vijgeboom verdort,
Hij duldt, vol mededoogen,
Hoe fel Hij ook beleedigd wordt,
Zijn haters voor zijne oogen.

Hij, die de zonde nooit verbloemt,
In vreemden, noch in vrinden,
Maar 't onregt altijd onregt noemt,
En Israels leidslieden, blinden:

Digitized by Google

Die onverschrokken, wee u! zegt,
Verflaauwt niet in 't vermanen,
Maar stort, daar de ondeugd doornen vlecht,
Om hun gevaar nog tranen.

Den diepst verachten tollenaar
Verleent Hij zijn bescherming;
Geen' Phariseeuwschen huichelaar
Onttrekt Hij zijne ontferming.

Hij, vol van God, aan allen goed,
Brengt hen de Godheid nader;
't Zij Hij bestraft, of wondren doet,
Die Hem ziet, ziet den Vader.

Hij, wiens bevel den storm bedaart,
De dooden doet verrijzen,
Zijn schatting uit de zee vergaârt,
En duizenden kan spijzen;

Die in zich zelf het leven heeft,
Doet nooit zich zelven merken,
Maar zegt van 't geen zijne Almagt geeft:
« Het zijn mijns Vaders werken. »

Hij

Digitized by Google

Hij heft ten hemel stem en oog,
Als had Hij hulp van nooden,
Opdat de schare God verhoog',
Bij 't wekken van een' dooden.

O needrigheid! Gods Zoon zoo kleen!
Dat heet zich zelf verliezen,
En God, den hoogen God alleen,
Tot middenpunt te kiezen.

O eedle zelfs-verloochening!
Gij zijt op aard gekomen,
Toen God bij ons, als sterveling,
Zijn woonplaats heeft genomen.

Hij, de erfgenaam van 's Hemels troon,
Wil op geen grootheid roemen,
Maar kiest, zich meest des menschen zoon,
Minst Zoon van God te noemen.

O Zoon van God! ô eeuwig Woord!
Wiens oogen 't al regeren,
Wiens stem de gansche schepping hoort,
Dien we, als den Vader, eeren!

Gij,

Digitized by Google

Gij, sterflijk, Gij! ô Majesteit!
Gij, ons begrip te boven,
Vernietigt U tot dienstbaarheid!
We aanbidden, en geloven.

Hoe groot U die verneedring maakt,
Kan God alleen waardeeren,
Uw Vader weet, wat Gij verzaakt,
Die kan alleen U eeren.

Hij, die zelf God, wat God is, weet;
't Geen schepsels vruchtloos wenschen;
Hij kent den prijs, dien Gij besteedt,
O eeuwig God! .... voor menschen.

Gij, die 't gesternt voor U ontbiedt,
De zonnen maakt tot lichten,
En de Englen in uw rijksgebied
Gebruikt, als bliksemschichten;

Gij vindt, daar Gij Gods troon verlaat,
En sterven komt op aarde,
Daar Ge U met 's menschen schuld belaadt,
In niets, dan menschheid, waarde.

Wij

Digitized by Google

Wij zinken voor uw voeten neêr,
Terwijl de hemelingen,
Als 't hoogste toppunt van uwe eer,
Uw zondaarsliefde zingen.

Gij, door die liefde ondenkbaar groot,
Gij schuwt geen smaad, geen lijden,
Geen angst, geen kruis, geen vloek, geen dood,
Zoo 't zondaars kan bevrijden.

Zoo 't zondaars redt, zijt Gij bereid
De zonde op 't kruis te dragen;
Gij, 't beeld van 's Vaders heerlijkheid,
Gij, 's Vaders welbehagen!

Gij, die, als Hij, de zonde haat,
Wilt U zoo diep verzaken,
Dat Ge onbesmet U zelven laat
Voor ons.... tot zonde maken.

O eeuwig onbegrijplijk God!
De zon verliest haar stralen;
Deze aard verdwijnt, gelijk een mot;
Het groot heelal heeft palen:

Uw

Digitized by Google

Uw liefde niet; — ze is groot, als Gij,
Door de eeuwen nooit volprezen,
Oneindig, als uw heerschappij,
Onpeilbaar, als uw Wezen.

Buig zondig menschdom, buig u neêr:
Ons heil is in 't geloven.
Zing Jezus liefde, zing zijne eer,
Al gaat ze uw lof te boven.

Bidt aan, verbaasd, verrukt van geest,
Bidt aan, verloste scharen!
Ziet, hoe uw zonden 't allermeest
Zijn grootheid openbaren.

Aanbidt Hem, zondaars, als uw vriend,
Aanbidt Hem in zijn wonden:
Ziet in zijn' dood, wat gij verdient;
Hij sterft voor uwe zonden.

Ziet, hoe geducht zijn lijden is;
En leert, de zonden haten:
Hij wordt in helsche duisternis,
Om haar, van God verlaten.

Digitized by Google

En dáár ook blijft uw Jezus groot :
Men spot met zijn vertrouwen,
En eischt, bij 't grimmen van den dood,
« Hij zou zich zelf behouen ! »

Maar Hij, wiens adem 't aardrijk schudt,
De dood en 't graf doet beven ;
Die mensch werd tot zijns vijands nut,
Wil sterven, en vergeven.

Hij sterft, gelijk Hij heeft geleefd,
Gelasterd, maar geduldig,
Behoeftig, maar aan God verkleefd,
Menschlievend en onschuldig.

Hij sterft, en geeft zijn' Vader de eer,
Door 't menschdom snood geschonden :
Hij sterft, en geeft aan 't menschdom meer,
Dan ze ooit in Eden vonden.

't Heelal zag nooit gehoorzaamheid
Tot zulken top geklommen,
Daar de Englen voor de Majesteit
Van Jezus deugd verstommen.

Digitized by Google

Ze aanbidden Hem, als 's werelds Licht,
Terwijl zij 't kruis omringen,
En, met gedoken aangezigt,
Hem driemaal Heilig zingen.

Ja, de Englen zingen dáár een lied,
Schoon met onzigtbre choren;
Het klinkt, al hoort de Jood het niet,
Den Heiden zelfs in de ooren.

Gods Englen zweven Jezus na,
Niet, om zijn Godheid te eeren,
Maar om van Hem op Golgotha
Gehoorzaamheid te leeren.

Gehoorzaamheid van Gabriël,
Waarop de heemlen staren,
Kan nooit uw' glans, Immanuël,
In reinheid evenaren.

Zijn deugd, hoe schoon zij schittren kon,
Moet, daar uw deugden schijnen,
Gelijk een stofje voor de zon,
Voor uwen glans verdwijnen.

Digitized by Google

Maar uw gehoorzaamheid, zoo groot,
Als nooit Gods oogen zagen,
Houdt stand bij God, verwint den dood,
En doet ons de eerkroon dragen.

Zij maakt een gansche wereld vrij;
Zij, door het strijden sterker,
Verplet des duivels dwinglandij,
En opent U den kerker.

Uw Vader is met U voldaan;
Dat 's in uw heilige oogen,
Die naar geen andre glorie staan,
't Geen 't meest U kan verhoogen.

Hij zelf verheft uw heiligheid,
En wil uw menschheid kroonen
Met zulk een' glans en majesteit,
Als slechts bij God kan wonen.

Hij is, om ons, met U verheugd,
Wil al uw' wensch U geven,
En schenkt U, tot uw hemelvreugd,
Voor zondaars 't eeuwig leven.

Digitized by Google

Hij plaatst U aan zijn regterhand,
Terwijl de hemelingen
Ter eere van uwe offerand,
Deez' nieuwen lofzang zingen:

«Het Lam, voor ons op aard geslagt,
Is eeuwig waard te ontvangen
De rijkdom, wijsheid, eer, en kracht,
En dankbre lofgezangen!

Hij overwon met leeuwenmoed
De hel en al haar magten!
Hij kocht ons Gode met zijn bloed
Uit allerlei geslachten!

Triumf! als Priesters naadren wij,
Gereinigd van de zonden;
Als Koningen gekroond, en vrij,
Van allen dwang ontbonden!

Het Lam verwon, al wat op aard'
Het Godsrijk zocht te stuiten!
Triumf! Triumf! het Lam is waard
Gods zegelen te ontsluiten!»

Komt

Digitized by Google

Komt, strijdgenoten, ook een lied,
Hier, in deze aardsche woning!
Al zien wij Jezus luister niet;
Hij is.....ook onze Koning!

Hier opent Hij Gods raadsbesluit,
Beslist het lot der staten,
Schept natiën, delgt volken uit,
En vormt zich onderzaten.

Al de eeuwen liggen bloot voor Hem;
Zijn wijsheid bindt die zamen,
En zal, in 't nieuw Jeruzalem,
Het ongeloof beschamen.

Zijn kerk, gevestigd in zijn bloed,
Zal voor geen vijand bukken;
Geen list, geen magt, hoe fel zij woed'
Zal ze uit zijne armen rukken.

Hij, die als Hoogepriester leeft,
En met zijn' Geest ons zegent,
Hij, is 't, die moed en sterkte geeft,
Wat kwaad ons ook bejegent.

Digitized by Google

Hij meet de maat van al de smart,
Die ooit ons hart bestormde,
En heeft den toegang tot dat hart,
Dat Hij, als Schepper, vormde.

Die in ons oog de moeite leest,
Toont ons zijn medelijden:
Hij is, als wij, verzocht geweest,
En bidt, terwijl wij strijden.

Hij is 't, die al ons lief en leed
Beschikt, of wil gehengen,
Om op het spoor, dat Hij betreedt,
Ons weêr tot God te brengen.

Triumf! die voor ons stierf, regeert!
Hij brengt ons tot zijn' Vader;
En, als het graf ons stof begeert,
Brengt zelfs de dood ons nader.

Triumf! uw prikkel is, ô Dood!
Door Jezus dood verslonden!
Hij, die voor ons het graf ontsloot,
Vernietigde de zonden.

Hij

Digitized by Google

Hij is 't, die op de wolken komt!
Buigt, Christnen, buigt u neder
Voor Hem, voor wien 't heelal verstomt.
Hij komt, — ja, Hij komt weder.

Hij komt, en draagt geen zonde meer;
De dood ligt aan zijn voeten:
Geen vijand durft nu, als weleer,
Hem tot den strijd ontmoeten.

Hij openbaart zijn heerlijkheid,
Gelijk aan die des Vaders;
En heeft, nu God zijne eer verbreidt,
Verzakers, noch verraders.

Hij komt, en draagt de gloriekroon:
God toont zijn welgevallen,
En geeft aan Hem, als 's menschen Zoon,
Het oordeel over allen.

Al 't hemelheir, geheel de hel,
Al de aard, voor Hem gebogen,
Erkennen Hem d'Immanuël,
Wiens grootheid wij verhoogen.

Digitized by Google

Hij vonnist, en 't heelal getuigt :
« Zijn vonnis is regtvaardig ! »
Hij vonnist, en de hemel juicht :
« Hij is die eere waardig ! »

Hij vonnist, Hij, de Vriend van God,
De Vriend ook van de menschen !
Waar kan de zondaar beter lot,
Waar beter Rigter wenschen ?

Kom, Christenschaar, kom, waken wij !
Het voorwerp onzer zangen,
Hij, onze Rigter is nabij :
Hij let op onze gangen.

Bezwijk voor kommer, noch verdriet,
Voor overheên, noch magten :
Zij scheiden ons van Jezus niet,
Wiens tockomst wij verwachten.

Digitized by Google

JEZUS DE VRIEND DER WAARHEID.

Tooneel der dwaling, schouwplaats der ergernis!
Rampzalig aardrijk, vol van begoocheling!
't Menschdom, uw sieraad, 't menschdom verpest u;
Alles bedriegt.

Waar vlood de waarheid? weet gij het, sterflijken?
In 't licht der Godheid zien haar de hemelschen,
Boven uw' aanval, Vader des leugens,
Ver van uw kreits.

Daar waarheid heerscht, daar juichen de zaligen;
Daar leeft de Godheid; reinheid en vrolijkheid,
Rust en vertrouwen woont voor haar aanschijn,
Niet hier op aard.

Gij, Vriend der waarheid, Vriend des Regtvaardigen!
Vermijd deez' aardbol, 't rijk des geweldigen!
't Onregt regeert er; kruis en vervloeking
Wachten U hier.

Digitized by Google

Gij komt op aarde, Gij, de Waarachtige!
Gij schuwt geen lijden, Redder der dwalenden!
Waarheid en zegen welt uit uw' boezem,
Stroomt uit uw' mond.

Gij, 't Licht der wereld, schijnt in de duisternis:
De neevlen zwichten; klaarheid en zuiverheid
Straalt om U henen; leugen en dwaling
Smelten voor U.

't Heelal veroudert, alles verandert eens;
Uw woord is eeuwig, vast uw getuigenis;
't Woeden der eeuwen spilt op dien rotssteen
Al zijn geweld.

Gij kent geen vleitaal, kent geen bedekselen:
Uw hart behoeft geen tooi, noch bewimpeling;
Rein, als uw Godheid, siert het zich zelven
Blinkt het van deugd.

Gij zoekt geen grootheid, vreest geen vernedering:
Van 't pad der waarheid, 't spoor uwer heerlijkheid,
Lokken U nimmer laagheid noch eerzucht,
Vreeze noch hoop.

Geen

Digitized by Google

Geen zucht tot vrede, Gij die ons vrede geeft,
Verbergt uw meening. — « Wee u! gij huichelaars! »
Zegt Ge aan de grooten. — « Achter mij, Satan! »
Zegt Ge aan uw' vriend.

De hel moog woeden, God Hem verlaten zelfs,
Nog zegt Hij: « Vader! » — Hoort het, gij hemelen
't Aardrijk beweegt zich; sidder, gij hoofdman!
Deze is Gods Zoon!

Hij vaart ten hemel! Groot is zijn zegepraal!
De Geest der waarheid geeft Hem getuigenis,
Petrus, zoo kort nog blind voor de heilleer,
Predikt het kruis.

De Vriend der waarheid zegent die prediking.
Een schaar verdwaalden, zelfs van zijn kruisigers,
Eeren het zoenbloed; de einden der aarde
Vinden genâ.

Nog leeft de waarheid! — Jezus beveiligt haar.
Geen vrees, geen kluister kerkert haar zegelied.
Spotzucht en laster, alles verspilt zich;
Jezus regeert!

Digitized by Google

Hij is ons gistren, — heden, — in eeuwigheid,
Een Rots, een Heiland; nimmer begeeft Hij ons.
Werelden, liegt vrij! Jezus komt weder;
Waarheid met Hem.

DE

Digitized by Google

DE NAGELATENE AFBEELDING

VAN DEN

ZALIGMAKER.

Hoe zalig was die tijd, toen Jezus op deze aarde
Den hemel nederbragt!
Toen, in zijn wonderdaân, God zelf zich openbaarde
Door goedheid en door magt!

Hij hielp de zwakken op, wist krankheên af te wenden,
Terwijl de hel verstoof.
De dood verdween voor Hem; er bleven geen ellenden,
Dan door het ongeloof.

De liefde, 't beeld van God, had zitplaats in zijne oogen,
En blonk op zijn gelaat:
Zij, 't roersel van zijn hart, gaf door haar alvermogen
Zelfs kracht aan zijn gewaad.

Digitized by Google

Hoe had zijn minzaamheid de harten ingenomen!
't Was feest, daar Hij verscheen;
De kindren zagen zelfs, met blijdschap, Jezus komen,
En sprongen om Hem heen.

De waarheid, de aard zoo vreemd, was 't sieraad van zijn reden;
Zijn mond met troost vervuld.
Hoe zacht was Hij van aard, hoe menschlijk in zijn zeden!
Hoe Godlijk in geduld!

Hoe vrolijk juichte 't land, door Jezus oog beschenen:
't Geleek geen rampwoestijn.
Hoe zalig was 't, bij Hem de zonden te beweenen!
Hoe goed zijn vriend te zijn!

Hij, de afdruk van Gods gunst, Hij zag met mededoogen
De smart, die Martha leê.
Hij vloog naar's broeders graf; Hij droogde Marthaas oogen;
En ô! Hij weende meê.

Hoe krachtig was zijn oog, om de ondeugd te beteuglen!
't Getuigde van zijn trouw;
't Verjoeg de twijfeling; 't gaf aan de boosheid vleuglen;
't Bragt Petrus tot berouw.

Nog

Digitized by Google

Nog zien wij Jezus hier; al is Hij de aarde ontweken,
Hij gaf zijn schilderij,
Met eigen hand geschetst; en schreef, ten vriendschaps teeken,
Er zelf een bijschrift bij:

« Mijn bloed, gestort als wijn; mijn vleesch, als brood gebroken,
« Zie daar! mijn beeldtenis!
« En 't doelwit van mijn dood (zoo heeft Hij zelf gesproken)
« Is schuldvergiffenis. »

Digitized by Google

JEZUS ONSCHULD.

Mijn cither speelt van Jezus lof;
Ik zal zijne onschuld zingen.
Al klinkt mijn lage speeltoon dof;
Mijn Zangster koos de schoonste stof:
't Is 't lied der hemelingen.

Al wat Hij deed, was wel gedaan;
Wie overtuigt van zonden?
Hij kan in 't strengst gerigt bestaan,
En wordt, al valt de hel Hem aan,
Onstraffelijk bevonden.

Geen aanklagt laat Jeruzalem,
Noch Galileä hooren.
«Ik vind geen schuld, niets kwaad in hem!»
Zoo klinkt Pilatus rigterstem
Den priesteren in de ooren.

En hij, die Jezus gangen weet,
Zelfs zijn verborgen paden,
Sprak, toen hij eigen schuld beleed
En, stervend, waarheid hulde deed:
«'k Heb de onschuld zelf verraden!»

Maar

Digitized by Google

Maar ô! wat haalt getuigenis
Van rigter en verrader
Bij 't geen oneindig meerder is?
Hij heeft, in zijn verrijzenis,
De vrijspraak van den Vader.

Gelukkig mensch, die onregt lijdt!
Al moet ge een booswicht heeten;
Gij smaakt, schoon u 't heelal bestrijdt,
Terwijl ge u zelf ten rigter zijt,
Den vrede van 't geweten.

Maar, wat ge, om Gods wil, liet of deed,
Hoe zuiver ge u moogt roemen,
Beoordeelt Hij, die alles weet;
En wie zal, die hier onregt leed,
Zich dáár onschuldig noemen?

Gij, Jezus, Gij! maar Gij alleen
Zijt rein in 's Vaders oogen.
Uw deugd blinkt door de wolken heen;
En door haar weêrglans hier beneên
Wordt Golgotha bewogen.

In Edens allervroegste jeugd
Mogt de onschuld welig bloeien.
Wat was de Seraph toen verheugd!
Hij hoopte, er zou voor 's Hemels vreugd
Een vrucht tot rijpheid groeien.

Dan

Digitized by Google

Dan ach! zoodra verzoeking kwam,
Een handvol schijn vergaârde,
En leugen tot haar leidsvrouw nam;
Verdorde 't bloempje op den stam,
En de onschuld stoof van de aarde.

Maar Jezus is beproefd, als 't goud.
Al braakt de Helgeest laster,
Het is vergeefs: wat kwaad men brouwt,
Wat list de boosheid zich verstout,
't Maakt Jezus deugd te vaster.

Hij werd, zelfs toen Hem God verliet,
Aan 't vloekhout, rein bevonden.
De schepping, die zijn lijden ziet,
Bezwijkt; maar Jezus wankelt niet,
Al draagt Hij onze zonden.

Zijne onschuld is 't, die voor ons strijdt,
En de eerkroon ons zal geven.
Zij maakt, dat Hij, die ons bevrijdt,
Voor ons, niet voor zich zelven lijdt:
Ze is 't leven van ons leven.

Digitized by Google

JEZUS ONZE VERZOENING BIJ GOD.

Ontschoei u, menschdom! de Eeuwige nadert ons;
In wien wij leven, nadert ons vreeslijker,
Heilger, dan éénmaal, toen in een' vuurgloed
Sinaï rookte.

Toen trof geen donder Moses noch Israël;
Nu treft Gods gramschap d'Eeniggeborene.
Alles bedekt zich; Seraphs, hoe rein ook,
Zoeken verberging.

De heemlen vlieden weg voor Gods aangezigt;
Onze aarde omwindt zich digt in de duisternis.
God, onze Rigter, nadert de menschheid;
Alles ontzinkt ons.

God eischt voldoening; sidder vrij, Golgotha!
Gij niet, ô menschdom! Jezus gehoorzaamt Hem.
Hij, de Getrouwe, 't Lam, dat de zonde
Wegneemt, vervangt ons.

Digitized by Google

Beangst, bloedzweetend, zuchtte Gethsémané :
«Och of deez' beker, Vader, voorbij mogt gaan!»
Alles verdroeg Hij, maar voor Gods gramschap
Beefde de Heilge.

Hij driñkt dien beker; de Englen ontwijken Hem :
Rondom verdikt zich de uiterste duisternis.
Hij, die den hemel geeft aan een' moorder,
Zinkt in den afgrond.

De hel braakt laster : «zoo Gij de Christus zijt,
«Verlos U zelven, en wij geloven U.
«Toon ons de vrucht nu van uw vertrouwen,
«Zoo Gij Gods Zoon zijt.»

Dus spot de Helgeest. Vloek en godslastering
Omringt den Godmensch. Groot is de duisternis.
Ieder verbergt voor Jezus het aanschijn,
Zelfs ook de Godheid.

Hij heeft geen' trooster, Jezus de menschenvriend;
Zijn God verlaat Hem, Hem den Onstrafflijken.
Niets ondersteunt Hem, zelfs ook geen laafnis
Lenigt zijn smarten.

Zoo

Digitized by Google

Zoo lijdt geene onschuld; God, de Regtvaardige,
Geeft moed in 't lijden, troost den onschuldigen;
Nimmer verlaat Hij 't hart, dat Hem aankleeft,
Hij, die de liefde is.

Maar Jezus jammert: « Waarom verlaat Ge mij? »
De schrik des Eeuwgen treft, en verbrijzelt Hem.
Al zijne striemen teeknen bezolding,
Niemand gevoelt zoo.

't Zijn onze plagen! — Hij, die geen zonde kent,
Van God gescheiden, lijdt als een schuldige!
't Licht met het duister heeft geen gemeenschap,
God met de zonde.

't Is onze menschheid, Vader, aanschouw ze nu!
Zij draagt uw gramschap, sterft, en vertrouwt op U,
Vlekloos gehoorzaam. De eeuwigheid zelve
Geeft dit rantsoen niet.

Volbragt is alles! De eer van Gods heiligheid
Betoont zich godlijk, godlijk zijn menschenmin.
Streng op de zonde, vriendlijk voor zondaars,
Straft Hij zijn' Eengen.

Zoo

Digitized by Google

Zoo lief heeft God ons! zijn er nog twijfelaars?
Bij 't kruis van Jezus klinkt het genadewoord.
De eeuwige vlammen blaken te feller
Hen, die 't versmaden.

Een straal van leven schiet uit de duisternis,
Ontsluit de graven, opent het Heiligdom,
Straalt op de bondkist; vrij is de toegang;
't Is de Verzoendag!

De Godmensch leeft! zijn Vader regtvaardigt Hem,
Beloont Hem godlijk, plaatst Hem ter regterhand,
Geeft Hem een' luister, zelfs naar zijn menschheid,
Boven 't geschaapne.

«Er is vergeving!» klinkt over 't wereldrond;
«Dat God gevreesd zij!» galmen de werelden.
Alle de zaalgen zingen een loflied
't Lam, dat geslagt is.

Hij bidt voor zondaars; 't aardrijk wordt glanziger,
De hemel blijder, zaalger de zaligen.
Eere zij Gode! Godlijke vrede
Daalt in mijn hart ook.

Schoon

Digitized by Google

Schoon alles strijd voert onder de sterflijken;
Ik smaak Gods vriendschap; niemand ontrooft ze mij.
Lieflijke kalmte balzemt de smarten!
God is nabij ons!

Zijn Zoon verzoent ons! dagelijks struikel ik,
Maar eeuwig bidt Hij, Hij de Regtvaardige.
Alles verzoent Hij. Dood! uw verwoesting
Maakt Hij ten zegen.

Verheft u hooger, hooger, mijn lofgezangen!
'k Zie 't pad ten hemel open voor sterflijken;
Klimt naar het heilge, zweeft, met uw' Priester,
Binnen den voorhang.

Zing Jezus offer, gij, mijne Onsterflijke!
Het Lam te zingen klinkt naar het hemelsche.
Speel het, mijn cither! 't is voor de heemlen
't Eeuwige loflied.

Daar juichen de Englen de eer des Gekruisigden;
Uit elke cither klinkt het triumfgezang.
« Eere den Eengen! Menschen behoudt Hij! »
Zingen de heemlen.

Digitized by Google

Ze aanbidden Jezus; — Zelfs met een' moordenaar
Vermengt de Seraph galmend zijn vreugdestem.
't Wierook der Cherubs, en van de zondaars
Smelten te zamen.

Er is geen gramschap bij den Oneindigen;
Een eeuwge vrede woont voor zijn aangezigt.
Regt en Genade kussen elkandren:
Jezus veréént hen.

Nog woont op aarde boosheid en vijandschap.
Een nieuwe schepping wachten de werelden;
't Heir van de geesten, 't stof in de graven,
Alles verlangt reeds.

Wanneer verschijnt Hij? Hij, de Bevrediger?
Hij, onze Vrede? — Boosheid, bestaat gij nog?
Jezus zal komen, Hij, de Verlosser;
Alles verwacht Hem.

Deze aard wordt reiner, zaliger, heerlijker;
't Gebergt, daar Jezus dorstte en gekruisigd is,
Schooner dan Eden. 't Aardrijk wordt Gode
De eer van de schepping.

JE-

Digitized by Google

JEZUS OPSTANDING.

De zon werd zwart van rouw, geheel de hemel treurde,
En 't aardrijk opende met siddring haren schoot;
Daar 't bevend en beroerd de rotsen schokte, en scheurde,
Bij 't zien van Jezus dood.

Nog hijgt en zwoegt natuur; de Herder ligt verslagen,
De schapen zijn verstrooid, en dwalen om het graf:
Al 't schepsel schijnt aan hen, waar Jezus is, te vragen,
Die dooden 't leven gaf?

Een doodsche stilte heeft de schepping overtogen,
Als had de wreede dood zijn zegepraal voltooid,
En reeds met éénen slag, door zijn geducht vermogen,
Al 't menschdom uitgerooid.

Zoo doodsch was 't aardrijk ook, met zwaren damp omgeven,
En in haar ochtendstond misvormd tot jammerplas,
Toen 't menschdom uitgedelgd, en al 't gespaarde leven
In de ark besloten was.

Digitized by Google

Zoo doodsch is nu 't heelal, in diepen rouw omwonden:
Geen flikkrend vonkje straalt van 't stargewelfsel af,
En op onze aard wordt niets, 't geen de aandacht trekt, gevonden,
Dan Jezus in het graf.

Gods oog is op dit graf, en al de hemelingen
Zien om naar 't oog van God; daar met het diepst ontzag
Deez' zucht uit aller hart schijnt tot den troon te dringen:
« Waar blijft de derde dag? »

God zelf verlangt er na; daar Hij, ten troon gezeten,
Steeds uitziet naar het uur, waarop Hij de aard verblij'.
Naauw bloost de kim; — zoodra 't de derde dag kan heeten,
Laat God mijn' Heiland vrij.

ô Liefde tot den Zoon! ô liefde tot de menschen!
Gij deelt, zoodra Gij kunt, aan ons uw blijdschap meê:
Nog naauwlijks kan 't geloof een zalige uitkomst wenschen,
Of 't graf weêrgalmt van vreê.

Zoo rijst ons levenslicht! heft aan, uw lofgezangen,
Gij twijfelmoedigen! gij Petrus zelf, hef aan!
De Heer ziet om naar u; de tranen van de wangen!
De Heer is opgestaan!

Digitized by Google

Al 't leven wordt vernieuwd; de lente schijnt te dagen,
Als of bij Noächs voet 't verjeugdigd aardrijk groent.
Maar 't is nu blijder tijd; de zonde is weggedragen!
De Godheid is verzoend.

Wat vreugd, wat dankbaarheid zal de aarde aan Hem bewijzen,
Als Jezus in haar' schoot den geest des levens stort!
Als uit het zwijgend stof de dooden eens verrijzen,
En 't graf vernietigd wordt!

Wat aardrijk zal dat zijn! geen zonde zal er wonen;
Geen wereldmin verleidt, geen hoogmoed baart verdriet;
De Vorsten hebben dáár geen krijgsgeweld, geen troonen;
Het onregt vindt ge er niet!

De Liefde zal er 't hart van al wat leeft vereenen,
Door eigenbaat, noch wrok, noch lastertaal gestoord.
De Waarheid, voor 't gevlei, en voor 't geweld verdwenen,
Wordt weêr op aard gehoord.

Wat aardrijk zal dat zijn! — Men hoort geen bange zuchten;
Men kent noch list, noch dwang; al 't schepsel voelt zich vrij:
't Gediert zal daar den mensch belagen, noch ontvlugten;
't Erkent zijn heerschappij.

Digitized by Google

De mensch vertoont Gods beeld in Goddelijke zeden,
Bezit des Hoogsten gunst, geniet Gods zaligheên;
Gods wil bezielt zijn' geest; Gods wil bestiert zijn leden:
De mensch en God zijn één.

Zwijg, sterfelijke tong! Gods vriend, Gods kind te heeten
Is de aanvang van ons heil; maar 't geen ons God bereidt,
Verbergt Hij in zichzelf. Nooit zal men, sterflijk, weten
't Geheim der eeuwigheid.

O onbegrepen heil!... Gods lust... Gods eer... te wezen!
Niets is er, dat ons 't beeld van dien gelukstaat geeft,
Dien Jezus stervend kocht, en, uit het graf verrezen,
Ons toegeëigend heeft.

Ja, Hij is opgestaan! wij zullen ook herleven,
En erven al het heil, dat Hij voor ons bezit.
Geen dood, geen graf, geen hel, geen zonde doe ons beven!
De Godmensch leeft, en bidt.

FEEST-

Digitized by Google

FEESTZANG BIJ JEZUS OPSTANDING.

Jezus herleeft!
Hemel en aarde
Zingen zijn' lof.

Alles roept uit:
Jezus onschuldig!
Jezus is God!

De Englen, verheugd,
Openen den kerker,
Zegenen de aard.

Zondaars gaan vrij!
God is bevredigd,
Alles volbragt.

Digitized by Google

Duivel en dood
Liggen verslagen,
Liggen in 't stof.

Jezus herleeft;
't Eeuwige leven
Kocht Hij voor ons!

Christen, hou moed!
Alles moet bukken:
Jezus verwon!

Blijdschap en smart
Zegent zijn voorspraak,
Heiligt zijn Geest.

Vijand en vriend
Volgen zijn wenken,
Werken uw heil.

Hemel en aard,
Alles is 't uwe:
Jezus regeert.

Angst

Digitized by Google

Angst en verdriet,
Zonden en plagen
Sterven in 't graf.

Jezus ontving
't Loon op zijn' arbeid;
Wandel Hem na!

Jezus, uw vriend,
Stapt naar den Hemel,
Stapt u vooruit.

Dáár, in de vreugd,
Wacht Hem zijn Vader,
Wacht Hij ook u.

't Graf wordt voor u
De akker des levens;
Vrees er niet voor.

't Zaad wordt gezaaid;
De oogst zal eens komen:
Jezus herleeft!

Digitized by Google

De Eerstling is Hij,
Alle de garven
Zamelt Hij in.

Hoop op zijn woord!
Jezus, uw Broeder,
Leeft en regeert.

JE-

Digitized by Google

JEZUS TEN HEMEL.

Toen Jezus opvoer boven al de heemlen,
Naast bij zijn' Vader plaats nam in heerlijkheid,
Zagen zijn vrienden,
Starende op de wolken,
Treurig Hem na.

Gods Englen daalden vrolijk naar beneden;
Jezus te ontmoeten, Jezus in zegepraal,
Achten Gods Heilgen
't Zaligst van hun aanzijn,
't Hoogst van hunne eer.

Op Jezus wenken troosten zij zijn vrienden:
Hoog uit de feestrei, ver van zijn zegepraal,
Snellen de Cherubs,
Vaardig en gehoorzaam,
't Menschdom ten dienst.

Digitized by Google

« Gij komt eens weder! » Eeuwig is uw liefde!
Niets wederhoudt U, kruis noch triumfgezang.
Jezus, mijn voorspraak!
Vaar vrij naar uw' Vader!
Leef er voor ons!

Ontsluit u, heemlen! opent uwe bogen!
Zonne, sta stille! Toef in den dageraad!
's Werelds Verzoener,
Jezus, de Overwinnaar,
Jezus genaakt!

Hij vaart ten hemel! blazet de bazuinen!
Meldet zijne opvaart alle de werelden!
Meldt het, gij Seraphs!
Snellet, als Herauten,
Jezus vooruit!

De heemlen galmen. — Jezus, onze Heiland,
Zegent met blijdschap alle de duizenden:
Onder de ontelbren
Groet Hij, als zijn broedren,
't Menschlijk geslacht.

Ze

Digitized by Google

Ze ontmoeten juichend Jezus, hun' Verlosser:
De eerste der zondaars ziet Hem, en zegent Hem.
Alle de zaalgen
Zingen Hem, Hozanna!
Zingen Triumf!

Zij zien zijn wonden; al de cithers zwijgen,
Zwijgen aanbiddend. — Al de gezaligden
Volgen eerbiedig
Jezus, hunnen Priester;
Alles aanbidt.

Reeds treedt Hij nader. Open is de toegang!
Golgotha scheurde 't kleed van het Heiligdom.
De Engelen deinzen;
Jezus, met de zijnen,
Nadert alleen.

God zelf verhoogt Hem, Jezus, den Verzoener,
Jezus, mijn' Voorspraak. — Leven en Zaligheid
Stroomt door de heemlen.
't Lam, dat hier geslagt is,
Stapt op den troon.

Hij

Digitized by Google

« Hij kocht ons Gode! » zingen al de zaalgen:
Zingende zien zij Jezus ter regterhand.
Alle de kroonen
Vallen voor zijn voeten;
Jezus voldeed!

De hoogste Seraphs hooren zijn bevelen,
Stralen naar de aard. — De Geest van den Eeuwigen,
't Pand van zijn liefde,
Daalt in onze harten;
Jezus regeert!

't Heelal bestiert Hij, Hij, die eens aan 't kruis hing.
Hij, die eens smeekte : « Vader vergeef het hun! »
Hij, die naar Petrus
Omzag met ontferming,
Heerscht op Gods troon!

Hij, hoogst verheven boven al de magten,
Blijft voor ons zorgen, zorgen in eeuwigheid.
Ziende zijn wonden,
Voelende zijn menschheid,
Denkt Hij aan ons.

In

Digitized by Google

In 't huis zijns Vaders plaatsen te bereiden,
Christen, voor u ook, dat is zijn bezigheid.
Hij, onze Broeder,
Bragt er reeds de menschheid,
Woont er voor ons.

Hij komt eens weder, zigtbaar op de wolken.
'k Hoor de bazuinen. — Ieder bereide zich!
Schatten en troonen,
Alles gaat verdwijnen;
Jezus genaakt.

Digitized by Google

DE MENSCH BIJ GOD.

Verrukkend gebergte, daar hemel en aarde
Met godlijk gezag zich ontsluiten voor 't oog;
Daar 't uitzigt geen eindpaal, maar overal zegen,
Gods grootheid vertoont!

'k Verkies voor uw toppen, daar alles mij schittert,
Een stiller verblijf in 't beschaduwde dal.
Hier fluistert een beekje, en slingert mij lieflijk
In 't statigste woud.

Daar vormt zich een rustplaats, door de eeuwen omworteld,
Bedekt door den nacht van het somberst gewelf,
Waar de eik, onverschrokken, de winden beteugelt,
En 't zonlicht verbergt.

Hoe zacht het ook lispelt, hier hoor ik mijn beekje.
Bij 't suizen der stilte gevoel ik mij zelf.
'k Hoor niets, dan dit suizen; — een scheemring der Godheid
Zweeft zacht voor mij heen.

Wat

Digitized by Google

Wat ben ik bij U? ô Ondenkbare! ô Eeuwge!
Wiens namen te noemen geen Seraph vermag!
'k Verdwijn, als een stofje, voor 't oog van den Seraph;
Wat ben ik bij U?

Geen Englen, hoe rein ook, zijn vlekloos, ô Heilge!
Geen heemlen, hoe glansrijk, zijn zuiver bij U.
'k Ben walglijk voor de Englen; 'k ben nacht bij uw heemlen;
Wat ben ik bij U?

Mijn denken, mijn willen, het beeld uwer grootheid,
Onteer ik, verlaag ik, begraaf ik in de aard.
Verhoogd tot een Godheid, verplaats ik mij zelven
Bij 't redeloos vee.

Gods aardrijk bewoon ik, zijn goedheid geniet ik,
Zijn wetten ontvang ik, maar denk er niet aan:
Mijn lust, mijn bezitting, mijne eer is mijn doelwit,
Mijn wet, en mijn God.

Mij zelven vergodend, bedil ik de Godheid.
Zijn wijsheid, zijn goedheid, gedaagd voor mijn' troon,
Ontvangen mijn voorschrift: 't moet alles zich buigen,
Zich schikken naar mij.

Digitized by Google

De heiligheid, de eer van zijn godlijke grootheid,
Het steunsel der wereld, der zaligen vreugd,
Verwerm ik, verzaak ik. — De lust tot de zonden
Wordt godspraak bij ons.

Wij wenschen zijn wraak op het hoofd van een' vijand:
« Hoe duldt het de Godheid? » zoo murmert ons hart.
De Rigter der aarde moet streng zijn voor andren,
Toegevend voor mij.

Wij roemen zijn liefde, maar 't is ons een afgod,
Gevormd naar een beeld, dat den hoogmoed behaagt:
Het toppunt der liefde, verzoening door Jezus,
Waarderen wij niet.

'k Aanbid U, mijn Vader! de zonden te baten,
Die 't menschdom verpesten, is goedheid in U;
De zonden te straffen in Jezus, uw' Eengen,
Is Goddelijkheid.

Bij U is het veilig! de zonden vergeeft Gij!
Gij zijt ons een Vader, Gij zijt ons een Vriend,
Die, onder 't bestuur der millioenen van zonnen,
Mijn stof niet vergeet.

Zou

Digitized by Google

Zou Hij, die zijn' Eenigen gaf, mij vergeten?
't Heelal is zijn dienaar ten nutte van mij.
'k Vertrouw in zijn handen, die d'afgrond beteugelen,
Voor eeuwig mijn lot.

Maar, 'k hoor Hem! ... Hij nadert! Hij, de Eeuwige nadert!
De stemme des donders verkondigt zijn komst.
Ik snel naar de vlakte. — 't Hoort alles naar d'Eeuwgen;
Hoe stil is natuur!

Hoe langzaam, hoe statiglijk zweven die wolken!
Hoe goddelijk vliegen zijn stralen daarheen!
Zij slingren zich schichtig door 't dreigend gestapel
Van wolken op wolk.

Nog zakken die wolken! hoe laag bij deze aarde!
Rondom mij is vuur, een verterende gloed;
De glans van Jehova! de stem van Jehova!
Rondom mij is God.

De donkerheid zelve vermeerdert zijn' luister;
De zoom van zijn kleedren vervult de vallei.
Het aardrijk beweegt zich. — Dáár treffen zijn pijlen;
Ze ontschorsen het woud.

Digitized by Google

Reeds klettren de buien van snorrenden hagel;
Nog dondert Gods stemme; nog gloeit zijn gelaat:
Nog daavren de bergen; nog werpt Hij zijn' bliksem
Rondom mij op aard.

Langmoedig, genadig, barmhartig is de Eeuwge!
Hij reikt mij zijn hand uit het midden des gloeds.
Zijn donder, zijn heilige donder trof Jezus;
Hij toornt niet op mij.

'k Verlaat me op zijn liefde! Hij, de Opperregeerder,
Beveiligt, bemint me, als het zwart van zijn oog.
Geen haar van mijn'. schedel verzengde zijn bliksem,
Omschaduwd van God.

Wat onweêr, wat rampen mij immer bejeegnen,
Zijn liefde bestiert het ten nutte van mij:
Zoo vormde zijne almagt de dondrende wolken
Ten zegen voor de aard.

Zij oopnen haar volheid, ze ontladen haar schatten:
't Verschriklijkst verschijnsel is 't heilzaamst voor ons.
Hoe vloeien de bergen! hoe groenen de weiden!
't Stroomt boter en wijn.

Een

Digitized by Google

Een zachte verkoeling, verkwikking, gezondheid,
De dochtren des donders, doorzweven de lucht.
Zij dalen, op godlijk bevel, uit de wolken,
En zeegnen den mensch.

Zij dalen voor mij ook! zoo daalde Jehova:
Zijn zorg was mijn kleed, en zijne almagt mijn schild.
Zijn liefde tot mij is aan 't roer der regering
Van hemel en aard!

Uw liefde, mijn Vader, verwekt ons tot liefde;
Zoo lokt ook de zon uit het aardrijk den dauw,
Den dauw, die ons zegent. — Gij koestert onze akkers;
De vrucht is voor ons.

Al wat mij bejegent, hoe groot ook, hoe klein ook,
Het bloempje, dat riekt, en het onweêr, dat loeit,
Beschikt mij uw liefde; haar lessen te volgen,
Zal dankbaarheid zijn.

't Wordt alles hier godsdienst, een stap naar den hemel.
De blijdschap en 't weenen, 't is al tot mijn heil.
De dood brengt ten leven, en Jezus verzoening
Brengt menschen bij God.

Digitized by Google

DE LENTE.

Lief is de Lente,
Vriendlijk haar aanblik,
Schoon haar gelaat.

Zwangere wolken
Voeren haar schatten,
Zweven haar voor.

Gonzende buien,
Trotsch als herauten,
Melden haar komst.

Zacht en bevallig
Treedt zij te voorschijn:
Alles ontluikt.

Dui-

Digitized by Google

Duizende bloemen
Sieren haar gangen,
Vormen haar' stoet.

Vrolijke zonnen
Eeren haar wenken,
Doen haar bevel.

Suizende windjes
Strooijen haar geuren
Wijd om haar heen.

Bloeijende hoven,
Groenende boschen,
Velden met vee,

Lieflijke kleuren,
Zuivere luchten,
Scheppen de vreugd.

't Aardrijk verheugt zich;
Al haar bewoners
Zingen een lied.

Digitized by Google

Lief is de Lente,
Rein als de hemel,
Gul als de jeugd

Goed, als de Godheid,
Deelt zij haar gaven
Overal rond;

Zelfs op het kleinste
Wemelend wormpje
Legt zij haar' glans.

Allerlei diertjes,
Prachtig van sieraad,
Blinkend van goud,

Zwevend en dartlend,
Eeren de Lente,
Vieren haar feest.

't Spartelend vischje
Vormt, in de stroomen,
Kringen van vreugd.

Dui-

Digitized by Google

Duizende vooglen
Mengen hun toonen,
Vormen een koor;

Laag in de velden,
Hoog in de bosschen,
Hoort men het lied.

't Lied van de Lente
Maakt voor de steden
't Land tot een feest.

Alles bekoort ons:
Geuren en klanken,
Alles verrukt.

Bergen en heuvlen
Schittren van glanzen,
Lagchen ons aan.

Leven en rijkdom
Vloeit van hun kruinen
Diep in het dal.

Digitized by Google

Zeeën bedaren;
Heien en rotsen
Krijgen gevoel.

Lief is de Lente!
't Menschdom bemint zij;
't Menschdom geniet.

Niemand verstoot zij,
Slechten noch dwazen,
Koning noch slaaf.

Balling en vreemde,
Zelfs de verachtste,
Ieder geniet.

De arme schept adem;
Kranken genezen;
De oude herleeft.

Dooven en blinden
Rieken, gevoelen;
Ieder geniet.

Al-

Digitized by Google

Alles wordt schooner,
Hemel en aarde,
Alles wordt nieuw.

Lief is de Lente!
Jezus verzoening
Balsemt de lucht.

Koestrende warmte,
Tijdige regens
Komen van Hem.

't Aardrijk ontving Hem;
't Was Hem ter woonplaats;
't Waeht Hem weêrom.

Vrolijke tongen,
Dankende harten,
Zingen zijn' lof.

Vriendlijk is Jezus;
Alles verkwikkend,
Vriendlijk is God.

Digitized by Google

Duizende jaren
Zagen den winter
Smelten als was.

Duizende jaren
Zagen de Lente
Groenen, als nu.

Velden als ijzer,
Stroomen als rotsen,
Bergen van sneeuw,

Wintersche zorgen,
Morrende harten,
Smolten voor God.

Duizende jaren
Zagen die wondren;
Nog zijn ze nieuw.

Nooit zal het falen;
De eeuwen getuigen 't:
God is getrouw.

Win-

Digitized by Google

Winter en Lente
Volgen zijn wenken,
Zingen zijn' lof.

Juichende heemlen!
Sterflijke menschen!
Paart uw gezang!

Ziet op de wolken!
Hemelsche kleuren
Vormen den boog.

't Licht en de regen
Smelten te zamen,
Schildren Gods pracht.

't Vriendlijkst verschijnsel
Stilt onze zorgen,
Predikt Gods trouw.

Zinget den Heere,
Priesters der aarde!
God is getrouw.

Bloe-

Digitized by Google

Bloesems bedriegen,
Bloemen verwelken,
Alles vergaat;

Hemel en aarde,
Alles verandert;
De Eeuwige niet!

't Leed van den winter
Maakt ons de Lente
Lieflijk en zoet.

't Leed van het strijden
Maakt de overwinning
Heerlijk en groot.

Dor was het aardrijk;
God is gekomen:
Alles herleeft.

't Graf is Gods akker:
Jezus zal komen;
Alles herleeft.

DE

Digitized by Google

DE STERVENDE JEZUS.

Zoo ooit het feestgezang des blijden hemels zweeg;
En tot die plaats van vreugd de droefheid toegang kreeg;
Zoo iets het Englenheir in hun gejuich kon storen,
En Davids geest bij God ooit boetgezangen zong;
't Was toen de Godmensch zelf zijn bittre klagt liet hooren,
En stervend aan het kruishout hong.

De zon onttrekt den mensch haar vriendelijk gelaat;
Het aardrijk wordt beroerd, en treurt in rouwgewaad,
De schaduw-wet gevoelt haar eind; zij scheurt haar kleeren,
De Heiden zelf roept uit: « die Kruisling is Gods Zoon! »
De dood ziet Jezus komst, en, op de komst des Heeren,
Ontboeit zij siddrend andre doôn.

't Beeft alles in een' nacht van zwarte neevlen heen;
En Jezus vindt met God, als Rigter, zich alleen. —
Blijf, aarde! — Hij voldoet! — Gij zult genâ verwerven.
Aan God behaagt het Lam, dat onbestraflijk lijdt.
Hij ziet in Hem den mensch, in Hem mij, zondaar, sterven,
En scheldt mij al mijn misdaân kwijt.

'T GE-

Digitized by Google

'T GELUK VAN EEN' CHRISTEN.

O God! Gij zijt mijn God; wat kan ik meer begeeren?
Al waren alle schatten mijn,
Al zag ik daaglijks mij van alle vorsten eeren,
Ik zou zoo rijk, zoo groot niet zijn.

Geen vriend is zoo getrouw; Gij 'zult mij nooit verlaten,
Al smaadt de wufte wereld mij;
Al rotten ze allen zaam, die mijne ziele haten,
Al komt de dood, mijn God zijt Gij.

Al moet ik aangeklaagd voor uw gerigt verschijnen,
En daar verstommen om mijn schuld,
Al schijnt daar alle hoop op vrijspraak te verdwijnen,
Ik weet, dat Gij vergeven zult.

Gij hebt aan mij uw' Zoon, uw' eigen Zoon gegeven;
Die heeft voor mij aan U voldaan.
Ik ben met Jezus één; ik zal door Jezus leven,
En eeuwig in uw vriendschap staan.

GOD

Digitized by Google

GOD, HOORDER DES GEBEDS.

Mijn God! wat zal ik U vergelden?
Uw liefde hoorde mijn gebeên;
Uwe oogen, die mijn tranen telden,
Bewaakten teederlijk mijn treên.
Ik bad; het laauw, het dubbend smeeken,
Werd weêr een nieuwe schuld voor mij;
Maar Gij vergaaft mij mijn gebreken,
En mijn gebeden hoordet Gij.
Gij zijt mijn God; U zal ik loven;
Het is uw gunst, die mij verblijdt;
Niets gaat uw liefde en trouw te boven;
Gij toont, dat Gij mijn Vader zijt.

Hoe zal ik U, mijn Vader, prijzen?
Mijn ziel verheugt zich en zij leeft.
Ik zie aan uwe gunstbewijzen,
Dat Gij de God zijt, die ze geeft.
Ik zie, dat Jezus is gestorven,
En op den hoogsten eertroon zit;
Dat Hij uw' gunst mij heeft verworven,
En eeuwig leeft, en voor mij bidt.

Digitized by Google

'k Zal verder op zijn voorspraak bouwen,
Al zijn mijn wenschen veel en groot;
Ik zal U alles toevertrouwen,
En blijven bidden tot mijn' dood.

Ja, tot mijn' dood toe God te smeeken,
Dat is mijn zaligheid, mijne eer.
Schoon alle menschen mij ontweken,
God blijft mij bij; wat wensch ik meer?
Als niemand hoort, blijft Hij mij hooren,
Die altijd al mijn nooden kent,
En, eer ik bid, zijn luistrende ooren
Reeds naar mijn stille bidplaats wendt.
O plaats, waar 'k mij voor God mag buigen,
Gezegendst plekje van 't heelal!
Gij moogt aan al wat leeft getuigen,
Dat God mij eeuwig hooren zal.

Digitized by Google

PINKSTER-ZANG.

Juich, menschdom! juich, Gods Zoon ter eer.
't Is 't feest van Jezus krooning!
Hozanna! Jezus Geest daalt neêr;
Ons hart zij Hem ter woning!
Hozanna! onze Koning leeft!
Zijn Geest toont zijn regering,
Nu Hij aan Jood en Heiden geeft,
Vergeving en bekeering.

Hij komt! Een vuurgloed snelt Hem voor.
Voor 't aangezigt des Heeren
Zweeft vuur en wind; maar 't zal uw koor,
O Sion! niet verteren.
Aanbid uw' Vorst! Hij is Gods Zoon.
Al wroegen u zijn wonden,
Hij vestigt op genâ zijn' troon,
En scheldt u kwijt uw zonden.

Digitized by Google

Zijn wet gaat uit, Jeruzalem!
Hoor, Israël, uw' Koning!
Gods Geest brengt Jezus liefdestem,
Het eerst in uwe woning.
Hozanna! uwe Koning leeft!
Sla Jezus woorden gade;
Dit is de dag, dien God u geeft;
't Is 't feest van zijn genade.

Triumf! Gods Geest toont Jezus kracht.
'k Zie duizenden reeds doopen.
Door 't Lam, op Golgotha geslagt,
Staat hun de hemel open.
Triumf! de borg voldeed aan God!
De grootste zondaars zingen:
«Er is voor ons genâ bij God!»
't Zijn Jezus eerstelingen.

Digitized by Google

MIJN LEVEN.

Onsterflijk is de mensch, onsterfelijk ben ik;
O zalige gedachten!
Dit leven snelt voorbij; het duurt een oogenblik;
Wat zal ik in een' tijd, zoo kort van duur, verwachten?

Dit leven kan mij niets, dan 't geen voorbij snelt, geven.
De dood geeft meer; die geeft den onverganklijk lot,
Mijn lieve gade leeft; 'k zal eeuwig met haar leven,
En eeuwig leeft mijn God.

Digitized by Google

HET PINKSTERFEEST.

EENE CANTATE.

Eerste Koor.

De Heer is waarlijk opgestaan,
En godlijk uit zijn graf gegaan
De vijand lag verslagen.
De hemel daalde naar 'beneên,
En de aard sprong om haar' Redder heen;
Haar vloek was weggedragen.

Tweede Koor.

Hij voer weêr op, 't gestarnt voorbij,
En heeft, ten loon, de heerschappij
Uit 's Vaders hand verkregen:
Die Jezus kennen, zijn verheugd;
Gods englen deelen in hun vreugd.
Al 't schepsel in hun' zegen.

Beide

Digitized by Google

Beide Koren.

Elk heff' met ons een' lofzang aan!
Gods Zoon heeft aan Gods regt voldaan.
Hij heerscht, als Sions Koning;
Hij zendt zijn' geest, den Trooster neêr.
Zingt, Halleluja! zingt zijne eer!
't Is 't feest van Jezus krooning!

Koraal.

Ja, Jezus! Gij zijt opgestaan!
Gij, Gij zijt onze Koning.
Gij hebt voor ons aan God voldaan!
Ons hart zij U ter woning!
Hozanna! onze Koning leeft!
Zijn Geest toont zijn regering,
Nu Hij aan Jood en Heiden geeft
Vergeving en bekeering.

Komt! zingen wij zijn' naam ter eer!
't Is 't feest van Jezus krooning.
Hozanna! Jezus Geest daalt neêr!
Ons hart zij Hem ter woning.

Recitatief.

Een stormwind, met gedruisch,
Vervult des Heeren huis;
Hij schudt en muur en drempel

Digitized by Google

Van Sions wijden tempel.
Straks daalt de Trooster neêr:
In Hem komt Jezus weêr.
Hij daalt, gelijk een regen;
Niets staat zijn vuurkracht tegen:
Hij is 't, die 't hart bekeert,
En vreemde talen leert;
Die vijanden doet beven,
Weet vrienden moed te geven.
Die hart en mond ontsluit,
Roept nu vergifnis uit,
En doet in alle talen,
Genade zegepralen.

Aria.

Zoo zal de levensstroom,
Door wildernissen vloeijen,
En, langs zijn vruchtbren zoom,
De oogst voor den hemel groeijen.

Eerste Koor.

Roept het aan de Joden,
Roept het aan de Heidnen toe:
Nooit wordt Gods trouw 't ontfermen moê.

Recitatief.

Schoon Israel Hem versmaadde,
Gods Zoon aan 't bevend kruishout klonk,

En

Digitized by Google

En tot hun straf hun' BondsGod dwong,
Nog toont Hij zijn genade.
Gods Geest brengt Jezus liefdestem
Het eerste tot Jeruzalem,
Het eerste tot zijn moorders.
Die Jezus vlbekten 't allermeest,
Zien 't eerst de wondren van Gods Geest,
Zijn 't eerst Gods vredehoorders.
Die 't meest Gods Zoon versmaadde,
Deelt 't eerst in Gods genade.

Eerste Koor.

O diepte des rijkdoms! wij worden verslonden
Door 't denken aan God!
Stemt, heemlen, uw snaren! paart, englen, uw monden
Ter eere van God!
En prijst zijn genâ.

Duetto.

A en B.

Werpt, zondaars, u neder!
Gelooft Gods genâ!

A.

Belijdt uwe zonden!
Gods Zoon heeft voldaan!

Digitized by Google

B.

Verhardt niet uw harten!
Hij zendt u zijn' Geest.

A en B.

Bedroeft niet dien Trooster!
Hij zoekt uwe vreugd.

A.

Vertrouwt Hem uw harten!

B.

Genade regeert!

A en B.

Dat niemand nu treure!
Hij geeft ons dit feest!

Eerste Koor.

Dit gedenkfeest roept het
Aan den reeks der eeuwen toe:
«Nooit wordt Gods trouw 't ontfermen moê.

Tweede Koor.

Slaat, einden der aarde, slaat, eeuwen, dit gade!
Dit is het feest van Gods genade!

Beide

Digitized by Google

Beide Koren.

De eeuwen aan de eeuwen weergalmen : « genade!

Solo.

Voor mij genâ!
O ja! O ja!

Koraal.

Genade, o ja!
Voor ons, genâ!
Gij zijt voor ons gestorven!
Gij hebt, o Zoon,
Voor U den troon,
Voor ons den geest verworven.

Gij heerscht omhoog,
En houdt uw oog
Naar de aard op ons geslagen.
Uw heerschappij
Maakt ons eens vrij
Van zonden en van plagen.

Eerste Koor.

Vrij van zonden!

Tweede

Digitized by Google

Tweede Koor.

Vrij van plagen!

Beide Koren.

Halleluja! Halleluja!
Vrij van zonden en van plagen!

Recitatief.

't Is Gods genâ, die 't hart verheugt;
Geen feestwijn maakt hen dronken.
De Geest van God heeft hemelvreugd
Aan treurigen geschonken.
Hun blijde mond, schoon dwaas bespot,
Is vol van God.
Geen drift, hoe fel de vijand woedt',
Laat zich iets kwaads ontglippen,
Menschlievendheid ontvlamt hun' moed;
Genade is op hun lippen.
Hun woord, hoe stout de dwaasheid spot,
Is 't woord van God.
Hier, ziet men wijzen sprakloos staan,
Daar, lastraars weenend zwijgen,
Ginds, kruisigers hun borsten slaan,
En siddrend nederzijgen.
Straks wordt, die nu hun woord bespot,
Bekeerd tot God.

Wie

Wie zou, daar zulk een lente bloeit,
Geen rijken oogst verwachten?
Reeds zien wij 't Godsrijk aangegroeid
Bij allerlei geslachten.
Het woord des kruis blijft, hoe men spot,
De kracht van God.

Aria.

Zoo is de Heer des oogst gekomen!
Hij heeft, als Jezus Geest,
Nu de eerste schoof reeds opgenomen,
En heiligt ze op 't genadefeest.

Niets kan, hoe hoog 't geweld moog stijgen,
Gods liefde tegenstaan.
De hel bezwijkt, de wet moet zwijgen;
Want Jezus heerschappij vangt aan.

Eerste Koor.

Het Lam, op den berg der verzoening geslagt,
Heeft, al wat de Rigter geëischt heeft, volbragt.

Tweede Koor.

De Koning, door Sion sints eeuwen verwacht,
Heeft nu de belofte zijns Geestes volbragt.

Beide

Digitized by Google

Beide Koren.

Hij zal de beminden zijns Vaders vergâren,
Zijn kerk tot aan 't einde der eeuwen bewaren.

Koraal.

Wie zou, daar Jezus voor ons stierf,
En ons den Geest ten troost verwierf,
Wie zou zijn beeld niet dragen?
En, vol van God, die in ons woont,
Den Geest, die ons zijn vriendschap toont,
Niet zoeken te behagen?

Wij mogen 't heil voor Jezus kerk,
Des Vaders lust, des Geestes werk,
Al de eeuwen door verwachten.
Hem, die bij God voor zondaars spreekt,
Hem, wien 't aan liefde nooit ontbreekt,
Ontbreekt het nooit aan krachten.

De Koren.

Gij moogt zijn komst getroost verwachten.
Hem, die u zijn genâ bespreekt,
Hem, wien 't aan liefde nooit ontbreekt,
Ontbreekt het nooit aan krachten.

HE-

Digitized by Google

HENOCH.

EERSTE ZANG.

Zing, gij Godegewijde, het godlijke vonnis, dat Henoch,
Jereds edele zoon, aan de eerste wereld gebragt heeft.
De Eeuwige gaf het bevel, en het woedende menschdom vergrimde,
Blazende laster en wraak; maar Henoch, de eer van de menschheid,
Droeg geduldig hun' haat, en volvoerde des Hoogsten bevelen.

Help mij, menschlijk gevoel! ik verhef geen wereldbedwingers,
'k Zing geen Vorsten ter eere. De leeraar, de zegen van 't menschdom,
Henoch verdient ons gezang; Gods hemelen eeren zijn grootheid.
Nimmer verwoestte zijn zwaard, en niemand bedroefde zijn raadslag:
De aard bleef staan door zijn deugd, die eeuwen den dreigenden zondvloed
Achterwaards dreef, en 't heelal met heiligen eerbied vervulde,
Ziende den Rigter der aarde, reeds gewapend ten oordeel,
Reeds verschijnend ter straf, op Henochs gebeden terug gaan.

De oudheid herleve, op uw' wenk! omschijn ons, Geest van den Eeuwgen!
Gij, die het aardrijk herschiept, toen al de wateren vloden
Voor uw' adem alleen! Gij kent, en ziet nog de landen,
Door de golven verwoest, de volken, verslonden in d'afgrond,
Elken stap, dien de voet in de oude wereld gezet heeft;
Gij, die Henoch geleiddet! De eeuwen, voor 't menschdom verdwenen,
Liggen bloot voor uw oog; herschep in mijn' geest hun tooneelen.
'k Zinge van Henoch door U, der gewijde zangeren Dichtgod!

Open

Digitized by Google

Open mijn hart voor zijn deugd, het wonder, gevormd door uwe almagt;
Dat ik zijn grootheid gevoele, en ontvlamd door uw godlijken invloed,
Henoch verheffende, uwe eer vermelde aan de luisterende eeuwen.

't Menschdom, rookend van bloed, en gedompeld in schandlijken wellust,
Kweekte de boosheid alom; het onteerde smaadlijk de Godheid,
En verwoestte zich zelf. Gods Englen zagen 't, en treurden;
De Eeuwige zag het, en sprak: « Ik verdelg hen, die ik formeerde;
« 't Smart mij, dat ik ze schiep. » — Zoo sprak het de Vader der menschen.
De Eeuwige sprak het, en straks omzweefde den troon van de Godheid
Duisternis, nimmer door 't oog van eenig schepsel doordrongen,
Godlijk, als de Eeuwige zelf, en alles, rondom Hem, verduistrend.
De Englen lagen gebukt, en bedekten bevend hun aanschijn;
De eerste geschapene zelf, die het meest aan de Godheid gewoon was,
't Eerst Gods aanzijn gevoelde, en geheel de schepping zag worden,
Hij, die aan Satan weleer het godlijke vonnis gebragt had,
Michaël sidderde zelfs, en zijn siddren deed alles bewegen.
De afgrond verwijdde zijn' kreits, om 't gevonnisde menschdom te ontvangen;
't Aardrijk gevoelde dien schok; en de zon, en de starren verdwenen.
Alles zweeg in dien nacht; maar de Eeniggeboorne, die eenmaal
Mensch zou worden op aarde, verscheen in menschen-gedaante;
Hij, bekleed met het licht, en overal glanzen verspreidend,
Drong door de duisternis heen, en plaatste zich naast den Onzigtbren.

De Eeuwige sprak met den Eeuwigen. Niemand hoorde die rede,
Hoorbaar alleenlijk voor God, voor al 't geschaapne verborgen.

Onder dat Godlijk gesprek, verspreidde zich de adem der geesten,
Wijder en wijder gevoerd door de bevende kreitsen der heemlen,
Lieflijk suizende: « Heilig, Heilig, Heilig is de Eeuwge! »
Nog verspreidt zich het suizen van die heilige stilte
Door het oneindige ruim; en de Cherubs hooren het teeken
Van Gods naaderende komst; ze aanbidden en grijpen hun citherg,

Daar

Digitized by Google

Daar ze allengskens verrijzen, en met hemelschen eerbied,
Vaardig staande op Gods wenk, het zachter gesuis doen vervangen
Door een luider geschal van het « driemaal Heilig is de Eeuwge! »

Onder dat hemelsch geschal treedt de Eeniggeboorne te voorschijn
Met een menschlijk gelaat, maar beglansd met het licht van de Godheid,
Zoo ontzettend, dat elk van de God omringende Cherubs
Achterwaarts treedt, en aanbidt, en den hemelschen cither doet klinken
De eer van Gods eeuwigen Zoon, die met zegenende oogen hen aanlacht,
En met zijn' godlijken wenk den aanbiddenden Michaël oproept,
Dat hij Hem volge naar de aarde. De eerste der sterflijken ziet het,
Adam ziet het met vreugd, en eerbiedigt den Menschenbehouder.

« 't Is uw liefde gewis, die U naar 't aardrijk doet snellen,
« Eeniggeborene! » zegt hij : « Volvoer uwe ontferming aan 't menschdom,
« Als aan mij, ook aan hen! Ik ontving op dat aardrijk uw boodschap.
« Nog gedenk ik er aan, en ik smaak er de zalige vrucht van.
« Zegen dat aardrijk ook nu met uw' komst; ik beveel U mijn nakroost,
« U, die menschen behoudt, en d' eersten der zondaren zaligt!
« Alles is goed, wat Gij wilt, en al uw ontwerpen zijn heilig. »

Adam sprak het; en de Eenige snelde met d' oppersten Seraph,
Al de zonnen voorbij, naar den digt benevelden aardbol.
Hier omgordde Hij zich met een kleeding van hemelsche vorming,
Blinkend als sneeuw, die nog valt; en, opdat Hem 't aardrijk kon dragen,
Dekte Hij 't glinstrend gelaat, dat niemand kan zien, en kan leven,
Met een' sluijer van lucht, die zijn' godlijken luister bewolkte,
En den sterflijken mensch, die Hem aanzag, in 't leven bewaarde.

In den adem des winds, gevoerd tot den lageren dampkring,
Plaatste de Godlijke zich, en zijn hemelsche reisgezel naast Hem,
In een' somberen wagen van statig zakkende wolken.
Zachtkens daalden die wolken, en zetteden d' Eeniggeboornen
Op een gebergte neder, en Michaël nevens den Eengen.

Digitized by Google

Sittae heet het gebergte; het ligt ten oosten van Eden:
Altijd glinstert de sneeuw op zijn ontoeganklijke toppen;
Maar 't wordt lager omboord met een reeks van vrolijke heuvlen,
Daar de geurige heester welriekend een' wasem doet opgaan
Van gebalsemde lucht. Op één' van die vrolijke heuvlen,
Daalden de Hemelschen neder, en roken den lieflijken wierook,
't Morgenoffer, dat Gode door 't dankend aardrijk gebragt werd.

Michaël had op den weg, die tusschen Gods troon en onze aarde is,
Uit de alscheppende hand van zijn' Leidsman een ligchaam ontvangen,
Dienstbaar, voor 't oog van den mensch als een hemelheraut te verschijnen.
Drie paar vleugelen had het; met twee verborg hij zijn aanzigt;
Twee bedekten zijn voeten en met twee anderen vloog hij.
Naauwlijks bemerkte de Seraph op 't godlijk aanschijn den sluijer,
Of bij ontblootte zijn oog, de vleugelen achterwaarts neigend;
En hij sprak tot den Zoon: « Hoe lieflijk dauwt het rondom ons!
« Godlijke! de aarde, als de hemel, is vol van des Eeuwigen goedheid! »

« 't Menschdom versmaadt het, mijn vriend! het waardeert het godlijk geschenk niet,
« En het verwaarloost mijn' raad: » was het antwoord des Eeniggeboornen.
« 'k Geef voor den honger hun brood, en wijn om het hart te verkwikken,
« Allerlei ooft voor den smaak, en het schoonste taafreel voor hunne oogen;
« 't Koestrende licht van de zon, en het vriendlijke licht van de starren;
« Bloemen van allerlei vorm, en met duizende kleuren doormengeld;
« Bloemen, alleen tot vermaak voor het oog, of ten lieflijken reuke;
« Kruiden, wier prikkelende geuren zelfs ons, ons Hemelschen, aandoen.
« 'k Geef hun ten dienste het vee, en 't gedierte op ontelbare bergen,
« Vooglen van allerlei zang, om hun hart tot blijdschap te wekken;
« 't Schranderst vernuft tot een' gids, en het teederst gevoel tot genieten;
« En een tong, en een hart, om de vreugd van 't gezellige leven,
« 't Zoet van mijn zaligen lof en het heil van mijn vriendschap te smaken.
« 'k Geef hun dit alles; daarbij mijn heilige wet en mij zelven;
« En wat eisch ik van hen? — Is het onregt? Mij te beminnen

Maar

Digitized by Google

« Maar zij lastren mijn' naam, zij versmaden mijn wet, en mijn liefde;
« Zij verwekken mijn' toorn. Ik verdelg hen, die ik formeerde.
« 't Smart mij, dat ik ze schiep. » Zoo sprak het de Rigter der aarde.

Michaël weende, en hij zweeg. Maar de Menschenbehouder vervolgde:
« Hemelsche! 't smart u, als mij; ja ik zie het; ik zou ze verdelgen,
« Eer het een sterflijke wist; maar er leeft op dit aardrijk een Henoch,
« Mijn gemeenzame vriend. Gij hoordet zijn' naam in de heemlen,
« En ik proefde zijn hart. Er komt geen woord op zijn lippen,
« Geen gedachte in zijn' geest, of ik weet ze. Telkens verheft hij
« 't Harte tot mij in geloof: mijn genade, die 'k Adam beloofde,
« Opent zijn hart, en in 't offer van bloedende lamren en geiten
« Ziet hij 't rantsoen, hem voorspeld, en belijdt en betreurt hij zijn zonden,
« En verzadigt zich zelf met het vet en den wijn mijner liefde.
« Telkens spreekt hij met mij, gelijk met een' vriend zijn vertrouwde,
« Die op zijn' vriend zich verlaat en de diepste geheimen hem opent,
« En, zich voegend naar hem, hem in alles behaaglijk wil wezen.
« Zoo vertrouwlijk met mij, zoo gemeenzaam een vriend is mijn Henoch.
« 't Voorbeeld volgt hij van Seth, en hij streeft hem voorbij in zijn' ijver.
« Enos, en Kenan, en Mahalaleël, en al de getrouwen
« Staren, schoon ouder dan hij, op Henoch, het sieraad van 't menschdom:
« Zoude ik voor dezen, mijn' vriend, mijn' gemeenzamen vriend, het verbergen,
« Wat ik voor 't aardrijk bereide? Hoe kan ik het menschdom verdelgen,
« 't Menschdom, daar Henoch voor leeft, en daaglijks voor bidt? dat verdelgen,
« Zonder dat Henoch, mijn vriend, het nabij zijnd' gerigt heeft vernomen?
« Neen! Ik ontbloot hem mijn hart, en verberg mijn besluit niet voor Henoch. »

De Eenige zweeg, en trad voort; en de dageraad volgde zijn schreden,
Zwevende boven zijn hoofd met een hoed van rozige wolken.

Over 't gebergte henen beglansten de flaauwere stralen
Van den jeugdigen dag de toppen van Edens geboomte,
En allengskens verrees, uit de scheemring herboren, de lustplaats,

Digitized by Google

Daar de zalige mensch, bij 't begin van de rollende dagen,
't Eerst zijn aanzijn gevoelde, en des Eeuwigen luister aanschouwde;
't Eerst Gods vriendschap genoot, en het eerst zijn gramschap gewaar werd:
Zoo verrijzen uit zee de hooggetakelde schepen,
Als er de wachter op ziet, wanneer zij de stranden genaken:
Zoo verrees uit den nacht het statig geboomte van Eden;
En de beschaduwde vlakte, die tusschen 't gebergte en dien oord lag,
Kreeg allengskens haar' vorm en haar kleur door het rijzende daglicht.
Op die vlakte vertoonden ten westen, ten noorden en zuidwaarts,
Onafmeetbaar voor 't oog, zich de woningen van de Sethieten,
Als bij kluften gezaaid, en zich onder 't geboomte verbergend.

Michaël zag het, en sprak tot den Eeniggeboornen: « Mijne oogen
« Zien de Sethieten verspreid, gelijk op de klippen de vooglen,
« Als ze, in ontelbare scharen, uit het noorden verrijzend,
« Rusten aan de oevers der zee; geen sterflijke noemt hun getalen;
« En wie telt de Sethieten? Godlijke! zijn de getrouwen
« Onder die menigte veel, die de schaduw der bergen bewonen? »

« Weinigen zijn het, mijn vriend! en ook deze bevlekten hun kleedren: »
Was het antwoord van Hem, die het hart en de nieren beproefde.
« Weinigen zijn gelijk Seth, en niemand is gelijk Henoch!
« Waren er twintig, wier hart zich, als Seth, in mijn toekomst verheugde,
« Waren er vijftien, ik zou om die vijftien het aardrijk behouden.
« Maar zij verwoesten zich zelve, en zullen hun nakroost verpesten,
« Zevenmaal erger, dan zij: het gejammer verheft zich ten hemel
« Van het volgend geslacht, dat nog geboren moet worden,
« Maar de geboorte met angst, en de misdragt met vreugd te gemoet ziet,
« En ongeboren, ons smeekt, dat de Ontferming het menschdom verdelge! »

De Eenige sprak het, en straks ontschoot aan zijne oogen de bliksem,
Die met een schichtigen pijl zich langs het gebergte verspreidde,
En een' giftigen draak, die een' steenbok begluurde, ter neêr sloeg.

Och!

Digitized by Google

« Och! of het menschdom ook nu; » zoo zuchtte de Menschenbehouder,
« Nu nog beseffe 't gevaar, en het woord mijner liefde geloofde!
« Michaël! zie eens, hoe schoon, hoe bekoorlijk het aardrijk zich opdoet!
« Alles is goed, wat ik schiep; en ik doe mijn zonne verrijzen, —
« Zie hoe vriendlijk zij daagt, — ten nutte van boozen en goeden.
« 'k Schiep dit al voor den mensch, en ik moet om den mensch dit verwoesten.
« Och of het menschdom ook nu zich bekeerde, mijn liefde geloovend! »

Michaël neigde zijn vleugelen voorwaarts, zijn aanschijn bedekkend,
En hij sprak tot Gods Zoon, gelijk voor den troon des Onzigtbren
't Hemelsche heir, vol eerbied, hun biddende stemmen doen hooren:
« Eeuwige! Henoch, uw vriend, zal gewis U aanbidden, en vragen,
« Of het uw wijsheid gedooge, en of het uw grootheid betame,
« Dat hij nog eens den Sethiet en het menschdom vermaan' tot bekeering! »

De Eenige strekte zijn hand, en Hij sprak: « Ik zal hem verhooren. »
De Echo herhaalde dat woord, en de heuvlen weergalmden: « verhooren. »

Maar de Hemelschen traden langs de afgespletene takken
Van een' verzengden abeel, door des Eeuwigen donder getroffen.
Bladerloos stond hij en naakt in een laagte, die tusschen de heuvlen
Scheen tot een schuilplaats gevormd voor listige slangen en tijgers.
Aan den voet des abeels, wiens slingrende wortels zich bogen
Kronkelend boven den grond, had de bliksem een diepte geslagen,
Daar bij zijn kracht in verloor. In die opening hield zich verborgen
Een venijnige slang. Op dit pas, om een' wortel geslingerd,
Beurde zij 't hoofd in de hoogte, gestadig ziende rondom zich,
En zij bemerkte Gods Zoon, nog zeggend: « Ik zal hem verhooren. »
IJlings wrong zij zich los, en zij dwong zich terug in de holte.

Maar de Behouder ging voort, en Michaël volgde zijn voetspoor,
Dalende van het gebergte, gelijk uit de wolken het zonlicht,
Als het onweer verdwijnt, en de regenvlagen verdunnen:

Digitized by Google

Lieflijk bestraalt en verkwikt dan het vrolijke zonlicht de bergen,
En haar herstellende luister verspreidt zich, en daalt langs de heuvlen
Zachtkens tot in de vallei, en verlevendigt al de tooneelen
Van de vermoeide natuur : zoo daalden nu ook van 't gebergte
De Eenige met zijn heraut, en het aardrijk vernieuwde het offer
Van welriekende geuren, uit needrige heesters gewasemd.

Bij den voet van 't gebergte rees een sierlijke heuvel,
Digt bezet met geboomte, vooral met statige ceedren.
Deze zonden hun takken, als drie vereenigde zuilen,
Soms met een' vierden, omhoog, en verspreidden den zwaai hunner armen,
Trotscher dan de eik ooit vermag, en in een wijderen omkring,
Over den heuvel in 't rond. Maar hier verhief zich in 't midden,
Als een pijler des hemels, een denne, zoo oud als de Schepping:
Zeven volwassene mannen, hoever zij hunne armen ook strekten,
Konden zijn' stam niet omvatten, en zeventig ellen, ja hooger,
Klom dat prachtig gevaarte, zich boven de ceedren verheffend,
Als een monarch in het oosten, wiens vorstlijke staatsdienaars knielen,
Hoe uitmuntend in glans, romdom hunnen vorst zich verneedrend,
Als hij zijn' luister verspreidt voor het oog der vergaderde volken.
Trotscher verhief zich die denne, in het midden der prachtige ceedren;
Hooger verhief hij zijn kruin, en de zangers zongen zijne eere,
Als zij van 't hooge gebergte den sierlijken heuvel beschouwden:
Maar als een menschlijke voet zich onder die cederen waagde,
En dien heuvel beklom, en dien achtbaren den te gemoet trad,
Klopte het moedigste hart, en de ernst en de eerbied vervulde 't:
Iedere zucht werd een lofzang, en de ademtogt telkens een bede.
Michaël zag het, en stond onbeweegbaar, Gods grootheid aanbiddend,
Toen hij dit heiligdom intrad, daar de Onzigtbre getast werd.
Overal zag men de Godheid, in 't midden der donkerheid wandlend,
Die geen zonlicht behoeft om zijn Godlijken luister te toonen,
't Spelende windje niet roept, om zijn' naam aan den mensch te vermelden;
Maar in de duisternis woont, en ons nadert in 't suizen der stilte.

Onder

Digitized by Google

Onder dat statig geboomt', daar de zon noch de winden genaakten,
Onder dien den, en die ceedren verhief zich de stem van Jehova:
« Nader mij hier, en aanbid! Ik, de Almagtige, bouwde deez' tempel. »

Dezen heuvel had Adam weleer zich ter bidplaats verkozen,
Als hij zich neêrboog voor God, den dood van Abel betreurend,
Die niet verre van hier zijn needrige woning gesticht had.
Kaïn sprak hem in 't veld, en versloeg met zijn knods hem, zijn' broeder!
Ach! hij zonk in het stof, de zachtmoedige Abel, die Kaïn
Nimmer miszeide, of misdeed, maar dikwijls zijn' akker bewaakte
Tegen 't verwoestend gedierte, en daaglijks bij Adam hem voorsprak.
Bloedende zonk hij in 't stof en wrong zijn stervende leden,
Noemend den naam nog van broeder; en neigend naar Kaïn zijne oogen,
Zag hij hem jammerend aan, en reikte hem stervend de hand nog;
Maar de boosheid nam toe, en herhaalde den slag, die hem doodde.

Zonde! wat hebt gij gebaard! geen broeders zijn veilig bij broedren
Abel, de vroomste, gevoelt het eerst de bezolding der zonde,
Uitgestrekt in het stof: gelijk een jeugdige palmboom,
Daar men nog dadels van wacht, door den bijl van een' krijgsknecht geveld wordt.
In de hitte des strijds, hoe schoon zijn blaadren ook prijken,
Wordt zijn jeugd niet verschoond, maar men houwt met den bijl aan den wortel;
Nog herhaalt men den slag, en men rukt met geweld hem ter neder.
Ach daar stort hij in 't stof, de palmboom! hij ligt te verdorren!
Zoo ligt Abel ter neêr! helàas! hoe kort was zijn leven!
Nimmer heeft hij een' zoon, en nimmer een dochter getroeteld
Op zijn spelende knieën, en 't vleijend gestamel van, Vader!
Nimmer gehoord. Hij verdween, gelijk een wolk in den morgen;
Maar zijn geest ging naar God. Hij, de eerste gestorvene, smaakte
't Eerst de trouw van Gods woord, en het heil van het zaad, dat verwacht werd.

't Aardrijk beweende zijn' dood, en een nevel bedekte de vlakte,
't Duifje kirde in het woud, en 't knarsen der gieren verving het.

Digitized by Google

't Siddrend gebergt ontsloot zijn' brandenden boezem, en braakte
Stroomen van vuur, die den moorder, van d'oudren gescheiden, verjoegen,
Verre van 't vaderlijk huis, daar alles den doode betreurde.
Abel, hun vreugd, werd gemist, en alles vernieuwde zijn beeldnis;
Alles was somber en treurend, en alles, wat treurde, riep: « Abel! »

Adam vond hem verstijfd, en zocht hem in 't leven te wekken;
Vruchteloos was het! hij moest van den doode, van Abel, zich scheiden.
Voor het gedierte verborg hij het lijk, en bedekte 't met steenen,
Zeggend: « De blijdschap van Eva, en Adams verwachting bedekt gij!
« Blijvet hier, needrige steenen, den needrigen Abel verbergend!
« Blijvet, tot dat het geblaas van den eeuwigen Levenverwekker
« U vergruize op het veld, en voor eeuwig mijn Abel doe opstaan! »
Adam sprak het, en tilde den laatsten steen op den grafhoop,
Plantte cijpressen er rond, en beklom al weenend den heuvel,
Daar hij zich neêrboog voor God, den eersten der dooden betreurend.

Sints ontblootte zijn hand, aan de westzij, den sierlijken heuvel
Van het gezwaai des geboomte, zoo ver het zijn uitzigt belette,
Om op het graf van zijn' zoon, en verder op Eden te staren,
Als hij zijn' leeftijd herdacht, en de boosheid van 't menschdom betreurde.
Telkens bezocht hij die plaats, en, in 't eind zijner eeuwen, met Henoch,
Jereds gezegenden zoon, den gemeenzamen vriend van de Godheid.

Deze trad er ook henen, voorbij de grafplaats van Abel,
Toen Gods Zoon, als een mensch, van de toppen der glinstrende bergen
Met zijn' reisgezel daalde ten oosten des groenenden heuvels,
Daar Hem het statig geboomte, waaruit zich 't gevogelt liet hooren,
't Lied van den dageraad zingend, voor de oogen van Henoch bedekte.

Deze ging met zijn' staf, en een korfje met geurige kruiden,
Door de vallei naar 't gebergte, en hief zijne oogen ten hemel,
Ziende de rijzende zon, de getuige der godlijke liefde:

« Al

« Al wat van U komt is goed, » zoo sprak hij, « o eeuwige Goedheid!
« Maar het bederf is uit ons! wij misbruiken gedurig uw' zegen.
« 't Hart, mijn hart is de bron en de schuilplaats van allerlei boosheid.
« Daaglijks gevoel ik dat kwaad; nog gistren, toen Jered, mijn vader,
« Mij weêrstond in mijn' ijver, en meerder gemeenzaamheid aanried
« Met de geslachten van Kaïn; hoe klopte mij 't hart in den boezem!
« 'k Brandde van spijt, en mijn dwaasheid verpestte door trotschheid den ijver.
« Schoon ik mijn lippen bedwong, aan uw godlijke ontferming gedachtig,
« 't Harte verhief zich tot kwaad, en uw goedheid alleen wederhield mij.
« Eeuwige! ik weet, Gij vergeeft! en Hij, die ons vrijmaakt, zal komen!
« Haastelijk kome die Held, en verdelge in mijn hart ook de boosheid!
« Ja, ik wierd nog als Kaïn, wiens wrevel zijn' broeder ter neêrlei,
« En als Methusaëls zoon, wiens trotschheid de volken doet beven,
« Ware ik geworden, zoo Gij, o Ontfermer, mijn hart niet bewaardet!
« Ik verlaat mij op U, en beveel aan uw trouw mij voor eeuwig! »

Henoch sprak het, en was allengskens den heuvel genaderd,
Dien hij opklom, maar . . . ziet! — het geheugt u nog, prachtige ceedren!
Meld het mij, statige denne! hoe onder uw heilige schaduw
De Eeniggeboorne verscheen, en zijn grootheid aan Henoch ontdekte.
Lieflijk verspreidde de glans van den Eeuwgen zich, onder 't geboomte,
En vermeerderde steeds, tot dat aan den peinzenden Godsvriend
Michaël, die, als heraut, van achter den denne vooruittrad,
Vriendelijk toeriep: « Hij komt! uw Vriend, uw Behouder, o Henoch!
« De Eeuwige nadert u hier, de Rigter van hemel en aarde. »
Henoch viel neêr en aanbad; daar alles rondom hem in vlam stond,
Even als brandde het woud, schoon het teederste blad niet verschroeid werd.
In het midden des gloeds, door den vriendlijken sluijer gelenigd,
Stond Gods eeuwige Zoon en de blinkende Michaël naast Hem.
De Eenige sprak, en de adem des levens ging uit tot in Henoch,
Die aan den voet van den heuvel gestrekt, met zijn aanschijn in 't stof lag.
« Henoch! sta op! en treê toe! » zoo ruischten de woorden des levens.

Digitized by Google

Henoch stond op, en hij zag de liefde des Eeuwigen glinstren
In het vriendlijk gelaat; hij gevoelde zijn krachten gestevigd,
En zijn harte gelokt, om, langs den gloeijenden heuvel,
Die geen kommer hem gaf, maar zijn' moed en zijn' ijver ontvlamde,
Op te klimmen tot God. Zijn staf liet hij liggen in 't voetzand;
De Eeuwige was hem ten steun. Maar hij nam de geurige kruiden,
Cassie, en mirre, en tijm, en hij strooide die uit tot een wierook.
Naderend zag hij Gods Zoon, die zijne oogen ophief ten hemel,
En een Engelenheir uit de hoogste woningen wenkte
Rond zich onder 't geboomte, en met dien godlijken oogwenk
Henoch bragt bij den denne. Er heerschte eene ontzettende stilte.
Alles zag op den Eengen; maar Henoch, zich zelven verliezend,
Lag aan den voet van Gods Zoon, en hij hoorde de woorden des Eeuwgen:

« Eer er Methusalem was, voorspelde ik u, Henoch, dat eenmaal
« 't Water, uit d'afgrond geperst, en gestort uit de sluizen des hemels,
« Boven de toppen der bergen zijn woedende golven zou jagen,
« Alles verdelgend, wat leeft, het gevogelt, het vee, en 't gedierte,
« 't Wild en het kruipend gedierte, en het menschdom, alleenlijk behoudend
« Hem, die de Trooster zou zijn. Ik voorspelde 't u, Henoch! nu kome ik.
« En rondom mij vereend, aanschouwt gij mijn duizende Heilgen.
« 't Menschdom vervulde de maat zijner boosheid. Ik ga het verdelgen. »

Henoch zweeg, en aanbad; en erkende met zwijgende lippen:
't Vonnis was heilig en regt; hij zelf ook verdiende dit oordeel;
Maar zijn hoop was op God. Hij vertrouwde, al verslond hem de zondvloed,
Water of afgrond zou nooit zijn onsterflijke kerkren noch scheiden
Van de liefde zijns Gods, wiens woord, al verdween, als een luchtbel,
't Groot heelal in het niet, geen verzetting, geen schok zou gedoogen.

« Ik verschoon u, mijn vriend! » hervatte Gods Eenge: « Dit aardrijk
« Wordt met uw graf niet vereerd. Ik ontvoer u levend ten Hemel. »

Digitized by Google

ODEN

VAN

KLOPSTOCK EN WIELAND.

Digitized by Google

Digitized by Google

VOORREDE.

KLOPSTOCK, die door velen zijner landgenooten voor één der grootste dichters van het menschdom gehouden wordt, ziet zijnen naam, ook bij andere volken, onder de uitmuntendste sieraden dezer eeuw geteld en toegejuicht; terwijl ten zijnen opzigte deze bijzonderheid plaats heeft, dat hij in de twee verhevenste takken der dichtkunde even zeer heeft uitgeblonken. De roem, die bij de Grieken zich tusschen HOMERUS en PINDARUS, bij de Latijnen zich tusschen VIRGILIUS en HORATIUS verdeelt, vereenigt bij de Duitschers zich geheel ter eere van den éénigen KLOPSTOCK. Immers, wanneer men thans gewag maakt van de grootste heldendichters, die 't menschdom heeft opgeleverd, worden wel, als oorspronkelijken, HOMERUS, en OSSIAN zamengevoegd; maar als de voortreffelijkste nastrevers van den onnavolgbaren HOMERUS, hem naast op zijde geplaatst, niet alleen de na hunnen dood wijdberoemde VIRGILIUS, TASSO en MILTON, maar ook de nog bij zijn leven alom geprezen KLOPSTOCK; en, wanneer men over den verhevensten toon van het lierdicht handelt, wordt deze zelfde dichter door sommigen *de hedendaagsche Horatius*, door ve-

Digitized by Google

velen *de Duitsche Pindarus* genoemd; terwijl anderen, vreezende, dat men hierdoor KLOPSTOCK in den rang der navolgers plaatsen zoude, geene vergelijkingen gedoogen, maar hem, als in 't Lierdicht geheel oorspronkelijk, eenen bijzonderen eererang toewijzen.

Ik waag het, een voornaam gedeelte van die *Oden*, welke hem zoo grooten roem verworven hebben, aan mijne landgenooten in hunne moedertaal aan te bieden. 't Is mogelijk een overtollig werk; want de liefhebbers der dichtkunde kennen reeds het oorspronkelijke, waarbij de vertaling moet afvallen; en anderen zullen waarschijnlijk in den Klopstockiaanschen dichttrant geen smaak vinden: dewijl men niet ontkennen kan, dat zijne geestvervoering, het onontbeerlijk vereischte in den verheven lierdichter, hem somtijds zoo hoog verheft, dat men zijne vlugt niet naoogen kan, maar hem, als onverstaanbaar, moedeloos moet nederleggen. Wanneer men zich evenwel hierdoor niet laat afschrikken, maar door herhaalde lezing gemeenzamer wordt met den bijzonderen trant van dezen dichter, die zelfs in de schikking zijner woorden iets opmerkelijks heeft, zal men welligt ontwaar worden, dat zijne beeldrijke voorstellingen, zijne verhevene gedachten, en zijne edele aandoeningen diepen indruk maken op het hart, en zich telkens wederom bij ons met zoo veel kracht verlevendigen, dat zij iets aangenaams of iets nuttigs nalaten.

De moeijelijkheid zelf, om alle de bedoelingen van dezen dichter na te oogen, verwekt te sterker de inspanning onzer aandacht, en doet, even daardoor, datgene, 't welk onder ons

Digitized by Google

ons bereik valt, en 't welk altijd edel, en altijd groot is, te meer invloed op ons hart hebben. Zijne voorstellingen hebben eene zonderlinge geschiktheid, om zich zoo aan de vermogens van onze ziel te hechten, dat wij dezelve meêdragen. En hieraan is mogelijk toe te schrijven, dat vele beminnaars der dichtkunde, ook in ons Vaderland, uit KLOPSTOCKS *Oden*, in hunne dichtstukken of gezangen, het zij met opzet, hetzij onbedacht, sommige gedachten of voorstellingen van hem overgenomen of nagevolgd hebben. Ik althans moet van mij zelven bekennen, dit één en andermaal gedaan te hebben, en uit eigene ondervinding te weten, dat men, door eene herhaalde lezing dezer *Oden*, daartoe van zelfs vervoerd wordt.

Het is mijn oogmerk niet, in den lof van KLOPSTOCK en in het bijzonder van deze *Oden*, uit te wijden, of de aanmerkingen, die men maakt tegen het voor ons bijna onverstaanbare van sommige gedeelten derzelve, te beantwoorden. Alleenlijk zij het mij vergund op te merken, dat men de moeijelijkheid, om bij de eerste lezing de ware meening van den dichter, zoo wel in 't oorspronkelijke als in de vertaling, te vatten, niet moet toeschrijven aan eenig onvermogen van KLOPSTOCK om zich duidelijker uit te drukken; want vele godsdienstige liederen, die hij gemaakt heeft, strekken ten bewijze, dat hij zeer bevattelijk zijne gedachten kon voordragen, en zich zoo schikken naar den eisch van het oogmerk, 't welk hij bedoelde, dat hij ook de eenvoudigsten door zijne gezangen kon leeren en stichten. 't Is de hooge toon, waarop deze *Oden* gestemd zijn; 't is de verhevenheid der gedachten, die de dichter uit de Schepping of uit de Openbaring ontleent; 't is de geest van verrukking, die deze dichtstukken be-

Digitized by Google

bezielt, waardoor zij zich in derzelver voortreffelijkheid niet zoo spoedig, en niet zoo duidelijk altijd ontwikkelen, als men zoude verlangen. Er zijn welligt nog andere oorzaken hiervan optegeven, doch welke ons vervoeren zouden tot een breedvoeriger onderzoek, dan ik mij bij deze *Voorrede* heb voorgesteld.

Maar het vermelden van de verhevenheid dezer *Oden* zal mogelijk des te meer aanleiding geven, om de onderneming van derzelver vertaling voor vermetelheid te houden. Ik acht mij daarom verpligt, ter mijner verschooning, den lezer te onderrigten, dat ik de overzetting eeniglijk tot mijn eigen nut ondernomen heb. Verlangende, zoo veel mogelijk, de meening en kracht van des dichters voorstellingen te doorgronden, oordeelde ik hiertoe het best geschikte middel te zijn, dat ik sommige van dezelve in mijne moedertaal overbragt. Dit heb ik reeds voor ettelijke jaren gedaan, zonder eenig uitzigt, om immer dezen arbeid onder 't oog van het publiek te brengen. Doch ik vond mij gedrongen, over deze en gene duistere plaatsen met dezulken raad te plegen, die, als met de Duitsche dichtkunde bijzonder gemeenzaam, of oorspronkelijke Duitschers zijnde, mij de meeste inlichting konden geven. Hierdoor is mijne vertaling aan vele bekend geworden; en hierdoor ben ik tot derzelver uitgave aangezet.

Ik zou het evenwel niet gewaagd hebben, aan deze begeerte te voldoen, indien niet de voorname inhoud van het meerendeel dezer *Oden* mij daartoe bewogen had. Immers de erkentenis van den oneindigen God, zoo als Hij zich in zijne scheppingswerken en in zijnen godlijken Zoon, onzen eeuwiggezegenden Zaligmaker, aan ons geopenbaard heeft, ontvouwt zich op zulk eene treffende wijs bij dezen dichter in bewon-

de-

Digitized by Google

dering, aanbidding, lof, dankzegging, vertrouwen, en verlustiging, dat deze *Oden* een nieuw voorbeeld opleveren van de voortreffelijkheid der heilrijke leer des Christendoms, en van hare geschiktheid om ons het ware nut en genoegen van het tegenwoordige leven zoo te doen smaken, dat wij in hetzelve tot een eeuwig zalig leven voorbereid worden. Het moet elken liefhebber van JEZUS CHRISTUS aangenaam zijn, het grootste vernuft dezer eeuw voor den Gekruisten te zien nederknielen, den Verlosser, als *zijnen Heer* en *zijnen God*, te zien eerbiedigen; en, te midden zijner blijdschap over de Goddelijke Overaltegenwoordigheid, te hooren betuigen, dat, *zonder* JEZUS *offer*, *hem* GODS *tegenwoordigheid zoude zijn 't vuur eener wraak, die verteert.* 't Moet elken voorstander van 't Christendom tot genoegen verstrekken, dat ook deze gedichten, welke zoo veel gerucht in Europa gemaakt hebben, aan geheel de wereld getuigen, dat, hoe versmadelijk men over de Christenen denke, zij nogtans eene leer gelooven, welke in staat is, om hen alle smart en smaad te doen verdragen, en zich ten nutte te maken; ja zelfs, om hen den dood, niet als een einde van ramp of smart, maar als een geleider ter voltooijing hunner zaligheid, te doen verwelkomen.

Niemand denke echter, dat ik zoo veel ophef van deze *Oden* maak, omdat ik zoude meenen, dat het getuigenis van JEZUS CHRISTUS eenige voorspraak of aanprijzing van menschelijke vernuften noodig had, of daardoor meer waarde en kracht zoude kunnen bekomen. Ik ben integendeel overtuigd, dat de eenvoudigsten, die er zoo onbekwaam toe schijnen, als stamelende kinderen, de voorspoedigste verkondigers van

Digitized by Google

's Heilands lof kunnen zijn, en dat, gelijk de prediking van het kruis van CHRISTUS in het oog der wereldwijzen eene dwaasheid, maar in der daad het ware middel is, waardoor God zijne kracht en wijsheid, om menschen te verlossen en te zaligen, openbaart, zoo ook alle zucht om door menschelijke versiersels het Evangelium naar den smaak der eeuw te willen optooijen en vervormen, als eene wijsheid dezer wereld, dwaasheid bij God zoude zijn. Maar, wanneer de grootste vernuften en schranderste wijsgeeren zoo hunne begrippen en vermogens aan de goddelijke leer der genade onderwerpen, dat zij, ter hunner zaligheid, alleen in het kruis van CHRISTUS hunnen roem stellen, en even daarom door de wijzen dezer wereld met den naam van dweepers of dwazen vereerd worden, dan wordt ook door deze kinderlijke eenvoudigheid der grootste mannen de eer van onzen dierbaren Verlosser met luider stemme verkondigd. En inderdaad (om tot deze *Oden* van KLOPSTOCK weder te keeren) de nieuwsgierigheid naar dichtstukken, die aan éénen der grootste dichters, welke het menschdom gehad heeft, den hoogsten roem hebben toegebragt, zoude dezen of genen kunnen uitlokken, om mijne overzetting van dezelve te doorbladeren. Och of de lezing en herlezing van mijnen arbeid dienstbaar mogt zijn, om den eenen of anderen (al ware het slechts éénen) tot de erkentenis van den eenigen God, zoo als Hij zich in JEZUS CHRISTUS geopenbaard heeft, optewekken! ik zou mijnen wensch vervuld, en mijne moeite in eene onberekenbare mate beloond zien. Het uitzigt hierop is de eenige drangreden geweest, die mij tot de uitgave dezer vertaling overgehaald heeft, en voor de bewustheid hiervan in mijn gewisse moet alle beschuldiging van vermetelheid verstommen, en verdwijnen.

Tot

Digitized by Google

Tot opheldering dezer overzetting zelve, moet ik den lezer onder het oog brengen, dat ik de dichtmaat van het oorspronkelijke in de meeste *Oden* heb trachten te behouden, behalve in de *derde*, waarin ik wel wenschte zulks ook in acht genomen te hebben. — Voorbedacht heb ik, zoo veel ik mij herinneren kan, geene veranderingen in den zin gemaakt. Alleenlijk leest men in de *Ode* VOOR EENEN GOEDEN KONING, het zesde couplet, *vereeld*, schoon *zwellend*, indien de maat het toeliet; beter zoude zijn. Het opschrift van *de tweede* en de eerste coupletten van de *laatste Ode* zijn op die wijze gesteld, als KLOPSTOCK waarschijnlijk zou gesproken hebben, indien hij in ons Vaderland, en in onze moedertaal deze *Oden* gedicht had. Lang heb ik in twijfel gestaan, hoe ik handelen moest omtrent des dichters gedachten, voorkomende in het tiende couplet der *Ode* DE ZALIGHEID VAN ALLEN. Ik heb dezelve onveranderd gelaten, omdat ik niet mijne gedachten, maar die van KLOPSTOCK moest voordragen, latende het oordeel daarover of de nadere verklaring daarvan aan den lezer.

Om de ware meening van den dichter, zoo veel mogelijk, te vatten, dient men, behalve eene herhaalde lezing nog het één en ander in 't oog te houden.

Vooreerst is het, bij 't eerste inzien, blijkbaar, dat de woordschikking, welke KLOPSTOCK in deze *Oden* gebruikt heeft, eene gansch andere is, dan die, welke men in eenen maatloozen stijl, of ook in onze gerijmde verzen gewoon is. Dit heeft deze lierdichter met de uitmuntendste Latijnsche dichters gemeen; en, wanneer men zich eens met 'dezen trant

Digitized by Google

der woordvoeging gemeenzaam heeft gemaakt, wordt niet alleen de wijs van voorstelling bevattelijker, maar men ontdekt daarin ook eene eigenaardige overeenstemming tusschen de schikking der woorden en den aard der voorgedragen beelden, of de gemoedsgesteldheid van den dichter; terwijl boven dit alles deze bijzondere trant van woordschikking eene aanmerkelijke bekorting aan den stijl en nieuwe klem aan de voordragt geeft. Tot een voorbeeld strekke, 't geen men leest op het eind der *Ode* DE GESTERNTEN. De dichter was van de beschouwing van den sterrenhemel gekomen tot den nacht, van den nacht tot den dood, van den dood tot het graf; en van het graf wordt hij vervoerd tot de opstanding. Om het akelige van het graf te verzachten had hij gezegd, dat de aarde, welke ieder oogenblik op ons wacht, om ons tot een graf te verstrekken, door God bij de schepping met bloemen versierd, en dus ons graf door God zelven met bloemen bestrooid is. De dichter heeft dus voorgesteld, wat God bij de schepping gedaan heeft: overgaande tot de beschouwing der opstanding aller dooden, begint hij, met dienzelfden God voor te stellen, als *nieuwscheppend het graf te bewegen.* Maar, eer hij het denkbeeld der opstanding ontwikkelt, bepaalt hij onze aandacht bij den tijd, en het oogmerk van die heerlijke gebeurtenis, namelijk, als God *ten gerigte opstaat*, dan *beweegt Hij 't graf*, met eene scheppende kracht; dan beweegt *Hij het veld, daar 't zaad ligt*, namelijk deze aarde, waarin onze ligchamen, als het zaad der opstanding, gezaaid zijn. Hierop volgt, dat alle dooden uit hunnen slaap ontwaken, en dat er eene stem van Gods troon uitgaat, als een nederstortende donder, welke de dooden oproept, om voor *het Gerigte* te verschijnen. De inhoud van die donderstem

is

Digitized by Google

is : *ten gerigte!* Het graf en de dood gehoorzamen. — Dit alles drukt de dichter uit op deze wijze :

Nieuwscheppend beweegt, staat Hij nu op ten gerigt,
Hij 't gebeentdekkende graf, Hij het veld, daar 't zaad ligt.
Het ontwaakt, al wat slaapt. Donder ontstort den troon.
«Ten gerigte!» is 't. En het graf hoort, en de dood.

Eene *tweede* aanmerking, welke men, om deze *Oden* gemakkelijker te verstaan, in acht moet nemen, is : dat de zin van het ééne couplet in het andere meermalen doorloopt, en dat men derhalve, in het lezen, niet altijd bij het einde van een couplet ophouden, maar dikwijls voortlezen moet. Dit heeft ook bij de verhevener Latijnsche en Grieksche lierdichters plaats, en behoort eenigzins tot dien hoogen toon der *Ode*, waarin de dichter, door zijne geestverrukking vervoerd, geene rust gedoogt. — Elke bladzijde bijna geeft daarvan voorbeelden. Men vergunne mij slechts op één de aandacht te vestigen, namelijk in de *Ode* AAN DEN OVERALTEGENWOORDIGEN. Het twaalfde en dertiende couplet zijn zoo onafscheidbaar aan elkander verbonden, dat zij geenen zin hebben, indien men ze niet achteréén doorleest. — De dichter had namelijk in het zesde couplet gezegd, dat God, dien hij als zijnen *Vader* eerbiedigt, *Altegenwoordig* zijnde, *zich rondom hem zet*. Deze gedachten noemt hij *gedachten der zaligheid*, en begeert, dat zijne *overdenking daarbij zal stil staan*. Intusschen vervoert hem het gevoel der zaligheid dezer gedachten, om in verrukking zich te verblijden met het vooruitzigt der toekomstige zaligheid. Dit doet hem daarom ook te meer smart hebben, dat zoo weinigen het zalige der gedachten aan Gods tegenwoordigheid gevoelen : en even dit

Digitized by Google

verlevendigt in hem ook de begeerte, dat toch die gedachte hem niet ontvlieden moge; doch, *zoo zij hem ontvlood*, bidt hij; dat hij haar *diep aanbiddend* en *met tranen der blijdschap, beneden*, in zijn hart, *moge roepen*. Waaromtrent nog opmerking verdient, dat hij hier de gedachte aan Gods tegenwoordigheid, *eene gedachte der eeuwigheid* noemt, omdat dezelve in de eeuwigheid voortduurt, en dit leven aan het eeuwige verbindt: terwijl de dichter *de koren der Seraphim* beschouwt, als altijd met die gedachte vervuld, en daarom *uit die koren* deze gedachte wil beneden roepen.

Ten derde is het niet ondienstig, tot gemakkelijker verstand dezer *Oden*, op te merken, dat er in dezelve zeer vele spraakwendingen voorkomen. Dit is aan het hooge lierdicht eigen, en in 't bijzonder een natuurlijk uitwerksel van de verhevene geestvervoering, waarin deze dichtstukken gesteld zijn. Maar hierdoor wordt ook veroorzaakt, dat wij deze spraakwendingen zeer onverwacht aantreffen, en dat de dichter reeds bezig is den persoon of de zaak, waartoe hij zich gekeerd heeft, aan te spreken, eer hij dien persoon of zaak uitdrukkelijk noemt. Dit veroorzaakt bij de eerste lezing eenige duisterheid; en het is uit dien hoofde noodzakelijk, dat men dit in acht neemt, om den zin wel te vatten. Zoo spreekt hij in het drie en dertigste couplet der *Ode* AAN DEN OVERALTEGENWOORDIGEN tot zijne ziel, die hij noemt, *onsterfelijke!* en onverwacht wendt hij zich tot God, dien hij in den derden regel pas onderscheidt met den naam van *Ongeschaapne!* — Op gelijke wijs wekt hij in het vierde couplet der *Ode* HET AANSCHOUWEN VAN GOD zijne ziel op, om die gedachte, dat *hij eens God zal zien* na te denken; en in het zevende couplet keert

Digitized by Google

keert hij zich reeds tot den Oneindig Heerlijken, dien hij in het veertiende couplet als den driemaal *Heiligen* aanbidt. — Soortgelijke spraakwendingen zijn in dit werk overal verspreid, en vereischen 's lezers bijzondere aandacht.

Eindelijk acht ik het onnoodig te doen opmerken, dat men in 't lezen dezer *Oden* oplettend moet zijn op de onderscheidene zinteekenen, en dat het uitroepingsteeken niet voor het slot van eenen zin moet gehouden worden: maar, hetgeen ik niet verzwijgen kan, is, dat de *Ode* DE HOOGSTE GELUKZALIGHEID, eindigende, door geenerlei zinteeken gesloten wordt. De dichter, *de Hoogste gelukzaligheid* willende bezingen, keurt niemand in staat, om *iets gelukzaligheid te noemen*, dan alleen in die oogenblikken, *wanneer God met zijn' wenk het vreugdegevoel zijner volkomenheid zoo in het hart zendt*, dat men *bevend zich over God verheugt*, en *als in eenen droom vóór het aanschouwen reeds zalig is.* Wanneer deze, die dus eenigen voorsmaak der zaligheid heeft, zich hierbij voorstelt, *door alle de werelden te zweven*, om Gods heerlijkheid te zien, en *een vriend te zijn van hen*, die eene reeks van ontelbare eeuwen, als eene *eeuwigheid, achter zich zien*, gedurende welke zij, door *denken* en *doen*, in kennis en deugd zijn toegenomen; wat is dat? *'t Is maar zaligheid ook;* maar van DE HOOGSTE *gelukzaligheid* weet de dichter niets te zeggen. Hiervan eenig besef te maken, laat hij over voor de eindelooze eeuwigheid, en sluit hierom zijn gezang niet. — Dit is, zoo veel ik heb kunnen gissen, de reden, dat deze *Ode* zonder eenig zinteeken, en dus zonder eenig blijk van te eindigen, afgebroken wordt.

Hiermede van de overzetting van KLOPSTOCKS *Oden* afstap-

Digitized by Google

pende, moet ik alleenlijk nog berigten, dat ik voorgenomen had, bij dezelve eenige meerdere van andere Duitsche dichters te voegen, doch dat ik, geenen ruimen voorraad gevonden hebbende van zulken, welke mij eenigzins geschikt voorkwamen, om met die van KLOPSTOK zamengevoegd te worden, er slechts twee van WIELAND heb bijgevoegd, over welker inhoud ik gaarne het oordeel aan den lezer overlaat, doch omtrent welker onderwerp, namelijk *de Geboorte* en *Opstanding onzes Verlossers* ik mij wel verzekerd houd, dat deze bundel met geen voortreffelijker dichtstof kon besloten worden.

HAARLEM,
den 20sten Maart 1798.

Digitized by Google

ODEN VAN KLOPSTOCK.

Digitized by Google

Digitized by Google

AAN DEN VERLOSSER.

De Seraph stamelt, als hij uw grootheid zingt,
En bevend galmt de kreits der Oneindigheid
Uw' lof hem na, o Zoon! wie ben ik,
Dat ik mij ook in dien feestrei menge?

Schoon stof uit stof, er woont een onsterflijke,
Van hooger afkomst, in de vergankelijkheid,
En denkt gedachten, zoo verrukkend,
Dat er de leemene hut van schudde.

Ook gij rijst éénmaal boven 't verderflijke,
Der ziele schaduw, hutte, van leem gebouwd!
En schudding van een andre geestdrift
Zal u ter plaats, daar gij sluimert, wekken.

Des levens schouwplaats, land, daar wij sluimerden,
Daar Adams nakroost werd, dat hun Vader was,
Toen hij zich 't eerst der scheppings armen
Juichend ontwrong, en ten leven voortsproot.

Digitized by Google

O akker, vol van heilige dooden eens,
Vol, daar de zon rijst, vol, daar zij ondergaat.
Wanneer aanschouw ik u, en smelt ik,
Onder de duizenden, ook mijn tranen?

Gij, uren, of gij, eeuwen der sluimering!
Vliedt snel voorbij! verdwijnt! dat ik opstaan moog'!
Maar ach! zij toeven! en ik ben nog
Hier aan den oever van 't graf! .... O rustuur!

Kom, zalig rustuur! ure des doods, verschijn!
Gezegend' akker, daar voor de onsterflijkheid
Ons leven rijp wordt! nooit bezochte
Akker voor 't eeuwige zaad! waar zijt gij?

Laat mij daar heen gaan, dat ik die plaatse zie!
Met starende oogen, oogen vol vreugd, ze zie!
't Gebloemt des oogsts er over strooije,
Onder die bloemen mij legge, en sterve!

Wat wensch!... vervuld slechts in die gelukkigen,
Tot wie gij komt, o ure der zaligheid!
Terwijl z' u wenschen! wie gelijkt dan
Hem, die, u wachtend, den doodstrijd worstelt?

Dan

Digitized by Google

Dan menge ik vrijer onder het troongezang
De stem eens menschen; 'k zinge dan heiliger
Hem, dien ik lief heb! Hem, den besten
Aller geboornen, den Zoon des Vaders!

Doch laat mij leven! dat ik uw' lofzang zing',
En stervend eindige, als het volzongen is,
Het lied van U! och! dat ik, juichend
Over het graf, den verheevnen weg ga!

O Gij, mijn Meester! gij, die het godsgeheim
Met kracht ons leerdet! wijs mij dien weg ook nu,
Dien gij toen gingt! waarop de zieners,
Uwe verkondigers, blijdschap zongen.

Daar is het hemelsch! ach! uit den verren nacht
Volg ik het spoor na, dat gij gewandeld hebt:
Doch, daalt er van uw straalgewelfsel
Flikkering neêr, daar mijn oog op schemert,

Dan klim ik hooger, dorstend naar 't eeuwige,
Niet naar 't kortstondig', dat hier op aarde blijft.
Naar palmen jaag ik, die de hemel
Voor onze onsterflijke handen voortteelt.

Wijs

Digitized by Google

Wijs mij de loopbaan, waar, aan het uiterste,
De palmtak wappert! voer mijn verhevenste
Gedachten hooger! Deel mij godlijk
Waarheden meê, die het eeuwig blijven!

Dat ik den nagalm dier, die het eeuwig zijn,
Den menschen voorzing'! dat mijn gewijde hand
Van 's Hoogsten altaar vlammen neme!
Vlammen in 't hart der verlosten storte!

Digitized by Google

VOOR EENEN GOEDEN KONING.

Zing den Heere, mijn lier! geef zilvren toonen,
Vrolijkjuichende lier! schep feestgedachten,
Schep ze, en vorm ze tot klanken!
Zing ze Jehova, den Schepper, ter eer'!

Gij zijt heerlijk en mild! Gij gaaft, o Gever,
Aan 't gelukkige volk, o! welk een gifte!
Eenen wijzen beheerscher,
Om tot een eer voor de menschheid te zijn.

Prijs en blijdschap en dank den grooten Gever!
Heil den Koning, o God! heil uw' gegeevnen!
Zegen dien, als Gij neêrziet!
Zie, onverwijld, o Jehova, zie neêr!

Geef den Koning een lang, een zalig leven!
Geef het, Vader en God der menschenvrienden,
Hem, den dierbren, den goeden,
Hem, die de lust van de menschlijkheid is!

Dien

Digitized by Google

Dien wij lieven, hij is 't, hij is de blijdschap
Onzer ziele! Zij stort u vreugdetranen!
Heil u! Wee den veroovrer,
Die in het bloed van de stervenden stapt,

Als de paarden des krijgs getemder woeden,
Dan de held, die, vereeld, naar lauwren hinnikt!
Sterf! Hoe diep ook geworteld,
Spoort hem het oog van den Donderaar op.

Vloeken volgen hem na; maar louter zegen
Galmt den edeler toe, die 't aaklig juichen
Van den krijgsroem verfoeijend,
Naar eene beter onsterflijkheid jaagt;

Die zich hooger verheft, en, boven de eerzucht
Klimmend, zegt tot den roem: «Gij kent maar 't buitenst.»
Edel handlend, bedoelt hij
Zelfs niet den bijval des wijzen ten loon.

Rein van harte te zijn, dat is het toppunt,
't Steilste toppunt van dat, wat wijzen zochten,
Wijzren vonden. De lofspraak
Zelfs van een' Engel beloont niet geheel

Ee-

Digitized by Google

Eenen Koning, die 't hart aan God gewijd heeft,
Pas geboren, zal 't kind zijn' naam reeds staamlen;
En, geschapen voor Eden,
Ziet hem de Seraph, en noemt hem bij God.

'k Heb een' Christen gezien, een' wijzen, sterven,
Eenen Christen in d'eeuw der nieuwe heidnen.
Zacht en vriendelijk lachend
Keerde hij 't oog naar zijn' kleinzoon, en sprak:

« Dit zij 't eerst van mijn' dank, die eeuwig dure,
« Dat mijn Schepper mij schiep, en thans mij weg wenkt
« Van den drempel des levens
« Tot het onsterfelijk leven omhoog!

« Voorts verheffe ik die gunst, dat dit mijn oog nog
« Dezen menschenvriend zag, dien ons zijn God gaf!
« God, God zeegne hem! Amen!
« Keer u niet om! en o! ween niet, mijn zoon!

« God, God zeegne hem! Hier wordt de dood mij bitter;
« Hier slechts; want nu aanschouwt mijn stervend oog hem,
« Mijnen Koning, den besten,
« Ach! den geliefdsten der Vorsten, niet meer.

Digitized by Google

« Mijn gelukkiger zoon! gij zult hem langer,
« Langer zult gij hem zien; nog, als de grijsheid
« Hem met zilveren haren
« En met de blijdschap des levens bedekt.

« O! wat blijdschap, voor God geleefd te hebben!
« Goede daden te zien, in groote menigt',
« Om zich henen! Zij volgen,
« Jongling, hem na, in 't gestrengste gerigt.

« 'k Zag hier veel; en ik weet, wat groot en schoon is
« In dit leven; maar 't grootst, het schoonst, het zeldzaamst,
« Dat der sterflijken oogen
« Zien, is een vorst, die gelukkigen maakt.

« Wees gij waardig, van hem gekend te worden;
« Leef bescheiden, en braaf; hij zal u kennen,
« Nu.... God zeegne, ja, zeegne....
« Zeegne den besten der vorsten! » .... Hij stierf.

DE

Digitized by Google

DE GENEZING.

Gij, ook een dochter der schepping, Genezing,
Schoon niet gebaard voor de onsterfelijkheid!
Gij zijt gezonden tot mij van den hemel
Door den Heere van leven en dood.

Had ik uw' lieflijken tred niet vernomen,
Had ik uw fluistrende stem niet gehoord;
Op mijn koud, in het stof liggend, voorhoofd
Stond reeds de Dood met zijn' ijzeren voet.

'k Waar na die kreitsen reeds henen gewandeld,
Daar om de zonnen de werelden gaan;
Daar de ver-snellende staartstar zich d'oogen,
Hoe door de kunst ook verdubbeld, onttrekt.

'k Had met den eersten groet der verrukking
't Volk van die zonnen en aarden begroet,
En reeds begroet de ontelbre bevolking
Van die kometen, hoe hoog ook gesneld.

Digitized by Google

'k Had daar vragen gevraagd, als een jongling,
En, naar mijn vragen beantwoord, daar meer
Dan hier menige reeksen van eeuwen
Ons ontraadslen, in uren geleerd.

Maar 'k had dan ook hier niet voleindigd,
't Geen ik in 's levens bloeitijd begon,
Daar, met een lieflijke stem, mij mijn roeping
Hier in dit lagere kweekschool toe riep.

Gij, ook een dochter der Schepping, Genezing,
Schoon niet gebaard voor de onsterfelijkheid!
Gij zijt gezonden tot mij van den hemel,
Door den Heere van leven en dood.

Digitized by Google

AAN DEN OVERALTEGENWOORDIGEN.

Toen Gij met den dood hebt geworsteld,
Heftiger strijdend gebeden hebt,
Toen uw zweet, als dropplen bloeds,
Op het aardrijk, geronnen droop;

In dat uur van ernst en van aandacht,
Hebt Ge ons die groote waarheid bekend gemaakt,
Die waarheid zal zijn,
Zoo lang het bekleedsel der eeuwige ziele stof is.

Gij stondet en spraakt
Tot den slapenden:
« Willig is uwe ziele,
Maar ol het vleesch is zwak. »

Deze logheid van 't aardsch', dit lot van het eindig'
Voelt ook mijne ziele,
Als zij tot God, tot den Oneindigen
Zich verheffen wil.

Digitized by Google

Aanbiddend, Vader, zink in 't stof, en ween.
Verneem mijn weenen, de stem van den eindigen.
Geef mijnen geest zijn ware leven,
Dat hij tot U, tot U zich verheffe!

Altegenwoordig, Vader,
Zet G' U rondom mij!
Sta, Overdenking, hier stil, en bepeins eens
Deze gedachten der zaligheid!

Wat zal 't aanschouwen zijn! heeft het gepeins aan U,
Altegenwoordige, reeds de krachtder toekomende wereld;
Wat zal het zijn, het aanschouwen van U,
Oneindige! o! gij Oneindige!

Dat zag geen oog, en dat hoorde geen oor,
Dat kwam in niemands hart; hoe diep het ook indrong,
Hoe het ook naar God, naar God,
Naar den Oneindigen, dorstede:

't Kwam immers nooit in 's menschen hart,
Nooit in 't hart van een' zondaar,
Die leem is, straks een doode wordt,
Wat God dien bereid heeft, die Hem heeft lief gehad.

In

Digitized by Google

Weinigen slechts, ach! weinigen zijn 't,
Welker oog in de schepping
Den Schepper ziet! weinigen, welker oor
Hem in 't geweldig gedruisch van den stormwind hoort,

In den rollenden donder, of in 't lispelend beekje,
Ongeschapene, U verneemt!
Minder nog voelen in 't hart, met eerbied en siddring,
Gods tegenwoordigheid.

Laat mij in 't heiligdom U,
O Altegenwoordige,
Steeds zoeken, en vinden! en laat,
Zoo zij m'ontvlood, deze gedachte der eeuwigheid,

Laat mij haar, diep aanbiddend,
Uit de koren der Seraphim,
Haar met luide tranen der blijdschap,
Beneden roepen!

Om tot het zien van U
Mij te bereiden, te heilgen,
't Zien van U
In het binnenste heiligdom!

Digitized by Google

Ik heffe mijn oóg op, en zie;
  En ziet! de Heer is overal!
    Aarde, uit welker stof eens
      De eerste der menschen geschapen werd;

Waarop ik mijn eerste leven leve,
  Waarin ik tot stof zal keeren,
    En daar ik eens uit verrijz'!
      God doet die eer ook aan u, hier tegenwoordig te zijn.

Met heilige siddring,
  Breek ik die bloem af.
    God maakte die;
      God is, daar die bloem is.

Met heilige siddring, voel ik, hoe 't windje waait,
  Hoor ik het stormen. Hij doet het waaijen, en stormen,
    Die de Eeuwige is!... Die de Eeuwige is,
Is daar het suizelt, en daar de donderstorm den ceder scheurt.

Ligchaam! verheug u over uw' dood!
  Daar gij verrotten zult,
    Zal Hij zijn,
      Die de Eeuwige is!

Lig-

Digitized by Google

Ligchaam, verheug u over uw' dood! In de diepten der schepping,
In de hoogten der schepping verwaait uw overschot eens!
Ook daar, verrotte, verstoovne, zal Hij zijn,
Die de Eeuwige is!

De hoogten zullen zich bukken,
De diepten zich bukken,
Als eens de Altegenwoordige hier
Weder uit stof onsterflijken schept.

Werpt uw palmen, gezaligden, neder, en uw kroonen!
Halleluja den Scheppenden!
Den Doodenden Halleluja!
Halleluja den Scheppenden!

Ik heffe mijn oog op, en zie,
En ziet! de Heer is overal!
U, Zonnen; u, Aarden; u, Manen der aarden,
Vervult, gelijk hier rondom mij, Gods tegenwoordigheid.

Nacht der werelden, vol van geheimen en wonderheên!
Zoo, gelijk we in een duistere reden zien
Hem, die eeuwig is, zien we in uw wonderheên
Hem, die Eeuwig is.

Digitized by Google

Hier sta ik, aarde. Wat is mijn vleesch,
Vergeleken bij, zelfs voor Englen, ontelbare werelden?
Wat zijn deze, zelfs voor Englen, ontelbare werelden
Bij mijnen geest?

Hem, den onsterflijken, hem, den verlosten,
Zijt Gij nader bij, dan der werelden!
Want zij denken, zij voelen
Uwe tegenwoordigheid niet.

Met stillen eerbied dank ik U,
Als ik die denke.
Met vreugdetranen, met naamlooze blijdschap
Dank ik, o Vader, U, als ik die voele.

Oogenblikken uwer ontfermingen,
O Vader, zijn 't, als Gij dat zalig, hemelsch gevoel
Uwer Altegenwoordigheid
In mijnen geest ontsteekt.

O zulk een oogenblik,
Altegenwoordige,
Is als een eeuwkring,
Vol zaligheid!

Mijne

Digitized by Google

Mijne ziele dorst er na.
Als naar 't verrijzens-uur het verdorde gebeent,
Zoo dorst ook mijne ziele
Naar deze oogenblikken uwer ontfermingen.

Ik ligge voor U op mijn aanschijn ter neder;
Och! lag ik, Vader, nog dieper voor U
Gebukt in het stof neêr,
In 't stof van de laagste der werelden!

Gij denkt, gij gevoelt ook,
O gij, die zijn zult,
Die hooger denken,
En zaliger zult gevoelen!

O gij, die eens aanschouwen zult! —
Door wien, o mijne ziele?
Door Hem, onsterflijke,
Die was, en die is, en die zijn zal!

Dien geen woorden ooit noemen!
Uwe nog ongeziene nabijheid
Verlichte, en verheffe steeds ieder mijner gedachten!
Leid haar, Ongeschaapne, tot U!

Uwe

Digitized by Google

Uwe altegenwoordige Godheid
Ontvlamme en bevlengle
Al wat gevoel in mij heeten mag!
Leid het, Ongeschaapne, tot U!

Wie ben ik, o Eerste!
En wie zijt Gij!
Sterk, bekrachtig, bevestig mij,
Dat ik, voor eeuwig, de uwe zij!

Zonder Hem, die zich voor mij eens geofferd heeft,
Konde ik de uwe niet zijn.
Zonder Hem ware mij uw tegenwoordigheid
't Vuur eener wraak, die verteren zou!

Aard en hemel vergaan eens;
Uwe beloften, o Godlijke, niet!
Van den eersten gevallenen
Tot op den laatsten verlosten,

Dien de bazuin der verrijzenisse
Wekken zal,
Zijt Gij bij alle d'uwen nabij geweest,
Zult Gij nabij al d'uwen zijn.

Digitized by Google

In de wonden uwer handen legde ik mijnen vinger niet,
In de wond ook uwer zijde
Legde ik mijne hand niet;
Nogtans, Gij zijt mijn Heer, en mijn God!

Digitized by Google

HET AANSCHOUWEN VAN GOD.

Bevend verheug ik mij,
En zou 't niet gelooven;
Ware de groote Belover
Niet de Waarachtige.

Want ik weet het, ik voel het:
Ik ben een zondaar!
'k Wist het, en voelde 't;
Schoon ook Gods liefde-licht

Helderder mij mijne vlekken niet aanwees,
Noch voor mijn meer geoefende blikken
Naakter vertoonde
In mijn ziel de gestalte des doods.

Met gebogene knie,
Met diepaanbiddende verbaasdheid,
Verheug ik mij!
Ik zal eens God zien!

Denk

Digitized by Google

Denk haar na, die godlijkste gedachte,
Die gij te denken vermoogt,
Gij, die steeds nader bij het graf van 't ligchaam,
Doch eeuwig zijt!

Niet dat gij 't waagdet,
In het allerheiligste te gaan!
Veel onoverdachte, nooit gepreezne, nooit bejuichte,
Hemelsche genaden zijn in het Heiligdom.

Van verre slechts, slechts eene gematigde scheemring,
Opdat ik niet sterve!
Een door den nacht dezer aard voor mij gematigde scheemring
Uwer heerlijkheid zie ik.

Hoe groot was hij, die bidden durfde:
«Heb ik genâ in uw oog gevonden, zoo laat mij
«Uwe heerlijkheid zien!»
Zoo den Oneindigen bidden durfde, en verhoord werd!

In het land van Golgotha kwam hij niet!
Aan hem strafte 't een vroegere dood,
Dat hij éénmaal, slechts ééns niet geloofde!
Hoe groot blijkt hij te zijn, zelfs door die doodstraf!
Hem

Digitized by Google

Hem verborg de Vader
In een' nacht van 't gebergte,
Toen voor den eindigen voorbij zou gaan
Des Zoons heerlijkheid;

Toen de bazuin op Sinaï zweeg,
En de stemme des donders;
Toen God
Van God sprak.

Nu, niet omkleed door een' nacht,
Maar in 't licht van een' helderen middag,
Dien geen schaduwen zigtbaarder maken,
Ziet hij, zoo zijn wij verzekerd, menige eeuwen reeds lang.

Buiten de grenzen des tijds,
Zonder gevoel, hoe dit oogenblik
Op dat oogenblik volgt,
Ziet hij nu

Uwe heerlijkheid,
Heilige!
Heilige!
Heilige!

On-

Digitized by Google

Onnoembaarste wellust mijner ziele,
Gedachte aan 't aanschouwen hier na!
Gij zijt mij ten steun en ten toeverzigt,
Gij zijt de rots, op welken ik trede, en ten hemel opzie,

Als de schrikken der zonde,
De schrikken des doods
IJsselijk dreigen
Mij neder te storten!

Op dezen rotssteen, o Gij,
Dien nu Gods zalige dooden zien!
Plaats mij dáár dan ook, als de Almagt
Des onbedwingbaren doods mij van rondom omvangt.

Verhef, o mijn ziel, u boven de sterflijkheid!
Zie op, en merk; en in het aangezigt
Van Jezus Christus
Zult gij des Vaders heerlijkheid blinken zien.

Hozanna! Hozanna!
De Volheid der Godheid
Woont in den mensche
Jezus Christus!

Digitized by Google

De harp van de Cherubs maakt naauwlijks geschal nog.
Zij beeft!
Hun stemme geeft naauwlijks geluid nog.
Zij siddert, zij siddert!

Hozanna! Hozanna!
De Volheid der Godheid
Woont in den mensche
Jezus Christus!

Zelfs toenmaals, toen één der stralen van God op ons wereldrond.
Die bloedprofetie, klaarder straalde, en vervuld werd;
Toen Hij veracht, en vol smarten was,
Zoo als geen ander veracht, geen ander vol smarten was,

Toen zagen, niet de zondaars,
Maar Gods Englen,
Des Vaders heerlijkheid
In het aangezigt van den Zoon!

Ik zie, ik zie den getuige.
Zeven ontzaglijke middernachten
Heeft hij getwijfeld! met de bangste smarten
In 't bidden geworsteld!

Ik

Digitized by Google

Ik zie hem!
Hem verschijnt de verrezene!
Zijne handen legt hij in des Godlijken wonden!
Hemel en aarde verdwijnen om hem!

Hij ziet den luister des Vaders in 't aangezigt van den Zoon!
Ik hoor, ik hoor hem. Hij roept;
Hemel en aarde verdwijnen om hem; hij roept:
Mijn Heer! en mijn God!

Digitized by Google

HET LENTEFEEST.

Niet in de zee der ontelbare werelden
Stort ik mij neder; 'k begeef mij niet,
Daar het juichkoor der eerste geschaapnen zich in aanbidding,
't Koor van de zoonen des lichts zich in verrukking verliest!

Slechts om het dropje aan d'emmer,
Slechts om deez' aarde zweef, en aanbid ik.
Halleluja! Halleluja! Dit dropje aan d'emmer
Vloeide uit de hand des Almagtigen ook.

Toen aan de hand des Almagtigen
De grooter Planeten ontvloeiden,
De stroomen des lichts ruischten, en zevengesternten werden,
Toen ontvloeide dit dropje de hand des Almagtigen.

Toen een stroom des lichts ruischte, en onze zon er uit zaamvlood,
Toen, als een wolk zich stortend van een' steenrots,
Een golven-storting Orion gordede,
Toen ontvloeide dit dropje de hand des Almagtigen.

Wat

Digitized by Google

Wat zijn die duizendmaal duizend?
Wat zijn al die millioenen:
Welke deze aarde bewonen, en bewoonden?
En wat ben ik?

Halleluja den Scheppenden!
Meer, dan de grooter Planeten!
Meer, dan de zevengesternten,
Die uit stralen te zamen stroomden;

Maar gij, lentewurmpje,
Verguld en groen, dat nevens mij speelt,
Gij leeft en zijt veelligt,
Ach! niet onsterflijk!

'k Ben, om t' aanbidden, hier buiten gekomen,
En ik weene? Vergeef, vergeef
Ook deze tranen den eindigen,
O Gij, die zijn zult!

Alle mijn twijflingen zult Gij me ontkoopen
Gij, die mij door het donkere doods-dal
Ook eens geleiden zult! Ik leere dan,
Of er een ziel in dit goudgroene wurmpje huisvest.

Digitized by Google

Zijt gij slechts een vormsel van stof;
Zoon van den Mei, wel word dan ook
Weder tot stof, dat vervliegt,
Of wat ook anders d'Almagtige wil!

Vergiet op nieuw nu, gij, mijn oogen,
Vreugdetranen!
Gij, mijne harpe,
Prijs nu den Heer!

Omwonden weder, met palmen
Is mijne harp omwonden!
Hier sta ik; rondom mij
Is alles Almagt; 't zijn wondren alles!

Met diepen eerbied zie ik de schepping aan,
Want Gij!
Namelooze, Gij
Schiept ze zoo.

Windjes, die om mij waaijen, en zachte verkoeling
Op mijn gloeijend aangezigt blazen,
U, wonderbare windjes,
Zond mij de Heere, d'Oneindige!

Maar

Digitized by Google

Maar nu worden zij stil, naauw aadmen zij.
De morgenzonne wordt heet!
Wolken zetten reeds op!
Zigtbaar verschijnt Hij, die de Eeuwige is!

Nu zweven, en ruischen, en wervlen de winden!
Hoe buigt zich het woud! hoe verheft zich de stroom!
Zigtbaar, zoo als Gij het sterflijken zijn kunt;
Ja! Dat zijt Gij, zigtbaar, Oneindige!

Het woud buigt zich; de stroom vlugt; en ik, ik
Val nog niet op mijn aangezigt?
Heer! Heer! God! barmhartig, genadig!
Gij zoo nabij! ontferm U mijner!

Toornt Gij, Heer,
Daar nacht uw gewaad is?
Deze nacht is een zegen voor de aarde.
Vader, gij toornt niet!

Om uit haar schoot verfrissing te schudden
Over den voedenden halm
Over de hartverheugende druiven,
Nadert die nacht. Gij toornt niet, o Vader!

Digitized by Google

Alles is stil, nu het U zoo nabij ziet.
Wijd in den omtrek, zwijgt alles eerbiedig.
Ook dat wurmpje, met goud overdekt, merkt op.
Is het veelligt niet zieleloos? is het onsterflijk?

Ware ik, o Eeuwige, in staat, zoo 't behoorde, U te prijzen!
G'openbaart U telkens nog heerlijker!
En de nacht om U heen wordt telkens nog donkerder,
En voller van zegen.

Ziet gij dien schichtigen straal, den getuige des bijzijnden
Hoort gij Jehova's donder? Gods?
Hoort gij hem? hoort gij hem,
D'allesschuddenden donder des Heeren?

Heer!....Heer!....God!....
Barmhartig, genadig!
Aangebeden, geprezen
Zij uw heerlijke naam!

En die onweêrswinden? Zij dragen den donder!
Hoor, hoe zij ruischen! hoe zij de wouden doorruischen!
En nu zwijgen zij; langzaam drijft nu
Die zwarte wolke.

Ziet

Ziet gij dien vliegenden straal, die op nieuw Gods nabijheid getuigt?
Hoort gij, hoog in de wolke, den donder des Heeren?
Hij roept: Jehova! Jehova! Jehova!
En het verpletterde woud rookt!

Maar niet onze hutte!
Onze Vader gebood
Zijnen verderver
Voor onze hutte voorbij te gaan!

Ach! reeds ruischt, reeds ruischt
Hemel en aarde van den genadigen regen.
Nu is, — hoe dorstede zij! — onze aarde verkwikt,
En van de volheid des zegens de hemel ontlast.

Ziet! nu komt Jehova niet meer in 't onweêr.
In 't stille, zachte suizen
Komt Jehova;
En onder Hem buigt zich de boog van den vrede!

Digitized by Google

DE ONTFERMER.

O bewondering! God, mijn bewondering!
Mijne zaligheid!
Neen! 't hart, dat slechts bewondert,
Heft zich te zwak naar omhoog.

O gij, ten hemel vliegende verrukking
Over Dien, die oneindig is!
O gij, der zaligheden hoogste!
Overstroom nu mijn geheele ziele

Met uwen heiligen vuurgloed!
En doe haar, gij zaligheid,
Zoo vaak, en zoo hoog een eindige kan,
Opvlammen in verrukkingen!

Gij waart! Gij zijt! zult zijn!
Gij zijt!
Hoe zal 'k aan U denken!
Mijne ziele staat hier stil, bereikt het niet.

Va-

Digitized by Google

Vader, Vader!
Zoo moet mijne ziel aan U denken,
U genieten mijn hart,
Mijne lippen U staamlen!

Vader! Vader! Vader!
Valt neder, biddet aan, gij hemel der heemlen!
Hij is uwe Vader!
Onze Vader ook!

O gij, die eens met de hemel-bewoners
Verrukt zult wezen!
Wandelt peinzend in dezen doolhof van geneugten,
Hoort Jehova spreken,

Wel in den rollenden donder, ook
In den vliegenden storm, en 't zachte suizen;
Maar verstaanbaarder, duurzamer
In de taal van de menschen.

De donder rolt heen, de storm bruischt weg, het suizen verwaait,
De taal van de menschen stroomt voort, met reeksen van eeuwen
En verkondigt ieder oogenblik, meê,
Wat Jehova gesproken heeft!

Sta,

Digitized by Google

Sta ik aan deez' zij' van 't graf nog? of ben 'k er al over?
Heb ik den hemelschen togt reeds gedaan?
O woorden des eeuwigen levens!
Zoo spreekt de Jehova:

«Kan een moeder vergeten haren zuigling,
Dat zij zich niet over den zoon haares buiks zou ontfermen?
Vergat zij hem al;
Ik zal u niet vergeten.»

Prijs, aanbidding, en vreugde-tranen, en eeuwige dank,
Voor mijne onsterflijkheid!
Vurige, innige, hartlijke dank
Voor mijne onsterflijkheid!

Halleluja in het Heilige!
En achter den voorhang
In het allerheiligste Halleluja!
Want zoo heeft Jehova gesproken!

Werp in de diepste verrukking u neder,
O gij, die onsterflijk zijt!
Geniet, o ziele, uwe zaligheid!
Want zoo heeft Jehova gesproken.

DE

Digitized by Google

DE ZALIGHEID VAN ALLEN.

Ik leide mijne hand op den mond, en zweeg
Voor God!
Nu neem ik mijne harpe weder uit het stof op,
En laat ze voor God, voor God ze weêr klinken.

Als mijn zaad is gezaaid om te rijpen
Ten dage van den oogst;
Als mijn ziel om te wassen, tot een ceder
Van God, is geplant in den Hemel;

Als ik zal kennen,
Zoo als 'k van God gekend werd!
Hef u boven deze hoogte, mijn vlugt, om hoog!
Als ik lieve, zoo als 'k geliefd werd!

Van God geliefd werd!....
Aanbidding, aanbidding, van God!
Ach dan! maar o! hoe vermag ik het hier,
Van ver slechts te gevoelen!

Wat

Digitized by Google

Wat is het in mij, dat ik zoo eindig ben,
En nogtans, minder eens eindig te zijn,
Dorste met zulk een heeten zielsdorst?
Dit is het in mij: dat ik eens minder zal eindig zijn.

Hoe heerlijk, o God! zijn mij uwe gedachten!
Hoe zijn ze ontelbaar! Wilde ik ze tellen,
Ach! haar getal zou meer, dan van 't zand aan de zeeën zijn!
Eene van deze is: ik, ik ben minder eens eindig!

O hoop, die naast aan den hemel komt!
Voorsmaak van 't leven hierna!
Hier reeds voert gij mijne ziele,
Schoon nog eindig, boven haar eindigheid henen!

Gij, dorst, gij, vurig verlangen van mijn bijgend harte:
Mijn Heer en mijn God!
Prijzen, prijzen wil ik uwen heerlijken name!
Lofzingen, lofzingen uwen heerlijken name!

Wanneer werd hij, en waar is hij,
Die, als God, mijne liefde waardig zij?
In de eeuwigheden, in al de werelden beneden
Is er niemand!

Bron

Digitized by Google

Bron des heils! eeuwige bron des eeuwigen heils!
Welk een ontwerp van zaligheden,
Voor allen, welke niet vielen,
En voor allen, die vielen!

Stroom, die met duizend armen omlaag door dit groote La-
Rijke Gever van zaligheden! byrint stroomt:
Elke zaligheid baart nieuwe!
Eens ook baart er de Ellende!

Pijler, waarop eens vreugde, zonder tal, rust!
Gij staat, o ellende! op deez' aard,
En reikt ook tot in den hemel!
Ook om u heen stroomt die eeuwige stroom!

God, gij zijt Vader der wezens
Niet slechts, tot hun aanzijn;
Gij zijt het, tot hun voor eeuwig
Glukzalig aanzijn!

Welke rijen zonder einde! Als mijne rijpere ziele
Eeuwen alreê nog gewassen zal zijn,
Hoe weinige zal ik van u,
Mijn medeschepslen, kennen!

God-

Digitized by Google

Godlijke scharen! gij, mede aanbidders!
Ach! als ik dan ook eens
Nevens uwe kroonen
Eene kroone nederleide!

God, mijn Vader!.....
Maar o! mag ik nog langer mij onderwinden
Met U te spreken,
Daar 'k van aarde ben?

Vergeef, vergeef, o Vader!
Den wandlaar ten grave
Zijne zonden, zijne wenschen,
Ook zijn lofgezang!

Wezen der wezens!
Gij waart van eeuwigheid!
Dit ben 'k niet in staat te denken;
In deze vloeden verzink ik.

Wezen der wezens, Gij zijt!
O vreugde! Gij zijt!
Wat ware ik,
Zoo Gij niet waart!

Digitized by Google

Gij zult zijn!
Ook ik zal er, door U, zijn,
O Gij, der geesten Geest!
Wezen der wezens!

Eerste! O een gansch andere,
Dan de geesten alle!
Ofschoon zij de wonderbare schaduw
Uwer heerlijkheid zijn!

Waarom, daar Ge U zelf alleen genoeg waart, Eerste, schiept
Tallooze scharen zaligen Gij?....
Wildet Gij een onuitputlijke bron
Hunner zaligheid zijn!

Werdet Gij zaliger daardoor, dat Gij zaligheid gaaft?
Eene der uiterste grenzen des eindigen is hier.
Duizlen kan ik aan deze steilte des afgronds,
Maar o! niet in zijne diepte zien.

Heilige nacht, daar ik nu voor sta,
Welligt valt eens,
Na reeksen van eeuwen,
Uw geheimen bedekkende voorhang.
O Wel-

Digitized by Google

Welligt schept God een kennis in mij,
Die mijne kracht, en 't geen haar ontvlamt,
Hoe veel het ook zij, en hoe groot
De gansche schepping mij niet geven kan!

O mijn volgend aanzijn! hoe juich ik u reeds tegen!
Hoe voel ik het in mij, hoe klein ik ben!
Maar ook, hoe voel ik het reeds,
Hoe groot ik eens zal zijn!

O gij, die opvaart ten hemel omhoog,
Uitzigt, gegeven van God!
Een kort, met vleuglen daar heen snellend oogenblik,
Het heet de dood! ... dan zal ik het zijn!

Reeds van dit Nu aan, hef ik mij
Zelfs boven de hoogste der uitzigten op!
Want zalig zijn, reeds van dit Nu aan,
De doôn, die in den Heere sterven!

Het is der zonde loon, het oogenblik, dat Dood heet!
Maar ook zijne vrees-barende nacht
Toont te klaarder het hemelsche licht,
't Welke digt achter hem straalt.

Laat

Digitized by Google

Laat dat snelvliegend oogenblik,
Gij, die ons daardoor in 't ware leven voert,
Slechts in een uur van uw genade,
Heer des levens, mij dooden!

Het kome in suizende stilte,
Of wel met dondertreden,
O laat het, in een uur van uw genade
Mij maar ter zalig' opstanding zaaijen!

Welk een aanzien, welk een triumf zal het voor mijn ziele zijn
Als zij met éénen blik nog maar op deez' aarde vertoeft;
Een blik alleen, om te zien,
Dat nu haar zaad gezaaid is.

Welk een gedachte is dit
Hem, die daar 't gewigt van bepeinst,
Welk een heerlijke triumfgedachte:
Jezus Christus is ook gestorven, is ook begraven!

Digitized by Google

DE WERELDEN.

Groot is de Heer, en ieder zijner daden;
Die wij kennen, is groot!
Oceaan van werelden, starren zijn droppen des Oceaans
Wij kennen u niet!

Waar begin ik, en ach! waar staak ik,
Des Eeuwigen lof?
Welke donder geeft mij klanken?
Welk Engel geeft gedachten?

Wie voert mij naar omhoog
Tot die eeuwige bergen?
Ik verzink, ik verzink, en ga
In uwer werelden Oceaan onder!

Hoe schoon, en grootsch was deze sterrennacht!
Eer 'k tot die groote gedachte vloog,
Eer ik het waagde, mij te vragen:
Welke daden daar boven de Heerlijke deede?
Ach!

Digitized by Google

Ach! ik dwaze! ik van stof!
Ik vreesde, toen ik met vragen begon,
Dat komen zoude, 't geen gekomen is.
'k Werd overstelpt door die groote gedachte!

Minder nog stout, treft, o zeeman,
U 't zelfde noodlot,
Zwart, van ver aan de kim,
Zaamlen zich stormwolken.

Nu nog zwijgt de zee, schoon akelig, stil.
Maar de zeeman weet,
Welk een storm hem bedreigt,
En de koperen borst beeft hem;

Hij rukt, reeds bleeker,
't Zeil van den mast naar beneên.
Ach! hoe krult zich nu
De zee! o! de storm is daar!

Donderend brult de zee, meer dan 't zwarte hemelgewelf!
Krakend stort reeds de mast!
Felhuilend zingt de storm
Het doodengezang!

Digitized by Google

De zeeman kent het. Hooger steigert gij steeds, zeebaar! waar heen?
Ach! de laatste, laatste zijt gij! Het schip gaat onder!
En het doodengezang huilt dof nog voort
Over 't groote, steeds nog open graf, met den storm!

Digitized by Google

OPHELDERINGEN

VAN DE

VOLGENDE ODE.

De gezel des straals duidt aan, *den donder*, welke den straal des bliksems, bij uitnemendheid den straal genoemd, vergezelt.

De gesternten het opschrift dezer Ode zijnde, is het niet vreemd, hier aan te treffen de namen en beschrijvingen van sommige sterrenbeelden, of toespelingen op derzelver figuren, of op hetgene er plaats heeft, wanneer de zon gezegd wordt, zich bij deze of gene constellatie te bevinden. — Men verwachte hier evenwel niet eene geregelde opgaaf van de gesternten, volgens de orde van den Dierenriem, of soortgelijke;

Digitized by Google

maar stelle zich veeleer voor eenen dichter, die, in het vuur zijner verrukking, zijn oog vestigt op het voor hem staande tafereel van het hemelrond, en nu eens de namen slechts op één stapelt van de sterrenbeelden, die hem in 't oog vallen, dan weêr, een weinig stilstaande, beschrijvingen en toespelingen maakt.

Zoo ziet hij 't gesternte *den Leeuw*, en *'t harte van den Leeuw;* en, vermits wij gemeenlijk de grootste hitte gevoelen, wanneer de zon gezegd wordt zich dáár te bevinden, zingt hij, van den *Leeuw* gewagende: *Heeter ontvonkt zich zijn Hart.*

Hierna noemt de dichter, zonder zich bij den dierenriem te bepalen, in eenen adem, den *Ram*, het *Zevengesternt*, den *Steenbok*, den *Scorpioen*, en den *Kreeft*, alle die gesternten aansprekende, als welke God schiep. Den *Stier* noemt hij niet, om dat hij de Pleionen of *'t Zevengesternt* genoemd heeft, die in den nek van den *Stier* geplaatst zijn.

Vervolgens slaat hij het oog op de *Weegschaal*, die eigenaardig gezegd kan worden, *de zon te wegen*, omdat ten tijde, toen men die sterrenbeelden benoemde, de dag- en nacht-evening van den herfst plaats had, wanneer de zon zich in dit gedeelte van den dierenriem bevond. Terwijl de zon, bij persoonsverbeelding meestal van 't manlijk geslagt genomen wordende, gevoeglijk *de Geleider* genoemd wordt, om-

Digitized by Google

omdat zij de constellatien van den dierenriem bestendig verzelt, en begeleidt. Gelijk ook de dichter, ziende dat de weegschaal op de Globe zich vertoont een weinig boven den zonneweg, daar de zon door de andere sterrenbeelden meer schijnt door te gaan, uit dien hoofde mogelijk zegt, dat zij meer stijgende, of hoogergaande dan de zon, dezelve als schijnt te wegen. Altans in de volheid zijner geestdrift zegt hij, zonder den naam der weegschaal zelf te noemen: *Hooger gaand' weegt Zij daar den Geleider.*

Voorts noemt hij *den Schutter*, dien hij beschrijft, zoo als hij wordt afgebeeld, *te mikken en te schieten*, terwijl hij, om aan te duiden, dat het dan de Jagt-tijd is, er bijvoegt: *Hoe klinkt, draait hij zich, koker en pijl!*

De volgende beschrijvingen en toespelingen zijn gemakkelijk te verstaan; alleenlijk dient men op te merken, dat de woorden, met capitale letters gedrukt, de namen van zekere sterren of gesternten uitdrukken; dat zoo ook de *Beker* en *'t Altdár* sterrenbeelden zijn, en dat, om aan te wijzen het verband, waarin de geschapene wezens tot elkander staan, in deze Ode gezegd wordt, dat het heelal verwoest zou worden, indien God den *Beker* op *'t Altdár* goot, dat is, indien deze gesternten uit hunne plaatsen gerukt, en als 't ware onder één gemengd wierden.

Wijders behoort men het waarschijnlijk daarvoor te houden,

Digitized by Google

den, dat de dichter den verren afstand der gesternten van onze aarde aanduidt, als hij zegt: *Ginds schiep haar de Heer.* Terwijl integendeel de maan nader is bij de bewoners dezer aarde om hen, die de hitte en glans der zon hebben moeten uitstaan, door haar zachter licht te verkwikken; en op deze wijs schijnt de dichter zich voor! te stellen, dat de levendigen nader zijn bij de maan, maar de dooden nader bij de vaste sterren, wanneer hij zich dus uitdrukt: *In d'andren nacht der ontslaapnen, daar omstraalt eens hen 't gesternt.*

DE

Digitized by Google

DE GESTERNTEN.

Hoe klinkt van zijn' lof veld en woud, dal en gebergt'!
Al het strand juicht Hem, ook dondert de zee dofbruisend
Des Oneindigen lof, d'eere des Heerlijken,
Onbereikbaar voor het danklied der Natuur.

Toch zingt de Natuur Dien ter eer, welke haar schiep;
Haar gezichal klinkt van den hemel naar d'aard; luid prijzend
In een' nacht, dik omwolkt, roept de gezel des straals
Zijnen lof uit, van den bergtop naar beneên.

Hem ruischt ook het bosch; 't beekje, een feestling als 't bosch,
Daar 't in stroomt, lispelt zijn lied meê omhoog; de lucht waait
Naar den Boog meê den lof! Hoog in de wolken werd
D' Onderhouding en der Trouw d' eerboog gezet.

En zwijget gij nog, welken God d'eeuwigheid gaf?
Gij blijft stom, midden in 't feest om u heen! God blies u
Zijn' ontsterflijkheid in. Dank dan den Heerlijken!
Onbereikt blijft, schoon 't gezang hoogst zich verheft,

Do

Digitized by Google

De Gever, maar zing nogtans 't lied! Prijs Hem, o gij,
Die ontvingt! Feestvierend koor om mij heen, eerbiedig!
O verheffers van God! treed ik u bij, en zing
In verrukking, o gij koor, psalmen met u!

Die werelden schiep, ginds des daags ondergaand goud,
En het stof, hier met het wiemlend gewormt', wie is Die?
Het is God! het is God! « Vader! » zoo roepen wij.
En ontelbaar, die met ons roepet, zijt Gij!

Die werelden schiep, dáár den LEEUW! Heeter ontvonkt
Zich zijn HART. RAM, u! u ZEVENGESTERNT! u STEENBOK!
SCORPIOEN! en u KREEFT! Hoogergaand' weegt ZIJ daar
Den Geleider. Met den pijl mikkende, schiet

De SCHUTTER! Hoe klinkt, draait hij zich, koker en pijl!
Hoe voréénd, flikkert gij, TWEELING, ons toe! Zij heffen,
In den tred des triumfs, vrolijk den STRALENVOET.
En de VISCH speelt, en hij blaast stroomen van vuur.

De ROOS in den KRANS wasemt licht! Koninglijk zweeft,
Met zijn blik vlammende, d'ARENDT; hij stort om zich heen
D'onderdanigheid in! Trotsch, met gebogen hals
En den vleugel naar omhoog zwemt er de ZWAAN!

Wie

Digitized by Google

Wie gaf u, o LIER, harmonie? Wie het geklank
En het goud, hemelsche snaren, aan U? Gij klinket
Bij den dans in het rond, welken, bezield door u,
De Planeet doet in de loopbaan om u heen.

In feestlijke pracht zweeft, met den halm in de hand,
En met wijnloof, de gevleugelde MAAGD. Het licht schiet
Uit de Waterkruik uit! Nogtans ORION staart
Op den gordel; naar de Kruik staaroogt hij niet.

Ach! BEKER, zoo God éénmaal u goot op 't ALTAAR,
Het Geheelal viel in één! en het HART des Leeuws smolt.
Dan verdroogde de KRUIK! galmde van zelfs de LIER
Eenen doodstoon! en verwelkte ijlings de KRANS.

Ginds schiep haar de Heer! Hier bij 't stof nader de Maan,
Uw vriendin, stille en verkoelende nacht! Haar zacht licht
Streelt hun 't oog, wien 't gestraal martelde. In d'andren nacht
Der ontslaapnen, daar omstraalt eens hen 't gesternt.

Ik prijze den Heer! prijze Hem, welke der Maan
En des Doods koelen en heiligen Nacht, te scheemren
En te blinken gebood. Aarde, gij graf, dat steeds
Op ons wacht, God heeft met bloemen u bestrooid.

Nieuw-

Digitized by Google

Nieuwscheppend beweegt, staat Hij nu op ten gerigt,
Hij 't gebeent-dekkende graf, Hij het veld, daar 't zaad ligt.
Het ontwaakt, al wat slaapt. Donder ontstort den Troon.
« Ten gerigte! » is 't. En het graf hoort, en de dood.

Digitized by Google

DEN ONEINDIGEN.

Hoe verheft zich het hart; als 't aan U,
Oneindige, denkt! Hoe zinkt het,
Als 't op zich ter neder ziet!
't Ziet dan wee-klagend ellende, en nacht, en dood.

Maar Gij, die helpt in dood, en ellende, Gij roept mij uit mijn nacht ook!
Dan zie ik het in, dat Ge ontsterflijk mij schiept,
Heerlijke! wien geen lof, laag bij het graf, hoog voor den troon,
Heer! Heer! God! wien, hoe ook ontvlamd, geen Seraph genoeg bezingt.

Waait, boomen des levens, bij 't harpen-geklank!
Ruisch ook, bij 't klinken der harpe, gij kristallijnen stroom!
Gij lispelt, en ruischt, en, harpen, gij klinkt
Nooit naar eisch; God is het, dien Gij prijst!
Werl-

Digitized by Google

Werlden, dondert met feestlijken tred, in der bazuinen koor!
Gij Orion, Weegschaal, gij ook!
Klinkt, al gij Zonnen, op uw banen vol glans,
In der bazuinen koor.

Gij, werlden, dondert,
En gij, o bazuinen-koor, klinket
Nooit naar eisch, God; nooit naar eisch, God;
God, God is het, dien gij prijst.

Digitized by Google

DE DOOD.

O gezigt van den nacht, beglansd door het sterrenheir!
Hoe verheft g' ons! hoe verrukt g' ons, beschouwing
Van 't heerlijk heelal! God Schepper!
Hoe verheven zijt Gij, God Schepper!

Hoe verheugt hem het opzien naar 't sterrenheir, die gevoel heeft,
Hoe gering hij, en wie God; welk een worm hij, en wie God,
Zijn God is! o wees dan, gevoel
Van verrukking, als ik ook sterve, mij bij!

Hoe verschrikt g' ons dan zoo, Dood, der belaadnen slaap?
O bewolk ons het genot niet van de hemelvreugd meer!
Ik zink, zijnde een zaad Gods, 't stof. Wat dreigt
Gij, misleidende dood, den onsterflijken kwaad?

IJl dan heen, o mijn lijf, naar de verrotting!
In haar dal zonken reeds de gevalnen
Van 't begin af! ijl dan heen, o mijn stof!
Naar 't heir, dat reeds ontsliep!

Digitized by Google

DE HOOGSTE GELUKZALIGHEID.

Hoe verhoogt, Wereldbeheerscher,
Uwe bewondring den geest des stofs!
Denkt hij aan U, Heerlijke, welk een gevoel
Vlamt er in hem! wat gedachte verheft hem, denkt
hij aan U!

Is er een mensch gelukzalig?
Eéne der wandlaars ten grave het?
Gij, die het zijt, zeg het, u vraag ik 't alleen!
Noemt gij, verwaardigt gij iets Gelukzaligheid dan,

Hier in het stof, daar boven,
Dan nog te noemen, als God met zijn' wenk
't Vreugdegevoel zijner volkomenheid u
Zond, en g' u bevend verheugd' over God, als in een
droom
Voor

Digitized by Google

Vóór het aanschouwen reeds zalig?
't Zweven door werelden? Vriend te zijn
Hunner, die reeds eeuwigheid achter zich zien,
Dachten en deden?... Is 't dat?... 't Is maar Zaligheid ook

Digitized by Google

HET VOORHOF EN DE TEMPEL.

Wie wordt moê, om van hier naar de heirschaar der gesternten
In de hoogte te zien, daar de LICHTVOET zich ter neer zet,
Daar, als bliksmend, FOMAHANT en ANTAR, daar des Leeuws HART,
Zijn vuur schiet, op het veld, daar de KOORNAAR, en DIE druiven plukt, straalt!

Met eerbied wordt vervuld door 't aanzien, met verrukking
Het hart diens, die zich daar verheugt, daar ware vreugd is,
Geen ijdle schijn. Ik sta hier in 't voorhof der Godheid.
Bevleugeld van den dood ijlt mijn geest eens in den tempel.

Middernacht, hoor gij gestaâg mijn gezang! Morgenster,
Vind mij steeds prijzend, steeds dankend, met tranen in 't oog,
Bode des daags! En wordt gij weêr d' Avondster, vind ook dan
Over God dien verstomd, welke zijn heil nooit begrijpt.

OP-

Digitized by Google

OPHELDERINGEN.

De Lichtvoet, in de Ode DE GESTERNTEN ook genoemd *de Stralenvoet* en anders bekend onder de benaming van *Pes Lucidus*, is eene uitmuntende ster in den voet van *Pollux*.

Fomahant eene heldere Ster der eerste grootte, op het eind van 't *Water* 't welk de *Waterman* op de hemelglobe verbeeld wordt uit te gieten.

Antar of *Antares* eene ster insgelijks der eerste grootte in den *Scorpioen*, ook wel het *hart des Scorpioens* geheeten.

't Hart des Leeuws, *Regulus* ook genoemd, almede eene ster der eerste grootte.

De Koornaar, *de Halm* in de Ode DE GESTERNTEN, eene soortgelijke ster in de *Maagd*; en *Die druiven plukt*, *Vindemiatrix*, in het zelfde sterrenbeeld, ook eene schoone ster, doch slechts van de derde grootte.

Digitized by Google

HET GROOTE HALLELUJA.

Eere zij den hoogverheevnen, den eersten, den Vader der
Wien onze psalmen staamlen; Schepping!
Ofschoon die Wonderbare ons
Onuitspreeklijk en ondenkbaar is.

Eene vlamme van het altaar bij den troon
Is in onze ziele gestort!
Wij smaken hemelvreugde,
Dat wij zijn; en over Hem verstommen kunnen!

Eere zij Hem ook van ons bij de graven hier!
Schoon aan den laatsten trap van zijnen rijkstroon
Des Aartsengels nedergeworpene kroone
Klinkt, en zijns lofgezangs vreugde-klank.

Eere zij, en dank, en prijs den Hoogverheevnen, den Eersten,
Die niet begon, en niet ophouden zal!
Die des stofs bewoneren zelfs ook gaf
Niet op te houden.

Eere

Digitized by Google

Eere den Wonderbaren,
Die ontelbare werlden in den Oceaan der Oneindigheid uitstrooide!
En haar met heirscharen onsterflijken vulde,
Om Hem te lieven, en door Hem zalig te zijn!

Eer zij U! Eer zij U! Eer zij U!
Hoogverhevene! Eerste!
Vader der Schepping!
Onuitsprekelijke! Ondenkbare!

Digitized by Google

DE JONGELING.

Zwijgend zag eens de Meij zijn bekranste
Ligt waaijende lok in 't beek-kristal;
Blozend was zijn krans, als des opgangs,
Hij zag zich, en lachte van vreugd.

Woedend kwam een orkaan 't gebergt af,
Die d' essen, den den, en d' eiken brak.
Met de rotsen stortede d' esdoorn
Den top af van t' bevend gebergt.

Bij die beek viel de Meij aan het sluimren,
Liet razen den fellen donderstorm;
Hoord', en sliep, bewaaid van den bloesem,
En waakte met Hesperus op.

Thans gevoelt gij nog niets van d' ellende;
Bevalliglijk lacht u 't leven toe.
Op! en wapen u met de wijsheid!
Want, Jongling, de bloem valt eens af.

DE

Digitized by Google

DE VROEGE GRAFSTEDEN.

Wees welkom, o zilveren Maan,
Schoone, stille vriendin des nachts!
Gij verdwijnt? ijl niet heen, kweekster van 't gepeins!
Ziet, zij vertoeft; slechts het zwerk dreef er voorbij.

't Ontwaken des Meijs is alleen
Schooner nog, dan de zomernacht,
Als hem dauw, klaar als 't Licht, uit de lokken druipt,
En hij ten heuvel het eerst blozende klimt.

Gij, braven, ach! 'k zie reeds begroeid
Uwe graven met staatlijk mos!
O wat vreugd, wat geluk smaakte ik, toen 'k met u
Zage den blos van den dag, 't schijnsel des nachts!

Digitized by Google

DE ZOMERNACHT.

Als het schijnsel van het maanlicht nu omlaag
In de wouden nederstort, en het koeltje
Met den wasem van de linde
Wierookgeuren verspreidt,

Dán omschaadwen mij gedachten bij het graf
Der geliefden, en ik zie in 't bosschaadje
Slechts het scheemrên, en er waait mij
Van den bloesem niet toe.

Ik genoot eens, o gij dooden, dit met u!
Hoe omwaaiden ons de geur en het koeltje!
Hoe verfraaide toen het maanlicht
U, o schoone natuur!

DE

Digitized by Google

DE TOEKOMST.

't Engelen oor hoort het geklank der bewogen
Starren; den gang, dien SELÉNO en PLEIÓNE
Dondren, kent het, en hoort met blijdschap
Rondom zich zweven den galm,

Als der planeets aspunt zich draait, en zich kringswijs
Wentelt, en als, die in vuurgloed zich verbergen,
Zelf zich draaijen om zich. Stormwinden
Ruisschen met zeeën dan hier!

HESPERUS zee, zeeën der MAAN en der AARD, gij
Zachter, maar o! hoe geweldig in BOÖTES,
Hoe verheft z'er 't gedruisch! Hooggolvend
Dondert z'aan 't klippige strand!

Luider nog zweeft ginds het ALTAAR, en de gouden
Koningin ginds, met den Palmtak in de regter!
Luider klapwiekt de ZWAAN, en luider
Wappert de ROZENKRANS ginds.

On-

Digitized by Google

Onder dat klinkt 't psalmengezang; het feestvierend
Koor bij den troon, de regtvaardige en volmaakte
Zingen juichende prijs; z'aanbidden
Dankend', zij kunnen het, God.

Aandoening, gij duister gevoel der verrukking,
Welke het stof bij het stof eens onuitspreeklijk
Troosten zal, o gevoel, mij spellend'
Eeuwige inwendige rust,

Lispel mij toe, uit het gezang der ontvlamde
Zonen des heils, o bezoek vaak de belaadne
Stofbewandelaars, kom milddadig,
Droog hier des weenenden oog.

Blinkende schaar, werelden! kent g' een' geschaapnen
Ergens zoo zwak, als de mensch is? Zelfs verschrikt ons
Onze redder, de dood! Zacht komt hij,
Zwevende in wolken des slaaps;

Nogtans hij blijft vreeslijk voor ons, en wij zien slechts
Treurig in 't graf, schoon hij ons ter volmaking
Leidt, uit schaadwen des nachts naar 't land, daar
Kennis haar glanzen verspreidt,

Van

Digitized by Google

Van des geweens steenachtig pad in een blijder
Land van geneugt, naar 't gezelschap der volmaakten,
Uit dit leven, dat nu door klippen
Langzamer voortkruipt, en straks

Vlugtiger stroomt, waar, met een krans, ras verwelkend,
't Bloemengetij in des dauws glans, en in geuren
't Hoofd doet blinken; maar, hoe 't hieronder
Speel' of vertoev'; 't is maar damp.

Digitized by Google

DE KOREN.

Lieflijke droom! gij, dien ik nooit hier vervuld zie!
Glansrijk en schoon, als de dag bij zijn ontwaken!
Kom mij nogtans te rug, en zweef mij
Voor den nog zwijmlenden blik!

Christlijke schaar! Lust het u niet, het gedroomde,
Nu maar een beeld, tot iets daadlijks te vervormen?
Zal het graf ons bedekken, als er
Zulk een vervorming geschiedt?

Gij, die dit heil 't Christendom schenkt! O de schoonste
Lier is bereid tot het schoonste der gezangen,
U ter eer', die 't volvoert! De godsdienst
Vlecht u een duurzame kroon.

Spaarde mij 't graf, 'k zong dan van u! Op het schoonste
Snarentuig klinkt mijn gezang niet; in verrukking
Zou 'k toch zingen; en scheppen, diep uit
Stroomen van blijdschap, uw' lof.

Groot

Digitized by Google

Groot is uw werk, nu nog mijn wensch! Hij beseft niet,
Wat het al zij, zich in feestvreugd te verliezen,
Die de godsdienst, verzeld, verzinlijkt
Door de gewijde muziek,

En door des psalms heilige vaart, niet gevoeld heeft,
Zacht niet gebeefd, als de scharen in den tempel
Vrolijk zongen! en, wierd deez' zee stil,
Koren van boven gehoord!

Streel mij nog lang, zalige droom! o ik hoore
't Christengezang! welk een volksheir is er zamen!
Zoo zag Céphas voorheen vijfduizend
Jezus op éénmaal gewijd!

Hoort gij! Den Zoon zingt nu zijn volk! het gezang is,
Even als 't hart van de zangers, zoo eenvoudig!
En meer hoogheid, dan dezer wereld,
Heft het ten hemel omhoog.

't Vreugdegevoel voert het omhoog; en er vloeijen
Tranen in 't lied! want de kroonen aan den eindpaal
Zien zij blinken, om Sion wappren
Palmen des hemelschen koors.

Bo-

Digitized by Google

Boven begint nu ook de psalm, dien de koren
Zingen, muziek, als die kunstloos uit het harte
Snellijk stroomde! hoewel de Leidsman
Binnen haar oevren ze houdt.

Krachtig en diep dringt zij in 't hart! Zij veracht nu
Alles, wat ons tot geween toe niet verhemelt,
Wat den geest niet vervult met siddring,
Of ook met hemelschen ernst.

't Hooge gezang stort in ons hart met den feestklank
Hemelschen ernst. Profetie-zang, en vervulling
Wisslen koren met koren! Gnade
Zingen zij dan, en 't gerigt!

Ach! van des Zoons lied nu bezield, en door Sions
Scharen ontvlamd, zoo verheffen zij hun loflied!
Ééne stemme begint slechts zachtkens,
Ééne der harpen trilt meê.

Maar met meer kracht klinkt het weldra in het koor voort.
Koren zijn nu in den stroom reeds der gezangen!
Reeds trilt bevend het volk! Reeds gloeit er
Vuur van den hemel in hen.

Naau-

Digitized by Google

Naauwelijks houdt 't volk zich nog in. De bazuinen
Donderden reeds, en nu dondren zij op nieuws weêr!
Aller koren triumfzang klonk reeds!
Klinkt, dat de tempelboog beeft.

Langer nu niet, langer niet meer! De Gemeente
Valt al te zaam, op haar aanschijn, ten verbondsmaal,
Daar de beker op blinkt! Stroomt ijlings!
Stroomt in der koren triumf!

Rust mijn gebeent' éénmaal ook dáár; bij een' tempel
Ergens mijn stof, daar de koorpsalm der gemeente
Klinkt; dan beeft er mijn graf, en schooner
Bloeijen de bloemen er op,

Als men gedenkt, hoe uit den steen-rots de Doode
Straalde, en 't gejuich met den feestrei Hem nazweeft!
Want ik hoore het, en «verrijznis»!
Fluistert een stem uit het graf.

Digitized by Google

Digitized by Google

ODEN VAN WIELAND.

Digitized by Google

Digitized by Google

ODE

OP DE GEBOORTE DES VERLOSSERS.

Zoude U de hemel steeds alleen,
O Eeuwige loven? Zou de tweemaal geschaapne,
Begnadigde mensch
Van uwe daden zwijgen?
Neen! neen! mijn hart ontbrandt van godlijken ijver;
d'Aandacht vervoert mij omhoog;
De lippen galmen lofgezangen.
Klim, o mijn lied! op vleuglen van dank!
Laat achter u al 't aardsche te ruggo!
Sidder niet, onder de Seraphim
U in te dringen; want gij zingt nu
Uwen Verlosser en God!

Hem riepen vaak, verrukt van geest,
De heilige vaderen toe, met tranen in d' oogen:
« Vertoevet gij nog,
« Van God beloofde zegen?
« Och! dat gij nu den hemel scheurdet,
« En daaldet beneên,

Digitized by Google

« Als op de Lente de dauw!
« De heide is dor, het aardrijk dorstig;
« Schimmen des doods overdekken het land;
« En het oog der genade
« Is van de zondaren afgekeerd.
« De sterren zien met verschrikking den aardbol,
« Dien zich de Schepper onttrok. »

Maar ziet — o ziet! aanbidt, en beeft!
Zinkt weg, in verrukking en vreugd.
Daar gaat het allerheiligst des Heiligen open!
Bedekt u, troonomringers der Godheid!
Zinget, gij hemelsche sferen,
God, den Verlosser der menschen, een loflied!
Gij, begenadigde zielen, juichet!
Heft u omhoog, en juichet,
Naar 's hemels opene poorten toe!
Aanbidding, tranen, verrukking en feestzang
Zij U gebragt,
O God, verlosser der menschen!

Nu is des Hoogsten raad ontvouwd.
Niets heerlijker sloot in haren heiligen boezem
Heel d' Eeuwigheid in.
't Geen niemand in de heemlen
Waagde te hoopen : God een hater der zondaars,

En

Digitized by Google

En te gelijk hun Ontfermer!
Geheimnisvolle liefde, — verheevner,
Godlijker dan de schepping uit niet!
Die voor den aanvang der eeuwen
In den schoot van den Vader was;
Eer zich der Englen lofgezangen
Aan de kristallene zee

D' onoverzienbare stranden langs
Verspreidden; eer nog zijn woord de woestijnen van 't ledig'
Met werelden rijk had bebloemd;
Die met een' wenk de geesten formeerde,
En u, Natuur, den strengen scepter vertrouwde,
God, uwe Schepper, werd mensch.
Daar, aan die heilige maagde-borst ligt hij,
Hij, die daar ligt, zal zijn goddelijk bloed
Voor de zondaars eens bloeden,
En de vergodlijkte menschheid dan
Ver boven d'Engelen met Hem doen deelen
In het bestier van 't heelal.

O mensch! hoe groot, hoe groot zijt gij!
Geef acht op uw waarde en uw' rang!
Om uw' afgescheurden aardbol
Met de zalige sferen
Weer te verbinden, zonk de Gezalfde

Digitized by Google

In de natuur der menschen neder.
Maar nu ook hangt deez' aarde
Met diamantene snoeren
Aan d' onbeweeglijken troon van de Godheid,
En werpt haar' glans
Tot in de koren des hemels.

Zie op, o mensch! Zie 't gindsche ruim,
In grenzen omvat, waar buiten geen Engelen zweven,
Van zonnen bewoond!
't Is 't uw'! Voor u ook sluiten
Zijn azuren, met licht doorwerkte, gewelven
Heemlen, vol zaligheid, in.
Laat nu het stof den wormen; sla nu
Uwen niet meer vermetelen blik
Op naar de Godheid, en wandel,
Zoo als het d'Erven der eeuwigheid
Betaamt! — Schoon nog de voet in het stof staat,
Boven de starren de geest!

Wat schittert daar een godlijk licht
Mijn aangezigt toe? welk eene feestvreugd geeft leven
Dien blinkenden nacht?
De heuvlen hupplen vrolijk
Als jonge reeën; gansche wolken van Englen
Schieten, als vlammen, omlaag.

Zij

Digitized by Google

Zij zeegnen u, o nieuwe aarde!
«Juich nu, uw heil, de Messias is daar!
«En gij, heemlen, zingt vrolijk!
«Bloemrijke Saron, ontzwachtel u!
«Gij, dalen, rijst omhoog! gij, bergen,
«Deinst voor den komenden God!

«Hij brengt den vrede meê en hemelsche liefde;
«Hij komt, bedroefden, om uw tranen
«Van de wangen te wisschen.
«Ziet het! Hij heeft ten troon van den Vader
«Weder het efne pad geopend,
«Dat de ziele des menschen,
«Wen z' opwaarts zich na haar' Schepper strekt,
«Niet meer verdwale. De hemel bezoekt nu
«Deez' aard op nieuws,
«En noemt de sterflijken, Broeders!

«Klinkt, Englen-harpen, klinkt den lof
«Des Godlijken Zoons, den lof der eeuwige liefde,
«Door ieder gesternt!
«Gij, morgensterren, zegt het aan elkander!
«Gij, met kransen van licht omgevene Geesten!
«Juicht het den toekomstigen toe!»
Zoo hoorden op het veld van Bethlem
Herders het lied des hemelschen koors.

Digitized by Google

Van verruking en vreeze
Stonden zij lang verstomd, tot dat
Een Engel naar de heilige kribbe
IJlend naar Bethlem hen wees. —

Hoogheilge nacht, in welken Gij
Den zaligen schoot der reine maagd hebt verlaten!
O Goddelijk kind!
Die is verhevener dan de zevende morgen,
Welke het scheppingswerk heeft bekroond,
Toen God de vliegende gehoorzaamheid
Van zijn, aan 't Niet ontroepen, heelal,
Met gnoegen beschouwde!
Vrolijker ziet Hij op u ter neêr,
Geheimnisvolle nacht, gij schoonste,
Heiligste dochter des tijds!

Uit u verspreidt zich over de landen der zee heen
Het licht des Heeren; uit uwe schaduw
Rees de stralende bode,
Die uit den schoot des ochtends de wijzen
Naar des Messias wieg zou leiden.
Met verrukking en blijdschap
Ontdekte Hadad de wonderster
U voor het hoofd, gelijk over de scheemring
De morgenster
De gouden lokken ten toon spreidt.

Het

Digitized by Google

Het Godgeloovend geslacht
Verwachtte reeds lang de laatste hope van 't menschdom,
Uit Jacob de ster!
Zij ijlden naar Judëa
Hem zoekend. Hun Geleider blonk voor hen henen.
Zoo men den dicht-geest gelooft,
Was 't ééne der Englen, die voor Gods rijks-troon
Op het bevel des Godlijken wenks
Wachten, welke den Wijzen
In de gedaant' eener hemel-toorts,
Vooruit gelicht, en ook te Bethlem
Boven dat huis heeft gezweefd,

Waarin zij aan Maria's borst
Den Schepper der wereld, den God der liefde beschouwden,
Met menschheid omkleed.
Zij zien Hem, en gelooven,
Z' aanbidden, en in hun getroostede harten
Voelen zij, dat Hij het is.
Hun wierook durfde Hem vereeren;
Mirre en goud ontlaân z' uit hun schoot,
Aan de voeten des Konings:
Want in den geest aanschouwden zij reeds
Den scepter zijner zachte regering
Over de volkren gestrekt.

O zalig, die, met oogen vol tranen van blijdschap,
Hem in zijn needrigheid aanschouwend,

God

Digitized by Google

God in 't vleesch niet miskenden!
Zalig die ooren, dien Hij ten leeraar was!
Zalig die voeten, die Hem volgden!
Die ook buiten den luister
Van Thabor, buiten der Englen dienst,
Des Vaders beeld in den Zone vereerden! —
Zij zullen Hem
In zijne heerlijkheid zien!

Want deze aarde, daar Hij eens,
Miskend van de wereld, en van de zijnen verworpen,
Een ergernis was;
Des Olijfbergs zwarte schaduw,
Zoo vaak des nachts door Hem bedauwd met zijn tranen;
En gij, door 't Goddelijk bloed
Gewijde berg! gij zult getuigen
Namaals van zijne heerlijkheid zijn,
Als Hij weêr van den troon eens,
Maar met een juichende staatsie daalt,
En hemel-zaalge Serafijnen
Rondom den Hemelvorst gaan.

Maar hoe! Heeft een hemelsche hand
Mijn oogen geraakt? Ik zie, ik zie in verrukking
Den godlijken stoet!
Hoe vlieden de gesternten

Voor

Digitized by Google

Voor Hem daarheen, als stof voor den vleugel der stormen!
Cherubim dragen den troon.
Voor Hem heen gaat Genaad' en Waarheid!
Vrolijk omstraalt deez' aarde zijn oog,
Wijl Hij haar tot een schouwplaats
Zijner Almagtige Liefde koos.
Hier openbaart Hem de Genade
Heerlijker dan de Natuur!

Dan zullen wij, o God, Verlosser der menschen!
Voor d'Eeuwigheid uit uwe handen
Onze onsterflijke kroonen
Nemen! Dan zal uw naam, o Gezalfde,
Godlijk voor onze voorhoofden blinken,
In onze harten uw beeld.
O Zalig! dien Gij tot dit uw feest
Geroepen hebt! O zalig, die geloofde!
Slechts deze zal
O God! uw aanschijn aanschouwen.

Digitized by Google

ODE

OP DE OPSTANDING DES VERLOSSERS.

Verheffet blij uw aangezigt,
Ontfronst uw voorhoofd van angstigen kommer,
Gij, over wien de scepter des Godmensch regeert!
Wordt zijn triumf niet thans
In alle de Heemlen gevierd?
Laat slaafsche vrees voor hen, die zitten
In schaduw des doods!
Maar gij, o Christen, juich den nagalm des hemels!
En stort u uit in vrolijk-klinkende psalmen,
Gij, zielen zijns begenadigden volks!

Geen graf weerhoudt, die zegeviert!
Des doods ijskoud' en versteenende banden
Weerhouden hem niet. Hij staat op het stof, onze Held,
En onder zijnen voet
Springt driemaal onz' aardkreits omhoog.
Weent nu niet langer gij, die voormaals

Op

Digitized by Google

Op Golgotha's kruin
Zijn nederhangend hoofd, de houding des doods, zaagt,
Waarin zich zacht zijn menschlijk vriendelijk lagchen
Met ieder zeegnenden blik verloor.

Gij zaagt Hem, toen de schrikken des Heeren
Op zijne ziele lagen;
Gij zaagt Hem, bedekt met druppelen bloed,
Van zijnen glans, van alle d' Englen verlaten,
Verworpen van God.
Zijn telkens hijgend angstig hart
Sloeg hoog van onuitspreeklijke zuchten.
Ten toonbeeld van den straf-eisch der zonden,
En van d' oneindige Liefde;
Ten godlijk offer, vol geheimenissen,
Hing hij aan 't smaadlijke hout.
De Seraphim lagen
Verstomd, in donkre weenende wolken;
En op 't geheele Geestendom kwam,
Terwijl de Schepper toornd',
Een algemeene doodsbenaauwdheid.

Vertoevet in den geest toch hier,
En beeft! Gevoelt hier den gruwel der zonden,
Gij kindren des stofs, gevallen menschengeslacht!
Zoo onbegrijplijk lief

Heeft

Digitized by Google

Heeft d'Eeuwige Vader den mensch!
Zoo vreeslijk drukt zijn haat de zonde!
Het ongeloof is
De grootste schuld, nu God voor allen verzoend is.
Wanhoopt niet zondaars! — Maar o! brandt wel de Helle
Voor dien, die nu nog zondigt, genoeg?

Nu is al 's lijdens tal geleden,
't Getal, dat zelfs geen Cherub telde.
Nu wendt naar den Zoon de Vader zijn aanschijn op nieuws.
Het is volbragt! Zie op
Naar uwen bevredigden God,
Gij, door zijn bloed geheiligd' Aarde!
Nu ziet Hij verruimd
Van 't kruis (nu is 't zijn troon) zacht-lagchende neêrwaarts;
Slechts ééne blik nog op het loon van zijn lijden,
Op zijne Christnen; dan sluit zich zijn oog.

En eene zevenvoudige nacht
Valt op het land, de sterren
Bedekken zich; zijn stervend snikken beroert
Met heimlijk' Almagt het reeds sidderend Sion.
In donderslagen ontbloot
Het ingewand der rotsen zich;
Straks gaan uit d' opgebarstene graven
De dooden uit, en zien, verstomd in verrukking,

Dien

Digitized by Google

Dien zij in vuurge gebeden
Voorheen zoo vaak van God naar d'aarde smeekten;
Zien in het rustig gelaat
De houding der zege;
En juichen, daar de Godlijke ziel zich,
Stilzwevend door der Engelen heir,
Dat zich ter weêrzij schaart,
In 't Heiligdom ten troon des Vaders omhoog heft.

Nu werd zijn lijf ten grave vertrouwd.
De vriendschap mengt met tranen van mirre
Haar tranen ook zaam en wil het heilige lijk,
Zoo lang zij kan, den wrevel
Der moordren onttrekken. Het rot
Des vijands, tegen God ontstoken,
Beveiligt het graf,
Uit ijdle vrees, met een gewapende krijgswacht.
Drie middernachten weenden zijne geliefden,
En kenden, dien zij beweenden, nog niet.

Die uit het stof de dooden riep,
Zou die in 't graf gekerkerd vertoeven?
Of heeft Hij vergeefs den Godlijken arbeid volbragt,
Dien niemand in 't heelal
In staat was te dragen? Zou Hem
Des Vaders almagt ongekroond nu laten,
Nadat Hij verwon?

Digitized by Google

Neen! neen! nog is zijn werk niet voleindigd.
Hij moet zich nog in zijne heerlijkheid toonen;
Die Hem beweenden, die moeten Hem zien.

Daar zinkt die dag, met staatlijke pracht,
Als met gesternde vleuglen
Een Vorst der Serafs, van de hemelen neêr;
Die dag, waarop g', o God Messias, den dood u
Zeegvierend omtwringt.
In 't stormen, dat de ceedren breekt,
Daalt uit de wolken Gabriël neder,
Als 't bliksemlicht, tot boven de grafplaats;
Hij jaagt d'angstvallige wachters,
Die ongewijden, van deez' heilge schouwplaats;
Stoot met een' zwevenden voet
Den grafsteen ter zijde.
Met glans, dien slechts God Englen verdragen,
Treedt uit zijn graf de Godmensch; Hij rolt
Het lijnwaad aan een zij',
En blijft een wijle, vol gepeins, op den steen staan.

Een bevend liefelijk gevoel
Doordringt onz' aard, van den vloek nu ontheven.
Der kreitsen gezang heft áán, op verhevener toon.
Elk wereldrond ziet verbaasd
Met feestlijken glans zich bekroond;

Ge-

Digitized by Google

Geroerd door d'aandrift der verrukking
Geeft iedere harp,
Geeft ieder Englenmond nu zege-gezangen;
En, in de graven van des Heeren ontslaapnen,
Ruischt, als om op te staan, ieder gebeent.

Op 't graf staat d'Overwinnaar nog,
En overziet met alwetende blikken
De scharen, die hij met zoo veel lijden zich kocht.
De zaalger toekomst staat
In hemelschen bloeistand voor Hem.
Hij hoort van 't roepen zijner boden
De wereld vervuld.
Hij ziet het land der overtreding geheiligd,
En Edens pracht verspreid op al de woestijnen,
En zijn banier bij de heidnen verhoogd.

Nog veertig dagen mist Gods paleis
Den nieuwen Vorst; nog wandelt
Der menschen Vriend bij zijne geliefden, en wischt
De vroome smart uit elks geloovigen oogen,
Uit ieder gemoed,
Dat dubt, de vrees. Hoe was 't u toen,
Hoe groeide uw hart van hevige blijdschap,
Hoe vloot uw oog in een zoete verrukking,
Maria, toen gij de stemme

Digitized by Google

Uws lieven meesters, die u riep, vernamet!
Dien gij zoo teêr hebt beweend,
Maria, die leeft weêr!
Zie uwen God! zie uwen Messias
In zijnen luister! zie, hoe de blik,
Dien Hij van 't kruis u gaf,
In zijn beminlijk oog, met Godheid verhoogd is!

Straks zag Hem zijn Johannes ook,
En Petrus, dien zijn aanblik doet smelten;
Hem ziet, met hen, der broedren bemoedigde schaar.
Nu klaart voôr hunnen geest
De schrift der Profeten zich op.
Zij zien Hem; aller zielen gloeijen
Van hooger begeert',
Om waarheids herauten alomme te worden;
Zij schromen niets, zij hebben Jezus gezien,
Zij hebben de teeknen der wonden gevoeld.

Bedek met schaamt' uw aangezigt,
Gij vijand van 't alvermogend geloove
Heeft immer een waan zoo godlijke daden geteeld?
Zie maar hun lijden aan,
Dan lastert het hooge vernuft,
En noemt het dwaasheid, God te gelooven!
Droomt Stephanus nog

Daar

Digitized by Google

Daar hij, van steenen halfverpletterd, den hemel
Geopend ziet? O, hoe verheugd staat zijn aanschijn! —
Zoo vrolijk is slechts, die Jezus aanschouwt.

Zoo, waar, zich God over menschen ontfermt;
Zoo waar, der vromen tranen
Hem dierbaar zijn; zoo waar leeft Jezus, en heerscht!
En leeft hij niet; — dan staat het vrij te vertwijflen.
Vervloekt dan het zijn,
Gij zielen! Hoe rampzalig is
De dood alsdan! Voor, eeuwig verdwijnt dan
Al wat men slechts droomt van eeuwig te leven.
O! dan benijd ik het lot zelfs
Van 't wurmpje, dat het naast bij 't niet zijn wiemelt.
Staak uwen lastrenden toon,
Gij, vijand der menschheid!
Gij ondergraaft de zuil aller deugden.
Gij rooft des levens eenigen troost.
Ach! waarom zoudt gij te spâ
Bij 't laatst gedonder uwen Koning erkennen?

Zoo waar Hij is, die Vader heet;
Hij leeft! Hem zagen der jongeren oogen.
Zij zagen 't, toen Hij, hen zeegnend, nu zigtbaar Gods Zoon,
Zich in zijn rijk verhief.
Zij zagen van verre het heir

Digitized by Google

Der hemelingen Hem ontvangen.
De zegetoon galmt
Van kreits tot kreits uit hunne gouden bazuinen;
De wegen zijn met hemelsche lente bestrooid;
De schepping juicht Hem, den Godlijken, na.

Verstomd zien Hem zijn jongren na;
Hun tranend oog, dat wolken van één splijt,
Gelooft Hem nog lang op 't pad van den hemel te zien.
Straks keeren zij getroost,
Den Geest verwachtend, te rug.
Steeds blijft zijn afscheidsrede klinken
Elk hunner in 't oor.
«O weent niet, vrienden! sprak zijn godlijke liefde:
«Ik ben bij u tot aan het einde der dagen,
«Ik ga, en neme den troon voor u in.»

Geluk! verkoren menschen-geslacht!
Geluk u, volk der Christnen!
Het rijk, het erfdeel, 't eeuwige leven is 't uw.
Uw Middlaar heerscht! Reeds buigen zich de troonen
Voor uwe natuur.
Bidt, bidt vrijmoedig! Zoude Hij,
Die u zijn' eengen Zoon heeft gegeven,
Die u met nieuwe hemelen opwacht,
Iets goeds u immermeer weigren?

Gij

Digitized by Google

Gij hebt des Konings woord; dit hebben zwijgend
Alle geschaapnen gehoord:
« Eens zullen gebergten
« Voor mij bezwijken, heuvlen versmelten;
« Eens zullen uitbluschbare zonnen vergaan;
« Maar nimmer zal mijn heil,
« Nooit mijn verbond van uwe kinderen wijken! »

Heb dank, Messias, dat Gij mij
Ten burger uwes rijks hebt genomen!
Hoe goed is 't in de schaduw uwes troons!
Gij hebt den dood voor ons
Ten Engel des vredes gemaakt.
Wij zien van den rand van ons leven rustig
In d'afgrond des doods,
In 't steile diep, waarvoor zelfs Helden vervaard zijn.
Waar ook de Wijze beeft, waar iederéén wegzinkt,
Die zich geen God ten beschermer verkreeg.

Gij hebt niets schriklijks meer voor ons,
Bederf, dat alles wat aardsch is zult sloopen;
Met blijdschap omvat mijn arm den feestlijken zerk.
Hier zal een zachte slaap
Dra rusten ook op mijn gebeent';
Terwijl de geest tot U, Messias,
Getroost zich verheft.

Digitized by Google

Want haast zal ook aan 't stof uw goddelijk' adem
Met Scheppers kracht uw beeld in heerlijkheid geven,
En dit mijn zalig oog zal U zien.

Wat hoor ik? welk een magtige klank
Klinkt door de sferen henen?
Hoe beeft de wereld, als onder den voetstap van God!
Ik zie, ik zie de tweede schepping verrijzen.
De dooden staan op.
Zij zien verwonderd om zich heen,
En voelen reeds het eeuwige leven.
Verrukking doet elks boezem reeds smelten;
Reeds vloeit een hartlijke blijdschap
Van ieders helder aanschijn neder;
Tranen van hen, die elkaâr
Stiljuichend herkennen;
En vreugd van nieuw ontwakende vriendschap.
Reeds nadert ons de Godlijke stoet.
Zie, Godmensch, uwen loon!
Gij, zielen, ziet uw Heiland! snelt in zijn' armen!

Digitized by Google

MENGELDICHTEN.

Digitized by Google

Digitized by Google

AAN DEN LEZER.

Een tuindersmeisje van Atheen
Zat op de markt, met duizendschoonen,
Jasmin en rozen onder een,
Zoo bont geschikt, als best haar scheen,
Om 't schoon van ieder bloem te toonen.
Een dame, bijster schraal, en met vapeurs gekweld,
Had zich bij deze kraam gesteld,
En zei heel spijtig: «Foei! wat vent gij ons? 't zijn prullen,
Die, eer het avond is, gewis verwelken zullen.
Ik geef geen duit voor al dien schijn.»
«Mevrouw!» zei 't kind; «ik zoek geen koopers op te ligten.
Ik zeg niet dat ze onsterflijk zijn.»
Zoo lezer, denk ik ook van deze fabeldichten.

Uit het Duitsch.

Digitized by Google

HET HOOGSTE TOPPUNT VAN BEDROG.

Cleant heeft onder meer gebreken
Ook dit, van steeds met kunst te spreken;
Men noemt hem een welsprekend man;
Hij hoort het, en hij zwelt er van.
Al wat hij doet, is afgemeten;
Er wordt geen snuifje weggesmeten,
Of 't heeft iets kunstigs, 't heeft iets raars,
Naar de eigenschap eens redenaars.
Zijn gang is stijf, zijn buiging deftig;
Wat niet bedaard schijnt, vloekt hij heftig,
En, of hij lastert, of hij vleit,
In alles klinkt welsprekendheid.
Men kan zelfs in zijn wezenstrekken
De omzwachtling van de kunst ontdekken.
Hij sluit met stijven kaak den mond,
En niemand peilt zijns harten grond;
Daar hij, door lang zich zelf te wegen,
Die kunstgaaf eindlijk heeft verkregen,
Dat, schoon een veinsaard meestal liegt,
Hij waarheid spreekt, en toch bedriegt.

Digitized by Google

TIJDIGE HERINNERING.

Alcest, gewoon door slinksch bedriegen
De wereld aan elkaâr te liegen,
Verborg dit door zijn kunstbeleid,
En zwetste van zijne eerlijkheid.
Eens sprak hij tot Amint: « 'k Wou wel een stervling hooren,
« Die mij oneerlijk hiet. »
Maar 't antwoord was. « Weldwaas! die we nsch wordt nooit geboren;
« De waarheid hoort men niet.

Digitized by Google

GEWIGTIGE BEZIGHEID.

Twee vrienden, niet gewoon met werken of studeren
Zich af te tobben, en hun krachten te verteren,
Betoonden al hun kunde en vlijt,
Om in den donkren najaarstijd
Hun ijdle lediggang met vinken te verpoozen;
Terwijl zij, tot een blijk van hun beproefd geduld,
Waarvan gij, hoe gij zoekt, schaars weêrga vinden sult,
Deez' bezigheid het liefst verkozen.
Eens zaten ze aan het touw; en keken in de lucht;
Maar ach! er was, er kwam geen vlugt.
Dies kon men, zonder schroom, van andre dingen spreken.
't Eerst, daar de praat op viel, was, ja, gelijk ge weet,
(Want, hoe wordt meest de tijd besteed?)
Het aangenaam taafreel eens andermans gebreken.
Eerst kwam,.....ik weet het niet, ter baan,
Maar 't zou mij juist niet veel ontgaan,
Ware ik het zelf geweest. Ik weet, voor die mij haten,
Valt weinig tot mijn' lof, veel kwaads van mij te praten.
Vervolgens kreeg Alcest een beurt;
Men had hem bij 't geboomt bespeurd.
Een van de vinkers, die het eerst hem aan zag komen,
En met het vinken, dat hij allerbest verstond,

Ook

Digitized by Google

Ook wel het meest was ingenomen,
Ontsloot met diep beklag zijn' mond,
En sprak: « Wat is het naar, in lediggang te leven!
« Daar gaat Alcest weêr heen. Wat voordeel zal 't hem geven?
« Zijn pijp te rooken, en een kuijertje te doen,
« Dat 's al wat hij verrigt, een man van dat fatsoen!
« 't Is schandelijk, zijn tijd zoo werkeloos te slijten.
« Zou zijn conscientie hem dat leeggaan nooit verwijten?
« Mij dunkt, ik zou mij zelf verteren van verdriet.
« Zeg; waarom loopt hij leeg? En waarom vinkt hij niet? »

1790.

Digitized by Google

HET GEBREK VAN ZICH ZELVEN GEWETEN AAN EEN' ANDER.

De mensch, hoe oud hij wordt, blijft blind voor zijn gebreken,
Gewoon van andren kwaad, zich zelven vrij te spreken.

Ik hoorde, kort geleên, Selindes bittre klagt;
Zij had haar' ouderdom tot tachtig jaar gebragt,
En zei: 'k bedroef mij steeds als andren zich verblijden;
Men práat nu van wat schoons, mij heugen beter tijden.
Hoe woest is de ommegang! hoe vol van onbescheid!
Er is geen schaduw meer van de oude deftigheid.
Men ziet bejaarde liên als jonge kindren handlen;
Zij vliegen langs den weg, al heet het, dat zij wandlen:
Elk draaft mij wuft voorbij, en telkens stoot ik aan,
Zoo hobblig ligt de straat; men schrikt om uit te gaan.
De lucht verbastert zelfs, geeft vruchten, die niet smaken:
De amandels zijn zoo hard, geen stervling kan ze kraken.
't Geen eertijds blijdschap gaf, dat baart ons nu verdriet:
De zomers blijven koud, de bloemen rieken niet.
Men hoort, zelfs in den Hout, geen vogels kwinkeleren;
't Is, of zij van den mensch dat haatlijk momplen leeren.
Beschouw dien schoonen haan! hoe kraaide hij weleer!
Nu opent hij den bek; maar kijk!... hij kraait niet meer.

1790.

HET

HET BADEN IN ZEE.

Avondzang aan de reede van Texel.

Op! Texelbewoner!
Geen avond ooit schooner;
'tLoopt alles ons mee.
Op! jeugdige knapen!
De zon wil gaan slapen;
Komt! baadt u in zee!

Het westelijk luchtje
Doorgolft met een zuchtje
Mijn flodderend haar.
Twee zeeën begroeten
Mijn kletsende voeten;
Ze omarmen elkaâr.

Zie 'tNoorderzout blinken!
De zon gaat er zinken,
Zie ginds in het Oost
De Zuiderzee dartlen,
De Maan haar ontspartlen;
Zij beeft, en zij bloost.

Digitized by Google

Rondom zich die glansen
Op zee te zien dansen,
Hoe lacht dit ons aan!
Wat vreugd! onbeladen
In zee zich te baden
Met zon en met Maan!

1790.

Digitized by Google

DE BIJ.

'k Hoor u, 'k hoor u, brommend bijtje! daar ge rond mij zwervend snort;
Maar dat domlend zwerven leert mij, dat ge hier geen honig stort:
En wijl mij die zachte balsem beter, dan uw steken, smaakt,
Bid ik, dat ge u niet mijn wangen, maar die bloem ten zetel maakt.
Daar, daar moogt ge sap vergâren, die ons het gehemelt streelt;
Maar geloof toch, dat er uit mij niets, dat zoet is, wordt geteeld.
Staak dan, lieflijk bijtje, staak dan... maar — laat zien — bedrieg ik mij?
Past u wel die naam van lieflijk? — zijt ge wel een honigbij?
Neen; o neen! een wesp! — mijn vijand — 'k ben bedrogen door den schijn,
Daar uw brommen en uw steken van de bij maar trekken zijn;
Daar uw weemlen, draaijen, zwerven mij verbijstert, en belet,
Dat ik niet bedaard mijne oogen op uw' vorm en kleuren zet.
Maar uw roofdrift doet u kennen, en berokkent u den dood;
Eer uw scherpgeslepen angel in mijn vel een oopning stoot,
Om uw gif er in te storten; eer ge mij die smart bereid;
Lig daar, tuimlend wespje! lig daar met uw vlerkjes uitgespreid!

Mogt men steeds zijn' vijand kennen, eer hij om zijn zege lacht;
Woelige bedriegers wierden spoediger ten val gebragt,
Zag ik tusschen 't nijvrig bijtje en een wesp geen onderscheid,
Zonden schijnen zoo ook deugden, 't ongeloof voorzigtigheid.
Ja, zoo pleit men voor een' vijand, die zijn valschen aard verbloemt:
Vriendennamen geeft men moorders, als men wespen bijtjes noemt.

Digitized by Google

DE MOT OF NACHTVLINDER.

Ai zie! Een mot! wat leelijk dier!
Hoe dof van kleur! — hoe vaal bestoven!
Wat jaagt u toch zoo laat naar hier,
Daar 't zonnelicht reeds lang is uit ons oog geschoven?

Ondankbre! kon uw stoffig oog
Die heldre stralen niet verdragen!
Kan een, die straks naar 't kaarslicht vloog,
De scheemring meerder dan de glans der zon behagen?

Kan u een stinkend niets, een damp,
Een ffikkring voeden, vreugd verschaffen?
Die wellust baart een' wissen ramp,
Hetgeen u thans vermaakt, zal u zoo daadlijk straffen.

Gij brandt — en valt; — het smeltend vet
Weerhoudt en vangt u in het vallen,
Op dat ge u daar ten teeken zet
Van uw verdwaasde drift, van uw verbijsterd mallen.

Wreek,

Digitized by Google

Wreek, vlammen, wreek de ondankbaarheid!
Maar — keert eens tot u in, mijne oogen!
Dit diertje schetst mijn onbescheid:
Voor 't heldre daglicht schuw is 't in de kaars gevlogen.

Wij, gansch verduisterd van gezigt,
Omringd van 't stof der ijdelheden,
Verstuiven voor 't genadelicht,
Om in de duisternis van 't zondig vleesch te treden.

Wij vlieden 't gunstrijk oog van God,
En streelen ons, als we ons bedriegen.
Wij volgen die gestrafte mot;
En grijpen naar wat rooks om in 't verderf te vliegen.

Dus zijn we, o diertje! even boos;
Maar neen — 'k mag u dien naam niet geven;
Uw handel is slechts redeloos:
Wij zijn strafschuldig, die vrijwillig spoorloos leven.

Doch, daar de kieschheid u verbant,
U 't naauwziende oog niet kan gehengen,
Men blijde is, als ge in 't kaarslicht brandt,
En onze wensch is u uw vleugels te zien zengen;

Digitized by Google

Daar biedt ons God zijn vriendschap aan;
Zijn Zoon wilde in den dood zich bukken,
Om ons ten hemel te doen gaan;
En 't is zijn lust, zijn vreugd, ons uit dien brand te rukken.

DE

Digitized by Google

DE NOODZAKELIJKE SPIEGEL.

Schoon't scherpziend menschenoog het starrenheir bespiedt,
't Aanschouwt zich zelven nooit, zoo 't in geen spiegel ziet.
Nooit kent de mensch zich zelf, dan door den geest verlicht,
Zich spieglende in Gods wet en Jezus aangezigt:

DE REDE.

'k Verlies mij in uw schoon, o Rede! hemelgift!
Gij zijt het, die den mensch van 't dom gedierte schift,
En tot een stand verheft, waarvoor de starren duiken.
Gij waart het, ja; — en nog, schoon wentlende in het slijk,
Nog is uw waarde groot, maar... porcelein gelijk,
Dat de eigenaar niet durft gebruiken.

Digitized by Google

AAN EENEN EVANGELIEDIENAAR,

NAAR OOST-INDIEN VERTREKKENDE.

Eerwaardige vriend! gij verlaat uwe vrinden,
Om vreemden te vinden.
Maar! zaliger lot!
Zoo Jezus uw vriend is, zijn Vader uw God.

Al moet gij 't vaarwel van uw magen ontmoeten,
Die schreijend u groeten;
Streef henen door zee;
Zoo Jezus uw vriend is, Hij reist met u meê.

Al slingert uw schip op onstuimige baren,
God zal u bewaren;
En, raakt ge al op strand;
Zoo Jezus uw vriend is, hij brengt u aan land.

Ja, wierd (God verhoede 't) door woedende golven
In 't diepe bedolven
Uw zinkende kiel;
Uw vriend brengt ten hemel d'onsterflijke ziel.

't Is

Digitized by Google

't Is veilig, met Jezus de zee te doorkruisen:
Laat huilen en bruisen
Den wind en den vloed!
Men zingt van zijn lijden, en leeft door zijn bloed.

Het schip is gevaarlijk, daar Jezus als Koning,
Geen naam heeft, noch woning:
En blijft ge aan den wal,
't Is Jezus alleen, die beveiligen zal.

Verlaat dan met Jezus, o vriend, deze landen,
En geef Hem in handen
Het roer van uw schip,
Uw lot en uw hart, zoo vernielt u geen klip.

't Boetvaardig geloof, en 't godzalige leven
Moet steeds u omgeven.
Eenvoudigheid maak'
U needrig, standvastig en trouw voor Gods zaak.

Al mogen in Nederlands kerken onze ooren
Uw klanken niet hooren;
Vlieg oostwaarts door zee!
En breng de genade op Batavia mêe!

Digitized by Google

Zoo moet ge een Hervey in Oost-Indiën wezen,
En ieder doen vreezen,
Die Jezus, uw vrind,
Niet huldigt als Koning, als Bruigom bemint.

Daar werke ook Immanuëls Geest door uw leering
Geloof en bekeering.
Hij heeft er zijn kerk,
Hij zendt er u henen, volbreng er zijn werk.

Ga! predik het kruis ook bij heidensche volken!
Vrees smaadheid noch dolken!
't Is 't groote gewin,
De vrijstad te wijzen: breng volen er in.

De liefde der wereld moet nooit u bedriegen,
Naar 't schijnschoon doen vliegen.
De liefde tot God
Laat manlijk verstooten al 't wereldsch genot.

De reis door de wereld is vol van gevaren,
Hier stormen, ginds baren;
't Brengt allen in nood;
De zonde verpest het; dat kost ons den dood.

Streef

Digitized by Google

Streef henen! — wij scheiden — Gods oog sla u gade!
Drijf, drijf op genade!
Vrees schipbreuk, nog smart!
De hemel in de oogen, en Jezus in 't hart.

1 April 1772.

TER

Digitized by Google

TER ZESTIGSTE VERJARING

VAN VROUWE H. VAN DEN HEUVEL, WED. VAN LIS,

den 5. van Oogstmaand 1775.

Godvruchte vrouw, die zestig jaren
De holle wereldzee,
Met kalmte en onweer, hebt bevaren;
Gij nadert vast de reê.

Al moest uw reis nog jaren duren,
Houd moed! de tijd verschiet;
Men moog' op zee wat storms bezuren,
't Waait in de haven niet.

De zee zou nog uw kiel verslinden,
Eer ze in de haven voer;
Maar God, de Temmer van de winden,
Uw Vader, zit aan 't roer.

Die

Digitized by Google

Die heeft u, toen uw jonge vingren
Het onbedwongen schip
Ten prooi der golven lieten slingren,
Behoed voor kolk en klip.

Hij deed u, in uw prilste jaren,
Vermijden 't zeevermaak,
En gaf u, om naar land te varen,
Het kruishout tot een baak.

Wat heeft u op de reis ontbroken?
Wat blijft u toegezeid?
Welaan! de vlaggen opgestoken!
't Is 't feest der dankbaarheid.

Met bidden, waken, zingen, danken,
Wordt best de tijd besteed.
Hij leert hier best de hemelklanken,
Die 't meest van 't danken weet.

Uw jaren mogen henen snellen;
Gij wordt eerlang verrast;
Al kunt gij de uurtjes nog niet tellen,
Uw anker ligt reeds vast.

Digitized by Google

Gij hebt voor schipbreuk niet te schroomen;
Al huilt de storm in 't want.
Daar Jezus is, daar zult gij komen;
Dat is uw vaderland.

Daar weet uw gâ van angst, noch kermen,
Maar zingt den hemeltoon;
En Jezus wacht, met open armen,
U bij zich op zijn' troon.

HET

Digitized by Google

HET DANKBAAR KIND C. BERG.

Al ben ik nog een kind,
'k Heb reeds veel smart geleden;
Maar Jezus is mijn vrind:
Al ben ik nog een kind,
Hij hoorde mijn gebeden.

Mijn voetje! o! uw leed
Deed voor mijn leven vreezen;
't Was God, die wondren deed!
Mijn voetje! o! uw leed
Heeft God alleen genezen.

Ik ken de menschen wel,
Die mij hun liefde toonen.
Al roem ik Gods bestel,
Ik ken die menschen wel:
Voor mij zal God hen loonen.

Digitized by Google

En gij, mijn voetje, gij
Zult, tot Gods eer, getuigen,
Hoe groot zijn goedheid zij.
Ja gij, mijn voetje, gij
Zult van Gods magt getuigen.

Ik ben, schoon nog een kind,
Een wonder in elks oogen;
Ik zal, van elk bemind,
Al ben ik nog een kind,
Gods grooten naam verhoogen.

'k Wil nu in 't openbaar
Aan God mijn dank bewijzen.
'k Zal, met een blijde schaar,
Nu God in 't openbaar,
En al mijn leven prijzen.

Zoo 'k ooit vergeten kan,
Hoe God mij wil beminnen,
Zoo 'k God vergeten kan;
Mijn voetje! breng mij dan
Gods liefde weer te binnen.

MA-

Digitized by Google

MADESTEIN.

Natuur versiert in Gelderland
Met bosch en heester 't dorre zand,
En doet den afloop naar de dalen
Met velerhande granen pralen.

In *Holland* deelt zij zuivel meê
Op vlakke velden, rijk van vee,
Daar 't oog in 't allerruimst verschiet
Schier niets dan hooi en weiland ziet.

Schoon d' eenen 't grazig land bekoort,
Een ander kiest een boschrijk oord;
Maar, waar ge uw keus ook aan wilt binden,
Op *Madestein* kunt ge alles vinden.

Gij rijdt langs hei en heuvlen heen,
Met zware sporen doorgesneên,
En komt in kreupelbosch en dreven,
Daar hazen en patrijzen leven.

Digitized by Google

Hier ziet ge d' eik en 't berkje staan,
En, tusschen in, een veld met graan.
Wie slapend hier was aangekomen,
Zou zich in Overijssel droomen.

't Is alles struik, en alles zand,
Gelijk in 't hoogst van Gelderland,
Daar honderden van Baanderheeren
Geboren worden tot regeren.

Daar de adel, die de boeren plaagt,
Op 't adelijke boschzwijn jaagt,
Dat, hoe 't onze akkers moog bederven,
Nooit door een boerenhand mag sterven.

Maar treed slechts voort op *Madestein;*
Daar vindt men adeldom noch zwijn;
Men schiet hier, doch bij tusschenpoozen,
Alleen om 't schaadlijk wild te lozen.

Hier kunt gij, door 't gehakt plantsoen
Bij d'avondkoelte een wandling doen,
En 's middags zonder hitte of kommer,
Uwe uren slijten onder 't lommer.

Hier

Digitized by Google

Hier hebt ge alom voor 't luistrend oor
Een altijd vrolijk zingend koor;
Een wisseling van wandelpaden,
Die overal natuur verraden;

Op elken stap een nieuw gezigt,
Hier in het sombre, ginds in 't licht;
En nooit een natte grond te vreezen,
Hoe vochtig ook 't saisoen moog wezen.

Wie leeft niet in dit lustig oord?
Wie zingt niet, die het zingen hoort,
Waarmee de vooglen zich vermaken,
Die de ongestoorde vrijheid smaken?

Treêd voort! een koel en vrolijk huis
Verbergt u voor het stadsgedruisch;
En wijst u noordwaarts op de kruinen
Van grijze populier en duinen.

Maar o! wat oordsverandering
In zulk een naauwbesloten kring!
Zie zuidwaarts uit die zelfde woning;
Daar acht zich elke boer een koning.

Digitized by Google

Daar ziet men niets, dan hooi en wei,
In 't rijke Westland, vet van klei,
Daar duizenden van gladde koeijen
Van melk en boter 't land doen vloeijen.

Nu ziet gij, dat ge in Holland zijt,
En hoe men hier zijn leven slijt.
Hier kunt ge, in 't gras ter neer gezeten,
De bezigheid der boeren weten.

Of, vreest gij voor een regenvlaag,
Een bui van wind, of andre plaag;
De landheer liet een schuilplaats bouwen,
Waarin ge u veilig kunt vertrouwen.

Kom! zet u neer! wat ruim gezigt!
Hoe lief door 's hemels zon verlicht!
Gij moogt de boeren, die daar zweeten,
De vrienden van het menschdom heeten.

Een boer, die tot den arbeid leeft,
En door zijn zweet ons voedsel geeft;
Die 's zomers in den vroegen morgen,
Voor winteravonden wil zorgen;

Een

Digitized by Google

Een boer, die, van het hooijen moe,
Slechts rust bij 't melken van zijn koe,
Voor droogte dankt, en dankt voor regen,
Is meer, dan andren, 't land ten zegen.

Een boer, die prompt zijn pacht betaalt,
Uit eigen zweet zijn voordeel haalt,
Wien al de buren *Braafhart* heeten,
Zoo'n boer mag *Arie Raaphorst* heeten.

Hij is een beter loflied waard,
Dan de allergrootste vorst van de aard.
Hij voert geen krijg, verwoest geen landen,
Noch wascht in menschenbloed zijn handen.

Maar 'k zwijg des braven landmans lof,
Mijn zangster heeft nog ruimer stof.
Die vriendschap in haar kracht wil eeren,
Moet eens op *Madestein* logeren.

Zij woont bij 's landheers huisgezin,
Als huis- en hart-bestierster in,
Daar ze altijd slaaft, om elks genoegen
Met volle hand hem toe te voegen.

Digitized by Google

Nu rijdt men eens met chais of krat,
Of wacht zijn vrienden uit de stad,
Die, welk een rol het weer moog spelen,
Zich nooit op Madestein vervelen.

Men geeft geen uren aan den tooi,
Maar valt in 't gras en speelt in 't hooi;
Men gaat eens roeijen of eens tuinen,
En laat zich rollen van de duinen.

Men leeft er gul, men leeft er vrij,
En smaakt in ieder jaargetij
Al 't zoet, dat in het buitenleven
De vrijheid en de vriendschap geven.

Men leert er de waardij van 't land,
De grootheid van den boerenstand,
De vriendschap van Kasteele smaken,
En ongedwongen verzen maken.

1790.

De Hr. en Mr. LEONARD VAN DE KASTEELE, eigenaar van de hofstede Madestein, gelegen tusschen *Loosduinen* en *Monster*.

Op

Digitized by Google

OP DE AFBEELDING

VAN DEN EERW. HEERE

JACOBUS HINLOPEN,

Predikant.

Hinlopens zuivre smaak, geleerdheid, schrander oordeel,
De nadruk van zijn taal, de klaarheid van zijn leer,
Zijn wijze eenvoudigheid, is Utrechts Kerk tot voordeel,
En zijnen God tot eer.

Digitized by Google

BIJ EEN PORCELEIN BORSTBEELD

VAN VOLTAIRE

MET HET OPSCHRIFT IMMORTALI,

VERVAARDIGD OP LAST VAN DEN KONING VAN PRUISEN.

Held Freedrik laat Voltaire in porcelein boetseren,
Een *immortali* schrijft hij op die beeldtenis:
Wat wil de Vorst hiermêe? moet dus de vrijgeest leeren,
Dat, of hij 't wenscht of niet, zijn ziel onsterflijk is?
Och! mogt de onsterflijkheid Voltaire's blijdschap wezen!
Hij in Gods woord zijn beeld, zijn heil in Jezus dood,
En stervend zijn geluk in *immortali* lezen!
't Is God, die, lang versmaad, nog spotters tot zich noodt.

GRAF-

Digitized by Google

GRAFSCHRIFT

VOOR EEN CHRISTEN.

Ik weet dat mijn Verlosser leeft,
Die op dit stof zijne oogen heeft;
Hij zal het tot zijn komst bewaren,
En in den jongsten dag tot beter stand vergâren.

OP DE BEELDTENIS

VAN DEN HEERE

Mr. EGB. DE VRIJ TEMMINCK.

Dit 's Vader Temmincks beeld, geprent in jonger jaren:
Nog leeft dat dierbaar hoofd; nog geeft hij, door zijn raad,
De vrijheid aan de zee, en 't aanzien aan den staat.
Zoo oud reeds als deze eeuw, zoo moedig als ervaren,
Toont hij, wat deugd vermag, wat nut de wijsheid geeft.
Gelukkig Nederland, dat zulk een Vader heeft.

1780.

Digitized by Google

IN HET ALBUM AMICORUM

VAN DEN WELED. GEB. HEERE

J. J. COLSON ABERSON.

Die 't volgen van zijn pligt zijn hoogsten wellust acht,
Zijn ware grootheid stelt in God, geen mensch, te vreezen;
Die naar tevredenheid, en niet naar schatten tracht;
Dien komt het toe, altoos zich zelf gelijk te wezen.
Al geeft hem de aard verdriet, en een bekrompen lot,
Hij volgt zijn pligt, en hoopt op God.

Gij, steeds u zelf gelijk, gij vondt in Haarlem vrinden;
Gij houdt ze hier, schoon ge ons verlaat:
Houd moed, mijn Aberson! waar gij ook henen gaat,
Gij zult er God, dat 's alles, vinden.

1789.

In

Digitized by Google

IN DEN VRIENDENROL

VAN DEN WEL EERWAARDIGEN ZEER GELEERDEN HEERE

AHAZUEER VAN DEN BERG

Predikant te Barneveld,

EN WEGENS GELDERLAND

AFGEVAARDIGD TOT DE VERBETERING DER RIJMPSALMEN.

Hij, die voor de Eeuwigheid in 't leven vrienden maakt,
En zelf met God in vriendschap raakt,
Ontmoet op aarde vreê, en zal hierna eens vinden
Een hemel vol met lieve vrinden.

Hier wisselt alles af; de taal, de poezy,
Niets is hier van verandring vrij;
Hier moet een later kunst verbetering verlangen
Van Godgewijde kerkgezangen.

Zing, VAN DEN BERG, op aarde uw reisgezellen voor;
De hemel wacht u bij zijn koor;
Daar zult ge uw Jezus zien met al zijn lievelingen,
En nimmer oude psalmen zingen.

1773.

Digitized by Google

IN DEN VRIENDENROL

VAN DEN WEL EERWAARDIGEN HEERE

H. J. FOLMER

Predikant te Dwingelo

EN WEGENS HET LANDSCHAP DRENTHE

AFGEVAARDIGDE TOT DE VERBETERING DER RIJMPSALMEN.

't Voltooijen, eerwaardige Folmer, der psalmen
Vervult onze landen met vrolijke galmen;
Daar 't vriendlijk genoegen van de Eersten van Staat,
Daar 't hooge gezag u met eer overlaadt.
De vreugd van de kerk en de lof van uw Koning
Zij straks bij het nieuwe gezang uw belooning!

Gedenk aan de vriendschap, aan 't land, aan de kerk;
Leid zondaars ten hemel, en zing onder 't werk.
Roem, roem in uw' God, en verhef zijn genade;
Hij slaat het gejuich van zijn kinderen gade.
Zing eeuwig, mijn Folmer; Gods Zoon is uw vrind.
Die zang heeft geen eind, die van Jezus begint.

1773.

IN

Digitized by Google

IN DEN VRIENDENROL

VAN DEN WEL EDELEN HEER

Mr. JACOB VISSER.

Die wetenschappen kweekt, het spoor der oudheid zoekt,
Zijn schrander brein versiert met duizend kundigheden,
Voor 't regt een voorspraak is, zich aanprijst door zijn zeden,
En, ongeveinsd van aard, in 't hart zijn vrienden boekt,
Die mag, zoo hij zich zelf aan Jezus heeft gegeven,
Van elk gezegend en met God in vriendschap leven,
Gelukkig, die op aard van menschen wordt bemind,
En 's hemels Koning heeft te vrind!

1773.

Het gistren is voorbij; — straks is het heden niet,
't Is de eeuwigheid alleen, die ons nog overschiet.

Digitized by Google

IN DEN VRIENDENROL

VAN DEN WEL EDELEN HEER

TER BRUGGE.

Wat kan ons hier de vriendschap baten?
Zij is, 'k beken het, zoet,
Maar zal ons dikwijls 't eerst verlaten,
Als ze ons het meest voldoet.

Wanneer wij 't best elkander kennen,
Dan scheiden wij van een:
Die 't meeste zich aan vrienden wennen,
Die treuren 't meest alleen.

De blijde keus van kerkgezangen
Bragt vrienden bij elkaâr;
Ter Brugge mogt zijn Schulte ontvangen:
Voortreflijk vriendenpaar!

't Vol-

Digitized by Google

't Voltooide werk der nieuwe psalmen
Bedroev' hun vriendschap niet;
Nooit geven godgewijde psalmen
Een voorklank van verdriet.

Zij, die in Jezus vriendschap leven,
Zij hebben Hem ten Vrind,
Die, schoon een vriend ons moet begeven,
Zich altoos bij ons vindt.

Hij doet ons 't zoet van 't leven smaken,
Dan, als de dood ons scheidt,
En zal voor ons de vriendschap maken
Het zoet der eeuwigheid.

1773.

Digitized by Google

IN DEN VRIENDENROL

VAN DEN EERW. GELEERDEN HEER

J. H. LIVINGSTON

VERTREKKENDE NAAR NIEUW-YORK, IN NOORD-AMERIKA.

Ons eeuwig minnend hart kan slechts die vriendschap roemen,
Wier naauwe liefdeband zich laat bestendig noemen;
Maar, is er vriendschap, die voor de eeuwigheid zich vlecht,
Daar Christus niet de knoop van legt?

Hij, die voor eeuwig zich dan aan een' vriend wil binden,
Moet met hem al zijn heil in Jezus liefde vinden.
Al scheurt de wijde zee die vrienden van elkaâr,
Zij zien zich weêr bij de Englenschaar.

1768.

Digitized by Google

IN EEN ANDER.

Hoe kunnen deez bladeren teekenen dragen,
Hoe zuiver een vriendschap ons zamen verbindt?
Neen — woorden zijn klanken, zoo vlug als de wind.
Het zegel der trouw is op 't harte geslagen.

Het zegel der trouw is op 't harte geslagen.
Geen woorden, geen klanken, zoo vlug als de wind,
Verzeeglen een vriendschap, die zielen verbindt.
Hoe kunnen deez' blaadren dit teeken dan dragen?

Digitized by Google

TER ECHTVEREENIGING

VAN

Mr. LEONARD VAN DE KASTEELE

EN

HELENA VAN DER GRAAFF.

den 24. der Bloeimaand 1767.

Reine min kweekt zaligheden.
'tEdel hart, daar zij gebiedt,
Sieren deugd en brave zeden;
Dartle weelde woont er niet.
Onverganklijk zijn de gronden
Van dat heerlijk mingebouw,
Daar wordt deugd aan deugd verbonden:
Reine min kweekt ware trouw.

Helsche tweedragt doet zij wijken;
Vloekt den twist, verbant den haat;
Voor haar' luister moet bezwijken
Achterdocht, en eigenbaat:

Zorg

Digitized by Google

Zorg en kommer zal zij weren,
Daar zij vrede als dochter kust,
En als koningin doet eeren:
Reine min kweekt zoete rust.

Zij, omstuwd van hemel-reien,
Brengt de gulle welvaart meê.
Blij gejuich zal haar geleien;
Eeuwig lagchen, nimmer wee.
D'echtstaat maakt zij tot een Eden,
Daar de blijdschap huwt aan deugd,
En die zaam op rozen treden:
Reine min kweekt ware vreugd.
Reine min kweekt zaligheden.

Daal dan, eedle hoofddeugd, daal
Uit de bovenmaansche kringen!
Kies eens voor de hemel-zaal
't Reine hart der echtelingen!
Echtelingen, die deez' dag
Hart en hand elkander geven,
En te zaam veréénen zag,
Om in uwen dienst te leven.
Bouw daar een' onwrikbren troon,
Dien geen twist, noch nijd genake!
Dat de trouw hun deugden kroon',
En hun zaligheên volmake!

Digitized by Google

Boei hen aan uw liefdewet!
Want uw dwang zal nimmer knellen.
Als gij de ondeugd palen zet,
Doet gij vrede deugd verzellen.
Als gij zielen zamen hecht,
Moet ge ook woeste driften boeijen;
Dan doet ge in deez' blijden echt
Rozen zonder doornen groeijen.
Dan wordt eendragt al hun lust:
Eendragt zal een goud-eeuw baren,
Daar eene ongestoorde rust
Zaligheden zal vergâren.

Dan lacht hen de welvaart aan
Met haar lagchende gespelen;
Dalend' van de starrebaan,
Om haar' schat met hen te deelen.
Zulk een overzalig lot,
Zulk een reeks van zegeningen,
Zulk een duurzaam heilgenot
Leert de dankbre zielen zingen;
En bekoort de ware vreugd,
Om zich met het blij genoegen
In 't gevolg der zuivre deugd
Eeuwig bij dit paar te voegen.

Digitized by Google

Wijl dan, wel verééende Twee,
Wijl u zelf de reine liefde
Naar den echtstaat haken deê,
En haar pijl uw zielen griefde;
Moete u al die hemelstoet,
Die haar stappen volgt, verzellen!
Zij, wier gunst u lonkend groet,
Doe uw heil ten toppunt snellen!

Daar uw beider leeftijd bloeit,
Zult gij lang dat zielzoet smaken.
Daar uw beider liefde groeit,
Zal de tijd uw heil volmaken.
Bloeijend nakroost zal uw vlijt,
Zal uw liefde dankend loonen:
Daar gij voor hun welzijn strijdt,
Zal hun deugd uw deugden kroonen.

Vriendschap zij uw gezellin!
Vriendschap maak', dat eendragt bloeije,
En opregte broeder-min
Eeuwig onze zielen boeije!
Zulk een heilstaat zij uw trouw!
Zulk een zegen streele uw magen!
En moge eeuwig smart en rouw
Van uw ouders aanzigt jagen!

Digitized by Google

VIJF EN TWINTIG-JARIG GEDENKFEEST

DER ECHTVEREENIGING

MIJNER HOOGGEACHTE OUDERS,

JACOB VAN DE KASTEELE EN RACHEL DELO.

den 6. van Wintermaand 1769.

Is 't mij geoorloofd, blijde Magen,
't Gejuich te storen uwer vreugd;
U naar het lagchend lot te vragen,
Waar van 't gestreel u zoo verheugt?

Van waar die blijdschap toch ontsproten?
Van waar 't genoegen, dat gij smaakt?
Of is dit vragen, Feestgenooten,
Is deze onwetendheid gemaakt?

Ja; 't moet gezochte blindheid heeten,
Die hier geen' blijdschaps-wellen ziet;
Daar 't ruischen zelfs der vreugd doet weten,
Uit welke een' volle bron zij schiet.

Niets,

Digitized by Google

Niets, dan het heuglijk echt-verjâren,
Waarvan dit uur 't herdenken viert,
Kan deze gulle blijdschap baren,
Die 't vriendenhart en oog versiert.

Mijn' hoogst eerwaardige ouders zagen
In vijf en twintig jaar hun' echt
Het merk der trouwste liefde dragen,
En 't naauwst aan 's hemels gunst gehecht.

Een ander schetse in feestgedichten
Het schoon, waarmee de Liefde speelt!
Hier wil zij zelf dat werk verrigten,
En treft haar meest gelijkend beeld.

In vijf en twintig zonnekringen
Zet aan dit sprekend schilderij
De tijd in al zijn' wisselingen,
Elk uur meer juiste trekken bij.

Hier geeft Eenstemmigheid haar' wetten,
En hield gestaag *ik wil't* geboeid:
Hier doet zij op het wenken letten,
Daar 't vriendlijk oog tot lachjes vloeit.

Digitized by Google

Hier plooit Inschiklijkheid het wezen,
En smelt den wil van twee tot één.
Hier is geen Tweespalt ooit gerezen,
Dan van de zoetste aanminnigheên.

Hier zoekt de Liefde-zorg te droogen
De tranen, die de Droefheid schreit:
Zij zwoegt, en waakt met duizend oogen,
Als 't veege ziekbed wordt gespreid.

Wie — Laat de laster het getuigen!
Wie zag voor woelende Achterdocht
Hier kommerlooze liefde buigen?
Waar werd hier bits verwijt gezocht?

Hier mag de blijde vrede bloeijen.
Hier vindt men in de trouw geen vlek.
De Godsvrucht doet de liefde gloeijen.
Mijn waarborg zij het bidvertrek.

Kan 't huwlijks-bitter zich verliezen
In uitgestrekter honigzee?
Of, is er zoeter zoet te kiezen,
Dan zulk een liefde in zulk een vreê?

Dat

Digitized by Google

Dat uw gejuich dan, Feestelingen,
Die liefde roem', dit huwlijk kroon'!
Wat zoude uw blijde vreugd bedwingen?
Men is de blijdschap hier gewoon.

Ja; daaglijks ziet men onbeneveld rijzen
Uw' vreugde-zon, eerwaardig oudren paar;
En zou mijn tong niet onbedwongen prijzen
Den Schepper van dat licht, uw' Zegenaar?
Zoude ik in zang uw' trouwe liefde roemen,
En God geen liefde noemen?

Zijn' Wijsheid koos voor u den besten echt,
Zoo juist geschikt, zoo strookend met uw zeden.
Zijn' goedheid heeft den Vrede 'er in gelegd,
En was de bron van al die zaligheden.
God heeft dien band geknoopt; Hij schonk dat zoet;
Is God niet wijs en goed?

Moet koopgewin al elders wagglend kwijnen;
Uw Schepper wenkt zijn schatten in uw' schoot.
Hij is 't, wiens hand vermaagring deed verdwijnen,
En bijstand aan uw' milde handen bood.
De zegen scheen den zegen te voorspellen:
Wie zal Gods weldaân tellen?

Digitized by Google

Hoe dikwijls ook de dood het hongrig graf
Dorst mesten met uw bloed, U moest hij sparen;
Zijn gifte schicht vloog vruchtloos op U af;
Gods almagt boog zich voor geen doodsgevaren;
Zijn adem maakt, dat nog uw adem leeft;
't Is God, die 't leven geeft.

Hoe dikwijls heeft zijn oog den nacht der rampen
Verdreven met de neevlen van verdriet?
En zaagt ge al eens bekommerende dampen;
Wel, de avond-dauw verduistert ook 't verschiet,
Al doet hij 't veld van lieflijkheden bloeijen.
U mogt Gods dauw besproeijen.

Die snoode ziel is Godvergeten blind,
Die in uw echt geen luisterrijke trekken
Van 's hemels gunst en teedre zorge vindt.
Gods hand alleen kan met die verwen dekken.
Geen blind geval geeft zulk een liefdeblijk.
God is alleen zoo rijk.

Moet zulk een God niet juichend zijn geprezen
Met eergezang, en blakende offerand?
Ja, Jezus, Gij, Gij moet ons offer wezen;
Uw dankbaarheid de wierook, dien men brandt.
Uw Geest alleen leer' lofgezangen zingen
Voor al die zegeningen!

Ik

Digitized by Google

Ik heb het schreijend levenslicht
Door dezen echt van U, o levens God, ontvangen
In 't veilig Nederland, daar Vrede een' tempel sticht,
Wiens wanden steeds den galm van 't Evangelie vangen.
Uit zulk een' echt, daar vroeg die blijde hemeltoon
Geleerd werd aan mijn' jeugd: God geeft u zijnen Zoon.
Uit zulk een' echt ben ik op 't wissel-rond geboren.
Dies kan dat leven mij, hoe aaklig ook, bekoren,
Waar in, juicht Englen! 'k mij hoor bidden van mijn God,
O zondaarsliefde! O Huwlijks lot!

En Gij, mijns Vaders loten!
Dankt God ook voor een echt,
Die met uw' trouwgenooten
U in zijn' welvaart vlecht.
Al gaf u God het leven
Niet door mijn moeders smart;
Zij heeft aan u gegeven
Haar leven, en haar hart.
De waggelende treden
Van uwe onnozelheid
Zijn in dit huwlijks-Eden
Door 's hemels zorg geleid.
Hier zaagt ge uw' jeugd bewaken,
En mogt gij 't zoetste zoet
Der teêrste liefde smaken,
Die u heeft opgevoed.

Nog

Digitized by Google

Nog ziet ge met den zegen,
Die uit dit huwlijk vloeit,
Als met den rijksten regen,
U en uw huis besproeid.
Uw wichtjes zelfs getuigen
In ronde kindertaal
Met staamlen, kusschen, buigen,
Hoe hen deze echt bestraal'.
Niets moete uw' dankstem smoren,
Daar niets Gods liefde dooft:
Zijn' goedheid mag wel hooren,
Dat gij haar dankt en looft.

Die God, mijne ouders, die in vijf-en-twintig jaren
Den vrede en zegen aan uw' echt gekluisterd heeft,
En 't zegel zijner gunst op alle uw' wenschen geeft,
Die God van liefde doe zijn' vriendschap u ervaren!
Zijn geest gebiede steeds den vrede in uw gemoed!
Zijn Zoon verrijke u met de winsten van zijn bloed,
En geve u, als de dood den huwlijksband zal slaken,
In de eeuwigheid het zoet van zijne min te smaken!

TER

Digitized by Google

TER ECHTVEREENIGING

VAN DEN WELEERWAARDIGEN, ZEER GELEERDEN HEERE

CAROLUS BOERS,

LEERAAR DER H. GODGELEERDHEID, EN EVANGELIE DIENAAR OP ROOZENDAAL;

MET JONKVROUWE

LUCIA AMESHOFF.

Zou, zoude ik — mijn Boers! — aan het zwijgen mij boeijen?
Geen rollend gejuich naar den Amstel doen vloeijen,
Daar de echt met uw' Lucie u streelend verheugt?
Zou teedere vriendschap mijn' billijke vreugd
Niet lieflijk doen smelten in galmende toonen,
Daar Lucie uw' liefde met liefde wil loonen?
'k Neem huppelend deel in uw heugelijk lot:
En, zoude ik niet roemen de algoedheid van God?
Hij wilde aan uw' zijde den zegen steeds voegen:
Hij schildert nu op uw gelaat het genoegen:
Steeds heeft hij, wiens dauwende gunst u besproeit,
Zijn zeegnenden wil aan uw' wenschen geboeid.

Nu

Digitized by Google

Nu was het uw wensch, met uw' Lucie te leven;
Nu is het zijn wil; u die gade te geven.
Zijn wil is uw' blijdschap : uw wensch zij zijne eer!
Zoo meng' zich de lof van uw Koning, uw Heer,
In 't vrolijk geluid van uw' vreugde-gezangen,
Daar Roozendaals bosschen de galmen van vangen,
Als ge in hun gewelven steeds schateren doet:
Mijn Goël is liefde! Mijn Vader is goed!
En, wijl naar dat juichen de heuveltjes luistren,
De levende beekjes door 't murmerend fluistren,
De stilte doen suizen, en 't windje al zwijgt;
Wenscht Vriendschap u 't heil daar ze biddend naar hijgt.

Uw' liefde moog' groeijen,
Vereenigde Twee!
Met liefde zal bloeijen
De alkoestrende vreê.
Daar vrolijke huwelijksdagen
Het jammerend twistuur verjagen.

Uw' liefde moet baren
Bestendige trouw!
Geen' wissling van jaren
Kweeke immer berouw!
Nooit moet ge dit echtuur beweenen;
Steeds roemen uw heuglijk vereenen!

Uw

Digitized by Google

Uw wil zij gebogen,
Met plooijend beleid,
Naar 't wenken der oogen
Vol vriendelijkheid!
Nooit doe het verhaastend gebieden
Eenstemmige inschiklijkheid vlieden!

Uw echt geve u wichtjes,
Wier vleijend gestrook,
Met blikkende lichtjes,
Uw' liefdevlam stook'.
Wier lachjes en lonkjes u spellen
't Geluk, dat hun trêen zal verzellen.

Uw' vreugde moet kljmmen,
Bij 't rijzen van 't licht,
Daar 't spokerig grimmen
Der droefheid voor zwicht;
Als daaglijks de lagchende morgen
Verdrijft en den nacht, en de zorgen.

Maar 't wisselziek leven
Mengt bitter bij 't zoet,
En kan u slechts geven
Vergankelijk goed.
De dood zal uw' liefde zelfs scheiên,
En 't lagchen verwisslen met schreiên.

Be-

Digitized by Google

Bestendiger liefde
Biedt Jezus u aan;
Die 't hart, dat Hij griefde,
Met vreugd zal belaân:
Met vreugd, die naar smarten nooit luistert,
Maar, die zich aan de eeuwigheid kluistert.

Deze echt moet verbinden
Uw' liefde aan zijn' trouw.
Zoo ziet ge verslinden
Het knagend berouw.
Daar Godsvrucht het huwlijk mag kroonen,
Zal vrede den zegen doen wonen.

Maar, moest ge al eens kwijnen
Aan kwellend verdriet;
Dat kwaad zal verdwijnen,
Als 't de eeuwigheid ziet.
Dat Jezus uw vriend zij, en Koning!
De juichende Hemel uw woning!

Digitized by Google

TER ECHTVEREENIGING

VAN DEN HEER PREDIKANT

B. VAN DER FEEN EN JONKVROUWE A. J. C. DE LILLE

28 September 1773.

Zoo 't huwlijk ooit de wereld schraagt,
En roem op zijn verdiensten draagt,
'tIs, als er liefjes paren,
Die vreugd bij deugd vergaren.

Zoo 't huwlijk immer honig stort,
En rijk van God gezegend wordt,
'tIs, als de trouwgezinden
Hun vreugd in Jezus vinden.

Zoo 't liefdewekkend Christendom
Den naam van bruid en bruidegom
Met blijdschap niet mogt hooren,
De wereld ging verloren.

Digitized by Google

Ja! Jezus kerk geraakte leeg,
En, met haar, heel het menschdom veeg
Zoo godverloofde menschen
Den echt niet mogten wenschen.

Het was de blijdste bruiloftsdag,
Toen Adam 't eerst zijn Eva zag;
Die vreugd is niet verdwenen,
Daar Christenen vereenen.

Zong 't Engelenheir, in Edens hof,
Verheugd van geest, den huwlijkslof;
Hier zal men van hun koren
Ook huwlijkszangen hooren.

O ja! zij kennen van der Feen,
Zij kennen zijn hoedanigheen;
Zij weten, dat hun Koning
Zijn hart heeft tot een woning.

Zij weten, dat hij, met zij leer
En wandel, doelt op Jezus eer,
En zielen zoekt te winnen,
Die Jezus mogen minnen.

Zij

Zij hoorden dikwijls, hoe hij God
't Beschik gaf van zijn huwlijkslot.
En, zou hun blijdschap zwijgen,
Nu hij zijn wensch mag krijgen?

Zij weten, welk een schat hij erft,
Nu hij de Lille's hand verwerft,
Die ze, om haar godvrucht, prijzen,
En liefde en trouw bewijzen.

Zij zweefden lang die maagd op zij',
En toonden haar hun dienstvaardij;
De Lille te bewaken,
Kan d' Englen zelfs vermaken.

Zij zien ze als bruid, en zijn verheugd;
Zoo deelen ze in des bruigoms vreugd;
Zoo moeten hemelingen
't Geluk van beide zingen.

Al hooren wij hun klanken niet,
Zij zingen wis een bruiloftslied,
En wenschen, dat dit paren
Nog lang hun vreugd moog' baren.

Digitized by Google

Zoo moet de liefde dezer twee
De leidsvrouw wezen van den vrêe,
En al de huwlijkspligten
Godzaliglijk verrigten.

Zoo maak' de godsvrucht hun 't gewigt
Der allerzwaarste lasten ligt
Hun trouw bij ieder heerlijk,
En 't huwlijkszoet begeerlijk!

Zoo groei hun liefde daaglijks aan!
Zoo moet... maar 'k zou dan pligt verstaan
Van welgehuwde menschen,
Zoo 'k was, 't geen ik zou wenschen.

Zoo koom' hun Godgeheiligd zaad
De kerk en 't vaderland te baat,
Daar dochteren en zonen
Hun kuische min bekroonen.

Zoo moet de knoop van dezen echt
Voor vijftig jaren zijn gelegd,
En aard en hemel zingen
't Geluk dier echtelingen.

Zoo

Digitized by Google

Zoo ga de Lille vrolijk heen,
En reiz' gerust met van der Feen;
Zij gaan door 't aardsch gewemel,
Te zamen naar den Hemel.

Daar zal 't een eeuwig huwlijk zijn,
Daar smaakt men zoeter bruiloftswijn;
Daar zal men hen ontvangen
Met beter feestgezangen.

1773.

Digitized by Google

AAN MIJNE BEMINDE

MARIA BERNARDINA GALLÉ,

BIJ ONZE

ECHTVEREENIGING

den 1. Aug. 1784.

Ik zal, verheugd, van liefde zingen,
En van geluk;
De aanminnigste aller stervelingen
Verjaagt mijn druk.

Gij, Mietje, kunt mijn tranen droogen;
Mijn droefheid zwicht.
Uw vriendlijkheid is voor mijne oogen,
Als 't morgenlicht.

God heeft voor mij dat licht doen rijzen;
Hij schiep het, Hij.
Wie kan mij grooter gunst bewijzen?
God zorgt voor mij.

Zijn

Digitized by Google

Zijn opzigt heeft aan de IJsselstroomen
Uw wieg bewaakt,
En daar, waar Hij ons zaam deed komen,
Mijn heil volmaakt.

'k Herdenk, met vreugd, o kronklend Sparen,
Dien blijden dag,
Toen ik mijn woning langs uw baren
Gevestigd zag.

't Is God die ons hier zamen paarde,
Wiens Vaderwenk
U jaren lang voor mij bewaarde,
O Godsgeschenk!

Nu hebt ge uw hand aan mij gegeven,
Uw hart er bij;
Ik zal met u in liefde leven,
En gij met mij.

Uw hart, dat hart, zoo gul, zoo teeder,
't Geen ik bemin,
't Gevoeligst hart bemint mij weder;
Daar leef ik in.

Digitized by Google

Wat heil, in zulk een hart te wonen!
Mij deert geen smart;
'k Laat Alexander al zijn troonen,
'k Bezit dat hart.

Zal 'k van dat hart de schoonheid roemen,
Zoo veel ik kan,
En U de *alom beminde* noemen?
Gij bloost er van.

Neen, lieve toevlugt der bedrukten,
Der armen lied,
Uw deugden, die hun ziel verrukten,
Die prijze ik niet;

Maar 'k zal mij in haar glans verblijden,
En, als gij schreit,
Dan zal ik u ook tranen wijden
Van teederheid.

Ga voort, verkwik uw evenmenschen;
Dat 's onze schat.
Wij zullen niet naar *'t rijk zijn* wenschen:
Wat baat ons dat?

Ver-

Digitized by Google

Vernoegd te zijn en God te vreezen,
Is meerder waard.
Mogt dit, o God, ons doelwit wezen,
Ons lot op aard'!

Mijn lief, laat ons tevreden leven,
In God verheugd,
En andren stof tot blijdschap geven!
God mint die vreugd.

In voorspoed moet ons de ootmoed sieren;
In tegenspoed
Moet Godsvrucht altijd zegevieren
Op ons gemoed!

Laat ons het zoet der liefde smaken,
Mijn oogelijn,
Elkanderen gelukkig maken,
En vrolijk zijn!

Ontvang mijn kind, en laat het deelen...
Maar 'k zie uw wenk;
Ik zal het U niet aanbevelen;
't Is mijn geschenk.

Digitized by Google

En gij, wien hebt ge op aarder nader,
Dien gij bemint?
Uw lieve zoon — Ik ben zijn vader,
Hij zij mijn kind!

Ik wil tot raads- en leidsman strekken
Voor zijne jeugd;
'k Hoop broederlijk hem op te wekken
Tot Christendeugd.

Een nieuw geluk zal u bejeegnen;
Mijn moeder leeft,
Die, in u moederlijk te zeegnen,
Haar blijdschap heeft.

Wij zullen hare grijsheid eeren,
Haar zijn tot vreugd.
En daaglijks uit haar voorbeeld leeren
Het schoon der deugd.

Zij bidt voor ons; Gods Zoon bidt mede.
Wie vreest hier smart?
Op Jezus beê, daalt heil en vrede
In huis en hart.

Zoo

Digitized by Google

Zoo ben ik de uwe; — gij de mijne;
Dat niets ons scheid'.
God, onze God; en wij de zijne,
In eeuwigheid!

Digitized by Google

TER ZILVEREN BRUILOFT

VAN DEN HOOG WELGEB. HEERE

BARON VAN LEYDEN, VRIJHEER VAN WARMOND,

EN DE HOOG GEBOREN VROUWE

GRAVINNE DE THOMS.

Vermaaklijk Landverblijf! hoe vrolijk stroomt de Leede,
Hoe vreedzaam langs uw boord!
Zij weet dat Warmonds Hof, de schuilplaats van den vrede,
't Gejuich der blijdschap hoort.

Laat heerschzucht vrij alom den ijzren scepter zwaaijen,
Daar ze elk gebogen ziet;
Al moet de ontrolde vaan van alle spitsen waaijen,
't Weerhoudt ons juichen niet.

Waar ge ooit voor ons geluk de kluisters meent te vinden,
Benijders van ons lot,
Het hart laat nimmer zich aan uwen zetel binden:
Het hart behoort aan God.

Niets

Digitized by Google

Niets boeit de Dankbaarheid, niets kerkert haar gezangen;
De vrijheid is haar kroon:
Zij laat het driest geweld, in eigen strik gevangen,
En stijgt tot voor Gods troon.

Daar stijgt het dankend hart van Thoms en van van Leyden,
Te zaam gestrengeld, heen.
Zij steken 't reukwerk aan, dat zij op aard bereidden,
En 't smelt voor God tot één.

Men zingt ook daar 't geluk van vijf en twintig jaren;
De vreugd geeft dankensstof,
En 't doorgeworsteld leed van duizende gevaren
Vermeerdert 's Hoogsten lof.

Zij zien hun juichend kroost, de blijdschap van hun leven,
Het pronkstuk van deez' 'tijd:
Dit schijnt hun vreugdezang een hooger toon te geven,
't Wordt Gode toegewijd.

Dit edelaardig kroost ontvangt der oudren zegen,
En zegent de oudren weêr:
Zoo daalt een zachte dauw, van 't aardrijk opgestegen,
Weêr op het aardrijk neêr.

Boer-

Digitized by Google

Boerhaave's dierbre naam, die de eeuwen zal verduren,
En elk geslacht verheugt;
Boerhaave's eedle telg herleeft, nu zij haar uren
Gerekt ziet tot deez' vreugd.

Hoe schijnt haar ouderdom tot jonger gloed te ontbranden,
Nu zij haar hart ontsluit!
Zij stort een stillen traan, drukt bevende de handen,
En deelt haar' zegen uit.

Al wie de deugd bemint, veréén' zich met deez' magen,
En zeegne dit geslacht,
Waarop Weldadigheid, en Vrijheid roem mag dragen,
Daar 't menschdom heil van wacht.

Ja, 'k zie een armenstoet, (wie zal hun aantal tellen?)
Getroost zelfs in hun lot,
Nu zij dit dankend paar met hun gejuich verzellen;
Hun beê klimt ook tot God.

Smaak, rijk gezegend paar, smaak lang die zaligheden,
Blijf lang elkaar tot troost,
Het afdruk van de deugd der vaderlijke zeden,
En 't voorbeeld van uw kroost.

Al

Digitized by Google

Al trooit het herfstsaisoen in 't woud zijn gele blaadren,
Terwijl de zeeman zucht;
Al ziet gij ook voor u den herfst des levens naadren;
Die geeft u de eelste vrucht.

De jeugd vermaakt zich meest, wanneer de roosjes bloeijen,
Het herfstweêr plukt er geen:
Wij zaamlen vruchten in, die voor den hemel groeijen;
Al stormt het om ons heen.

Vermaakt u in dien oogst! wat schaden korte zorgen?
Die zich in God verheugt,
Vindt altijd zingens-stof, en, in den jongsten morgen,
't Begin van nieuwe vreugd.

October 1789.

Digitized by Google

BIJ DE VIJF EN TWINTIGSTE VERJARING

DER HUWELIJKSVEREENIGING

VAN HAARLEMS VRIENDEN DEN HEERE

J. A. GRASWINCKEL EN VROUWE J. S. BODDAERT.

18 Maart 1791.

Welaan nu, zanggewijde geest,
Welaan! verheugd, ter feest! ter feest!
Naar Zutphens zaamgevloeide stroomen!
Graswinckel zal u met Boddaert,
Welmeenend aan hun vriendenhaard
Met vreugdgeschrei verwellekomen.

Wie dacht, voor vijf-en-twintig jaar,
Bij 't groenen van het echtaltaar,
In Zutphen 't zilvren feest te vieren?
Het kronklend Sparen dacht gewis:
Dit paar zou dan hun ronden disch
Met Harelemsche bloemen sieren.

Maar!

Digitized by Google

Maar anders dacht des Hoogsten Raad;
Al brouwt Vorstin of Vorst ons kwaad,
Wij zullen hier hun' naam niet vloeken,
Maar zien op Hem, die 't kwaad gedoogt,
En 't waar geluk van hen beoogt,
Die 't land der rust hier boven zoeken.

Al toog dit paar uit Haarlem heen,
Daar 'k nog dien afscheidsdag beween,
God heeft zijn trouw hun niet geschonden.
Zij hebben op den Alerdinc,
En nu, in Zutphens blijden kring,
Ook God, hun Vader, weergevonden.

Gezegend zij die God, wiens hand
Naar 't nimmer wentlend Vaderland,
Hoe hobblig ook het pad moog wezen,
Zijn kindren leidt! Elk zing den Heer!
Zijn goedheid eindigt nimmermeer;
Zijn trouw zij eeuwiglijk geprezen!

Mij dunkt, Boddaert, de Godspoëet,
Die meer reeds van Gods wegen weet,
Heeft weer den cither opgenomen:
Hij ziet zijn zaad, hij ziet dit feest,
En God vergunt dien zaalgen geest
Een wijl bij 't dankend paar te komen.

Digitized by Google

Hij, door een Seraph vergezeld,
Die met hem naar den aardbol snelt,
Aanschouwt met Gode dankende oogen,
Zijn dochter, met haar gade en kroost;
Hij ziet dit vijftal; en... o troost!
Hij ziet het voor zijn God gebogen.

Hij hoort hun danken, hoort hun bee;
De zalige Boddaert bidt mee.
De hemel spant met de aarde zamen.
Al, wat God eert, heeft eenen zin.
Houd aan, mijn vriend, houd aan, vriendin!
Boddaert zegt op uw bidden: «Amen!»

Hij ziet met vreugd uw huwlijkstroon,
Uw beide dochtren, en uw' zoon,
De banden, die aan de aard' u binden.
Hij hoort uw bede, en stemt er in:
«Och! dat we in 't hemelsch huisgezin
«'t Geslacht eens bij elkander vinden!»

Hij kent uw kroost, dat reeds bij God
Dankoffert voor dit huwlijkslot,
Waardoor zij 's levens aanblik zagen.
Hij leerde hun het hemellied,
En zal, als hij u naadren ziet,
Dat kroost u in uw armen dragen.

Hij

Hij wenscht u hier geen schatten toe,[1])
Maar dat ge in alles wel te moe,
Ten sieraad van Gods naam moogt leven;
In d' ouderdom elkaar ten stut;
En dat gij tot uws naasten nut,
Een voorbeeld van geloof moogt geven.

Hij zingt; dan ach! dat hemellied
Verstaan wij hier op aarde niet.
Maar al de klanken, die wij hooren,
Weergalmen telkens van genâ.
En 't eerst, en 't laatst is Golgotha,
Dat kenbaar klinkt in sterflijke ooren.

Nog wordt voor ons een heilzaam woord
In 't feestlied van Boddaert gehoord,
Terwijl we op Jezus offer staren.
Hij zingt, wij mee: «'t Is alles goed,
Al wat de Godheid deed, of doet!»
Dit 's ook het lied der hemelscharen.

«'t Verandert al, behalve God.»
Zoo zong hij hier van 's werelds lot;
Maar nu, dit wisselperk te boven,
«'t Zal alles wel zijn!» zingt Boddaert,
Die juichend naar den hemel vaart,
Om God weer voor zijn troon te loven.

[1]) Levensbeschrijving van den Hr. en Mr. P. Boddaert, bladz. L.

Digitized by Google

«'t Zal alles welzijn!» bauw ik na,
Dit is de vrucht van Golgotha;
't Is Jezus woord, waarop wij hopen.
Hij stiert ons lot, geen blind geval.
Wat zou ons kwellen? Overal
Staat ons de weg ten hemel open.

Dit hebt ge in uwen echt gesmaakt;
Dit heeft uw huisgeluk volmaakt;
Dit mogt ge in Jezus wonden lezen;
Dit was uw steunsel in verdriet,
In strijd uw hulp, in vreugd uw lied,
En 't zal uw troost in 't sterven wezen.

Digitized by Google

OP DE VIJF EN TWINTIGSTE VERJARING

DER ECHTVEREENIGING

VAN DEN WEL EDELEN HEER EN MEESTER

LEONARD VAN DE KASTEELE,

EN VROUWE

HELENA VAN DER GRAAFF,

gevierd den 26. Mei 1792, op derzelver Hofstede Madestein.

Bekoorlijk Madestein! 'k Zie 't doel van mijn verlangen,
Nu, in uw lustprieel, mijn maagschap zich verheugt.
Wees lang voor dit geslacht de tempel der gezangen,
En 't heiligdom der vreugd.

Een blijdschap, God gewijd, maakt alle plaatsen heilig;
Maar op het groenend veld, en in 't belommerd woud,
Acht gulle dankbaarheid zich meer voor d' afgunst veilig,
Als zij dáár tempels bouwt.

Bij 't opgaan van de zon hoort zij den leeuwrik rijzen:
Het needrig boterveld gaat haar, in 't Westland, voor.
En uit het duinig bosch hoort zij de Godheid prijzen
Door 't nachtegalenkoor.

Digitized by Google

Te midden van dien lof, dien duizend tongen zingen,
Daar 't oog in elk gediert een zucht tot blijdschap leest;
Bij 't rieken van den doorn; bij 't bloeijen der seringen,
Geeft dankbaarheid dit feest.

De broederliefde heeft, voor vijf en twintig jaren,
Ter eer' der huwlijks min, mijn hart ten toon gespreid.
't Geen 'k wenschte, werd vervuld. Ik tokkel nu de snaren,
Bij 't lied der dankbaarheid.

Wat is er zoets gesmaakt, wat is er goeds genoten
Sints de eeuw een vierde deel van haren kreits volbragt,
't Was God, die aan dit paar en aan hun huwlijksloten
Slechts om te zegenen dacht.

Een maagdelijke trits, bij 't blozen van haar wangen,
Getuigen, hoe haar vreugd der oudren vreugd volmaakt;
Terwijl een twee-tal reeds, in hemelsche gezangen,
Een hooger blijdschap smaakt.

De Godsdienst wil ons hart steeds tot gezangen wekken;
Bij 't graf van teeder kroost verzacht zij zelfs de smart.
De blijdschap en 't verdriet, 't moet al ten zegen strekken
Voor 't Godgeheiligd hart.

Uw

Digitized by Google

Uw heil zij ongestoord, gelukkige echtelingen!
De blijdschap van dit feest duur' heel uw leven door!
Een altijd zeegnend God verlustigt zich in 't zingen
Van 't Madesteinsche koor.

Ach! leefde vader nog, wat blijdschap zou hij smaken,
Zoo hij de vreugde van zijn kroost en maagschap zag!
Zijn gulle hartlijkheid zou 't feest nog blijder maken,
Van deez' gewenschten dag.

Wie zou deez' blijdschap zien, en niet van hem gewagen,
Wiens bijzijn ons zoo vaak verheugd, gezegend heeft;
Gelijk de milde Zon, na donkre regenvlagen,
Aan alles 't leven geeft?

Hij, gul en zacht van aard, hij, warsch van slinksche streken,
Had nooit een sombren luim, was altijd wel te vreê.
Hij wist, door minzaamheid, de vriendschap aan te kweeken,
En bragt den vrede meê.

Hij gaf aan deze Twee zijn vaderlijken zegen,
Gezeten aan hun disch, voor vijf en twintig jaar.
God hoorde zijne beê. Gij hebt zijn wensch verkregen,
O rijkgezegend paar!

Digitized by Google

Leeft lang, te zaam veréénd, geliefde stamgenooten!
Der Oudren liefde en naam zij daaglijks onze vreugd!
Ziet lang in uwen echt, en in uw huwlijks-loten,
Hun zegen en hun deugd!

Gelukkig liefde-feest! 'k Zie 't doel van mijn verlangen.
De Vriendschap mengt haar zoet ook in den huwlijkswijn.
De Madestein moet steeds de Tempel der gezangen,
En 't hof der Vriendschap zijn!

HET

Digitized by Google

HET ECHTGELUK

VAN

PIETER LEONARD VAN DE KASTEELE,

OP ZIJNEN VIJF EN TWINTIG JARIGEN TROUWDAG

MET

MARIA BERNARDINA GALLÉ,

gevierd in den Haag den 1. van Oogstm. 1809.

'k Verliet mijn Lustverblijf aan Westlands milde duinen,
Daar tijm 't konijntje voedt, en heide 't schaap verrast,
Daar Melker uit zijn vee, en Moeslief uit zijn tuinen
Geheel het land vergast.

Daar Zanders arbeid stout de bergen vormt tot dalen,
Der heuvlen kruin verzwelgt in stroomen, rijk van visch;
Daar 't digt geboomte-loof de vreugd der nachtegalen,
't Verblijf der tortels is.

Dat zedig lustverblijf, daar praal, noch hebzucht zwoegen,
Daar ieder zintuig God nabij brengt aan den geest,
De toonplaats der natuur, de woonplaats van 't genoegen,
Verliet ik om dit feest.

Digitized by Google

't Feest van mijn echtgeluk van vijf en twintig jaren
Ontsteekt den wierookgeur voor elken huwlijksdag,
Dien 't statige Voorhout, het kronkelende Sparen,
Of 't lieve Narust zag.

Ja, elke dag gaf vreugd, of ging van zegen zwanger,
Gelijk van vruchtbaarheid de sombere onweêrs-nacht;
Dreef eens een wolkje aan, straks scheen de zon weer langer,
Die ons de blijdschap bragt.

Wij gingen wel in 't zwart om meer dan veertig magen,
En van den vriendenrij viel alles om ons heen,
Maar, waar ik menigmaal een lijkbaar uit zag dragen,
Uit onze woning geen.

De krankheên, die alom als dorre schimmen waarden,
Ontweken ons verblijf; of — dreigden ze in 't verschiet? —
't Was of Gods Engelen, op hoog gezag, verklaarden:
«Dit is uw woning niet.»

Ja, ieder plekje gronds hebt Gij, mijn God, beveiligd,
Het zij er steelucht waai', of frissche velddauw zweev',
Dat plekje heeft uw gunst aan vrede en deugd geheiligd,
Daar 'k met mijn Mietje leef.

Deze

Digitized by Google

Deze aard, door onze schuld zoo vaak misvormd ten kwade,
Is ons ter hemelpoort, ten voorhof van Gods huis,
Ter schouwplaats van Gods eer, ter leerschool der genade,
Vervormd door Jezus Kruis.

Zoo is deze aarde mij herschapen tot een Eden,
Daar ik, door 't zoet genot van U, o Godsgeschenk,
Van U, mijn Mietje lief, aan Gods weldadigheden
In uwe liefde denk.

Geen lotverwisseling door Staatsveranderingen,
Geen burgerlijke twist, geharnast door 't gevaar,
De plaag der vriendschap, en de schrik der echtelingen,
Ontroofde ons aan elkaâr.

God zorgde; ik zing zijne eer, als ik 't geluk vermelde,
Dat ik van U, mijn Schat, in onzen echt, genoot,
Van uwe liefde en zorg, die me overal verzelde,
Mij altijd hulpe bood.

Waarhenen zich mijn oog, waarheen mijn hart zich keerde,
Ontglipte uwe aandacht niet, daar vloog uw ijver heen.
Gij, mijnen wensch vooruit, zocht dat, wat ik begeerde,
Als uwen wensch alleen.

Hoe

Digitized by Google

Hoe wist uw teederheid mijn ampt-zorg weg te vegen,
Of zoet te lenigen door schuldeloos vermaak!
Wat was 't mij goed bij U! — hoe goed, steeds raad te plegen,
Uw oordeel en uw smaak!

Uw onbewimpeld hart liet zich in de oogen lezen,
Uw meening in uw woord, in hulp te biên uw vreugd,
In wel bestierde zorg voor armen en voor weezen
Uw wijsheid en uw deugd.

De Godsdienst van uw hart was de adem van mijn leven;
Dat dit de stille rust ook van ons sterfbed zij!
« Dat Jezus Christus zich voor zondaars heeft gegeven,
« Voor U, en ook voor mij. »

Als 'k naar mijn cither greep, hoe blonk uw vreugd uit de oogen!
Hoe kleefde uwe aandacht aan mijn stamelende tong!
Hoe stil aanbad uw geest! hoe werd uw hart bewogen,
Als 'k Jezus grootheid zong!

Zou 'k op dit huwlijksfeest niet van die vreugd gewagen,
Door 't zaamgestemd gevoel van liefde en smaak bereid?
De vreugd, die God ons schenkt in onze huwlijksdagen,
Is vreugd voor de eeuwigheid.

Ja,

Digitized by Google

Ja; zaalge Moeder, hoor! wij zingen nog op de aarde
Den lof van uwen God, die ons gezegend heeft,
Die ons geen schat van goud, maar schat van grooter waarde,
De vergenoegdheid geeft.

'k Mag van mijn echtgeluk tot u, mijn moeder, spreken.
Gij kent haar, die 'k bezit. — Mij heugt die blijde dag,
Toen 'k in uw zeegnend oog, op mijne keus, het teeken
Van uw genoegen zag.

Wat hebt Ge ons menig blijk van dankbre vreugd gegeven,
Zoo vaak uw ouderdom mijn Mietjes hulp genoot!
Haar zorg voor u verwierf den zegen van uw leven,
Den zegen van uw dood.

Hoe druktet gij haar hand, toen van uw veege lippen,
Waar tusschen zich de tong slechts bevende bewoog,
Geen zaamgevoegde klank tot zeegnen kon ontglippen;
Hoe spraakt Gij toen door 't oog!

Gods gunst vervult uw wensch; Hij geeft ons uwen zegen,
En deelt de zaalge vrucht van huisselijken vreê,
Dien we uit zijn vaderhand zoo mildelijk verkregen,
Ook onzen kindren meê.

Ja

Digitized by Google

Ja, brengt het Englen koor, om God met U te roemen,
De kennis van ons lot tot u ten hemel in?
Dan hoortge ook juichend dáár 't huis uwer kindren noemen
«'t Gezegendst huisgezin.»

Zie onze zonen, elk uit eerder echt gesproten.
Hoe blinkt hun aangezigt! wat zijn zij wel gepaard!
Hun gaden, onze vreugd, en ons vermaak, hun loten,
Zijn ook uw liefde waard.

Zou 'k van van leyden's telg thans niet met lof gewagen?
De liefde, die 'k hem toon, geeft hij mij dubbel weêr.
En hij, die, met den naam, mijn's vaders beeld mag dragen,
Is onzen naam tot eer.

En uwe naamgenoot, die U zoekt na te streven,
De telg van dezen echt, die ons naar de oogen ziet,
Wier schranderheid en deugd de lust is van ons leven,
Beschaamt uw hope niet.

Zij leeft ons steeds op zij. Zij, liefst de stad ontweken,
Rigt naar 't eenvoudig land haar zeden, en haar smaak,
Zij heeft uw deugd gekend; — en van die deugd te spreken
Geeft d'Englen zelfs vermaak.

Uw

Digitized by Google

Uw wel te vreden aard, uw waarheidsmin, uw wijsheid,
Uw gulle vriendlijkheid gaf aan uw bijzijn vreugd,
Gaf aan uw lessen klem, was 't sieraad van de grijsheid,
De leidstar van de jeugd.

Och! dat van uw gebeên de vrucht aan ons beklijve!
Och! dat van uw geloof de onwrikbaarheid en kracht,
Uw godvrucht en uw deugd het erfdeel zij en blijve
Van ons, en ons geslacht!

Digitized by Google

TER GEDACHTENIS

VAN DEN EERW., ZEER GEL. HEER

W. MOBACHIUS QUAET,

bedienaar van het H. Evangelie te Haarlem.

Overleden den 27. van Louwmaand 1793.

Ontboezem u, mijn hart! en gij, gewijde koren,
Bedwingt uw tranen niet, die God zelf billijk keurt!
De hemel mag wel zien, en 't aardrijk mag wel hooren,
Dat Mobach wordt betreurd.

De grootste held op aard, Gods Zoon, in 't vleesch verschenen,
In wien de menschlijkheid een Godlijk voorbeeld vindt;
De Aanbidder van Gods wil, heeft ook wel durven weenen
Om 't sterven van zijn' vrind.

't Geeft lucht, als droefenis zich weet een' weg te banen;
Weemoedigheid is zoet, als 't hart geteisterd wordt.
Schreit, lieve vrienden, schreit! Ik schaam mij ook geen tranen,
Die ik — om Mobach stort.

Die

Digitized by Google

Die hulde komt hem toe. Deelnemend in de smarte,
Deelnemend in de vreugd, en gul was hij van aard.
Hij, van een vasten geest, was nogtans teêr van harte,
Was aller liefde waard.

En, treurt een vriend, die nog, van zijnen vriend gescheiên,
Een vriendschapsgift verliest? — Laat Haarlems kerk haar lot,
In 't smartelijk verlies van Mobach, zoo beschreien!
Hij was 't geschenk van God.

De vriend van 't Vaderland; de toevlugt der bedrukten;
Die, warsch van vleijerij, der waarheid hulde deed,
De trooster was van hen, die onder jamren bukten,
En met hen mede leed.

Wie is 't, die menschen kent, en deugden durft waarderen?
Wie is 't, die waarheid mint? Hij moge, zonder schroom,
Ook met dit onderschrift het beeld van Mobach eeren:
« Deez' was opregt en vroom. »

Schoon godgeleerde twist zoo vaak haar rol dorst spelen,
En in de kerk, helaas! zoo veel verdeeldheid wrocht,
Partijzucht kon het hart van dezen niet verdeelen,
Die slechts naar waarheid zocht.

Digitized by Google

Uitmuntend Bijbeltolk! wie heeft bij u de ontleding
Van 't ware doel der schrift ooit twijflend aangehoord?
Genâ was op uw tong, en kracht van overreding
In 't veelbeduidend woord.

Geleerdheid had u lang den naam van groot gegeven,
Daar menig' wetenschap geheel u eigen scheen;
Maar 't eind' van al uw werk, de blijdschap van uw leven
Was Jezus kruis alleen.

Gods wijsheid, en Gods kracht, zoo vaak den spot der menschen,
Ook d' aanstoot dezer eeuw, aanbadt ge op Golgotha.
Gods medewerker kon geene andere eere wenschen,
Dan de eere der genâ.

't Geen ergernis den Jood, en dwaasheid was den wijzen:
« Het sterven van Gods Zoon ten offer voor de schuld: »
Dit was uw kracht, uw roem; in dit ons aan te prijzen,
Hebt ge al Gods raad vervuld.

Gods liefde jegens ons was de inhoud van uw preêken,
En de aandrang tot geloof uw hoogste doel, uw vreugd,
Om liefde jegens God bij menschen aan te kweeken
Tot heiligheid en deugd.

Och!

Digitized by Google

Och! hoorde Haarlem nog uwe Evangelie-reden!
Och! ondersteunde ons nog, op reis, uw liefdehand!
Maar ach! gij zwijgt voor ons; ook zwijgen uw gebeden
Voor 't veege Vaderland.

Wanneer het stormgeweld, van IJslands verre kusten,
Al 't zee-nat, zaamvergaârd, op Holland nederstort;
Gelijk dan zorg, noch angst, langs onze stranden, rusten,
Maar elk kleinmoedig wordt:

Zoo zag ons siddrend hart, sints lang, een zee van kwalen,
Door smarten voortgestormd, op Mobach aangesneld;
Maar 't was, gelijk wanneer Gods magt onzigtbre palen
Aan 't woên der golven stelt.

Hij bleef nog ons ten nut. Zoodra de storm bedaarde,
Klom hij ten kansel weer. Gods liefde dreef hem aan.
Hij dook voor krankheên; maar... gelijk de zon voor de aarde,
Om schooner op te gaan.

Na elke krankheid kwam zijn hart den hemel nader.
't Eenvoudiger geloof had nog meer majesteit;
't Had, kleiner bij zich zelf, met God, als met zijn Vader,
Nog meer vertrouwlijkheid.

Digitized by Google

En, konden ziekten toen reeds zoo veel woeker geven?
Hoe rijk moet dan voor hem de winst zijn van den dood?
Uw gunst, Ontfermer, was, gelijk voor ons in 't leven,
Voor hem, in 't sterven, groot.

Wij hadden Mobach lief; wij voelden 't nimmer sterker;
Schoon liefde tot ons zelf het schreijen ons gebiedt,
Wij hebben Mobach lief, en wenschen hem den kerker
Van 't zondig ligchaam niet.

Al wat een ieder denkt, al wat wij samenspreken,
Het is tot Mobachs lof; 't berekent ons gemis;
Daar alles, wat wij zien, voor ons 't herinner-teeken
Van onzen Mobach is.

De rouw is algemeen; de hoofden, neêrgeslagen,
Zijn tolken van de smart, die elken boezem grieft.
Een aantal slaat de borst; 't geweten schijnt te knagen:
« 't Heeft niet genoeg geliefd. »

Een schare zegent hem, en schreit hem na: « Uw woorden
« Zijn mij tot heil geweest... » Hier vloeide een tranenvloed,
Die elks bijzonder nut, onuitgesproken, smoorden
In 't overstelpt gemoed.

De

Digitized by Google

De grijze Godsvrucht zucht: «Ik, Mobach overleven!
«Ik afgeleefd, onnut, en hij in 's levens gloor!
«Hoe dikwijls heeft hij mij den troost des doods gegeven!
«En hij, hij stapt mij voor.»

De kinders treuren meê; zij zien hunne Oudren schreijen;
Zij vragen, wat hun deert? en wenschen Mobach weêr.
Hij was de vriend van 't huis; maar Mobach is verscheijen;
Hij leert geen kindren meer.

Hoe talrijk is dat volk, tot weenen zaamgekomen!
't Is als een nevel, die met wolken zamentrekt,
En, meer en meer verspreid, met ondoorzigtbre stroomen
Gansch Haarlem overdekt.

Maar onder al dien rouw, te midden van al 't klagen,
Toont Mobachs weduwe ons wat kracht de Godsdienst heeft.
Zij weet, dat God haar slaat; maar zij gevoelt, 't zijn slagen,
Die haar haar Vader geeft.

Zij zwijgt, en zij aanbidt; met tranen op de wangen
Heft zij haar oog tot God. Dáár ging haar Mobach heen.
Gods wil is altijd best: dit matigt haar verlangen,
Al laat hij haar alleen.

Neen,

Digitized by Google

Neen, ze is hier niet alleen; daar ze is, dáár is haar Vader.
Zijn trouw verlaat haar niet. Het allersmartlijkst lot
Brengt haar, al blijft zij hier, toch ook haar' Mobach nader,
Door 't nader zijn bij God.

Ze aanbid op aard Gods wil; en dezen wil, in 't midden
Van 't zalige Englenkoor, en op eene Englenwijs,
Met een ontboeiden geest, te prijzen en te aanbidden,
Is Mobachs Paradijs.

Zijn pijnlijkst leed op aard was 't slangengift der zonden;
Haar invloed was voor hem de wreedste dwinglandij:
Zijn geest, door 't sterven nu van 't logge vleesch ontbonden,
Wil troonwaarts, en is vrij.

Een geest, die door 't geloof d'Onzigtbren hier leert kennen,
Door ootmoed groot, Gods eer in Gods genade ziet;
En, voor de wereld doof, zich mogt aan God gewennen,
Behoeft de zinnen niet.

Al wat hij denkt, is God; al wat hij roemt, genade;
Al wat hij hoopt, gegrond op Gods getuigenis;
En alles buiten God acht onze Mobach schade,
Nu hij bij Jezus is.

Als

Digitized by Google

Als hij van Jezus sprak, blonk blijdschap uit zijne oogen;
Die was de vriend van 't hart; Die was zijn zaligheid:
En Dien aanschouwt hij nu. — Laat ons de tranen droogen,
Die de eigenliefde schreit!

Laat Mobachs Weduwe en zijn kroost getuignis geven,
Of ook in Haarlems vest de deugd nog vrienden vindt.
Lang moet in 't Vaderland dat Volk vereenigd leven,
Dat Mobachs naam bemint!

Elk volge Mobach na! Schoon met een' nacht omgeven,
Bleef Mobachs hoop op God. Al rust mijn vriend in 't graf,
't Gebed verdubble zich. — Die God blijft eeuwig leven,
Die ons een' Mobach gaf,

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

A.P. MOLE
BOEK
AM

Digitized by Google

Digitized by Google